

Департамент екології та природних ресурсів
Дніпропетровської обласної військової адміністрації

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ

*про стан навколишнього природного середовища
в Дніпропетровській області
за 2021 рік*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор департаменту екології
та природних ресурсів
Дніпропетровської обласної
військової адміністрації

Ірина ПОНІКАРОВА

“ 11 ”

2022 року

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ

**про стан навколишнього природного середовища
в Дніпропетровській області за 2021 рік**

**м. Дніпро
2022 рік**

Шановні мешканці Дніпропетровщини!

Підводячи підсумки діяльності за 2021 рік, традиційно хочу сказати про наступне.

Вже шість років в області діє регіональна комплексна екологічна програма, яка показала позитивні результати. Спочатку – це була стабілізація ситуації, згодом – зменшення рівня техногенного навантаження. За цей період обсяги викидів в атмосферу зменшились на 27 %, скиди зворотних вод у водні об'єкти – на 8 %.

Продовжуємо розбудову регіональної системи моніторингу навколишнього природного середовища: удосконалюємо мережу спостережень за станом складових довкілля та одночасно інформуємо громадян про ситуацію в області.

Збільшуємо відсоток екомережі області. У 2021 році скарбницю поповнено новими “золотими перлинами” – регіональними ландшафтними парками місцевого значення “Івано-Межеріцький” площею 100 га та “Малотернівський” – 214 га.

Працюємо і над іншими напрямками. Поступово впроваджуємо широкомасштабний проєкт повернення до життя занедбаних водойм. Щороку ми реалізуємо природоохоронні ініціативи щодо розчистки водойм та захисту від підтоплень населених пунктів.

Отже, нашим пріоритетом в умовах сьогодення має стати збереження цієї тенденції. Але забезпечити своєчасне та в повному обсязі виконання заходів програми, коли у державі введено воєнний стан, а на її території проводяться воєнні дії – завдання не просте.

Сьогодні до кризових явищ та глобальних проблем у навколишньому природному середовищі додалися ще й наслідки впливу від руйнівних дій країни-агресора. З основними підприємствами-забруднювачами проводиться робота щодо виявлення перевищень концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі, що у подальшому може стати доказовою базою для Гаазького суду.

Також, департамент продовжує співпрацю з Національним Центром управління та випробувань космічних засобів щодо отримання оброблених даних дистанційного зондування Землі, які мають надважливе значення при визначенні наслідків впливу на стан навколишнього природного середовища.

Нам з Вами випало на долю пережити досить складні часи. Виборюючи свою державність та незалежність, право на демократію та європейський вибір, ми усвідомлюємо, що єдиною цінністю є людське життя. Бережімо себе та своїх близьких!

Переможемо, відновимо, покращимо! Миру та добробуту!

З повагою, директор департаменту екології та природних ресурсів Дніпропетровської ОВА

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Дніпропетровська область знаходиться у південно-східній частині України, в басейні середньої і нижньої течії Дніпра. На сході вона межує з Донецькою, на півдні – із Запорізькою і Херсонською, на заході – з Миколаївською та Кіровоградською, на півночі – з Полтавською та Харківською областями України.

Територія області – 31,92 тис. км², що складає 5,3 % площі території країни. За площею Дніпропетровська область займає друге місце в Україні. Адміністративний центр області – місто Дніпро розташоване на обох берегах Дніпра та його притоків Самари.

Область поділяється на 7 адміністративних районів, включає в себе 20 міст, 45 селищ міського типу, 1435 сільських населених пунктів.

Чисельність населення області становить 3096,5 тис. чоловік. Кількість населення у місті Дніпро – 968,502 тис. чоловік.

Область розташована у степовій зоні України. Ландшафт переважно рівнинний. На заході області простяглось значно почленоване Придніпровське узвишся (висота до 209 м). У південно-східну частину її входять відроги Приазовського узвишся (до 211 м). Центральна частина зайнята Придніпровською низиною, яка на півдні переходить в Причорноморську. З північного заходу на південний схід область перетинає ріка Дніпро, до басейну якої належать її притоки – Оріль, Самара із Вовчою, Мокра Сура, Базавлук, Інгулець із Саксаганню та інші.

В області близько 1,5 тисячі водойм та ставків площею понад 26 тисяч гектарів. На півдні територія області омивається водами Каховського водосховища.

Дніпропетровщина розташована в зоні помірних широт. Клімат області помірно-континентальний. У цілому він характеризується відносно прохолодною зимою і спекотним літом. Найхолодніший місяць – січень (-5,5°C), найтепліший – липень (+26,7 °C). Середня мінімальна температура повітря самого холодного місяця – січня (-8,4 °C). Річна кількість опадів складає 513 мм. Середня річна відносна вологість – 74 %. Кількість сонячних днів складає в середньому 240 днів на рік.

За різноманітністю і значимістю природних ресурсів Дніпропетровська область є однією з найбагатших в Україні. Майже на всій території області переважають родючі чорноземні ґрунти. Розгалужена система водопостачання дозволяє вести інтенсивне сільське господарство.

Дніпропетровщина багата на корисні копалини. Мінерально-сировинна база характеризується широкою різноманітністю видів і значними запасами деяких корисних копалин. В області виявлено близько 300 родовищ та значні запаси паливно-енергетичної сировини – вугілля, нафти, газу і газоконденсату, а також талько-магнезитової, каолінової, уранової, будівельної та ін. Родовища

залізної (м. Кривий Ріг) та марганцевої руди (м. Марганець та м. Покров) – світового значення. У результаті геологорозвідувальних робіт виявлено золоторудні родовища в Солонянському та Нікопольському районах.

1.2. Соціальний та економічний розвиток Дніпропетровської області

Дніпропетровська область характеризується потужним промисловим і науковим потенціалом, розгалуженим сільським господарством, вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, високим рівнем розвитку транспорту та зв'язку.

Природні умови області сприятливі для діяльності людини. Дніпропетровщина відзначається підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Особливістю регіону є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, басейни видобутку корисних копалин і території прилеглих до них інших областей.

В цілому, незважаючи на те, що в останні роки має місце тенденція до зменшення антропогенного тиску на довкілля, рівень техногенного навантаження залишається високим, а екологічна ситуація незадовільною.

Екологічні проблеми в області пов'язані з підвищеним рівнем забруднення атмосферного повітря. Промислові підприємства гірничо-металургійного, паливно-енергетичного, хімічного комплексів і транспорт є основними джерелами забруднення повітряного басейну.

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2021 році становили 537,6 тис. т, що на 2,9 тис. т більше, ніж у 2020 році.

Із загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності у 2021 році отримали дозвіл на викиди 319 підприємств.

Загальний обсяг забору води у 2021 році з поверхневих та підземних водних об'єктів за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області склав 964,914 млн м³.

Використання води склало 746,418 млн м³, що на 18,722 млн м³ менше, ніж у 2020 році.

Основні галузі промислового виробництва – найбільші енергетичні та металургійні об'єкти, комунально-побутове водокористування та зрошення земель пов'язані з використанням водних ресурсів р. Дніпро. Водні ресурси у містах і селищах значно менші від потреби в них. Внаслідок цього, в більшості міст області склалася передкризова та кризова водогосподарська та гідроекологічна ситуація, коли самовідновлювальна здатність Дніпра та багатьох річок басейну вже не забезпечує відновлення порушеної екологічної рівноваги. Але якість річкової води в районах основних питних водозаборів Дніпропетровської області суттєво не змінюється.

Значні масштаби використання природних ресурсів та енергетично-сировинна спеціалізація Дніпропетровської області, що обумовлена великими

обсягами виробництва і споживання разом із застарілою технічною базою, а також стрімкий розвиток урбанізації та агломерацій визначають високі показники щорічного утворення і нагромадження відходів.

Так, станом на 01.01.2021, в області накопичено понад 11,35 млрд т промислових відходів (Статистична інформація за 2021 рік відсутня).

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Вирішення проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин і баласту та отримання при цьому корисних продуктів і, як слідство, економічного ефекту.

Необхідно зазначити, що більша частина розміщених відходів мають велику кількість ресурсоцінних компонентів, які можна вилучити з метою одержання якісної та дешевої сировини.

Рециклінг відходів має велике екологічне значення, оскільки сприяє захисту довкілля від негативного їх впливу та забезпечує ощадливе використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

На підприємствах області протягом 2020 року утворилося 309,4 млн т відходів. Із загального обсягу утворених відходів 25,93 тис. т становили відходи I – III класів небезпеки (Статистична інформація за 2021 рік відсутня). Переважна їх більшість використовується повторно або передається спеціалізованим підприємствам для подальшої утилізації.

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3,19 млн га, у тому числі землі лісогосподарського призначення становлять 202,6 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 82,08 тис. га, а лісистість області відповідає 5,6 %. У той же час, наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі агрокліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток агропромислового сектору. У результаті більша частина земель антропогенно-трансформована.

В таких умовах дуже складним та важливим є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів. Незважаючи на це, проводиться планомірна діяльність щодо розвитку і розширення заповідних територій, розглядаючи заповідну справу як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як, збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері тощо.

Станом на 01.01.2022 мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду області складає 182 об'єкти, загальною площею 100,7 тис. га, що становить 3,14 % від площі області. Із них 32 об'єкта – загальнодержавного значення на площі 36,6 тис. га та 150 – місцевого значення на площі 64,08 тис. га.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2021 році становили 537,6 тис. т, що на 2,9 тис. т (0,6 %) більше, ніж у 2020 році.

У складі викинутих забруднюючих речовин оксиди вуглецю становлять 273,038 тис. т; діоксиди сірки – 55,121 тис. т; речовини у вигляді суспендованих твердих частинок – 56,927 тис. т; діоксиди азоту – 26,558 тис. т; тощо.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Динаміка викидів забруднюючих речовин протягом 2014 – 2021 років наведена у таблицях 2.1.1.1. та 2.1.1.2.

Таблиця 2.1.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин

Викиди по області	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Загальна кількість викидів в атмосферне повітря, тис. т в т.ч.	1037,075	876,6	833,0*	657,3*	614,3*	576,9*	534,7*	537,6*
- від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	855,775	723,9	833,0	657,3	614,3	576,9	534,7	537,6
- від пересувних джерел забруднення, тис. т	181,3	152,6	**	**	**	**	**	**

* - без урахування викидів від пересувних джерел

** - дані в органах Держкомстату відсутні.

Таблиця 2.1.1.2. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т у тому числі			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, т/млн грн
	Всього	стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2012	1173,077	961,947	211,13	36747	354,008	*
2013	1143,848	940,5	203,348	35831,45	346,608	*
2014	1037,075	855,775	181,3	26807,47	260,547	*
2015	876,6	723,9	152,6	22677,5	221,7	*
2016	833,0**	833,0	*	26093,0	256,9	*
2017	657,3**	657,3	*	20600,0	203,5	*
2018	614,3**	614,3	*	19200,0	191,6	*
2019	576,9**	576,9	*	18100,0	180,8	*
2020	534,7**	534,7	*	16700,0	170,2	*
2021	537,6**	537,6	*	16841,6	172,4	*

* - дані в органах Держкомстату відсутні.

** - без урахування викидів від пересувних джерел

Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2014 – 2021 років (див. табл. 2.1.1.3., 2.1.1.4., 2.1.1.5.).

Таблиця 2.1.1.3. Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2014 – 2021 років, тис. т

Населені пункти	2014 р.				2015 р.					
	разом	в т.ч.			разом	в т.ч.				
		тил	діоксид сірки	діоксид азоту		оксид вуглецю	тил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
м. Дніпро	87,725	13,72	42,635	18,039	6,398	48,5	10,424	23,144	7,917	6,036
м. Кривий Ріг	327,374	46,66	12,05	12,634	230,147	327,031	50,055	10,677	16,251	237,972
м. Кам'янське	105,032	13,56	9,375	4,747	74,9	100,992	13,191	8,569	4,509	72,702
м. Вільногірськ	0,782	0,553	0,008	0,097	0,049	1,276	1,081	0,00654	0,087	0,044
м. Жовті Води	1	0,096	0,319	0,191	0,079	0,931	0,046	0,258	0,196	0,112
м. Новомосковськ	0,117	0,047	0,002	0,036	0,015	0,092	0,035	0,00172	0,027	0,016
м. Нікополь	21,49	0,791	0,274	0,974	18,956	19,469	0,649	0,253	0,85	17,303
м. Марганець	0,453	0,285	0,013	0,049	0,092	0,386	0,261	0,0033	0,034	0,075
м. Покров	13,132	4,28	0,189	0,353	8,173	10,427	3,685	0,041	0,226	6,4
м. Павлоград	0,418	0,12	0,059	0,084	0,099	0,377	0,097	0,054	0,074	0,098
м. Синельникове	61,224	0,008	0,0007	0,014	0,03	0,06	0,0105	0,0009	0,0012	0,031
м. Першотравенськ	1,182	0,186	0,843	0,002	0,024	0,848	0,147	0,574	0,0015	0,018
м. Тернівка	43,819	0,202	0,651	0,097	0,184	42,229	0,305	0,6	0,086	0,093
Разом по області	855,775	99,93	191,671	52,207	340,382	723,9	94,211	98,635	34,946	341,924

Продовження таблиці 2.1.1.3.

Населені пункти	2016 р.				2017 р.				
	разом	в т.ч.			разом	в т.ч.			
		пил	діоксид сірки	діоксид азоту		оксид вуглецю	пил	діоксид сірки	діоксид азоту
м. Дніпро	80,56	13,777	45,188	12,058	7,875	10,461	17,024	7,443	9,389
м. Кривий Ріг	342,881	50,223	11,193	15,15	254,397	46,318	10,277	13,956	242,520
м. Кам'янське	90,45	11,624	7,015	4,213	65,819	7,404	4,174	2,97	41,514
м. Вільногірськ	1,284	1,071	0,003	0,085	0,039	1,170	0,0002	0,019	0,016
м. Жовті Води	0,965	0,043	0,358	0,11	0,104	0,065	0,347	0,108	0,116
м. Новомосковськ	0,0966	0,035	0,008	0,033	0,016	0,037	0,0011	0,027	0,016
м. Нікополь	25,664	0,841	0,319	0,958	23,203	0,846	0,347	0,943	22,902
м. Марганець	0,355	0,267	0,02	0,011	0,049	0,299	0,0023	0,0129	0,0156
м. Покров	3,295	1,795	0,035	0,062	1,373	2,349	0,127	0,190	5,361
м. Павлоград	0,384	0,104	0,041	0,082	0,102	0,196	0,175	0,09	0,103
м. Синельникове	0,076	0,011	0,01	0,012	0,04	0,008	0,0006	0,0098	0,032
м. Першотравенськ	1,002	0,175	0,668	0,002	0,02	0,158	0,6	0,002	0,021
м. Тернівка	40,38	0,505	0,613	0,083	0,6	0,416	0,607	0,074	0,006
Разом по області	833,0*	107,616	181,799	43,182	354,484	69,727	33,6821	25,8447	695,6406

Продовження таблиці 2.1.1.3.

Населені пункти	2018р.				2019р.				
	разом	в т.ч.			разом	в т.ч.			
		Пил	діоксид сірки	діоксид азоту		оксид вуглецю	Пил	діоксид сірки	діоксид азоту
м. Дніпро	47,086	*	18,781	6,732	8,711	*	18,762	6,291	7,177
м. Кривий Ріг	267,433	*	9,287	12,745	200,153	*	9,636	12,745	206,590
м. Кам'янське	103,312	*	6,869	4,607	77,691	*	5,283	4,276	61,630
м. Вільногірськ	1,086	*	0,0003	0,024	0,015	*	0,049	0,092	0,0361
м. Жовті Води	0,755	*	0,238	0,078	0,112	*	0,235	0,099	0,0943
м. Новомосковськ	0,138	*	0,0009	0,0298	0,0492	*	0,0009	0,0229	0,104
м. Нікополь	26,181	*	0,349	0,985	23,637	*	0,327	0,944	22,550
м. Марганець	0,290	*	0,0022	0,0151	0,0164	*	0,0023	0,0105	0,0168
м. Покров	8,266	*	0,109	0,196	5,621	*	0,0908	0,093	2,512
м. Павлоград	0,314	*	0,0376	0,075	0,103	*	0,017	0,0535	0,0871
м. Синельникове	0,055	*	0,0004	0,0078	0,0277	*	0,0004	0,0079	0,0243
м. Першогра-вєнськ	0,965	*	0,663	0,0013	0,015	*	0,565	0,001	0,011
м. Тернівка	33,433	*	0,445	0,068	0,0053	*	0,330	0,0506	0,0039
Разом по області	614,328	75,998	52,359	30,510	317,841	62,104	48,168	28,299	303,403

Продовження таблиці 2.1.1.3.

Населені пункти	2020 р.					2021р.				
	разом	в т.ч.				разом	в т.ч.			
		Пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		Пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
м. Дніпро	31,109	3,7	16,109	5,033	5,732	28,62	3,233	13,395	4,708	6,152
м. Кривий Ріг	224,248	29,133	8,718	11,311	172,502	228,535	31,787	11,004	11,504	171,441
м. Кам'янське	96,803	11,718	6,061	4,912	73,012	86,112	9,38	5,776	4,478	65,334
м. Вільногірськ	0,414	0,023	0,039	0,074	0,041	0,475	0,239	0,061	0,103	0,045
м. Жовті Води	0,671	0,026	0,175	0,084	0,128	0,689	0,0156	0,246	0,068	0,100
м. Новомосковськ	0,167	0,018	0,0004	0,023	0,106	0,152	0,012	0,0004	0,0217	0,106
м. Нікополь	19,113	0,624	0,317	0,801	17,007	24,042	0,782	0,534	0,957	21,348
м. Марганець	0,264	0,214	0,002	0,011	0,016	0,250	0,205	0,002	0,0098	0,0137
м. Покров	7,419	2,225	0,085	0,169	4,905	9,409	2,034	0,106	0,235	6,997
м. Павлоград	0,182	0,0236	0,012	0,053	0,081	0,195	0,013	0,011	0,0628	0,1012
м. Синельникове	0,0478	0,011	0,0004	0,0082	0,025	0,0611	0,011	0,0005	0,0106	0,036
м. Першотравенськ	0,776	0,140	0,557	0,0009	0,0097	0,817	0,148	0,586	0,0009	0,0106
м. Тернівка	29,128	0,185	0,354	0,08	0,0039	33,532	0,902	0,803	0,0982	0,0083
Разом по області	534,656	52,22	60,675	27,042	274,719	537,635	56,927	55,121	26,558	273,038

Таблиця 2.1.1.4. Обсяги викидів в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами у районах та містах області у 2021 р. (т)

Населені пункти	Обсяги викидів, т		Збільшення (+) / зменшення (-) викидів у 2021 р. проти 2020 р., т	Обсяги викидів у 2021 р. до 2020 р., %	Викинуто в середньому одним підприємством, т
	у 2020 р.	у 2021 р.			
Дніпропетровська область	534656,4	537635,1	+2978,7	100,6	1012,5
м. Дніпро	31109,2	28620,7	-2488,5	92,0	–
м. Вільногірськ	413,5	474,5	+61	114,8	–
м. Жовті Води	670,9	689,3	+18,4	102,7	–
м. Кам'янське	96803,1	86111,8	-10691,3	89,0	–
м. Кривий Ріг	224248,4	228534,6	+4286,2	101,9	–
м. Марганець	263,9	250,2	-13,7	94,8	–
м. Нікополь	19113,2	24042,2	+4929	125,8	–
м. Новомосковськ	167,0	152,3	-14,7	91,2	–
м. Павлоград	181,7	195,4	+13,7	107,5	–
м. Першотравенськ	776,0	817,4	+41,4	105,3	–
м. Покров	7418,5	9408,6	+1990,1	126,8	–
м. Синельникове	47,8	61,1	+13,3	127,8	–
м. Тернівка	29128,4	33532,0	+4403,6	115,1	–
райони*					
Дніпровський	33529,9	30814,0	-2715,9	91,9	157,2
Кам'янський	98647,3	88190,7	-10456,6	89,4	1102,4
Криворізький	259971,3	259711,3	-260,0	99,9	2951,3
Нікопольський	27350,2	34215,1	+6864,9	125,1	814,7
Новомосковський	1303,9	2014,5	+710,6	154,5	57,6
Павлоградський	63536,9	68937,5	+5400,6	108,5	1641,4
Синельниківський	50424,0	53752,0	+3328,0	106,6	1119,8

* У 2021 році інформація у розрізі районів формується згідно з Кодифікатором адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад, затвердженим наказом Міністерства розвитку громад та територій від 26.11.2020 № 290 (зі змінами)

Таблиця 2.1.1.5. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні в окремих населених пунктах, тис. т

Населені пункти	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Дніпропетровська область	855,775	723,9	833,0	657,325	614,328	576,925	534,656	537,635
м. Дніпро	87,725	48,5	80,560	45,681	47,086	40,810	31,109	28,621
м. Кривий Ріг	327,374	327,031	342,881	323,904	267,433	268,328	224,248	228,535
м. Кам'янське	105,032	100,992	90,450	57,751	103,312	83,336	96,803	86,112
м. Вільногірськ	0,782	1,276	1,284	1,235	1,086	1,255	0,414	0,475
м. Жовті Води	1,0	0,931	0,965	0,97	0,755	0,698	0,671	0,689
м. Новомосковськ	0,117	0,092	0,096	0,092	0,138	0,203	0,167	0,152
м. Нікополь	21,49	19,469	25,664	25,333	26,181	25,033	19,113	24,042
м. Марганець	0,453	0,386	0,355	0,344	0,290	0,260	0,264	0,25
м. Покров	13,132	10,427	3,295	8,064	8,266	4,946	7,419	9,409
м. Павлоград	0,418	0,377	0,384	0,604	0,314	0,220	0,182	0,195
м. Синельникове	61,224	0,06	0,076	0,059	0,055	0,048	0,048	0,061
м. Першотравенськ	1,182	0,848	1,002	0,909	0,965	0,788	0,776	0,817
м. Тернівка	43,819	42,229	40,380	43,696	33,433	36,977	29,128	33,532

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам наведена на рис. 2.1.1.1.

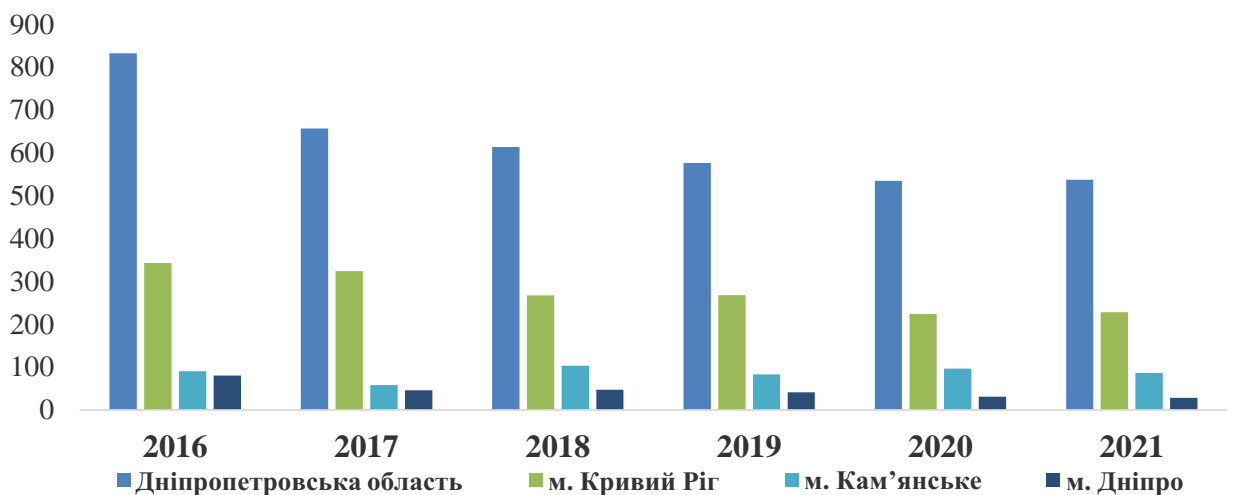

Рис. 2.1.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам станом на 01.01.2022 (тис. т)

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

У 2021 році підприємства добувної промисловості і розроблення кар'єрів викинули в атмосферу 142,2 тис. т (26,4 %) шкідливих речовин від загального

обсягу викидів по області. Частина викидів від підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальному обсязі викидів становить 9,1 %, від переробної промисловості – 62,8 %, від транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 0,5 %, підприємств, які спеціалізуються на водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами – 0,9 %.

Основними забруднювачами довкілля у 2021 році залишаються підприємства металургійної, добувної промисловості та виробники електроенергії. Найбільш екологічно небезпечними видами економічної діяльності є видобування металевих руд, виробництво електроенергії, чавуну, сталі та феросплавів. Дані наведені у таблицях 2.1.2.1., 2.1.2.2.

Таблиця 2.1.2.1. Основні підприємства-забруднювачі

N з/п	Підприємство-забруднювач	Валовий викид*, тис. т		Змени. /- Збільш. /+ (%)	Причина зменшення/збільшення
		2021 р./2020р.			
1	ВП “Придніпровська ТЕС” АТ “ДТЕК Дніпроенерго”	15,328	19,7	-4,372	Зменшення відбулося за рахунок: зменшення обсягу виробництва електричної енергії на 18,4% (з 1421,193 млн.кВт*год до 1160,101 млн.кВт*год), при зменшенні вмісту золи у твердому паливі на 1,14% (з 21,86% на 20,72%), сірчистості твердого палива на 0,04 (з 1,12% на 1,08%)
2	ВП “Криворізька ТЕС” АТ “ДТЕК Дніпроенерго”	30,03	35,02	-4,99	Зменшення сірчистості вугілля на 25% та зольності на 6%
3	ПАТ “Дніпровський меткомбінат”	80,3	91,6	-11,3	Зменшення виробництва сталі -1,97%, агломерату - 8,99%, чавуну - 2,7%, прокату - 1,3%
4	АТ “Нікопольський завод феросплавів”	23,22	18,33	+4,89	Збільшення викидів унаслідок збільшення обсягів виробництва феросплавів
5	ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”	211,2	209,0	+2,2	Збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 1,1% за рахунок збільшення обсягів виробництва агломерату на 7,3%, чавуну - на 8%, тв. сталі - на 5,2%, коксу - на 9,2%.
6	ПАТ “Південний гірничо-збагачувальний комбінат”	1,308	1,22	+0,086	Збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за рахунок збільшення використання вибухових речовин при проведенні масові вибухів та збільшення потужності видобутку руди, також за рахунок збільшення виробництва концентрату.
7	ПрАТ “Північний ГЗК”	5,893	5,106	+0,787	Збільшення обсягів виробництва обкотишів

N з/п	Підприємство-забруднювач	Валовий викид*, тис. т		Зменш. /- Збільш. /+ (%)	Причина зменшення/збільшення
		2021 р./2020р.	2021 р./2020р.		
8	ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”	3,428	2,51	+0,922	Часткове відновлення роботи металургійного виробництва (було зупинено з жовтня 2019 по червень 2020)
9	ПАТ “ІНТЕРПАЙП Нижньодніпровський трубопрокатний завод”	0,478	0,808	-0,330	–
10	ПрАТ “ЮЖКОКС”	2,073	1,815	+0,258	Збільшення обсягів виробництва коксу 6% вологості, а також за рахунок збільшення виробництва та споживання коксового газу на 17,94%
11	ПрАТ “Дніпровський коксохімічний завод”	1,244	1,242	+0,02	–
12	АТ “Покровський гірничо-збагачувальний комбінат”	9,346	7,32	+2,026	Збільшення валових викидів обумовлено збільшенням роботи основного технологічного обладнання Богданівської АЗФ .
13	ПрАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”	124,35	116,05	+8,3	Збільшення метанозносності на ш. Героїв Космосу, Західно-Донбаська, Степова.

* за інформацією підприємств

Таблиця 2.1.2.2. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності станом на 01.01.2022

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів за регіоном	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
Усього		537,6	100,0
1	За видами економічної діяльності, у тому числі:		
1.1.	переробна промисловість	336,9	62,8
1.2.	добувна промисловість і розроблення кар’єрів	142,2	26,4
1.3.	постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	48,9	9,1
1.4.	транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність	2,6	0,5
1.5.	водопостачання, каналізація, поводження з відходами	5,0	0,9

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Керівним органом Спільної програми спостережень та оцінки розповсюдження забруднювачів повітря на великі відстані у Європі (Програма ЕМЕП) до Конвенцій 1979 року розроблені і направлені Сторонам Конвенції Керівні принципи оцінки та представлення даних про викиди забруднюючих речовин в регіоні ЕМЕП. Звітування по цьому питанню знаходилось в компетенції Міністерства екології та природних ресурсів України (на сьогодні Міндовкілля України).

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Систематичний нагляд за рівнем забруднення атмосферного повітря проводиться на стаціонарних постах Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології у таких містах, як: Дніпро, Кривий Ріг та Кам'янське.

У 2021 році середньорічні концентрації становили:

м. Кривий Ріг: пилу – 2,7 ГДК, діоксиду азоту – 1,3 ГДК, фенолу – 0,6 ГДК, аміаку – 0,3 ГДК, формальдегіду – 4,7 ГДК, діоксиду сірки – 0,3 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК; оксиду азоту – 0,3 ГДК;

м. Кам'янське: пилу – 2,0 ГДК, діоксиду азоту – 2,0 ГДК, фенолу – 2,7 ГДК, формальдегіду – 4,3 ГДК, аміаку – 1,3 ГДК; оксиду азоту – 0,7 ГДК, діоксиду сірки – 0,14 ГДК, оксид вуглецю – 1,0 ГДК;

м. Дніпро: пилу – 1,3 ГДК, аміаку – 1,0 ГДК, діоксиду азоту – 2,3 ГДК, формальдегіду – 4,7 ГДК, оксиду азоту – 0,8 ГДК, фенолу – 1,0 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК, оксид азоту – 0,8 ГДК.

Результати спостережень свідчать, що в 2021 році рівень забруднення атмосфери промислових міст залишався ще досить високим.

Екологічна ситуація загострюється тим, що викиди в атмосферу здійснюються нерівномірно, а переважно в промислових зонах, де велика концентрація підприємств металургійної, гірничодобувної, машинобудівної, хімічної та іншої промисловості.

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

За інформацією Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології щодо радіоактивного забруднення атмосферного повітря Дніпропетровської області, радіаційна обстановка на території області в цілому була стабільною і знаходилася у межах природного радіаційного фону. Екстремально-високі рівні радіоактивного забруднення не спостерігалися.

Рівень експозиційної дози гамма-випромінювання у 2021 році становив в середньому 13 мікрорентгенів на годину.

Підвищений рівень гамма-фону спостерігався на метеостанції Чаплино у червні – 20 мкР/год, січень, лютий, березень, вересень – 19 мкР/год.

Перевищення контрольного рівня – 25 мкР/год – у 2021 році не було.

На території Дніпропетровській області протягом 2021 року випадків перевищень контрольних рівнів сумарної бета-активності в пробах атмосферних випадів виявлено не було.

Щільність випадів техногенних радіонуклідів знаходилась на рівні попередніх років.

Концентрація радіоактивних елементів як природного, так і штучного походження в приземному шарі атмосфери утримується на сталому рівні. Можна очікувати подальше зменшення концентрації штучних радіонуклідів в повітрі як за рахунок їх природного розпаду, так і їх подальшого заглиблення у ґрунт.

2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Забруднення атмосферного повітря за ступенем хімічної небезпеки для людини посідає перше місце, завдаючи негативних екологічних наслідків і для екосистем, чинить безпосередній вплив на рослинність і фауну, а також на якість води і ґрунту. Сприяє евтрофікації, що призводить до змін видового різноманіття та вторгнення нових видів, сприяє окисленню ґрунту, озер і річок, викликаючи втрати видового різноманіття, пошкодження сільськогосподарських культур, лісів та рослин шляхом зниження їх темпів зростання та негативного впливу на біорізноманіття та екосистеми.

Протягом 2021 року на території Дніпропетровської області ДУ “Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ України” та її структурними підрозділами досліджено 28036 досліджень атмосферного повітря у селитебній зоні міських поселень на фізико-хімічні показники, з них з перевищенням ГДК – 1337, що становить 4,8 % та 4540 проб на території сільських поселень, з них з перевищенням ГДК – 68, що становить 1,5 %. Серед показників, які є основними забруднювачами атмосферного повітря більшу питому вагу займають: пил, аміак, азоту діоксид, сірководень, формальдегід, фенол, ангідрид сірчистий, бензол, вуглецю оксид та інші.

Так, наприклад, на території обласного центру в межах соціально-гігієнічного моніторингу в 2021 році досліджувалось атмосферне повітря на селітебних територіях в зонах впливу таких промислових підприємств – ПрАТ “ДМЗ”, ПАТ “Інтерпайп НТЗ”, де фіксувались перевищення нормативів концентрації забруднюючих речовин у районі вул. Бельгійська, вул. Коксова, вул. Костя Гордієнко, пр. Слобожанський. Мали місце перевищення концентрації забруднюючих речовин в зоні впливу таких транспортних магістралей, як пр. Гетьмана Мазепи, пр. Сергія Нігояна, вул. Ярослава Мудрого, вул. Донецьке шосе, вул. Березинська, пр. Слобожанський, вул. Байкальська, вул. Совхозна, де було зафіксовано перевищення допустимих нормативів по ряду показників, про що були проінформовані територіальні органи місцевого самоврядування та Держпродспоживслужби. До забруднюючих речовин, про негативну дію яких на здоров'я людини отримані найбільш переконливі докази, відносяться тверді суспендовані частинки (ТЧ), озон (O_3), діоксид азоту (NO_2), діоксид сірки (SO_2), оксид вуглецю (СО).

Вплив цих речовин на здоров'я людини наступний:

Оксид вуглецю – безбарвний газ, що не має запаху. Впливає на нервову і серцево-судинну систему, викликає задуху. Токсичність СО зростає за наявності в повітрі азоту, в цьому випадку концентрацію СО в повітрі необхідно знижувати в 1,5 раз. У разі перевищення норм вмісту у крові 15-6% СО – гемоглобіну виникає стан отруєння.

Оксиди азоту. NO , N_2O_3 , NO_5 , N_2O_4 . В атмосферу викидається в основному діоксид азоту NO_2 – безбарвний отруйний газ, що не має запаху, має подразнюючу дію на органи дихання. Особливо небезпечні оксиди азоту в містах, де вони взаємодіють з вуглецями вихлопних газів, де утворюють фотохімічний туман – смог. Отруєне оксидами азоту повітря починає діяти з

легкого кашлю. При підвищенні концентрації NO, виникає сильний кашель, блювота, іноді головна біль. При контакті з вологою поверхнею слизової оболонки оксиди азоту утворюють кислоти HNO_3 і HNO_2 , які приводять до набряку легенів.

Діоксид сірки – безбарвний газ з гострим запахом, уже в малих концентраціях (20-30 мг/м^3) створює неприємний смак в роті, подразнює слизові оболонки очей і дихальних шляхів.

Вуглеводні (пари бензину, метану і т.д.). За характером впливу на організм людини розрізняють 2 групи: подразнювальні й канцерогенні. Подразнювальні вуглеводні наркотично впливають на центральну нервову систему (запаморочення і тому подібне), діють на слизові оболонки. Вуглеводні канцерогенні групи є найбезпечнішими для здоров'я людини, особливо шкідливий бенз(а)пірен, який є індикатором. При тривалій дії на людину альдегіди викликають подразнення слизових оболонок очей і дихальних шляхів, а при підвищенні концентрації спостерігається головний біль, слабкість, втрата апетиту, безсоння.

Утворення кислотних дощів пов'язане з надходженням у вологу атмосферу оксиду сірки і азоту. Особливу небезпеку представляють стаціонарні джерела (ТЕС і ін.). Кислотні дощі знижують родючість ґрунтів, погіршують здоров'я населення.

Формальдегід – газоподібна речовина з різким та неприємним запахом. В атмосфері синтезуються внаслідок фотохімічного процесу під впливом ультрафіолетового випромінювання. Формальдегід є джерелом постійного природного фонового забруднення, найбільші значення якого спостерігаються у повітрі промислових центрів. Джерелами антропогенного надходження формальдегіду у навколишнє середовище – металургійні та хімічні підприємства, виробництво з виготовлення меблів, полімерів та будівельних матеріалів. Найбільша частка його надходить у повітря з відпрацьованими газами автотранспорту. Формальдегід внесений до списку отруйних канцерогенних речовин, токсичний. Він негативно впливає на генетичний матеріал, дихальні шляхи, очі, шкіру, печінку, нирки, вражає центральну нервову систему.

Пил – суспендовані тверді частинки дрібністю (1-2 – 10-4 см), здатних в безвітряну погоду осідати на поверхню Землі. Джерела пилу можуть бути як природного походження (вивітрювання гірських порід, виверження вулкану), так і техногенного (викиди промислових підприємств). Основна кількість пилу зосереджена на висотах до 500 м.

Перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у атмосферному повітрі в залежності від рівня перевищення, експозиції впливу та інших умов може мати негативний вплив на стан здоров'я та умови життєдіяльності людини. Але на теперішній час відсутні критерії оцінки щодо захворюваності населення в залежності від рівня забруднення атмосферного повітря шкідливими речовинами.

2.6. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря

Протягом 2021 року на основних підприємствах-забруднювачах Дніпропетровської області виконані наступні заходи з охорони атмосферного повітря, а саме:

ПАТ “Дніпровський меткомбінат”:

– виконано захід з розробки основних технічних рішень проекту газоочистки технологічних газів зони спікання агломашин №№ 7-12”;

– виконано модернізацію газоочисного обладнання обертової печі дільниці виробництва вапна конвертерного цеху зі зміною конструкції газоочисної системи та установкою більш потужного тягодуттєвого пристрою;

– виконано модернізацію системи подачі повітря в зону спікання агломашин № 7, 9, 11, 12;

ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”:

– виконано установка пригнічення бурового диму на ливарному дворі під час випуску чавуну на домені печі № 2;

– виведено з експлуатації міксер ККЦ та частину обладнання ливарної ділянки СЦПКХО КХП (вагранка);

ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”:

– виведено з експлуатації одну обертову піч;

АТ “Нікопольський завод феросплавів”:

– виконано заходи “Джерело викидів № 139. Центральний розподільний пункт (ЦРП), В-2. Ліквідація (виведення з експлуатації) джерела викиду забруднюючих речовин в атмосферне повітря” та “Джерело викидів № 115. Розвантажувальні частини агломашин № 1, № 2, В-4, В-6. Реконструкція газоочистки з будівництвом комплексу рукавних фільтрів загальною потужністю 1 млн м³/год;

ПрАТ “Южкокс”:

– виконано заміну циклонів СІОТ на установку без пилової видачі коксу (УБВК) № 5, 6”;

ПрАТ “Кривий Ріг Цемент”:

– виконано реконструкцію електрофільтра сушильного барабану № 4 СП КРЗ;

ПрАТ “Пінічний ГЗК”:

– виконано модернізацію газоочисного обладнання на конвеєрі цеху з виробництва окатків № 1 (джерела викидів № 51, 52, 54);

– виконано заміну циклону конвеєру дробарної фабрики № 2 (джерело викиду № 75);

– виконано заміну електрофільтрів:

у корпусі подрібнення вапна та бентоніту цеху з виробництва окатишів № 2. Зона сушки 1 (джерело викиду № 92);

на випалювальній машині цеху з виробництва окатишів № 2. Зона сушки 1 та 2 (джерела викидів відповідно № 97 та № 99);

на корпусі грохочення цеху з виробництва окатишів № 2. Зона

охолодження (джерело викиду № 101);

в корпусі завантаження окатишів цеху з виробництва окатишів № 2 (джерело викиду № 103);

– виконано реконструкцію електрофільтра в корпусі грохочення цеху з виробництва окатишів № 2. Зона охолодження (джерело викиду № 102);

– виконано заміну лінії відсіву дріб'язку випалювальних машин “LURGI-552-A/B” на ЦВО-2;

– виконано покриття карт хвостосховища, що не використовуватимуться 2 роки і більше, скельними породами та застосування зв'язуючих речовин;

– виконано захід з використання водного розчину торфогідроксидного реагенту під час проведення масових вибухів в кар'єрах ПРАТ “ПІВНГЗК”;

– виконано заміну скрубера на джерелі викидів № 40 (млиновий тракт № 3, дільниця шихто підготовки ЦВО-1).

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Зміна клімату – глобальна екологічна проблема, яка загрожує життю і здоров'ю людини, довкіллю, існуванню екосистеми Землі в цілому. Зміна клімату призводить до екстремального підвищення температури, повеней, посух, зменшення кількості питної води, поширення нетипових хвороб та ін. Головним винуватцем глобального потепління вважається парниковий ефект.

Потепління в Україні характеризується нерівномірністю – періоди стрімкого збільшення температури змінювалися його уповільненням, або похолоданням. У такі періоди на тлі загального потепління відмічаються хвилі холоду із заморозками, що представляє небезпеку для багатьох галузей економіки; зокрема сільського господарства.

В Україні, як і в Європі в цілому, відмічається зниження континентальності клімату – зменшення амплітуд сезонного ходу приземної температури, збільшення повторюваності екстремальних значень деяких метеорологічних величин.

Своєрідність потепління клімату України і в його неодночасності – приземні температури підвищувалися в тих регіонах і в ті місяці, які раніше були холоднішими, а в районах з вищим температурним фоном, приземна температура змінилася менше.

Важливою особливістю сучасного клімату України, яка має свій прояв у всі сезони року, стали різкі перепади добових температур повітря впродовж 1–2 діб. Різкі зміни погоди супроводжуються усіма видами небезпечних і стихійних метеорологічних явищ.

Основною причиною зміни клімату є використання викопного палива та неефективне споживання енергії, що виробляється. Парникові гази, що утворюються внаслідок діяльності людини, викликають посилення парникового ефекту. Надмірна кількість газів, які утворюються в результаті діяльності ТЕЦ, транспорту, сільського господарства, промисловості, а також лісових пожеж, утримують сонячне тепло у нижніх шарах атмосфери, не даючи йому повертатись до космосу.

Глобальна зміна клімату та її місцеві прояви (підвищення середньорічної температури та тривалість спекотних посушливих періодів, частота та інтенсивність екстремальних явищ, зокрема, повеней, злив та ураганів, підвищення рівня Чорного та Азовського морів тощо) сьогодні є серед визначальних чинників, що безпосередньо впливають на екологічний стан територій, зміну характеру довкілля, здоров'я громадян, продовольчу безпеку, інфраструктуру, регіональний та місцевий розвиток. Тож прояви зміни клімату, насамперед негативні, та їхні наслідки не можуть ігноруватися в процесі стратегічного планування розвитку регіонів та територіальних громад і потребують систематичного моніторингу і розробки системи заходів пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї природних екосистем,

господарств, зокрема сільського, енергетичного сектору, а також захисту громадського здоро'я та інфраструктури.

3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Ключовим елементом в дослідженнях з питань зміни клімату є розробка інвентаризації парникових газів (далі – ПГ), яка визначає якісно та кількісно головні джерела та поглиначі ПГ. Цей елемент важливий у зв'язку з тим, що він є основою для наступного розвитку та уточнення методики оцінки джерел та поглиначів ПГ, а також забезпечує єдиний та безперервний механізм, який дозволяє всім країнам, що підписали Рамкову Конвенцію про зміну клімату, оцінювати викиди ПГ та їх відносний внесок до глобальної зміни клімату. Більш того, постійно поновлюваний кадастр на національному та міжнародному рівнях є основою для оцінки рентабельності та можливості проведення заходів щодо пом'якшення антропогенного впливу на клімат.

Парникові гази – гази в атмосфері планети, що здатні поглинати теплове випромінювання поверхні планети і хмар (інфрачервона радіація) і відбивати його назад, додатково розігриваючи планетарну атмосферу. До основних парникових газів в атмосфері Землі відносяться пари води, вуглекислий газ, закис азоту, метан, озон, гексафторид сірки.

Оцінки викидів з джерел та абсорбції поглиначами ПГ в Україні розраховано з допомогою Методичних вказівок по складанню кадастрів ПГ, розроблених Міжурядовою групою експертів по зміні клімату з тим, щоб результати досліджень були порівнюваними як по секторах, так і по країнах. Україна в цілому дотримувалась цих Методичних вказівок, за виключенням тих секторів, де були необхідні більш детальні дані або методики обчислень для головних джерел викидів.

При розробленні національної системи інвентаризації викидів парникових газів розглядалися такі п'ять категорій джерел та поглиначів ПГ: енергетичні системи (включаючи транспорт), промислові процеси, сільське господарство, лісове господарство та землекористування, відходи.

За даними Міжурядової групи експертів з питань змін клімату найбільший внесок у зміну клімату вносить вуглекислий газ, потім йдуть метан, галогеноалкани і закис азоту.

Центральним органом виконавчої влади, уповноваженим формувати та здійснювати державну політику у сфері зміни клімату, є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (далі – Міндовкілля), зокрема Директорат з питань зміни клімату та збереження озонового шару. Міндовкілля формує та реалізує державну політику щодо “регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату і адаптації до його змін і виконання у межах компетенції вимог Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї”. Кліматична політика нерозривно пов'язана з енергетикою та інфраструктурою.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 року № 878-р (із змінами) затверджено план заходів щодо виконання Концепції, яким передбачено:

1. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проектів Законів України щодо запровадження систем: моніторингу, звітності та верифікації викидів ПГ, торгівлі квотами на викиди ПГ.

2. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проектів актів про внесення змін до Положення про Міжвідомчу комісію із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1999 року № 583, у частині розширення її завдань відповідно до положень Паризької угоди та положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, пов'язаних із зміною клімату; схвалення Стратегії низьковуглецевого розвитку України на період до 2030 року; затвердження Державної науковотехнічної програми у сфері зміни клімату; затвердження порядку здійснення моніторингу та звітності викидів ПГ; затвердження порядку здійснення верифікації викидів ПГ; затвердження порядку підготовки Національного плану розподілу квот між установками; затвердження порядку функціонування дозвільної системи на викиди ПГ; затвердження комплексного Національного 29 плану з енергетики та зміни клімату на 2021–2030 роки; схвалення Стратегії адаптації до зміни клімату України на період до 2030 року.

3. Забезпечення постійного вдосконалення національної системи інвентаризації антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами ПГ на основі застосування кращих практик проведення інвентаризації та з урахуванням рекомендацій міжнародних експертів з перевірки національної звітності за міжнародними угодами у сфері зміни клімату.

4. Ідентифікація міжнародних баз даних про найкращі доступні технології, спрямовані на скорочення антропогенних викидів, збільшення абсорбції ПГ та адаптацію до зміни клімату, створення умов для доступу населення і суб'єктів господарювання до таких баз даних.

5. Підготовка та внесення на розгляд Міжвідомчої комісії із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату пропозицій щодо механізму інтеграції заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї в регіональні стратегії розвитку і плани заходів з їх реалізації; впровадження новітніх фінансових інструментів та механізмів державно-приватного партнерства у сфері зміни клімату; пріоритетних заходів з адаптації до зміни клімату для секторів економіки, об'єктів життєдіяльності населення, сфери охорони здоров'я; прогресивних підходів до стимулювання суб'єктів господарювання усіх форм власності до реалізації проектів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї з урахуванням найкращої світової практики та умов запровадження ринкових і неринкових механізмів, передбачених Паризькою угодою; пріоритетних підходів та інструментів скорочення антропогенних

викидів від усіх категорій джерел; реалізації потенціалу збільшення обсягу поглинання ПГ до 2030 року у сферах раціонального використання та охорони земель і лісового господарства; удосконалення фіскальних та ринкових інструментів скорочення викидів ПГ.

Мінприроди розроблено пакет законодавства щодо обліку та моніторингу викидів ПГ в Україні. Концепція представлена у 2018 році, в ній ідентифіковано основні проблеми в Україні щодо моніторингу, звітності та верифікації викидів та передбачено відповідне законодавство.

Європейський парламент 28 листопада 2019 року ухвалив резолюцію про надзвичайну кліматичну та екологічну ситуацію. Цей документ виводить запобігання зміні клімат, пом'якшення її наслідків та адаптацію до неї на щабель одного з ключових стратегічних пріоритетів політики Європейського Союзу, а отже має розглядатися як один з найважливіших пунктів процесу європейської інтеграції України.

12 грудня 2019 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 377-ІХ “Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів” з метою виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р “Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» в частині впровадження актів законодавства ЄС у сфері довкілля, зокрема, Директиви 2003/87/ЄС, а також Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 року № 932-р, відповідно до якої забезпечення імплементації положень Угоди, пов'язаних із зміною клімату, а також створення і забезпечення функціонування системи моніторингу, звітності і верифікації викидів парникових газів в Україні, відноситься до основних напрямів реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року.

Цей Закон визначає правові та організаційні засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів та спрямований на виконання зобов'язань України за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, зокрема, Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також на виконання вимог Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Паризької угоди.

3.3. Політика та заходи у сфері озонового шару

Озоноруйнівні речовини та фторовані гази – складні хімічні формули, які насправді напряму стосуються нашого щоденного побуту – це деякі спреї, холодильне обладнання, косметичні засоби, які через масове використання

мали прямий вплив на стратосферу. Якщо говорити кількісно, найбільші постачальники озоноруйнуючих речовин – холодильники та кондиціонери.

6 вересня 1987 року було підписано Монреальський протокол, метою якого є захист озонового шару, необхідного для збереження життя на Землі.

У Монреальському протоколі перелічено речовини та їхні сполуки, які руйнують озоновий шар. Кожна нова речовина, присутність якої є руйнівною для озонового шару, додавалася до Протоколу спеціальною поправкою.

Окрема історія стосується фторованих парникових газів, які були включені до Монреальського протоколу Кігалійською поправкою 2016 року, адже вони використовуються на сьогодні як заміники озоноруйнівних (тобто в тих самих галузях): вони не чинять озоноруйнівний ефект, проте є парниковими газами зі значним потенціалом глобального потепління.

В 2019 році Верховна Рада ухвалила закон “Про озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази”. Закон регулює правовідносини щодо виробництва, імпорту, експорту, зберігання, використання, розміщення на ринку та поводження з озоноруйнівними речовинами, фторованими парниковими газами, товарами та обладнанням, які їх містять або використовують, що впливає на озоновий шар та на рівень глобального потепління.

Положеннями закону, зокрема, пропонується визначити повноваження центральних органів виконавчої влади; встановити основні вимоги до суб’єктів господарювання; встановити процедуру виведення з обігу контрольованих речовин та товарів, що їх містять; встановити вимоги щодо сертифікації персоналу та відповідного маркування обладнання; визначити порядки імпорту, експорту контрольованих речовин та товарів, що їх містять, а також поводження з відходами, що містять ці речовини.

Прийняття цього закону є черговим кроком в напрямку адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, виконання Рішення 24-ої зустрічі Сторін Монреальського протоколу в частині забезпечення довгострокового контролю за обігом озоноруйнівних речовин та товарів, що їх містять, а також вирішення питання поступового виведення таких речовин з обігу.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Дніпропетровська область повністю розташована в межах басейну р. Дніпро. Головною рікою гідрографічної мережі Дніпропетровщини є р. Дніпро. Стік річки зарегульований каскадом Дніпровських водосховищ, і в межах області присутні три з них: південна частина Кам'янського та північна частина Дніпровського, а також є вихід до Каховського водосховища. Загальна довжина р. Дніпро в межах області складає 261 км. В межах Кам'янського водосховища – 66 км, в межах Дніпровського водосховища – 94 км, в межах Каховського водосховища – 101 км.

Найбільшими притоками р. Дніпро, що беруть свій початок за межами області, є: Оріль, Самара, Вовча та Інгулець. Найбільш значними притоками р. Дніпро, басейни яких повністю розташовані у межах області (на правобережжі), є Саксагань, Мокра Сура і Базавлук.

Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах області за матеріалами інвентаризації представлена: 291 річкою, довжиною більше 10 км, 100 водосховищами, 3292 ставками та 1129 озерами, з яких лише 219 озер площею три і більше гектарів.

У відповідності до ст. 5 Водного кодексу України всі поверхневі водні об'єкти в межах Дніпропетровської області належать до водних об'єктів загальнодержавного значення.

Водні ресурси у Дніпропетровській області в середній по водності рік становлять 52,8 млрд м³, в тому числі:

місцевий стік (стік, що формується в межах області) – 0,825 млрд м³ ;

запаси підземних вод – 0,381 млрд м³;

транзитний стік – 51,6 млрд м³, який розкладається на санітарний стік не менше як 15 млрд м³ та 37 млрд м³, що йдуть на постійне поповнення водосховищ і водоспоживання промисловими і сільськогосподарськими підприємствами Дніпропетровської та суміжних областей.

Поверхневий стік малих річок становить 1,6 млрд м³, в тому числі 0,83 млрд м³ – місцевий стік.

Зважаючи на те, що водні ресурси на території області розподіляються нерівномірно, покриття їх дефіциту частково вирішується за рахунок перекидання стоку р. Дніпро каналами Дніпро-Донбас, Дніпро-Кривий Ріг, Дніпро-Інгулець, а також водогонами регіонального значення.

4.1.2. Водокористування та водовідведення

За даними звітності за формою № 2ТП - водгосп (річна) за 2021 рік обсяг забору свіжої води по області становив 964,914 млн м³, в тому числі:

– з поверхневих джерел – 875,334 млн м³;

– з підземних – 89,58 млн м³.

В порівнянні з 2020 роком, забір води із природних водних об'єктів зменшився на 47,026 млн м³, у т. ч.: з поверхневих джерел зменшився на 48,846 млн м³; з підземних збільшився на 1,82 млн м³.

Протягом 2021 року було використано: на виробничі потреби – 602,774 млн м³, на питні і санітарно-гігієнічні потреби – 109,592 млн м³, на зрошення – 21,293 млн м³ води.

Кількість води в оборотному та повторному водоспоживанні у 2021 році становила 4563,107 млн м³.

Обсяг скинутих зворотних вод в поверхневі водні об'єкти збільшився на 35,676 млн м³ (з 564,71 млн м³ в 2020 році до 600,386 млн м³ в 2021 році).

Забруднених зворотних вод скинуто 120,326 млн м³ (в 2020 році – 127,7 млн м³); з них 41,553 млн м³ – без очистки; 78,773 млн м³ – недостатньо очищених.

В 2021 році кількість підприємств із скидом зворотних вод в водні об'єкти збільшилась на 3 (з 58 в 2020 р. до 61 в 2021 р.).

Почали скид:

- ПАТ “Кривий Ріг Цемент”;
- ДП “ВО ПМЗ ім. О. М. Макарова”;
- ТОВ “ФРЕЗІЯ”;
- ТОВ “Компанія Енергомакс”;
- КП “Синельниківський міський водоканал” ДОР;
- АТ “Покровське ГЗК”.

Не звітували:

- ТОВ “Любимівський кар'єр”;
- ТОВ “АСС”;
- КП “Солонянське ЖКУ”;
- КП “Верхньодніпровське ВУВКГ”.

Обсяг скинутих зворотних вод в поверхневі водні об'єкти збільшився на 35,671 млн м³ (з 564,72 млн м³ в 2020 р. до 600,386 млн м³ в 2021 р.). Забруднених зворотних вод скинуто 120,326 млн м³ (в 2020 році – 124,732 млн м³); з них 41,553 млн м³ – без очистки, 78,783 млн м³ – недостатньо очищених.

Насамперед, це обумовлено зменшенням скиду зворотних вод з категорією якості “забруднені” та переходом на категорію “очищених” або “чистих” зворотних вод, таких підприємств, як:

- АТ “ДНПРОАЗОТ” м. Кам'янське – на 1,68 млн м³;
- ПрАТ “Дніпровагонмаш” м. Кам'янське – на 0,21 млн м³;
- ПрАТ “Петриківський рибгосп” – на 10,42 млн м³;
- ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, м. Кам'янське – на 55,67 млн м³.

Також, в 2021 р. зменшився обсяг скиду забруднених зворотних вод – ТОВ ВКФ “Найс” (на 8,55 млн м³ м. Дніпро).

Скид зворотних вод з категорією якості “нормативно-очищені” зменшився на 1,381 млн м³ (2020 рік – 173,524 млн м³) і становив 172,144 млн м³ в 2021 році. Це обумовлено зменшенням обсягів скиду КП “Дніпроводоканал”. У порівнянні з минулим роком, скид зворотних вод з

категорією “нормативно чисті” (без очистки) збільшився на 44,770 млн. м³ і становив 307,916 млн м³ (в 2020 році – 263,146 млн м³). Це обумовлено, збільшенням скиду зворотних вод категорії “нормативно-чисті” (без очистки) у ВП “Придніпровська ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпрообленерго” – на 20,133 млн м³, ТОВ ВКФ “Найс” – на 21,006 млн м³.

В дійсний час, згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна), в області нараховується 29 підприємств-забруднювачів (в 2020 р. – 35), які здійснюють скид забруднених стічних вод у водні об’єкти.

Найбільші з них:

- КП “Дніпроводоканал”, м. Дніпро;
- ТОВ ВКФ “Найс”, м. Дніпро;
- ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”, м. Кривий Ріг;
- ПРАТ “Енергоресурси”, м. Нікополь;
- Філія ПРУВОКС ПРАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”, м. Павлоград;
- ПРАТ “Дніпровський металургійний завод”, м. Дніпро;
- КП “КАМ’ЯНСЬКИЙ ВОДОКАНАЛ” ДОР”, м. Кам’янське.

Обсяги використання кар’єрної та шахтної води залишилися на рівні 2020 р. і склали 23,144 млн м³.

Використання зворотної (стічної) води, у порівнянні з минулим роком, зменшилось на 0,13 млн м³.

Зменшились обсяги повторного водовикористання – на 22,511 млн м³, а послідовного – збільшилися на 0,253 млн м³.

Загальний скид стічних, шахтно-кар’єрних та колекторно-дренажних вод, у порівнянні з 2020 роком, збільшився на 0,372 млн м³ і склав 32,423 млн м³.

Порівняльний аналіз основних показників забору та використання води наведено у табл. 4.1.2.1.

Таблиця 4.1.2.1. Основні показники водокористування та водовідведення води, млн м³ (обсяги оборотної, повторної і послідовно використаної води)

Види економічної діяльності	2019 рік		2020 рік		2021 рік	
	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної
Усього за регіоном	865,8	92,2	765,14	76,63	746,418	77,24
За видами економічної діяльності						
у тому числі:						
- промисловість	642,7	93,27	586,43	89,13	*	*
- сільське господарство	50,33	–	41,82	–	44,53	–
- транспорт	1,425	14,37	1,33	4,23	*	*
- будівництво	0,063	0,524	0,268	–	*	*
- торгівля та громадське харчування	0,6	–	0,091	–	*	*
- маттехзабезпечення	0,067	–	–	–	**	**
- житлокомунгосп та побутобслуговування	168,0	17,79	172,25	22,79	*	*

*Регіональний офіс водних ресурсів на даний час не володіє означеними даними, в зв’язку з оновленням та удосконаленням програмного забезпечення звітності за формою №2ТП-водгосп (річна).

**не передбачено програмним забезпеченням звітності за формою №2ТП-водгосп (річна).

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

У 2021 р. у поверхневій водній об'єкті Дніпропетровської області було скинуто у складі зворотних вод – 373,16 тис. т забруднюючих речовин. У порівнянні з 2020 р. спостерігалось збільшення сумарного обсягу скинутих забруднюючих речовин на 30,82 тис. т.

Скиди *органічних речовин*, а саме, БСК та ХСК підприємствами-водокористувачами Дніпропетровської області, що звітують за формою № 2ТП-водгосп (річна) становили, відповідно, 1,9925 тис. т та 8,50257 тис. т за рік.

Скиди *біогенних речовин* у водні об'єкти басейну річки Дніпро в межах Дніпропетровської області визначені за такими показниками як: азот амонійний, нітрит-іони, нітрат-іони, фосфати та становили році – 7,0419 тис. т/рік.

Скиди *небезпечних речовин* (метали та інші) по Дніпропетровській області за 2021 рік становили :

– *важких металів*, які не входять до групи пріоритетних речовин: алюмінію – 0,0072 тис. т, заліза – 0,037 тис. т, кобальту – 0,0000002 тис. т, марганцю – 0,0000513 тис. т, міді – 0,0006 тис. т, хрому загального – 0,0013 тис. т, хрому 6+ – 0,0000017 тис. т, цинку – 0,0014928 тис. т.

– *несинтетичні показники групи важких металів*: 0,0000132 тис. т сполук кадмію, 0,003877 тис. т сполук нікелю та 0,0000382 тис. т сполук свинцю.

– *несинтетичних забруднюючих речовин*: нафтопродуктів – 0,0355 тис. т, СПАР – 0,01392 тис. т, карбамідів – 0,0054648 тис. т, фенолів – 0,0000339 тис. т.

Інформація про скиди в поверхневій водній об'єкті забруднюючих речовин у складі зворотних вод за 2021 рік в порівнянні з 2019 та 2020 роками, наведена у таблиці 4.2.1.1.

Таблиця 4.2.1.1. Забруднюючі речовини у складі зворотних вод

	Скидання забруднюючих речовин за регіоном	2019 рік	2020 рік	2021 рік
		обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т
Перелік скинутих забруднюючих речовин				
1	БСК ₅	2,057	2,1539	1,9925
2	Нафтопродукти	0,0324	0,038685	0,0355007
3	Завислі речовини	2,213	2,3931	2,2771
4	Сухий залишок	136,400	163,755	161,3686
5	Сульфати	38,070	36,2452	40,9387
6	Хлориди	123,400	121,0422	150,9312
7	Азот амонійний	0,498	0,6394	0,5392
8	Феноли	0,000057	0,0000445	0,0000339
9	Нітрати	5,464	5,5573	5,5071
10	СПАР	0,01375	0,0156429	0,0139237
11	Залізо	0,04260	0,036765	0,0367822
12	Мідь	0,000459	0,0004485	0,0006021
13	Цинк	0,001735	0,001546	0,0014928
14	Нікель	0,003321	0,003488	0,003877

15	Хром 6+	0,000004	0,0000032	0,0000017
16	Алюміній	0,005588	0,0052804	0,0071915
17	Свинець	0,000070	0,0000541	0,0000382
18	Кадмій	0,000022	0,0000173	0,0000132
19	Кобальт	0,000001	0,0000002	0,0000002
20	Карбамід	0,005138	0,005019	0,0054648
21	Марганець	0,000036	0,000047	0,0000513
22	Нітрити	0,235	0,2519	0,2197
23	Фтор	0,001424	0,000922	0,0053095
24	Ціаніди	0	0	0
25	Роданіди	0	0	0
26	ХСК	7,948	9,399	8,5025
27	Толуол	0	0	0
28	Фосфати	0,7156	0,794592	0,7759055
29	Хром загальний	0,001203	0,0012635	0,0013020
	Всього:	317,108408	342,3408186	373,1640903

Існуючі системи водопостачання та водовідведення області знаходяться переважно в незадовільному стані, очисні споруди працюють неефективно та потребують ремонту та реконструкції.

В цілому, перевантаження очисних споруд у більшості основних водокористувачів області не спостерігається, проте, якість очищення стічних вод незадовільна, низка показників перевищує нормативи гранично-допустимого скиду забруднюючих речовин (ГДС) і не дозволяє досягнути категорії “нормативно-очищені”.

Нижче наведені основні забруднювачі з категорією якості зворотних вод – недостатньо-очищені:

- КП “Дніпроводоканал” м. Дніпро – перевищення нормативів ГДС за вмістом заліза загального, азоту амонійного, завислих речовин, ХСК, хлоридів, нітратів;

- КВП КМР “Міськводоканал” м. Кам’янське – за вмістом фосфатів;

- КП “Павлоградводоканал” м. Павлоград – за вмістом завислих речовин, азоту амонійного, БСК5, нафтопродуктів;

- МКП “Покровводоканал” м. Покров – за показниками: завислі речовини, нітрати, фосфати;

- КП “Новомосковськводоканал” – за вмістом завислих речовин, фосфатів;

- КП “Тернівське житлово-комунальне підприємство” – за показниками: азот амонійний, залізо загальне;

- КП “Синельниківський міський водоканал” м. Синельникове – за показниками: азот амонійний, БСК5, завислі речовини, нітрати, сульфати, хлориди, сухий залишок, залізо загальне, алюміній;

- ТОВ ДДЗ “Енергоавтоматика” – за вмістом БСК5, завислих речовин, сульфатів;

- ДМПВК “Дніпро–Західний Донбас” – за вмістом завислих речовин, заліза загального, сульфатів, хлоридів, сухого залишку, ХСК, фосфатів, азоту амонійного, нітратів, нафтопродуктів, нітритів.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) за 2021 р., кількість підприємств зі скидом зворотних вод у водні об'єкти Дніпропетровської області складала 65. З них 29 підприємств – забруднювачі (в 2019 р. – 35), які здійснюють скид забруднених (без очистки та недостатньо-очищених) зворотних вод у водні об'єкти області. Найбільші з них:

- КП “Дніпроводоканал”, м. Дніпро;
- ТОВ ВКФ “Найс”, м. Дніпро;
- КП “Новомосковськ водоканал”, м. Новомосковськ;
- ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”, м. Кривий Ріг;
- ПрАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”, м. Павлоград;
- ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”, м. Дніпро;
- КП “КАМ’ЯНСЬКИЙ ВОДОКАНАЛ” ДОР”, м. Кам'янське;
- КП “Павлоградводоканал”;
- ДМП ВКГ “Дніпро-Західний Донбас”;
- КП “Нікопольводоканал” м. Нікополь;
- ПрАТ “Енергоресурси” м. Нікополь.

Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області за сферами діяльності станом на 01.01.2022 надані в таблиці 4.2.2.1.

Таблиця 4.2.2.1. Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області за сферами діяльності станом на 01.01.2022

№ з/п	Код міністерства	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³		
				всього	без очистки	недостатньо-очищені
В ДОБУВНА ПРОМИСЛОВІСТЬ І РОЗРОБЛЕННЯ КАР'ЄРІВ						
05 Добування кам'яного та бурого вугілля						
1	05.10 Добування кам'яного вугілля	ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВГІЛЛЯ”	р. Самара	15583,5	2332,2	13251,1
07 Добування металевих руд						
2	07.10 Добування залізних руд	ПрАТ “Суша балка”	р. Інгулець	958,9	958,9	-
3		ПАТ “Інгулецький ГЗК”	р. Інгулець	106,8	106,8	-
4		ПрАТ “Центральний ГЗК”	р. Інгулець	1390,4	1390,4	-
5		ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”	р. Інгулець	2900,9	2900,9	-
08 Добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів						
6	08.12 Добування піску гравію глини і каоліну	ТОВ “Нерудбудматеріали”	р. Саксагань	17,6	17,6	-
7		ТОВ “Об'єднання Новомиколаєвський кар'єр”	р. Мокра Сура	497,0	497,0	-

№ з/п	Код міністерства	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³		
				всього	без очистки	недостатньо-очищені
С ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛІВІСТЬ						
24 Металургійне виробництво						
8	24.10 Виробництво чавуну сталі та феросплавів	ПрАТ “ДМЗ” м. Дніпро	р. Дніпро	4260,6	4260,6	-
9		ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”	р. Інгулець	1283,0	1283,0	-
27 Виробництво електричного устаткування						
10	27.20 Виробництво батарей і акумуляторів	ТОВ ДДЗ “Енергоавтоматика”	р. Самара	81,1	-	81,1
28 Виробництво машин і устаткування н. в. і. у.						
11	28.92 Виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва	ТОВ “МЕТІНВЕСТ-КРМЗ”	р. Саксагань	284,1	-	284,1
12	28.11 Виробництво двигунів і турбін, крім авіаційних, автотранспортних і мотоциклетних двигунів	ТОВ “КОПМАНІЯ “ЕНЕРГОМАКС”	р. Інгулець	6,9	-	6,9
ВОДОПОСТАЧАННЯ; КАНАЛІЗАЦІЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ						
13	36.00 Забір очищення та постачання води	КП “Тернівське житлово-комунальне підприємство”	р. Самара	1104,7	-	1104,7
14		ДМПВКГ “Дніпро-Західний Донбас” Синельниківський р-н	р. Дніпро	2464,7	1189,8	1074,9
15		КП “Павлоградводоканал”	р. Самара	2825,8	-	2825,8
16		КП “Новомосковськ водоканал”	р. Самара	1792,9	-	1792,9
17		КП “Нікопольводоканал” НМР	р. Дніпро	1441,9	1441,9	-
18		КП “КАМ’ЯНСЬКИЙ ВОДОКАНАЛ” ДОР	р. Дніпро	3310,5	-	3310,5
19		МКП “Покровводоканал”	р. Базавлук	899,3	-	899,3
20		КП “Синельниківський міський водоканал” ДОР”	р. Дніпро	588,0	-	588,0
21		КП “Фрунзенське ЖКП”	р. Інгулець	23,7	-	23,7
22		КП “Дніпроводоканал”	р. Мокра Сура	5626,8	-	5626,8
			р. Дніпро	49018,0	6428,2	42589,8
23		КП “Марганецьке ВУВКГ”	р. Томаківка	1275,2		1275,2
	р. Ревун		420,6	420,6	-	

№ з/п	Код міністерства	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³		
				всього	без очистки	недостатньоочищені
24		ПрАТ “Енергоресурси”	р. Дніпро	3944,5	-	3944,5
25		КП “ЖИТЛОКОМПЛЕКС” ПМР	р. Саксагань	63,7	5,1	58,6
37 Каналізація відведення й очищення стічних вод						
26	37.00 Каналізація відведення й очищення стічних вод	ТОВ ВКФ “НАЙС”	р. Дніпро	18055,7	18055,7	-
Н ТРАНСПОРТ СКЛАДСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ПОШТОВА ТА КУР'ЄРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ						
49 Наземний і трубопровідний транспорт						
27	49.41 Вантажний автомобільний транспорт	ТОВ “Торгівельно-транспортна компанія”	р. Дніпро	1,2	-	1,2
52 Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту						
28	52.21 Допоміжне обслуговування наземного транспорту	ВСП “Дніпровське територіальне управління” філії ЦБМЕБС АТ УЗ (ТУ БМЕС-1)	р. Дніпро	263,9	263,9	-
Q ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ						
86 Охорона здоров'я						
29	86.10 Діяльність лікарняних закладів	ДП Санаторій “Славутич”	р. Дніпро	34,3	-	34,3
Всього:				120326,2	41552,8	78773,4

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 758 “Порядок здійснення державного моніторингу вод” визначено одним з суб’єктів державного моніторингу вод Держводагентство, на яке покладено здійснення державного моніторингу масивів поверхневих вод, включаючи прибережні води.

Відповідно до “Порядку здійснення державного моніторингу вод”, затвердженого наказом Держводагентства України від 24.06.2020 № 587 (далі – Порядок), лабораторія моніторингу вод та ґрунтів РОВР у Дніпропетровській області (далі – лабораторія) в 2020 році здійснювала контроль в 16 постійних пунктах спостереження масивів поверхневих вод. Пункти спостереження розташовані на річках:

- р. Дніпро (Кам’янське водосховище) – 2 створи;

- р. Дніпро (Дніпровське водосховище) – 5 створів;
- р. Дніпро (Каховське водосховище) – 4 створи;
- р. Інгулець – 2 створи;
- р. Саксагань (Макортовське водосховище) – 1 створ;
- Канал Дніпро–Кривий Ріг – 2 створи.

Місця розташування та періодичність відбору проб в цих пунктах наведені в таблиці 4.3.1.1.

Таблиця 4.3.1.1. Місця розташування та періодичність відбору проб у пунктах спостереження

№ з/п	Місце розташування пунктів спостереження	Періодичність відбору проб
<i>Кам'янське водосховище (суббасейн Середнього Дніпра)</i>		
1	476 км, м. Верхньодніпровськ, питний в/з	щомісячно
2	462 км, смт Аули, питний в/з м. Дніпро та м. Кам'янське	щомісячно
<i>Дніпровське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
3	420 км, м. Дніпро, правий берег, Кайдакський питний в/з	щомісячно
4	420 км, м. Дніпро, лівий берег, Ломовський питний в/з	щомісячно
5	404 км, м. Дніпро, ВП "ПдТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з	щомісячно
6	372 км, с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас"	щомісячно
7	365 км, с. Військове, питний в/з Солонянського району	щомісячно
<i>Каховське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
8	245 км – м. Марганець, питний в/з	щомісячно
9	236 км – КП "Дніпро", с. Придніпровське	щомісячно
10	228 км – м. Нікополь, питний в/з	щомісячно
11	201 км – м. Покров, питний в/з	щомісячно
<i>Канал Дніпро–Кривий Ріг (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
12	196 км – с. Мар'янське, ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг	щомісячно
13	канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, 43 км, питн. в/з	щомісячно
<i>р. Саксагань (Макортівське водосховище) (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
14	65 км – КП ПМР "Житлокомплекс" питний в/з м. П'ятихатки	щомісячно
<i>р. Інгулець (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
15	335 км – Карачунівське водосховище, питний в/з м. Кривий Ріг	щомісячно
16	265 км – с. Андріївка	щомісячно

Протягом 2021 року, відповідно до Програми, лабораторією РОВР у Дніпропетровській області відібрано 274 проби води та виконано 5287 гідрохімічних вимірювань (таблиця 4.3.1.2).

Таблиця 4.3.1.2. Показники виконання Програми

Показники виконання	Одиниці виміру	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Всього 2021 р.
За Програмою гідрохімічного моніторингу поверхневих вод	проб вимірювань	48 1008	78 1488	76 1399	72 1392	274 5287

Порівняльний аналіз стану водних об'єктів басейну р. Дніпро за гідрохімічними показниками

Річка Дніпро

Щомісячно, протягом року, лабораторією виконувались вимірювання за 21 показниками гідрохімічного складу поверхневої води.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм³) за основними показниками забруднення по Кам'янському, Дніпровському та Каховському водосховищам за 2020 – 2021 рр. наведені у таблицях 4.3.1.3., 4.3.1.4., 4.3.1.5.

Таблиця 4.3.1.3. Основні показники забруднення Кам'янського водосховища у 2020 – 2021 рр.

Показники вимірювання	Кам'янське водосховище, пункти спостереження	
	Питний водозабір м. Верхньодніпровськ	Питний водозабір с. Аули
	2020 р. / 2021 р.	
БСК ₅	3,3/2,9	2,6/2,8
ХСК	31,5/30,4	31,2/29,7
Амоній-іони	0,32/0,37	0,33/0,35
Сухий залишок	273/269	274/265
Сульфат-іони	40,0/32,01	40,9/31,45
Хлорид-іони	29,7/27,18	29,7/26,37
Залізо загальне	0,12/0,11	0,13/0,11
Нафтопродукти	0,04/0,054	0,04/0,046
Марганець	0,02/0,06	0,03/0,06

Таблиця 4.3.1.4. Основні показники забруднення Дніпровського водосховища у 2020 – 2021 рр.

Показники вимірювання	Дніпровське водосховище, пункти спостереження				
	Кайдакський питний водозабір м. Дніпро	Ломовський питний водозабір м. Дніпро	Питний водозабір ВП "ПдТЭС" АТ "ДТЕК Дніпроенерго"	Питний водозабір водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас", с. Воронове	с. Войськове, питний водозабір Солонянського району
	2020 / 2021				
БСК ₅	2,8/2,8	2,7/2,7	2,8/2,8	2,9/2,9	3,1/2,9
ХСК	31,4/30,1	30,8/30,4	31,1/30,1	30,3/29,0	31,4/29,7
Амоній-іони	0,34/0,35	0,34/0,33	0,34/0,28	0,31/0,32	0,33/0,33
Сухий залишок	286/282	283/281	309/328	295/293	300/300
Сульфат-іони	44,1/38,55	43,8/37,65	52,8/52,66	47,8/44,38	50,1/47,75
Хлорид-іони	33,1/30,73	31,5/28,88	39,5/41,29	37,9/32,28	38,9/33,9
Залізо загальне	0,13/0,12	0,13/0,13	0,13/0,13	0,15/0,13	0,14/0,12
Нафтопродукти	0,05/0,05	0,04/0,057	0,05/0,054	0,04/0,043	0,04/0,052
Марганець	0,04/0,06	0,03/0,06	0,03/0,06	0,03/0,06	0,04/0,05

Таблиця 4.3.1.5. Основні показники забруднення Каховського водосховища у 2020 – 2021рр.

Показники вимірювання	Каховське водосховище, пункти спостереження					
	Питний водозабір м. Марганець	Питний водозабір м. Нікополь	Питний водозабір м. Покров	ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг, с. Мар'янське	Питний водозабір м. Кривий Ріг, Південне водосховище	Питний водозабір с. Придніпровське КП «Дніпро»*
	2020 р. / 2021 р.					
БСК ₅	2,8/2,5	2,7/2,7	2,9/2,7	2,8/2,5	2,5/2,6	2,7/2,4
ХСК	30,5/29,2	30,8/29,4	31,6/29,2	30,5/29,1	30,4/28,4	30,6/29,4
Амоній-іони	0,30/0,25	0,32/0,24	0,31/0,23	0,32/0,23	0,29/0,21	0,31/0,26
Сухий залишок	309/289	302/288	315/305	320/302	322/319	321/295
Сульфат-іони	50,8/40,24	48,5/39,89	51,3/43,14	53,5/45,37	49,6/55,78	55,9/42,21
Хлорид-іони	38,0/34,72	37,1/33,98	38,6/35,9	40,4/37,08	40,1/37,96	39,7/34,75
Залізо загальне	0,14/0,13	0,13/0,13	0,14/0,14	0,14/0,12	0,15/0,14	0,14/0,14
Нафтопродукти	0,04/0,056	0,04/0,04	0,04/0,049	0,03/0,043	0,04/0,046	0,04/0,043
Марганець	0,04/0,03	0,04/0,03	0,04/0,04	0,04/0,03	0,43/0,02	0,04/0,05

Порівняльний аналіз якості води р. Дніпро (Кам'янське, Дніпровське, Каховське водосховища) по пунктах спостереження протягом 2020 – 2021 рр. дозволяє зробити такі висновки:

1. Якість річкової води в районах основних питних водозаборів річки Дніпро суттєво не змінилася в порівнянні з 2020 роком. В 2021 р. середньорічні концентрації показників солемісту води р. Дніпро в межах Дніпропетровської області – на рівні значень минулого року. Так, середньорічний вміст сухого залишку – 294 мг/дм³, сульфат-іонів – 42,4 мг/дм³, хлорид-іонів – 33,5 мг/дм³. За такими показниками забруднення як: ХСК, залізо загальне, амоній-іони, якість води у порівнянні з минулим роком декілька покращилась (ХСК – 30,9 мгО/дм³ у 2020 р., 29,5 мгО/дм³ у 2021 р., залізо загальне – 0,14 мг/дм³ у 2020 р., 0,13 мг/дм³ у 2021 р., амоній-іони – 0,32 мг/дм³ у 2020 р., 0,29 мг/дм³ у 2021 р.). За показниками фосфат-іони, марганець якісний стан води погіршився у порівнянні з 2020 р. (фосфат-іони – 0,18 мг/дм³ у 2020 р., 0,23 мг/дм³ у 2021 р., марганець – 0,03 мг/дм³ у 2020 р., 0,05 мг/дм³ у 2021 р.).

2. Спостерігається деяке збільшення мінералізації води уздовж каскаду дніпровських водосховищ: сухий залишок з 269 мг/дм³ у створі питний водозабір м. Верхньодніпровськ (Кам'янське водосховище) до 305 мг/дм³ м. Покров (Каховське водосховище), хлорид-іони – з 27,2 мг/дм³ до 35,9 мг/дм³, сульфат-іони – з 32,2 мг/дм³ до 43,1 мг/дм³. Насамперед, це обумовлено впливом високомінералізованих приток р. Дніпро та зворотних вод великих міст, які розтішовані уздовж річки.

3. Максимальні значення за показниками органічного забруднення фіксувались в районах питних водозаборів річки в липні - вересні: ХСК – до

38,0 мгО₂/дм³, БСК₅ – до 4,8 мгО₂/дм³, амоній-іони- 0,64 мг/дм³, залізо загальне – 0,33 мг/дм³, фосфат-іони – 0,61 мг/дм³, марганець – 0,27 мг/дм³. Найнижчі значення за вмістом розчиненого кисню визначені в липні-серпні – до 4,60 мгО₂/дм³.

Зростання вмісту марганцю, БСК₅, ХСК, фосфат-іонів, амоній-іонів та зниження розчиненого кисню, як зазвичай, спостерігалось в другій половині літа і на початку осені, як наслідок встановлення високих температур повітря і води, а також росту біохімічних процесів.

Річка Інгулець

В 2021 р. гідрохімічний контроль річки Інгулець проводився відповідно до Програми по двох створах:

- Карачунівське водосховище, питний водозабір м. Кривий Ріг;
- р. Інгулець, с. Андріївка, гідропост.

Відбір проб з Карачунівського водосховища та з р. Інгулець в с. Андріївка проводився – щомісячно.

Середньорічні дані (в мг/дм³) за основними показниками забруднення у р. Інгулець за 2010 – 2021 рр. приведені в таблиці 4.3.1.6. та на рис. 4.3.1.1., 4.3.1.2.

Таблиця 4.3.1.6 Основні показники забруднення у р. Інгулець за 2010 – 2021 рр.

Показники вимірювання	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Карачунівське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра), м. Кривий Ріг</i>												
Сухий залишок	1139	1157	1076	1012	970	996	1005	1052	1073	1022	984	895
Сульфат-іони	492	468	430,1	407,9	379,2	395,7	389,0	413,1	424,9	405,1	361,6	331,69
Хлорид-іони	117	123	117,5	114,0	108,0	109,6	111,1	119,4	114,6	113,9	109,6	102,96
Амоній-іони	0,3	0,27	0,33	0,31	0,29	0,28	0,25	0,28	0,30	0,35	0,28	0,24
Залізо загальне	0,05	0,06	0,05	0,06	0,12	0,11	0,07	0,16	0,14	0,14	0,12	0,11
ХСК	30,4	28,5	30,7	37,2	34,1	31,6	31,7	31,9	31,1	30,6	30,8	29,9
БСК ₅	4,5	3,2	3,1	2,8	3,0	3,3	3,4	2,2	2,4	2,7	2,5	2,7
Жорсткість	8,9	9,6	8,9	8,7	8,6	8,6	8,9	9,3	9,2	8,6	8,3	
<i>с. Андріївка (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>												
Сухий залишок	3061	2821	2630	2954	3017	2697	2440	2407	3103	3869	3652	3500
Сульфат-іони	884	755	696,2	666,6	575,7	629,4	657,3	680,0	650,9	787,0	753,3	628,02
Хлорид-іони	920	860	794,9	992,4	1086,9	815,9	725,7	661,8	1060,2	1338,3	1262,5	1288,13
Амоній-іони	0,33	0,30	0,39	0,40	0,30	0,34	0,28	0,29	0,35	0,36	0,31	0,31
Залізо заг.	0,06	0,08	0,10	0,15	0,16	0,18	0,12	0,19	0,20	0,20	0,18	0,14
ХСК	47,7	36,3	44,0	47,5	52,5	33,9	34,1	39,5	34,2	33,3	32,5	32,0
БСК ₅	7,5	5,7	4,9	4,4	5,4	4,5	5,1	4,6	3,3	3,3	2,8	3,1
Жорсткість	19,4	20,2	16,9	17,7	16,7	16,6	17,1	17,3	19,3	22,1	22,1	

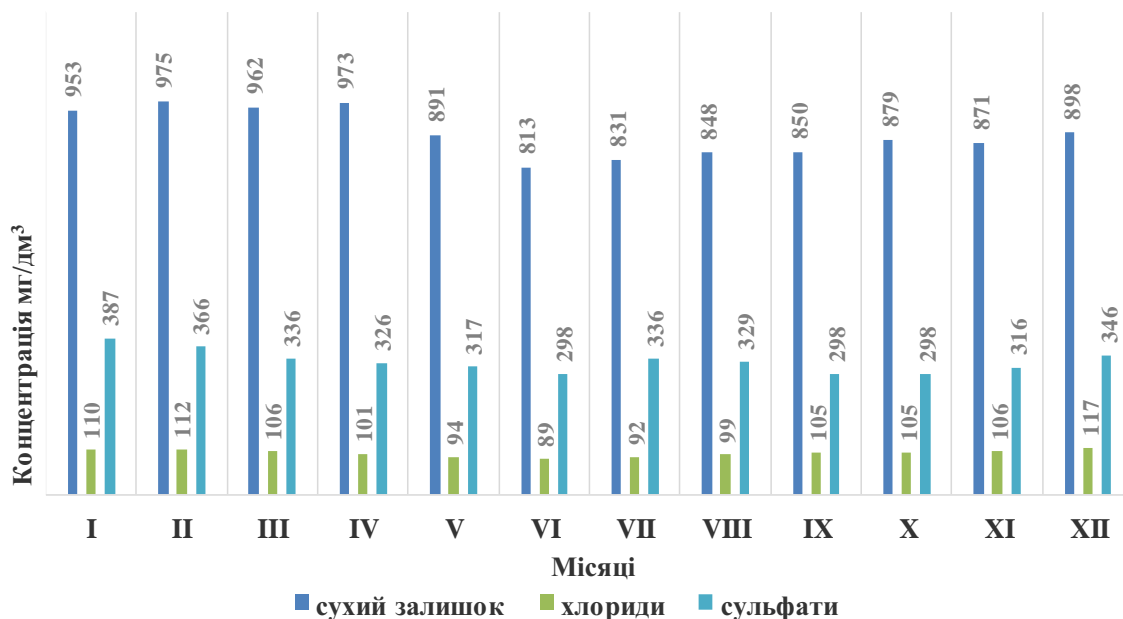

Рис. 4.3.1.1. Дані вмісту сухого залишку, сульфатів та хлоридів в Карасунівському водосховищі, питний в/з м. Кривий Ріг протягом 2021 р.

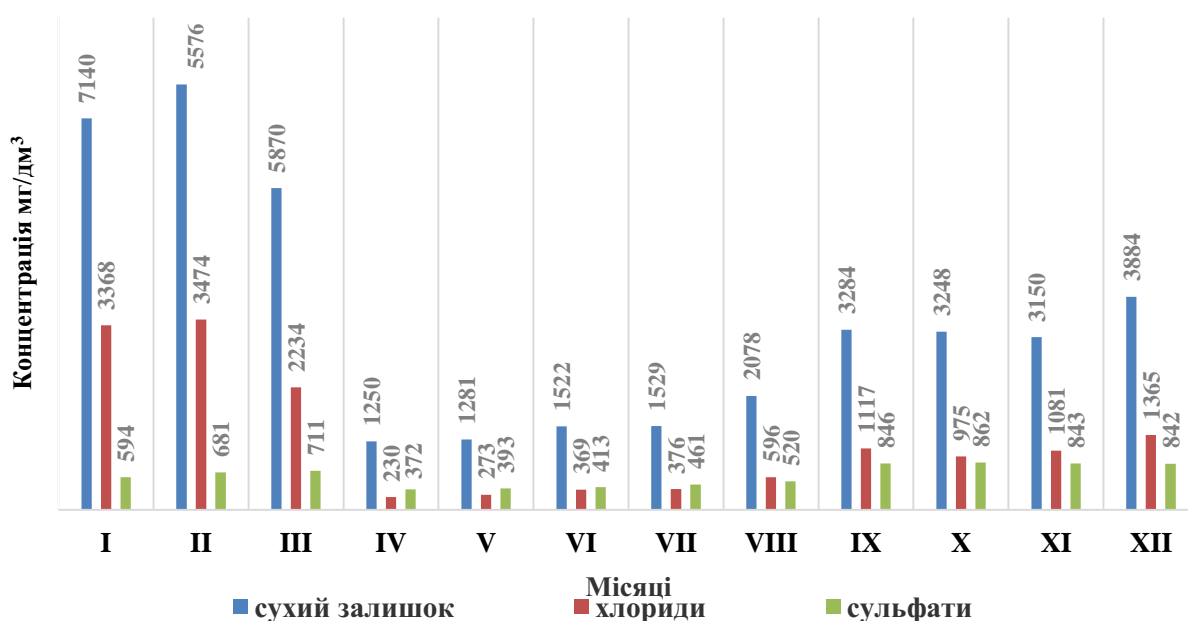

Рис. 4.3.1.2. Дані вмісту сухого залишку, сульфатів та хлоридів в р. Інгулець с. Андріївка протягом 2021 р.

Річка Саксагань

Річка Саксагань – ліва притока р. Інгулець. В 2021 році спостереження за якісними показниками річки здійснювалися щомісячно по створу Макортовське водосховище КП ПМР “Житлокомплекс” питний в/з с. Макорти.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм³) за основними показниками забруднення за 2020/2021 рік приведені у таблиці 4.3.1.7, на рис. 4.3.1.3.

Таблиця 4.3.1.7 Основні показники забруднення у р. Саксагань за 2020 – 2021 рр.

Показники вимірювання	КП ПМР “Житлокомплекс”, питний в/з м. П’ятихатки (суббасейн Нижнього Дніпра)
	2020 р. / 2021 р.
Сухий залишок	3506/3661
Сульфат-іони	1445,7/1499,83
Хлорид-іони	470,8/516,4
Амоній-іони	0,32/0,32
Нафтопродукти	0,04/0,046
Залізо загальне	0,15/0,11
БСК ₅	2,7/2,7
ХСК	32,1/30,6
Марганець	0,04/0,03

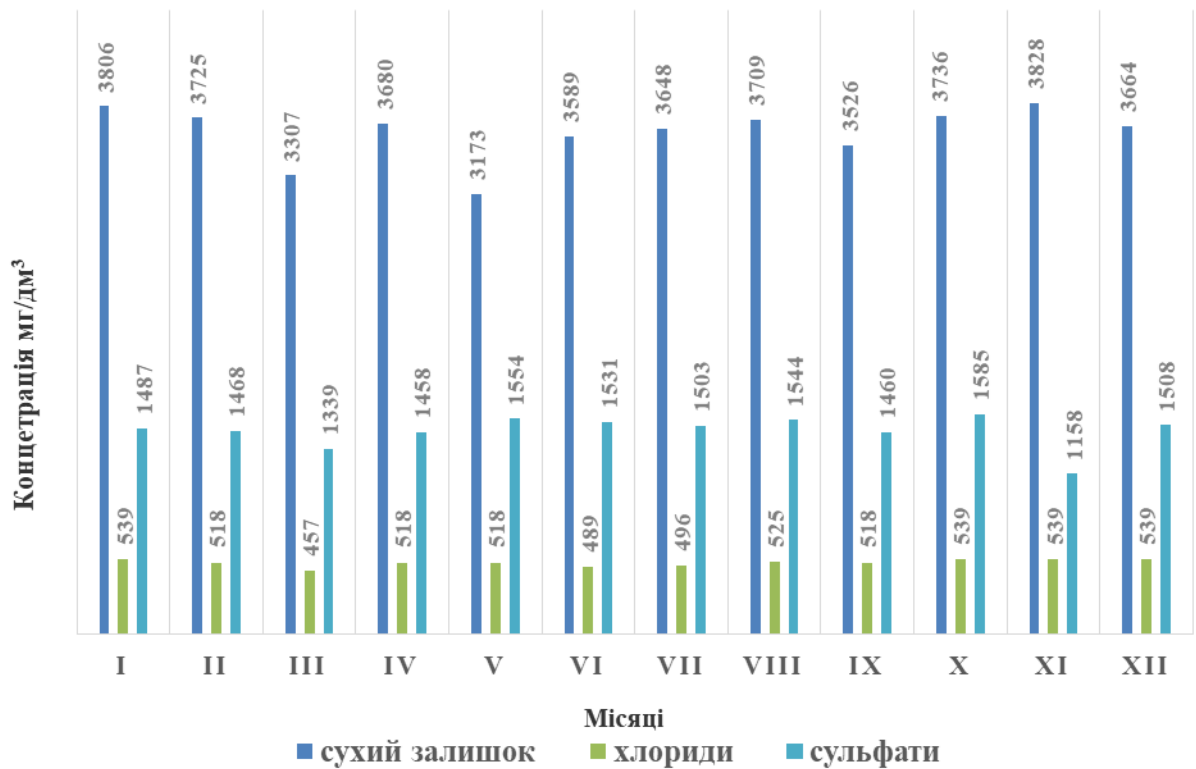

Рис. 4.3.1.3. Дані вмісту сухого залишку, сульфатів та хлоридів в Макортівському водосховищі, с. Макорти протягом 2021 р.

В порівнянні з 2020 р., якісний стан води р. Саксагань за санітарними показниками майже не змінився, але за показниками солевмісту (сухий залишок, хлориди, сульфати) спостерігалось підвищення.

4.3.2. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

На протязі 2021 р. лабораторіями ДУ “Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ України” досліджено 6 910 проб води питної централізованого водопостачання

на фізико-хімічні показники, з яких 1 685 проб (24,4 %) не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам; у тому числі із сільських систем водопостачання було досліджено 673 проби води, з яких 386 проб (57,4 %) не відповідали нормативам. З джерел децентралізованого водопостачання досліджено 2051 проба води питної, з яких 702 проби (34,2 %) не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам.

Практично на території усіх населених місць Дніпропетровської області мають місце факти перевищень гранично-допустимих концентрацій по фізико-хімічним показникам, як у централізованих мережах питної води так і у децентралізованих.

Вода питна з джерел централізованого водопостачання не відповідала вимогам нормативної документації, в основному, за показниками кольоровості, каламутності, перманганатної окиснюваності, хлороформу, загальному залізу.

У воді з децентралізованих джерел мали місце перевищення нормативів за показниками каламутності, кольоровості, присмаку, загальної жорсткості, сухого залишку, вмісту сульфатів, хлоридів, загального заліза.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Згідно із Законом України “Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів” – вода питна є харчовим продуктом, придатним для споживання людиною.

Відповідно до вимог чинного законодавства, Державних санітарних норм та правил “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною” – ДСанПіН 2.2.4-171-10 (із змінами) – систематичний виробничий контроль за безпечністю та якістю питної води від місця водозабору до місця її споживання здійснюють підприємства питного водопостачання.

ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України” та його структурні підрозділи на території області здійснюють вибірковий лабораторний контроль якості та безпечності питної води за санітарно-хімічними, мікробіологічними, вірусологічними, паразитологічними, токсикологічними та радіологічними показниками в рамках програми Державного соціально-гігієнічного моніторингу.

Протягом 2021 року мікробіологічними лабораторіями ДУ “Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ” досліджено на бактеріологічні показники 8 800 проб питної води централізованого водопостачання, з них 671 проби не відповідали нормативам, що становить 7,6 %; в тому числі 856 проб води із сільських систем централізованого водопостачання, з яких 156 проб нестандартні (18,2 %) та 2499 проби води децентралізованого водопостачання, з них 309 не відповідали нормативам, що становить 12,4 %.

За результатами соціально-гігієнічного моніторингу якості питного водопостачання населення області надавались інформації в органи влади і місцевого самоврядування, управління Держпродспоживслужби та керівникам об'єктів водопостачання для розробки цільових програм і прийняття

відповідних заходів щодо доведення якості питної води до встановлених нормативів.

Таблиця 4.4.1. Результати лабораторних досліджень питної води на території Дніпропетровської області за 2020 – 2021 роки

	Найменування показника	% до загальної кількості	
		2020 р.	2021 р.
1	Проби води з систем централізованого водопостачання, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ вище ГДК
	<i>санітарно-хімічними показниками</i>	7354/2252 30,6 %	6910/1685 24,4 %
	<i>бактеріологічними показниками</i>	8451/551 6,5 %	8800/671 7,6 %
2	Проби води з водопровідних мереж, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ вище ГДК
	<i>санітарно-хімічними показниками</i>	3468/631 18,2 %	3059/563 18,4 %
	<i>бактеріологічними показниками</i>	5933/282 4,8 %	5830/441 7,6 %
3	Проби води із сільських систем водопостачання, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ вище ГДК
	<i>санітарно-хімічними показниками</i>	735/358 48,7 %	673/386 57,4 %
	<i>бактеріологічними показниками</i>	817/169 20,7 %	856/156 18,2 %
4	Проби води децентралізованого водопостачання, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ вище ГДК
	<i>санітарно-хімічними показниками</i>	2112/779 36,9 %	2051/702 34,2 %
	<i>бактеріологічними показниками</i>	2217/278 12,5 %	2499/309 12,4 %

4.5. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Відповідно до розпорядження голови облдержадміністрації від 17.03.2021 № Р-263/0/3-21 “Про розподіл коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів у 2021 році” зі змінами, Регіональному офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області передбачено на 2021 рік кошти в сумі 15 789,8 тис. грн по 6 об'єктах. За 2021 рік касові видатки становлять 5 325,9304 тис. грн.

“Очистка акваторії Дніпра в районі першого підйому Аульського водоводу Криничанського району”. Планом на 2021 рік передбачено – 1 596,834 тис. грн. Виконано проектування на суму 1 550,106 тис. грн. Зважаючи на довготривалий термін проведення ОВД який не залежить від Офісу – додатковою угодою продовжено договірні відносини на 2022 рік з метою отримання звіту з ОВД та експертизи.

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану старого руслі р. Оріль на території Царичанського та Петриківського районів

Дніпропетровської області – капітальний ремонт”. Планом на 2021 р. передбачено 3 670,881 тис. грн. Не використаний залишок коштів повернуто до бюджету.

“Поліпшення гідрологічного режиму та екологічного стану р. Стара Саксагань у межах м. Кривого Рогу Дніпропетровської області”. Планом передбачено 455 тис. грн з яких фактично профінансовано Офіс на суму 49 тис. грн. Кошти витрачені на перерахунок кошторисної вартості проекту.

“Відновлення водності та екологічного стану р. Заплавка в Магдалинівському районі”. Передбачені кошти в розмірі 10,163 тис. грн на оплату сертифікату відповідності по закінченню робіт. Зважаючи на втручання третіх осіб збудовані гідротехнічні споруди були зруйновані. По факту втручання відкрито кримінальне впровадження, кошти повернуті до бюджету.

“Проти повеневі заходи та поліпшення гідрологічного стану р. Кам’янка в смт Софіївка Дніпропетровської області”. Передбачені кошти в розмірі 11,603 тис. грн на оплату сертифікату відповідності по закінченню робіт. Об’єкт введено в експлуатацію та отримано відповідний сертифікат касові видатки склали 10,9434 тис. грн.

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Вовча та р. Гайчур на території Покровського району Дніпропетровської області”. Планом фінансування передбачені кошти в сумі 45 тис. грн, які витрачені на перед проектні роботи. Крім того за рішенням Карпівської сільської ради від 16.02.2021 № 193 виділено 7 738,759 тис. грн на закінчення робіт по об’єкту “Поліпшення технічного стану водойми в межах села Широка Дача Широківського району Дніпропетровської області”. Касові видатки становлять 7711,002 тис. грн. Об’єкт введено в експлуатацію.

За рішенням Слобожанської селищної ради від 27.09.2021 № 2021-10 виконано перерахунок кошторисної вартості проекту “Відновлення гідрологічного та санітарного стану комплексу водойм на території Слобожанської селищної ради Дніпровського району Дніпропетровської області” на суму 49 тис. грн. За рішенням Маломихайлівської сільської ради від 27.09.2021 № 314-10 виділено 500 тис. грн на виготовлення проектно-кошторисної документації по об’єкту “Поліпшення гідрологічного стану р. Кам’янка та берестова в районі с. Підгаврилівка на території Покровського району Дніпропетровської області”. Касові видатки становлять 43,75 тис грн на виконання проектних робіт передбачено на два роки залишок коштів заходиться на рахунку офісу доля подальшого реалізації проекту.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

На території Дніпропетровської області розвинені різноманітні типи байрачних лісів, балкові ландшафти з осередками ендемічної степової флори та фауни. У межах області є реліктовий Самарський бір – унікальне природне утворення, якому немає рівних у світі. У долинах степових річок і балках на поверхню виходять кристалічні породи, на яких формуються своєрідні біогеоценози. У долинах малих річок формуються багаті біологічним різноманіттям заплавно-борові та водно-болотні комплекси.

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проєкт схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

5.1.1. Загальна характеристика

Усі елементи екомережі утворюють єдине ціле, об'єднують ділянки природних ландшафтів у територіальну цілісну систему. З огляду на функції, площу, видовий склад рослинного та тваринного світу в національній екологічній мережі виділяються елементи міжнародного, загальнодержавного та місцевого значення. У Дніпропетровській області визначені природні регіони, природні ядра, природні коридори та буферні зони.

Ядра екомережі. У класичному розумінні ядро екомережі (“core”) – це будь-яка територія (акваторія), в межах якої існують достатні умови для збереження певного комплексу видів аборигенної або переважно аборигенної біоти, природних екосистем і які здатні забезпечити подальше існування цих видів та екосистем, в усякому разі на певний найближчий (перші десятки-сотні років) час. Часто як в англійській оригінальній літературі, так і в українських фахових публікаціях поняття “ядро екомережі” асоціюють також з поняттям “ключова територія” екомережі і вживають ці терміни як синоніми. Однак більш коректно ці поняття розділити, розглядаючи ключову територію як більш широке у порівнянні з ядром поняття. Ядро екомережі – це (по аналогії з ядром біосферного заповідника) цілісний природно-територіальний комплекс, в межах якого зберігається певний вид ландшафту з характерним для нього набором природних і слабо трансформованих екосистем, здатний до саморегуляції інформаційних та речовинно-енергетичних потоків взагалі на різних ієрархічних рівнях. Звісно, чим більше розміри території і чим компактніша конфігурація ядра, тим більше можливостей щодо саморегуляції і

стабільного подальшого існування і саморозвитку екосистем і популяцій. Однак, для різних типів екосистем, для різних видів організмів мінімальні необхідні розміри ядер можуть варіювати у великому діапазоні, який також може бути особливим для кожної конкретної одиниці ландшафтного районування. Функціонально ядра екомережі є оселищами для стабільних, повночленних популяцій аборигенних видів флори і фауни, а для вузькоендемичних та дуже рідкісних видів можуть слугувати головними рефугіумами (природними сховищами), в яких зберігаються або повністю всі природні популяції, або принаймні їхня більша частина.

Ключовими територіями екомережі можуть бути не лише значні за розмірами і цілісні природно-територіальні комплекси (ядра), але також і більш фрагментовані, локальні території, в тому числі незначних розмірів, у межах яких зберігаються не обов'язково повночленні ландшафтні комплекси, однак які відіграють роль оселищ для аборигенних видів флори та фауни, природних та напівприродних екосистем, відповідних даному ландшафту, а також (або) є естетично цінними ландшафтами, еталонними ділянками традиційного культурного або історичного ландшафту, репрезентують важливі ділянки геологічної спадщини тощо. За конфігурацією, на відміну від ядер екомережі в суворому (вузькому) розумінні останніх, ключові території можуть мати лінійну або кластерну конфігурацію, тобто це можуть бути вузькі смуги природної рослинності уздовж русел річок або по балках, ланцюжки невеликих озер або боліт на тлі агроландшафтів тощо. Такі ділянки одночасно виконують функції як ключових територій, так і екологічних коридорів.

Екокоридори, або сполучні території екомережі. На відміну від ключових територій та ядер екомережі, коридори можуть не мати чітких меж на місцевості, і на різних рівнях організації геосистем – популяційно-видовому, ценотичному, ландшафтному, геохімічному, можуть мати різні форми, конфігурацію, різні межі вертикального охоплення в літосфері та атмосфері і т.д. Наприклад, коридори для видів птахів можуть охоплювати не лише селітебні ландшафти, але й промислові та техногенні зони (наприклад деякі види соколів можуть обирати для гніздівлі промислові труби та градирні металургійних або коксохімічних підприємств, види риб водоплавні птахи обирають для зимівлі теплі ділянки з незамерзаючою водою на водоймах-охладжувачах тепло станцій тощо. Екологічними коридорами для комплексу прісноводних видів організмів можуть бути не лише річки і струмки, що протікають через ділянки щільної міської забудови, але й магістральні, зрошувальні або дренажні канали тощо. Наприклад, гідрографічна мережа регіону включно з усіма річками, балками, ставками, іншими водоймами є прикладом системи сполучних коридорів, на які як на нитку намиста, нанизуються ключові території та відновлювальні ділянки. Другим прикладом чітко позначених на місцевості екокоридорів є вся мережа польових, придорожніх та водозахисних лісосмуг. Класична інтерпретація екомережі західноєвропейськими авторами, які спираються в свою чергу на принципи міграційної теорії біогеографії, передбачає розподіл екокоридорів на

ландшафтні (достатньо широкі смуги, які охоплюють витягнуті на великі відстані ділянки, в межах яких зберігаються характерні для даної місцевості сполучення ландшафтних фацій та урочищ); *лінійні* (вузькі і як правило протяжні коридори з неповноцінним спектром екосистем або представлені взагалі 1-2 типами біотопів, наприклад русло річки з вузькими береговими смугами в оточенні польових або урбаністичних ландшафтів); і *коридор-містки*. Останні являють собою ланцюжки відносно близько розташованих один від одного острівців з природними або напівприродними екосистемами чи лише їхніми фрагментами, розрізнених фоновими антропогенними ландшафтами (наприклад, полями). Відстані між острівцями є не критичними для переміщення по них певних видів тварин або поширення певних видів тварин або інших організмів, однак ці переміщення відбуваються періодично «стрибками», «перебіжками» від ядра до ядра.

Відновлювальні ділянки екомережі можуть трактуватися в достатньо широких межах. По суті це можуть будь-які антропогенно змінені або повністю трансформовані ландшафти, які однак на період проектування і реалізації екологічної мережі вже не використовуються за попереднім господарським призначенням, певною мірою натуралізувалися, або принаймні процеси ренатуралізації в них вже намітилися з перспективою подальшої демутації екосистем до стану, наближеного до природного. Прикладами відновлювальних ділянок у складі екомережі Дніпропетровської області можуть бути покинуті толоки (вигони для худоби) навколо бувших ферм, здичавілі покинуті сади, повністю знелюднені невеликі села, землі військових полігонів, відвали кар'єрів та шахт, осушені рибогосподарські ставки, водозбірні басейни на полях, які більше не використовуються і т.ін. Там, де такі ділянки можливо було дешифрувати на супутникових зображеннях під час складання схеми екомережі області в рамках даного проекту, їх було приєднано до загальних контурів ключових територіальних комплексів екомережі.

У більш віддаленій перспективі для організації збалансованих територіальних систем, в яких передбачається виведення з інтенсивного господарського обігу додаткових площ земель (акваторій), під відновлювальні ділянки пріоритетно визначати, наприклад, розорані нині схили крутосхили, ділянки з засоленням ґрунтів, подовидні заглиблення на вододільних поверхнях.

З часом, за позитивної динаміки процесів ренатуралізації екосистем, відновлювальні ділянки можуть змінювати статус у складі екомережі і переходити до категорії ключових територій і ядер так само як і до категорії екокоридорів.

Буферні зони екомережі є бажаним але не обов'язковим структурним елементом екомережі, особливо на ранніх стадіях її формування, коли надзвичайно важко виділити навіть ключові території. Такі зони створюються навколо ключових ділянок, сполучних територій (коридорів), і можуть встановлюватися за необхідності також і навколо відновлювальних ділянок. На відміну від усіх попередніх ділянок буферні зони мають найбільш лояльний

режим охорони, з можливістю використовувати їх у такі способи, які не будуть спричиняти до негативних наслідків у межах ключових територій, для захисту яких власно і виділяють буферні зони. Режим обмежень буферної зони в загальних рисах схожий на режим буферної зони біосферного заповідника. В сучасних умовах через проблеми, пов'язані з недосконалістю земельного законодавства та законодавства про екомережу виділяти буферні зони дуже проблематично, і раціональніше їх проектувати вже після нанесення на землевпорядних картографічні матеріали, надання статусу і забезпечення природоохоронного режиму ключовим ділянкам, ядрам і коридорам екомережі.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

На сучасному етапі розвитку господарювання в межах Дніпропетровської області спостерігається посилення впливу антропогенних чинників на структурні елементи екомережі (див. табл. 5.1.2.1) та стан біорізноманіття. Зокрема відбувається відновлення діяльності гірничодобувних підприємств, відведення нових територій під будівництво кар'єрів по видобутку корисних копалин, промислових об'єктів, житлової забудови, влаштування полігонів твердих побутових відходів. До складу цих земель значною мірою потрапляють і природні території, які могли б стати елементами екомережі, але втрачаються безповоротно внаслідок вище зазначеної діяльності. За останні роки підсилюється вплив на балково-степові екосистеми, які займають важливе місце в системі екомережі Дніпропетровської області. Тут через надмірне випасання (або навпаки раптове припинення випасу), постійні випалювання сухих залишків природної трав'яної рослинності. Останній є причиною значних трансформацій у видовому складі та характері угруповань степової рослинності.

Помітно скоротилась кількість вегетуючих та квітучих ефемероїдів і ефемерів, у тому числі рідкісних та зникаючих видів, занесених до Червоної книги України. З другого боку, після випалів звільнені екологічні ніші швидко заповнюються види з активною екологічною стратегією, внаслідок чого ділянки ковилових та типчаківих степів починають поступово заміщуватися угрупованнями пирію повзучого, кунічника наземного та інших довгокореневищних злаків. Полезахисні лісосмуги повсюдно, а особливо в південних районах області, потерпають не тільки від випалів, але й від незаконних рубок. Внаслідок цього значна частина лісосмуг втратила захисні функції, має вигляд дуже розріджених насаджень, а подекуди знищена повністю.

У більш задовільному стані знаходяться землі лісового фонду, які є важливим елементом екомережі, але в області, яка знаходиться в степовій зоні, ліси займають незначні площі і не можуть суттєво впливати на формування безперервного екологічного каркасу. Крім того, в лісах відбуваються лісовідновні та суцільні санітарні рубки, нерідко трапляються лісові пожежі, влаштовуються локальні кар'єри для видобутку піску, що загалом також поступово знижує захисну роль лісів для довкілля та їх значення як елементів екомережі.

Таблиця 5.1.2.1 Складові структурних елементів екологічної мережі

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ												% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			кількість, од.	кількість, од.	площа, га	
	кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		усього	у тому числі надана в постійне користування	усього				
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування							
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-	
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14099,66	-	-	-	6	14413,66	-	-	
Заказники, усього	25	32573,78	X	82	48388,99	X	X	80962,77	107	80962,77	X	-	
у тому числі:													
ландшафтні	16	28538,78	X	49	39002,29	X	X	67541,07	63	67541,07	X	-	
лісові	5	2955	X	3	1021	X	X	3976	8	3976	X	-	
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	X	5042	21	5042	X	-	
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	X	287	1	287	X	-	
орнітологічні	2	748	X	3	462,6	X	X	1210,6	5	1210,6	X	-	
ентомологічні	-	-	X	4	462,6	X	X	462,1	4	462,1	X	-	
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	X	2422	2	2422	X	-	

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ										% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ	
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом					
	площа, га		кількість, од.	площа, га		кількість, од.	усього	кількість, од.	площа, га			усього
	усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування				у тому числі надана в постійне користування			
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	1	22	X	22	X	-
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X	-
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X	-
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X	-
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	363,94	X	53	511,94	X	511,94	X	-
у тому числі:												
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	33,7	X	-
ботанічні	1	56	X	35	312,24	X	36	368,24	X	368,24	X	-
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X	-
гідрологічні	-	-	X	2	3,5	X	2	3,5	X	3,5	X	-
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	106,5	X	-
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	466,4	X	-
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	108	-	-
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8	-	2,8	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	462,5	-	-
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	32	36640,98	-	148	63766,29	-	182	100721,27	-	100721,27	-	-

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Питання збереження біорізноманіття включені до “Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки” (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI, далі – Програма). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області. З метою збереження рідкісних видів рослин і тварин, що перебувають під загрозою зникнення, на території області затверджені Червоні списки тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

Природний рослинний покрив зберігся у вигляді фрагментів на загальному фоні розораних площ і представляє собою вузькі смуги по річкових долинах, балках, на площах відчужень, вздовж залізничних колій та інші, а також на природоохоронних територіях в межах природно-заповідного фонду. Трав'янисті екосистеми в межах Дніпропетровської області представлені такими основними типами:

зональна степова рослинність (різотравно-кострицево-ковилові і кострицево-ковилові угруповання). Загальна площа земель, зайнятих степовими угрупованнями різного ступеню деградованості, складає близько 163,5 тис. га;

лучна рослинність (заплавні, низинні луки та ін.). Землі, вкриті лучною рослинністю, зосереджені в долинах річок і по тальвегах балок, площа яких складає близько 180,7 га;

прибережно-водні трав'янисті угруповання, досить широко розповсюджені в межах області у вигляді приозерних, прирічкових заростей очерету, рогузу, куги та інше. Після зарегулювання річок, забудови та внаслідок інших антропогенних чинників площа їх постійно зменшується. Найбільше таких угруповань зосереджено в долинах річок Самари і Орелі;

галофільні угруповання солонців і солончаків, зосереджені переважно в долинах річок Орелі, Самари, Дніпра, Вовчої;

вторинні екосистеми на техногенних територіях (відвали гірничо-збагачувальних комбінатів, смуги відчуження вздовж залізниць, території промислових підприємств та ін.). Ці рослинні угруповання формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, які через 40 – 50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

За останні роки становище природної рослинності різко погіршилося, так як залишки степових зональних та інших типів фітоценозів знищуються при розорюванні схилів, балок, ґрунтозахисних зон біля водойм.

Усе це призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів, стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і в даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

У рамках природоохоронних та освітніх заходів видані серії робіт про біорізноманіття Дніпропетровської області: “Ссавці (Mammalia)”, “Дошві черв’яки (Lumbricidae)”, “Земноводні та плазуни (Amphibia et Reptilia)”, “Булавовусі лускокрилі (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*)”, “Круглороті (*Cyclostomata*)”, “Риби (*Pisces*)”, “Птахи” (I том) та про природно-заповідний фонд:

1. Заповідні куточки на Дніпропетровщині: Заказники.
2. Ботанічні сади Дніпропетровщини: Дніпровський ботанічний сад ДНУ ім. Олесья Гончара та Криворізький ботанічний сад НАН України.
3. Парки-пам’ятки садово-паркового мистецтва у містах Дніпропетровської області.
4. Пам’ятки природи Дніпропетровської області.
5. Законодавчо-нормативні акти України щодо організації територій та об’єктів природно-заповідного фонду.

Однією з основних задач установ природно-заповідного фонду є збереження біологічного різноманіття тварин і рослин. Цей напрямок роботи відповідає також Пан-Європейській Стратегії Збереження Біологічного і Ландшафтного різноманіття (Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy “PES”), в якій беруть участь 55 країн. В сферу дії цієї Стратегії включена також територія України. Згідно одній з основних засад даної стратегії є визнання необхідності збереження біологічного різноманіття як запоруки збереження людства взагалі. Керуючись наведеними положеннями природний заповідник “Дніпровсько-Орільський” проводить заходи зі збереження біологічного різноманіття цілорічно, в тому числі – до Міжнародного дня біологічного різноманіття (МДБР).

Враховуючи епідеміологічні особливості 2020 року, заходи до безпосередньо відзначення МДБР проводилися в онлайн режимі та в режимі дистанційної освіти у процесі викладання біологічних дисциплін.

У зв’язку із дією карантину заплановані заходи, що стосуються безпосередньо біологічного різноманіття (екскурсії, практичні майстер-класи, конкурси наукових робіт учнів спеціалізованих екологічно спрямованих закладів із доповідями та ін.) перенесені на більш пізній період і будуть впроваджені після скасування карантину.

Також, для підвищення екологічної свідомості суспільства інформація щодо відзначення Міжнародного дня біорізноманіття була висвітлена на офіційній сторінці департаменту у соціальній мережі Facebook та через місцеві електронні та друковані засоби інформації.

5.1.4. Формування національної екомережі.

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено

Проект схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

Основною метою Програми є формування територіально-функціональної системи екологічної мережі в області, яка забезпечить збільшення відсотку заповідності, а також збереження всього різноманіття природних і напівприродних типів ландшафтів, геологічних пам'яток, ґрунтів, популяцій рідкісних та зникаючих видів флори та фауни регіону, можливість природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин.

Слід підкреслити, що у складі ключових територій екомережі, організованих за басейновим принципом, не всі ділянки мають однакову природоохоронну цінність, і контури ключових територій не обов'язково мають співпадати з контурами об'єктів природно-заповідного фонду, які створюються в межах цих ключових територій. Адже до складу ключових територій входять не лише ядра, але й сполучні території, екокоридори, і частково навіть відновлювальні ділянки екомережі, які можуть виконувати свої функції поза межами природно-заповідного фонду не менш успішно, аніж у його складі.

Створення повноцінних, реально діючих заповідних об'єктів з власною інфраструктурою, яка повинна враховувати всі природні і соціально-економічні передумови для їх функціонування – складна справа, яка потребує значних коштів і залучення достатнього кваліфікованого науково-виробничого потенціалу.

Загальна площа ключових територій екомережі Дніпропетровської області (рис. 5.1.4.1.) складає 798 831 га, в тому числі у відсотках до площі району або міста, а саме:

- Апостолівський район* 32 531 га (23,6 %);
- Васильківський район* 22 405 га (16,8 %);
- Верхньодніпровський район 59 588 га (45,5 %);
- Дніпровський район 32 309 га (23,3 %);
- Криворізький район 32 589 га (24,2 %);
- Криничанський район 35 934 га (21,3 %);
- Магдалинівський район 25 061 га (15,6 %);
- Межівський район 33 749 га (26,9 %);
- Нікопольський район 62 974 га (31,6 %);
- Новомосковський район 62 258 га (30,6 %);
- Павлоградський район* 65 808 га (43,1 %);
- Петриківський район 45 984 га (49,5 %);
- Петропавлівський район 25 401 га (20,3 %);
- Покровський район 27 311 га (22,6 %);
- П'ятихатський район 31 348 га (18,3 %);
- Синельниківський район 26 704 га (16,2 %);
- Солонянський район 26 222 га (15,1 %);
- Софіївський район 18 710 га (13,7 %);
- Томаківський район 31 305 га (26,1 %);
- Царичанський район 27 338 га, 30,3 %);

- Широківський район 19 311 га (15,9 %);
- Юр'ївський район 17 185 га (19,1 %);
- місто Дніпро* 16 513 га (40,8 %);
- місто Кам'янське 3 480 га (25,2 %);
- місто Кривий Ріг 16 813 га (41,6 %).

Апостолівський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 143,16 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 16.03.2018 № 317-12/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

Васильківський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 228 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.06.2018 № 352-13/VII "Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області".

Павлоградський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 210 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.06.2018 № 352-13/VII "Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області".

місто Дніпро* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 42,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 07.12.2018 № 411-15/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

- вилучено земельну ділянку загальною площею 2,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 07.12.2018 № 411-15/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

- вилучено земельну ділянку загальною площею 2,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.02.2019 № 450-16/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

Таблиця 5.1.4.1. Переліки територій та об'єктів екологічної мережі

№ з/п	Серійний номер	Назва	Назва органу, дата прийняття та № рішення про включення території та об'єкта до переліку	Місце розташування	Площа, га	Обліковий / кадастровий номер та цільове призначення	Власник (користувач) земельної ділянки	Стисла характеристика природоохоронної цінності
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Загальнодержавного значення								
Ключові								
1	1	Природний заповідник Дніпровсько-Орільський	Постанова РМ УРСР 15.09.1990 № 262	Дніпровський та Петриківський райони, Орільське лісництво	3766,2	-	Дніпровсько-Орільський природний заповідник Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського господарства	Унікальні ландшафти долини р. Дніпро і р. Оріль з плавневими лісами і озерами, типова рідкісна флора і фауна.
2	112	Ландшафтний заказник Приорільський	Указ Президента України 09.12.1998 № 1341/98	Між селами Орілька, Багате та Перещепине Новомосковського району та між селами Личкове, Бузівка, Ковпаківка, Котовка, Степанівка, Заплавка, Гупалівка Магдалинівського району	8377,0	-	Магдалинівська, Новомосковська райдержадміністрації, Новомосковський держлісгосп	Заплавно-терасовий природний комплекс із типовими і унікальними для різноманітного типчакowo-ковилового степу солонцевими, солончаковими, лучними і дібровними екосистемами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	113	Ландшафтний заказник Богданівський	Указ Президента України 09.12.1998 № 1341/98	Нікопольський район (біля м. Покров)	1387,0	-	АТ "ОГЗК" Марганецький держлісгосп	Збереження природного середовища на порушених землях з типовим для підзони типчаково-полинового степу, відтворення популярній рідкісних та цінних видів рослин і тварин занесених до "Червоної книги України"
4	2	Ландшафтний заказник Балка Північна Червона	Постанова РМ УРСР 12.12.1983 № 495	Північно-західна околиця м. Кривий Ріг	28,0	-	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Збереження і відтворення цінного природного ландшафту великої степової балки з унікальними виходами гірських порід Криворізької серії по її схилах, а також всього комплексу рослинного і тваринного світу.
5	3	Ландшафтний заказник Кільченський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	м. Підгородне Дніпровського району	100,0	-	Дніпропетровська райдержадміністрація	Збереження і відтворення цінного природного ландшафту степової р. Кільчень та приліглих лісових масивів.
6	4	Ландшафтний заказник Комарівщина	Постанова РМ УРСР 12.12.1983 № 495	Відрядне лісництво, кв. 38, 39, 45, 46, 47	288,0	-	Новомосковський держлісгосп	Рідкісні та цінні природні комплекси, що поєднують байрачні лісові масиви в степовій зоні.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	5	Ландшафтний заказник Солоний лиман	Постанова РМ УРСР 25.02.1980 № 132	Між с. Новотроїцьке, Знаменівка Новомосковського району	341,0	-	Новомосковська райдержадміністрація	Представляє собою озеро з острівцями в долині р. Самара, де є мул і ропа з цінними лікувальними властивостями. Місце зростання цінних видів солончаків та гніздування рідкісних видів птахів.
8	116	Ландшафтний заказник Інгулецький степ	Указ Президента України від 21.02.2002 № 167/2002	с. Недайвода Криворізького району	65,6	-	Криворізька райдержадміністрація	Знаходиться в долині р. Інгулець, на схилах та по дну долини відкриваються корінні породи (сірі граніти), які створюють скелясті береги висотою до 20 та більше метрів. У складі гідробіоти зустрічаються представники реофільного комплексу, який в регіоні знаходиться на межі зникнення.
9	117	Ландшафтний заказник Бакаї	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	смт Васильківка, с. Вовчанське Васильківського району	690,0	-	Васильківська райдержадміністрація	Являє собою типи лучних долин, руслової екосистеми де розташована значна кількість стародавніх залишків різних озер та бакаїв. Включає штучні та природні лісонасадження, що розташовані на підвищен-их елементах рельєфу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	118	Ландшафтний заказник Преображенський	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Богданівка, селище Правда, с. Преображенське Васильківського району	312,6	-	Васильківський держлісгосп, Васильківська райдержадміністрація	Являє собою систему природних комплексів долини р. Вовчої, кам'янистих схилів та відслонень кристалічних порід.
11	119	Ландшафтний заказник Дебальцевські лимани	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Дебальцеве, с. Перевальське Васильківського району	429,3	-	Васильківська райдержадміністрація	Представляє собою острівок та пасовища, які вкращені в орні землі та періодично загоплюються. З загальної площі заказника 57% займають водно-болотні екосистеми – природні та штучні водойми, озера, стариці, а також луки.
12	120	Ландшафтний заказник Вишневський	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Семенівка, с. Барвінок Криничанського району	615,0	-	Криничанська райдержадміністрація	Байрачно-степовий комплекс верхів'я р. Мокрої Сури. Місце гніздування рідкісних видів птахів; рідкісні рослини утворювання; місце зростання 11 видів рослин, занесених до Червоної книги України.
13	121	Ландшафтний заказник Мар'їн гай	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Дмитрівка, с. Бажани, с. Миколаївка, с. Катеринівка Петропавлівського району	2803,0	-	Павлоградський держлісгосп, Петропавлівська райдержадміністрація	Долина р. Самари з добре збереженими у природному стані мальовничими заплавами ландшафтами. Місце гніздування рідкісних видів птахів, занесених до Червоної книги України.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	122	Ландшафтний заказник Петропавлівські лимани	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Брагинівка, с. Коханівка, с. Самарське, смт Петропавлівка, с. Петрівка, с. Миколаївка Петропавлівського району	4193,0	-	Павлоградський держлісгосп, Петропавлівська райдержадміністрація	Добре збережені у природному стані мальовничі заплавні ландшафти р. Самари. Водно-лучні системи утворюють сприятливі умови для життєво значного ступеню біорізноманіття.
15	127	Ландшафтний заказник Кам'янський прибережно-річковий комплекс	Указ Президента України від 25.11.2008 № 1078/2008	с. Михайлівка, с. Кам'янка, с. Токівське, с. Ленінське Апостолівського району	2615,0	-	Апостолівська райдержадміністрація	Особливу цінність представляють ксерофітні степові комплекси герпетофауни, включаючи рідкісні види. Являється межею ареалів лісових і степових видів.
16	178	Ландшафтний заказник Межиріччя	Указ Президента України від 27.07.2016 № 312/2016	Міжріччя рік Самара та Вовча Павлоградського району с. В'язовок, с. Вербки, с. Булахівка, с. Межиріч	2756,16	-	ДП "Новомосковське лісове господарство", ДП "Павлоградське лісове господарство", Павлоградська райдержадміністрація (В'язівська, Вербківська, Межирічська, Булахівська сільські ради)	Цінний природний комплекс, що розташований у межах степових долинно-терасового та придолинно-терасового ландшафтів у межиріччі річок Самара та Вовча.
17	179	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення "Базавлудський прибережно-річковий комплекс"	Указ Президента України від 11.04.2019 № 139/2019	Нікопольський район, поблизу с. Лошкарівка, Шевченкове, Крутий Берг, Іванівка, Маринопіль, Шишкіно, Миронівка, Шолохове, Олександрівка, Перевізьські хутори.	3538,12	-	ДП "Нікопольське регіональне управління водних ресурсів", Нікопольська райдержадміністрація	Цінний ландшафтний комплекс, що включає в себе долину нижньої течії р. Базавлук та її лівої притоки р. Солоної, а також Шолоховське водосховище №2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
18	6	Лісовий заказник Урочище Яцево	Постанова РМ УРСР 19.04.1977 № 198	с. Любимівка Дніпровського району, Любимівське лісництво кв. 18-20	175,0	-	Дніпропетровський держлісгосп	Рідкісний байрачний лісовий масив природного походження на Лівобережжі Дніпра, який зберігся на півдні в умовах типового чорноземного степу. Має велике ґрунтозахисне, водорегулююче та науково-пізнавальне значення.
19	7	Лісовий заказник Велика Западня	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Зарічне, Верхньодніпровського району Верхньодніпровське лісництво кв. 3, 4	157	-	Верхньодніпровський держлісгосп	Зразок закріплення діючого яру шляхом заліснення і використання непридатних земель та перетворення їх у продуктивні лісові площі.
20	8	Лісовий заказник Грушеватський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Іванівка П'ятихатського району П'ятихатське лісництво кв. 58-90	598	-	Верхньодніпровський держлісгосп	Лісовий масив штучного походження, закладений у 1881 році на плато, порізаному балками. Відображає історію степового лісорозведення. Має науково-пізнавальне значення.
21	9	Лісовий заказник Комісарівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Новоукраїнка П'ятихатського району П'ятихатське лісництво кв. 9-46	946	-	Верхньодніпровський держлісгосп	Лісовий масив, закладений у 1876 році в умовах приводороздільно-балочного ландшафту. Є зразком степового лісорозведення на Дніпропетровщині і об'єктом наукових досліджень.

1	22	10	2	3	4	5	6	7	8	9
		Лісовий заказник Дібрівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Великомихайлівка, Покровського району Великомихайлівське лісництво кв. 1-24, 26-29, 31-39	1079	-	Васильківський держлісгосп	Визначний лісовий масив, закладений в 1863 році, який є зразком успішного розведення лісу в степу.		
23	11	Ботанічний заказник Грабівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Біленщина, П'ятихатського району Мишуринорізьке лісництво кв. 45-47	207	-	Верхньодніпровський держлісгосп	Рідкісне урочище природного лісу з наявністю граба звичайного на південно-східній межі його поширення. Має науково-пізнавальну цінність і велике естетичне значення.		
24	12	Ботанічний заказник Балка Бандурка	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Свецько-Миколаївка, Новомосковського району Новомосковський військлісгосп кв. 47, 48	125	-	Новомосковський військлісгосп	Єдине місце на Дніпропетровщині на правому березі річки Самари, де зростає зникаюча реліктова рослина – хвощ великий, який підлягає особливій охороні.		
25	13	Орнітологічний заказник Булахівський лиман	Постанова РМ УРСР 19.04.1977 № 198	с. Булахівка Павлоградського району	100	-	Павлоградська райдержадміністрація	Місце постійної концентрації значної кількості водоплавних птахів, нагулу та гніздування таких рідкісних, як шилодзьобики, степової дерихвістки, а також кулика-ходулончика і сірого журавля – видів занесених до Червоної книги України.		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
26	14	Орнітологічний заказник Волошанська дача	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Преображенка Юр'ївського району, Юр'ївська виробнича Ділянка, кв. 1-12	648	-	Павлоградський держлісгосп	Унікальний осередок гніздування в байрачному лісі рідкісних видів птахів, в тому числі сов, неситі, домового сича та інших.
27	15	Комплексна пам'ятка природи Урочище "Лелія"	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	Біля с. Турово Царичанського району	30	-	Царичанська райдержадміністрація	Степова ділянка з цінною різногравно-типчакowo-ковиловою рослинністю на залишках укріпленої лінії, побудованої у XVIII сторіччі. Серед рідкісних рослин ковила Лессінга, стоколос прибережний, типчак борознистий та інші.
28	16	Ботанічна пам'ятка природи Урочище Паськове	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	В 4 км південніше с. Івашкове Верхньодніпровського району Бородаївське лісництво, кв. 47	56	-	Верхньодніпровський держлісгосп	Байрачний лісовий масив біля с. Паськове, що являє собою єдину в області кленово-берестову діброву природного походження.
29	17	Геологічна пам'ятка природи Скелі Мопра	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	м. Кривий Ріг	62	-	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Унікальні виходи наденну поверхню залізистих і сланцевих порід криворізької серії докембрію, що є пам'яткою давньої розробки залізної руди на Криворіжжі. Висота окремих скель до 28 метрів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
30	18	Ботанічний сад Дніпропетровського національного університету	Постанова Держком-природи УРСР 26.07.1972 № 22 /зміни Указ Президента України від 20.08.1996 № 715/96	пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро	33	-	Дніпропетровський ботанічний сад Дніпропетровського національного університету Міносвіти України	Створення умов для реалізації довгострокової програми розвитку ботанічного саду, реконструкції багаторічних насаджень рідкісних видів місцевої та світової флори.
31	19	Криворізький ботанічний сад НАН України	Постанова Президії Академії наук України 20.05.1992 № 144	м. Кривий Ріг, Тернівський район	75	-	Криворізький ботанічний сад НАН України	Основними напрямками наукових досліджень є розробка наукових основ рекультивації порушених промисловими роботами земель, інтродукція та акліматизація нових видів рослин, що є перспективними для озеленення Кривбасу. Збагачення та раціональне використання рослинних ресурсів в умовах техногенного середовища.
32	20	Парк ім. Шевченка	Постанова РМ УРСР 26.07.1972 № 22	пл. ім. Шевченка, 1, м. Дніпро	45	-	Управління культури та мистецтв Дніпропетровської міськради	З 1790-х років до 1925 року – Потьомкінський сад. Являє собою один з головних садово-паркових комплексів м. Дніпро. Різноманітний ботанічний склад, наявність цінних парко-архітектурних споруд представляє собою велику науково-пізнавальну, рекреаційну та естетичну цінність.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
II. Місцевого значення								
Ключові								
33	124	РЛП Дніпрові пороги	Рішення обласної ради від 25.09.2008 № 443-16/V	Микільське лісництво Солонянського району	4917,9	-	Дніпропетровський держлісгосп Солонянська райдержадміністрація	Збереження та відтворення в природному стані комплекс придніпровських глибоких балок і ярів з байраками, степом і штучним лісом, гранітних скель з унікальним ендемічним рослинним комплексом.
34	139	РЛП Дніпровські ліси	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V	сmt Кіровське, с. Балівка Дніпровського району, м. Дніпро Кіровське лісництво	4514,465	-	Дніпропетровський держлісгосп; Дніпровська райдержадміністрація; Дніпровська міська рада	Територія включає в себе природний комплекс річкових терас. Всі водойми та болога по суті являють собою єдину макросистему, яка визначає існування і розвиток усього біологічного різноманіття даної території. Домінуючими типами рослинності є рукотворні ліси, представлені сосновими борами, осокирниками, дубовими та білокащівими насадженнями.

1	35	2	150	3	РЛП Самарські плавні	4	Рішення обласної ради від 03.02.2012 № 247-11/VI	5	біля с. Орлівщина Новомосковського району	6	2823,3	7	-	8	Новомосковська районна державна адміністрація	9	Являє собою унікальний природний комплекс, який сформувався в пониззі долини р. Самари. Переважна більшість просторів території парку вкрита водною поверхнею Самарської затоки та системи з її придаткових водойм, в яких формуються донні субстрати різних типів – переважно мулісті та мулісто-піщані відклади пізньої потужності.
36	175				РЛП Балка Кобильна		Рішення обласної ради від 05.12.2014 № 597-28/VI		Біля сел. Чапаєвка, Григоріївка, Шестерня та Ганнівка Широківського району		1844		-		Широківська районна державна адміністрація		Розташований в басейні р. Інгулець і представлений різними родами та видами ландшафтних геосистем. Всі вони мають різний ступінь антропогенного порушення, але на деяких ділянках збереглися урочища слабо змінених ландшафтів середнього ступеня України.
37	21				Ландшафтний заказник Балка Північна Червона		Рішення облвиконкому від 09.06.1988 № 231		Північно-західна околиця м. Кривого Рогу		26		-		Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради		Являє собою ділянку, покриту степною та петрофільною рослинністю, типовою для правобережного злаколугового степу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
38	22	Ландшафтний заказник Балка Цегляна	Розпорядження голови ОДА 28.09.1992 № 473	с. Ново-олександрівка Дніпровського району	2,5	-	Дніпровське заводоуправління будматеріалів	Врізається у круглий правий схил долини р. Мокра Сура, служить сховищем різногравно-тіпчаково-ковилового степу і більше тисячі видів степових тварин.
39	24	Ландшафтний заказник Старовишневецький	Рішення облвиконкому 07.12.1985 № 703, (зміни) Розпорядження	с. Старо-вишневецьке Синельниківського району	113,4	-	Синельниківська райдержадміністрація	Являє собою лісовий масив, що зростає на схилах і дні балки Пішаної. Особливо цінні вікові дубові насадження, а в трав'яному покриві рідкісний вид – тюльпан дібровний.
40	25	Ландшафтний заказник Отченашкові надлі	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	м. Підгородне Дніпровського району	400	-	Дніпровська райдержадміністрація	В заказник входять різноманітні степові лучні, болотні угруповання межиріччя р. Самара та р. Кільчень.
41	114	Ландшафтний заказник Вершина	Рішення обласної ради 16.10.1998 № 70-3/XXIII	Біля хутора Вершина та смт Просяна Покровського району	48,4	-	ВАТ “ Просянський гірничо-збагачувальний комбінат”	Територія представляє собою відвали Вершинського кар'єру і є резерватом збереження корисних, рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, охорони степового біорізноманіття в регіоні.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
42	23	Ландшафтний заказник Візирка	Рішення облради від 28.12.2001 № 502-19/XXIII	На північній околиці м. Інгулець	121	1211000000:12:051:0002; 1211000000:12:056:0001; 1211000000:12:031:0001	ПРАТ “ ІнГЗК”	Самовідновлені природні екосистеми на відвалах Інгулецького ГЗК, резерва рідкісних видів рослин і тварин з Червоної книги України.
43	115	Ландшафтний заказник Урочище Хорошево	Рішення облради від 28.12.2001 № 502-19/XXIII	Біля с. Хорошеве Синельниківського району	15	–	ФГ “ ВЕК”	Степова балка з цілісним ковиловим степом, високим рівнем біорізноманітності та значною кількістю видів, занесених до Червоної книги України.
44	125	Ландшафтний заказник Тернівський	Рішення облради від 25.09.2008 № 442-16/ V	с. Нова Дача, Нова Русь, Зелене, Поперечне Павлоградського району	2156,4	–	Павлоградська райдержадміністрація	Розташований в басейні р. Самара в межах долини р. Тернівка. У ньому поєднані частково залісені степові цілики із лугово-болотними комплексами.
45	126	Ландшафтний заказник Балка Городище	Рішення обласної ради від 27.11.2008 № 482-17/V	с. Привовчанське та Троїцьке Павлоградського району	1053,58	–	Павлоградська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою частину яружно-балкової системи і охоплює заплаву та борову тераси р. Дніпро та р. Самари.
46	128	Ландшафтний заказник Урочище Могिला Баба	Рішення облради від 29.01.2009 № 521-18/V	с. Межиріч та Булахівка Павлоградського району	625,7	–	Павлоградська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою широко розвинуту яруво-балкову і долинно-балкову типів місцевостей, що простягається південніше долини р. Самари від Дніпра до р. Вовчої.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
47	129	Ландшафтний заказник Річка Соломчина	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	Між селами Рубанівське, Аврамівка та Червона Долина Васильківського району	385,09	-	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, системі штучних водойм.
48	130	Ландшафтний заказник Гришай	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	Між селами Лиса Балка, Гришай та Дубовики Васильківського району	134,24	-	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові комплекси та штучні водойми.
49	131	Ландшафтний заказник Новогригорівський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На захід від с. Павлівка Васильківського району	338,87	-	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою придолинно-балкові комплекси природні та штучні водойми.
50	132	Ландшафтний заказник Чаплино-Васильківський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На південь від с. Григорівка Васильківського району	825,58	-	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, штучні водойми
51	133	Ландшафтний заказник Річка Чаплина	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На захід від сел. Зелена Роца та Зелений Гай Васильківського району	733,25	-	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, штучні водойми.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
52	134	Ландшафтний заказник Надвочанський	Рішення обласної ради від 18.12.2009 № 657-22/V	смт Васильківка, с. Письменне Воскресенівка, Великоолександрівка та Богданівка Васильківського району	1059,47	-	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою придолинно-балкові місцевості, природні та штучні водойми.
53	135	Ландшафтний заказник Воронівський	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Велико-михайлівка та Березове Покровського району	664,4	-	Покровська райдержадміністрація	Територія заказника розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Вовча, балок басейну р. Вороної та системи штучних водойм.
54	137	Ландшафтний заказник Річка Гайчур	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Андріївка, смт Покровське та с. Олександрівка Покровського району	1254,5	-	Покровська райдержадміністрація	Територія розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Гайчур. Заказник складається з території долини річки та двох лівобережних балок.
55	136	Ландшафтний заказник Річка Янчур	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Андріївка, Вишневе, Олександрівка та Березове Покровського району	978,4	-	Покровська райдержадміністрація	Територія заказника розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Янчур та невеликого тимчасового водотоку біля с. Привілля. Тут поширені долино-терасові, та частково приводолинно-балкові ландшафти.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
56	140	Ландшафтний заказник Березово-Вишнево-ський	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Березове та Вишневе Покровського району	1076,9	-	Покровська райдержадміністрація	У тальвегу балки розташовано чогири штучні водойми, які використовуються у рибогосподарських цілях. У днищі балки розташований ланцюг штучних водойм, загальною кількістю 8 од. загальною площею – 82,0 га.
57	141	Ландшафтний заказник Балка Горіхова	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Новопавлівка Межівського району	1297,1	-	Межівська райдержадміністрація	Північна частина заказника охоплює положисті степові схили, південна підходить до водотоку р. Вовча, крутий схил вкритий деревеною рослинністю.
58	142	Ландшафтний заказник Балка Скелька	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Слов'янка Межівського району	507,1	-	Межівська райдержадміністрація	У межах території поширені приводільно-балкові ландшафти та частково придільно-балкові.
59	143	Ландшафтний заказник Антонівський	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Іванівка та Богданівка Межівського району	1874,1	-	Межівська райдержадміністрація	Територія включає заплавні та балкові місцевості, водойми.
60	144	Ландшафтний заказник Сухий Бичок	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Зоряне Межівського району	1278,7	-	Межівська райдержадміністрація	Територія заказника включає долини, придільно-балкові та приводільно-балкові місцевості.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
61	145	Ландшафтний заказник Малотернівський	Рішення облради від 21.10.2011 №179-9/VI	с. Вербки Павлоградського району	975	-	Павлоградська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
62	146	Ландшафтний заказник Троїцько-Вишневецький	Рішення облради від 21.10.2011 №179-9/VI	с. Привовчанське та Троїцьке Павлоградського району	681,8	-	Павлоградська райдержадміністрація	В межах заказника значне поширення мають долино-терасові ландшафти та часково привододільно-балкові. У заплавах річок розповсюджені лучні, лугово-болотні комплекси та водойми, природні заплави та штучні лісові біогеоценози.
63	147	Ландшафтний заказник В'язівський	Рішення облради від 21.10.2011 №179-9/VI	с. В'язівка та Кочережки Павлоградського району	374,6	-	Павлоградська райдержадміністрація	Територія включає вододільно-балковий та долино-терасовий типи ландшафтів. Заказник включає систему степових балок зі степовими та залісеними схилами, луговими, лугово-болотними та болотними угрупуваннями на заплавах ділянках р. В'язівка, штучні лісонасадження, штучні водойми, ділянки природної деревно-чагарникової рослинності.

1	64	2	3	4	5	6	7	8	9
	Ландшафтний заказник Старокасянівський	Рішення обласної ради від 27.12.2011 № 218-10/VI	с. Катеринівка та смт Покровське Покровського району	3504,2	-	Покровська райдержадміністрація	По тальвегам балок у заплаві р. Вовча розповсюджені лучні, лучно-болотні та водяні комплекси. У межах привододільно-балкових ландшафтів територія включає степові схили балок, штучні лісонасадження.		
65	Ландшафтний заказник Грушівка	Рішення обласної ради від 27.12.2011 № 218-10/VI	с. Новокиївка Томаківського району	137,5	-	ПАТ "Марганецький ГЗК"	Являє собою джерело оновлення природного середовища, збереження та відновлення чисельності популяції багатьох рідкісних видів рослин і тварин.		
66	Ландшафтний заказник Голубівський	Рішення обласної ради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Преображенка, Юр'ївського району	120,66	-	Юр'ївська райдержадміністрація	На території розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водойми, ділянки степової рослинності, перелоги, штучні позахисні смугові лісонасадження.		
67	Ландшафтний заказник Варламівський	Рішення обласної ради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Жемчужне, Юр'ївського району	801,34	-	Юр'ївська райдержадміністрація	Являє собою джерело оновлення природного середовища, збереження та відновлення чисельності популяції багатьох рідкісних видів рослин і тварин.		
68	Ландшафтний заказник Урочище Приорільське	Рішення обласної ради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Чернявщина, Юр'ївського району	945,46	-	Юр'ївська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
69	154	Ландшафтний заказник Івано-Межирічський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Новомиколаївка, Юр'ївського району	66,9	-	Юр'ївська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
70	155	Ландшафтний заказник Витоки річки Губинихи	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Губиніха, Новомосковського району	117	-	Новомосковська райдержадміністрація	Розташований в долині р. Губиниха, у верхній і середній частинах заплава річки здебільшого затоплена чисельними ставками, вільні від затоплення ставками ділянки русла майже повністю заболочені, вкриті водною рослинністю.
71	156	Ландшафтний заказник Мар'янівсько-Кулебівський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Мар'янівка, Новомосковського району	1456	-	Новомосковська райдержадміністрація	Розташований в долинах балок Скотувага і Макігра. Балка Скотувага суттєво техногенно змінена греблями та досить значними за площею штучними озерами.
72	157	Ландшафтний заказник Мости	Рішення облради від 15.03.2013 № 418-18/VI	с. Мішурин Ріг, с. Ганнівка Верхньодніпровського району	2330,9	-	Верхньодніпровська райдержадміністрація	Територія представлена сильно еродованим яружно-балковим комплексом з куполоподібним вододілом, який утворився завдяки змиканню верхівок балкової мережі.

73	158	3	4	5	6	7	8	9
		Ландшафтний заказник Домотканські валуни	Рішення облради від 15.03.2013 № 418-18/VI	Біля с. Бородаївка Верхньо-дніпровського району	826,7	-	Верхньодніпровська райдержадміністрація	Територія представлена яружно-балковим комплексом із фрагментами байрачного лісу з домішками граба, клена польового та в'язку.
74	159	Ландшафтний заказник Верхньо-чаплинський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинівський район	232,49	-	Магдалинівська райдержадміністрація	Територія представлена яружно-балковим комплексом із переходом до прилеглих ставків із сформованими болотними ґрунтами, переважно зарослим очеретом.
75	160	Ландшафтний заказник Середньо-чаплинський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинівський район	107,6	-	Магдалинівська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
76	161	Ландшафтний заказник Заплавка	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинівський район	448,4	-	Магдалинівська райдержадміністрація	На території розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водойми, перелоги, штучні смуги лісонасадження, невеликі деревно-чагарникові угрупування, які самовідновлюються.
77	162	Ландшафтний заказник Верхньо-кільченський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинівський та Новомосковський райони	909,6	-	Магдалинівська та Новомосковська райдержадміністрації	На території зберегляся зональна степова рослинність в основному у вигляді окремих ділянок на схилах балок.

1	78	3	4	5	6	7	8	9
	163	Ландшафтний заказник Річка Багатенька	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Новомосковський район	1653,4	-	Новомосковська райдержадміністрація	Заказник розташований в долинах балок Скотувата і Макітра. Балка Скотувата суттєво техногенно змінена греблями та досить значними за площею штучними озерами.
79	164	Ландшафтний заказник Річка Кільченька	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Новомосковський район	499,36	-	Новомосковська райдержадміністрація	На території розташовані водойми, лучні, лугово-болотні комплекси, перелоги, деревно-чагарникові угрупування, які самовідновлюються.
80	165	Ландшафтний заказник Долина річки Бик	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Межівський район	2758,3	-	Межівська райдержадміністрація	Територія включає придолинно-балкові ландшафти, рельєф хвилястий, порізаний багато чисельними балками. У межах заказника розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водяні угрупування, степові фітоценози, перелоги, штучні лісосмуги.
81	166	Ландшафтний заказник Балка Свідовок	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Павлоградський район	793,1	-	Павлоградська райдержадміністрація	Територія розташована в межах вододільно-балкового типу ландшафтів і включає степову балку із степовими та залісненими схилами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
82	167	Ландшафтний заказник Рекалівський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	631,0	-	Криничанська райдержадміністрація	У нижній частині балки Рекалова граніти демуринського комплексу утворюють природні відслонення та розкриті кар'єрами з їх видобутку.
83	171	Ландшафтний заказник Сухарева Балка	Рішення облради від 30.08.2013 № 465-20/VI	Межівський район	617,4	-	Межівська райдержадміністрація	Розташований у басейні р. Бик у межах її лівої притоки – балки Сухарева з її відрогами, частково відрогів балки Ковилиха, балки Солоненька та вододільних ділянок між ними.
84	177	Ландшафтний заказник Степовий каньйон	Рішення облради від 27.05.2015 № 644-31/VI	Криничанський район	933,0	-	Криничанська райдержадміністрація	Характеризується достатньою різноманітною ентомофауною, що обумовлено наявністю різних біотопів з помірною антропогенною трансформацією.
85	26	Лісовий заказник Балка Парна	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Бородаївка Верхньодніпровського району, Бородаївське лісництво, кв. 21-23, 45, 48, 50	361,0	009:000101:00000157	Верхньодніпровський держлісгосп	Є найбільшою правую притокою Бородаївської балкової системи. В відрогів балкової системи збереглися фрагменти цінних байрачних дібров природного походження, однак більшу частину заказника засаджено штучно.
86	27	Лісовий заказник Андріївський ліс	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Андріївка Покровського району	10,0	009:000101:00000143	Васильківський держлісгосп	Територія колишньої поміщицької садиби, має наукову, природоохоронну та естетичну цінність.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
87	28	Лісовий заказник Новопавлівський ліс	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Новопавлівка Межівського району	650,0	009:000101:00000140	Васильківський держлісгосп	Лісовий масив, має наукову, природоохоронну та естетичну цінність.
88	29	Ботанічний заказник Балка Сад	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Воскресенівка Васильківського району	38,6	-	Васильківська райдержадміністрація	Територія представлена, деревно-чагарниковою рослинністю. Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
89	30	Ботанічний заказник Урочище Балка Дурна	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	Лісництво, с. Івашкове Верхньодніпровського району, Верхньодніпровське кв. 18, 19	136,0	009:000101:00000132	Верхньодніпровський держлісгосп	Є ерозійно активною, через що тут інтенсивно утворюються яри і провалля. Є цікава ділянка соснових насаджень (сосна кримська) на високих штучних терасах. Родзинкою цих сосняків є щільні зарості декількох рідкісних у регіоні
90	31	Ботанічний заказник Урочище Балка Глибока	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	Верхньодніпровське лісництво кв.10,11	150,0	009:000101:00000133	Верхньодніпровський держлісгосп	У балці є провалля, подекуди зарослі лісом, а подекуди й нині діючі, з крутовисними стінками із лесоподібних суглинків. У тінистому тальвезі ростуть високі лісові трави, а в одному місці навіть виявлено реліктову популяцію хвоща великого.
91	32	Ботанічний заказник Урочище Балка Яранська	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	с. Миколаївка П'ятихатського району, Мишуринорізьке лісництво, кв. 28, діл. 4	4,2	009:000101:00000236	Верхньодніпровський держлісгосп	Трапляються рідкісні види рослин і тварин різних категорій.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
92	33	Ботанічний заказник Балка Павлівська	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	28,0	-	Навчально-дослідне господарство “ Самарський”	Ясенева діброва насіннєвого та поросльового походження. На верхніх частинах схилів збереглися ділянки цілинних степів з багатьма рідкісними видами рослин та тварин.
93	34	Ботанічний заказник Балка Орлова	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	9,4	-	Навчально-дослідне господарство “ Самарський”	На схилах збереглися майже природні зональні степи, багаті різноманітними видами трав та чагарників. На дні балки утворився невеликий гайок, із заростями терну, шипшини, вишні чагарникової.
94	35	Ботанічний заказник Балка Липова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Дніпровського району	3,1	-	Навчально-дослідне господарство “ Самарський”	Схили займають степові ділянки. Понизу зростають дубові гайки з берестом та кленом польовим. Тут зберігаються три види рідкісних рослин, та тридцять видів рідкісних тварин.
95	36	Ботанічний заказник Балка Осипова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Дніпровського району	14,4	-	Навчально-дослідне господарство “ Самарський”	На степових пасовищах неогано збереглося зональне різноманіття. На дні балки зростає невелика кленова діброва. Балка служить сховищем типової байрачної фауни.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
96	37	Ботанічний заказник Балка Бубликова	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	11,3	-	Навчально-дослідне господарство "Самарський"	Схили займають степові, знизу розташовуються лучно-степові угрупування. Тут збереглися рідкісні види рослин: ковила волосиста, астрагал шерстисто-квітковий, цибуля подольська та інші.
97	38	Ботанічний заказник Балка Водяна	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Преображенка Юр'ївського району	5,0	009:000101:00000238	Юр'ївська райдержадміністрація	Ділянка цілинного степу з цінними лікарськими травами.
98	39	Ботанічний заказник Урочище Балка Климova	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	Бородаївське лісництво, кв. 4 – 8	272,0	009:000101:00000134	Верхньодніпровський держлісгосп	Балка починається на одному вододільному пагорбі разом з балками Гострою та Дурною. На вузькому перешийку між їх верхівками споруджено захисний вал, а обидві балки засаджено лісом.
99	40	Ботанічний заказник Урочище Балка Гостра	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	с. Суслівка Верхньодніпровського району, Бородаївське лісництво, кв. 2, 3	175,0	009:000101:00000158	Верхньодніпровський держлісгосп	Уся балка, особливо її верхів'я, посічена глибокими ярами та провалами, які на більшій частині засаджені штучним лісом. Домінує акація біла, але є й дуб, клен польовий, в'яз граболистий, груша.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
100	41	Ботанічний заказник Балка Ягідна	Рішення обласного облвиконкому 09.10.1979 № 568 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Ягідне Новомосковського району	32,0	-	Новомосковська райдержадміністрація	Збереження місць зростання багатьох видів степових трав та чагарників. С невеликі гайки.
101	168	Ботанічний заказник Житлова балка	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	397,0	-	Криничанська райдержадміністрація	Територія представлена, долинним та придолинно-балковими типами ландшафтів. Наявність видів, включених до міжнародних охоронних списків.
102	169	Ботанічний заказник Верхньобазавлуцький	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	786,0	-	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та прилеглих територій балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
103	170	Ботанічний заказник Витоки річки Базавлук	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	671,0	-	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та придолинно-балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.

1	2	3	45	6	7	8	9	10
104	172	Ботанічний заказник Середньо-базавлуцький	Рішення облради від 27.12.2013 № 512-23/VI	Криничанський район	1413	–	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та прилеглих територій балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
105	176	Ботанічний заказник Вітоки річки Саксагань	Рішення обласної ради від 05.12.2014 № 597-28/VI	Криничанський район	418,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та придолинно-балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
106	173	Ботанічний заказник Балка Зміїна	Рішення обласної ради від 20.06.2014 № 550-26/VI	Дніпровський район	146,0	–	Дніпровська райдержадміністрація	Включає до себе території балкових ландшафтів та ділянку долинного ландшафту р. Мокра Сура
107	42	Орнітологічний заказник Василівська колонія сірих чапель	Рішення обвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Новомосковського району	144,0	009:000101:00000235	Новомосковський військкілгосп	Збереження місць гніздування чаплі сірої. Територія заказника охоплює частину Самарського лісу, що в долині річки Самара.
108	43	Орнітологічний заказник Заглави р. Самара	Рішення обвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Зелений Гай Петропавлівського району	270,0	–	Петропавлівська райдержадміністрація	Збереження місць гніздування рідкісних птахів.
109	44	Орнітологічний заказник Заглави р. Базавлук	Рішення обвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Леніньке Апостолівського району	48,6	–	Апостолівська райдержадміністрація	Збереження місць гніздування водоплавних птахів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
110	45	Ентомологічний заказник Новостепанівський	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	Між селами Новостепанівка та Івано-Михайлівка Новомосковського району	245,0	-	Новомосковська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
111	46	Ентомологічний заказник Покровський	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	смт Покровське	30,6	-	ТОВ "Родіна"	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
112	47	Ентомологічний заказник Топчинський	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Топчине Магдалинівського району	85,5	009-000101-00000233	Магдалинівська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
113	48	Ентомологічний заказник Шандрівський	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Шандрівка Юр'ївського району	101,0	009-000101-00000237	Юр'ївська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.

114	49	Загально-зоологічний заказник Новоселівський лиман	Рішення облвиконкому 09.06.1988 № 231 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Новоселівка Новомосковського району	287,0	-	Новомосковська райдержадміністрація	9	Система озер різної величини, що утворилися в пониззі річки Самари. До озер примикають зволожені ділянки, порослі луговою рослинністю. Тут розташована унікальна колонія чапель, гніздиться до 30 видів птахів.
115	50	Іхтіологічний заказник Балка Велика Осокорівка	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	с. Варварівка Синельниківського району	2000,0	-	Синельниківська райдержадміністрація		Ділянка великого репродуктивного фонду рибних запасів водосховища. Тут нерестяться і зимують цінні види риб.
116	51	Іхтіологічний заказник Балка Ворона	Рішення облвиконкому 07.12.1985 № 703 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Мар'ївка Синельниківського району	422,0	-	Синельниківська райдержадміністрація		Ділянка великого репродуктивного фонду рибних запасів Запорізького водосховища.
117	52	Гідрологічний заказник Озеро Довге	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Бабайківка Царичанського району м. Дніпро Ленінське лісництво,	22,0	009:000101:00000234	Царичанська райдержадміністрація		Озеро розташоване в заплаві р. Оріль, має водорегулююче значення. Озеро з болотно-луговою рослинністю і прилеглими до нього лісовими масивами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
118	54	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка тополевих насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	В 1 км північно-західніше с. Сухачівка Ленінського району Ленінське лісництво, кв. 16, діл. 3	5,0	-	Дніпропетровський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід даним типам лісорослинних умов.
119	55	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка дубових насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	В північній частині с. Таромське Ленінського району м. Дніпро Ленінське лісництво, кв. 33, діл. 6	1,8	-	Дніпропетровський держлісгосп	
120	56	Ботанічна пам'ятка природи Дерево культурної груші	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	м. Кривий Ріг	0,03	-	Виконком Криворізької міськради	Збереження 200-річного дерева груші звичайної у зв'язку із його довговічністю, хорошим станом та цінному у науковому, історичному та практичному відношенні. На сьогодні висота дерева сягає 10 метрів, діаметр крони - 15 метрів, до теперішнього часу воно плодоносить.
121	57	Ботанічна пам'ятка природи Павлівський ліс	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Василівка Дніпровського району	5,0	-	Навчально-дослідне господарство "Самарський"	Ясеневе діброва насінневого та поросльового походження.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
122	58	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка соснових насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Степанівка Магдалинівського району Котовське лісництво, кв. 18, діл. 17	5,0	009:000101:00000136	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід даним типам лісорослинних умов.
123	59	Ботанічна пам'ятка природи Зразкова лісосмуга	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	с. Славне Межівського району	0,9	009:000101:00000232	Межівська райдержадміністрація	Зразкова дубова полезахисна лісосмуга довжиною 500 м, ширина – 18 м, висота – 11 м, середня товщина дерев – 22 см. Має наукове значення.
124	60	Ботанічна пам'ятка природи Поодинокі стоячі віковічні сосни	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковське лісництво, кв. 30	0,4	–	Новомосковський держлісгосп	Дерева сосни звичайної природного походження, віком 130 – 150 років, висота дерев 24 – 26 м, діаметром 42 – 45 см.
125	61	Ботанічна пам'ятка природи Орлівцянські дубові насадження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Орловщина Новомосковського району Новомосковське лісництво, кв. 15, діл. 15	5,4	–	Новомосковський держлісгосп	Ділянка дубового лісу поросльового походження 70-річного віку на свіжесупісаних ґрунтах 2 бонітету висотою в 20 м, середнім діаметром стовбура 36 см.
126	63	Ботанічна пам'ятка природи Високі продуктивні дубові насадження	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Хащове Новомосковського району Новомосковське лісництво кв. 13, діл. 15	4,7	009:000101:00000148	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід даним типам лісорослинних умов.

1	127	3	4	5	6	7	8	9
	64	Ботанічна пам'ятка природи Високо-продуктивні дубові насадження	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Хащове Новомосковського району Новомосковське лісництво, кв. 13, діл. 7	7,1	009:000101:00000147	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале шгучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід даним типам лісорослинних умов.
	69	Ботанічна пам'ятка природи Дуб пам'яті Леніна	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	На околиці с. Василівка Новомосковського району, кв. 56, діл. 22	0,1	009:000101:00000160	Новомосковський військлісгосп	Могутній дуб віком 140 років, висотою 20 м, діаметром 92 см.
	65	Ботанічна пам'ятка природи Віковий дуб	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Південно-західна околиця с. Андріївка Новомосковського району, кв. 14, діл. 16	0,5	009:000101:00000142	Новомосковський військлісгосп	Поодинокі стоячі дуби віком 160 років, висотою 22 м, діаметром 130 см.
	66	Ботанічна пам'ятка природи Вільнянські вікові дуби	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Між селами Вільне та Гвардійське Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 200, діл. 2	0,5	009:000101:00000154	Новомосковський військлісгосп	Поодинокі стоячі віковічні могутні дуби віком 200 – 300 років
	62	Ботанічна пам'ятка природи Орлівчанські віковічні сосни	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковське лісництво, кв. 30	3,0	009:000101:00000155	Новомосковський держлісгосп	Поодинокі стоячі віковічні дерева сосни звичайного природного походження, віком 100 – 130 років, висота дерев 22 м, діаметр – 40 см.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
132	68	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження природного походження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковський військ лісгосп, кв. 190, діл. 11	7,0	009:000101:00000149	Новомосковський військлісгосп	Ділянка дубового лісу природного походження 4 бонітету. Середня висота 17 м, діаметр – 68 см.
133	67	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження природного походження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковський військ лісгосп, кв. 191, діл. 12	1,9	009:000101:00000151	Новомосковський військлісгосп	Ділянка дубового лісу природного походження 4 бонітету 100 річного віку.
134	70	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка дубового лісу Василівської лісової дачі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Східна околиця с. Василівка Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 58, діл. 2	5,8	009:000101:00000145	Новомосковський військлісгосп	Рідкісне для Дніпропетровщини природне дубове насадження віком 120 років. Висота дерев досягає 20 – 24 м, діаметр 30 – 40 см.
135	71	Ботанічна пам'ятка природи Вікові дуби	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Вільне Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 199, діл. 12	3,0	009:000101:00000162	Новомосковський військлісгосп	Поодинокі стоячі віковічні дуби віком 180 – 200 років, висотою від 15 до 30 м, діаметром від 60 до 150 см.
136	76	Ботанічна пам'ятка природи Вікові дуби	Рішенням облвиконкому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпорядження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	Південно-західна околиця с. Андріївка Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 1, діл. 15	11,0	009:000101:00000146	Новомосковський військлісгосп	Ділянка старого дубового лісу природного походження віком понад 170 років.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
137	73	Ботанічна пам'ятка природи Штучні дубові насадження	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391	с. Василівка Новомосковського району Новомосковський військлігосп кв. 81, діл. 2	2,2	009:000101:000 00152	Новомосковський військлігосп	Високопродуктивні штучні насадження дуба черешчатого 1 бонітету. Середня висота 22 м, середній діаметр 28 см.
138	74	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження Василівської лісової дачі	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391	Східніше с. Підлісного Новомосковського району Новомосковський військ лігосп, кв. 66, діл. 5	3,4	009:000101:000 00153	Новомосковський військлігосп	Ділянка природного лісу віком 100 років, висотою до 22 м, діаметром 40 см.
139	75	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка вікових дубів Василівської лісової дачі	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпорядження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	2,5 км південно-східніше с. Василівка Новомосковського району, Новомосковський військ лігосп, кв. 83, діл. 37	2,4	009:000101:000 00150	Новомосковський військлігосп	Ділянка старого дубового лісу природного походження віком понад 180 – 190 років.
140	72	Ботанічна пам'ятка природи Штучні дубові насадження	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковського військ лігоспу, кв. 80 діл. 13	4,3	009:000101:000 00144	Новомосковський військлігосп	Цінні високопродуктивні насадження дуба черешчатого штучного походження 2 бонітету. Середня висота 22 м, середній діаметр 24 см.

141	79	3	4	5	6	7	8	9
142	78	3	4	5	6	7	8	9
143	77	3	4	5	6	7	8	9
144	80	3	4	5	6	7	8	9
145	81	3	4	5	6	7	8	9

1	152	3	4	5	6	7	8	9
	174	Ботанічна пам'ятка природи Краснопільський	Рішення обласної ради від 20.06.2014 № 550-6/VI	Дніпровський район	80,0	-	Дніпровська райдержадміністрація	Балка належить до однієї з найбільших за розміром приток, має деревидний тип розчленування, особливо характерний для верхів'я балки.
153	87	Комплексна пам'ятка природи Нікопольські плавні	Рішенням обласного облвиконкому 28.11.1974 № 687	Південно-східна околиця с. Червоногригорівка Нікопольського району	3,7	009:000101:00000141	Марганецьке лісництво, кв. 37 Марганецького держлісгоспу	Рештка типових Нікопольських заплав з заправною флорою і фауною.
154	88	Гідрологічна пам'ятка природи Чиста криниця	Рішення обласного облвиконкому 28.11.1974 № 687 (зміни розпорядження ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	с. Кочережки Павлоградського району	1,5	009:000101:00000131	Кочерізьке лісництво, кв. 17 Новомосковського держлісгоспу	Зразково впорядковане сильне джерело доброї питної води. Мас природоохоронне значення.
155	89	Гідрологічна пам'ятка природи Водопад на р. Кам'янка	Рішення обласного облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 2,5 км північно-східніше с. Червоний Тік Апостолівського району	2,0	-	Апостолівська райдержадміністрація	Єдиний в області водопад, який утворює р. Кам'янка, протікаючи через весь комплекс токівських кристалічних порід. Висота окремих порогів дорівнює 4 м.
156	90	Геологічна пам'ятка природи Виходи аркозових пісковиків	Рішення обласного облвиконкому 22.06.1972 № 391	Селище Південного ГЗК, лівий берег р. Інгулець м. Кривий Ріг	4,0	-	ПАТ "Південний ГЗК"	Унікальні виходи на денну поверхню аркозових пісковиків, які входять в нижню світу Криворізької серії докембрія. Висота скель 10 – 15 м.

1	157	3	4	5	6	7	8	9
	91	Геологічна пам'ятка природи Сланцеві скелі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля шахт "Південна" та "Північна", правий берег р. Саксагань м. Кривий Ріг	4,0	-	КДГМК "Криворіжсталь"	Охороняються законом виходи вулгистих (аспідних) сланців саксаганської серії докембрійського віку. Висота скель досягає 20 метрів над рівнем води в річці Саксагань.
	158	Геологічна пам'ятка природи Скелеватські виходи	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	В 500 м від кар'єру ПГЗК, лівий берег р. Інгулець м. Кривий Ріг	9,0	-	ПАТ "Південний ГЗК"	По лівому берегу р. Інгулець виходять на денну поверхню аркозові, філітові та талькові горизонти – породи нижньої світи Криворізької серії докембрію.
	159	Геологічна пам'ятка природи Пісковикова скеля	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Біля підстанції ПГЗК м. Кривий Ріг	1,0	-	ПАТ "Південний ГЗК"	Виходи на денну поверхню аркозових пісковиків та конгломератів нижньої та середньої світи Криворізької серії порід.
	160	Геологічна пам'ятка природи Виходи амфіболітів	Розпорядження облвиконкому 14.11.1975 № 388-Р	Біля шахти "Родина" м. Кривий Ріг	5,0	-	ПАТ "Південний ГЗК"	З метою збереження виходів амфіболітів ново-криворізької світи Криворізької серії оголеної по правому берегу річки Саксагань.
	161	Геологічна пам'ятка природи Мальовничий каньйон на р. Кам'яній в Токівських	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Біля селища Токівське Апостолівського району	5,0	-	Апостолівська райдержадміністрація	Токівські граніти, відслонення яких добре про-слідковуються по берегам р. Кам'яній. Висота окремих скель каньйону дорівнює 30 м.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
162	96	Геологічна пам'ятка природи Скелі залізистих кварцитів на р. Вовчій	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 5 км на північ смт Васильківка Васильківського району	5,0	009:000101-00000137	Васильківський держлісгосп	Виходи на денну поверхню рудних тіл-пачок залізистих кварців, які перешаровуються з гранітами, вміщаними кристали граната, пірита, мусковіта та інших мінералів.
163	97	Геологічна пам'ятка природи Гранітні скелі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Волоське Дніпровського району	4,0	-	Дніпровська райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню корінних порід докембрію, характерних для Українського кристалічного щита.
164	98	Геологічна пам'ятка природи Виходи мігматиту	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Правий берег р. Інгулець, між селами Лозуватка і Чкалівка Криворізького району	5,0	-	Криворізька райдержадміністрація	Унікальні за своїми розмірами виходи мігматитів-порід, які вміщує Криворізька серія докембрія.
165	99	Геологічна пам'ятка природи Мігматитові скелі	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 0,5 км північніше с. Валового Криворізького району	1,0	-	Криворізька райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню корінних порід Криворізької серії докембрію, серед яких є реліктові породи цієї серії з магнетитом.
166	100	Геологічна пам'ятка природи Природне відслонення Новомосковського горизонту з стародавньою фауною	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Губиниха Новомосковського району	0,5	-	Новомосковська райдержадміністрація	На зелених глауконітових пісках Харківської світи залягають піщано-глинясті та вапнякові утворення з численною фауною середньосарматського під'ярусу.

172	104	3	4	5	6	7	8	9
173	105	3	4	5	6	7	8	9
174	106	3	4	5	6	7	8	9
175	107	3	4	5	6	7	8	9
176	108	3	4	5	6	7	8	9
177	109	3	4	5	6	7	8	9

178	110	3	4	5	6	7	8	9
		Заповідне урочище Гора Калитва	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	Біля північної околиці с. Китайгород і південно-західної околиці смт Царичанка Царичанського району	400,0	009:000101:00000242	Царичанська райдержадміністрація	В геологічній будові гори беруть участь породи неогенової і четвертинної систем. Відкладення гори з'яві в складки, скиди, напливи. З початку 40-х років, проводиться заліснення гори, внаслідок чого припинена ерозія.
179	111	Заповідне урочище Балка Крутенська	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	2,5 км на схід с Зоря Томаківського району	32,5	-	Томаківська райдержадміністрація	Спільноти степової рослинності типові для зональної правобережної частини злакового степу. Рослинність території представлена різнотравно-типчаково-ковилевими та різнотравно-типчаковими спільнотами.
180	180	Ландшафтний заказник місцевого значення Лівобережних	Рішення обласної ради від 09.10.2020 № 656-25/ VII	м. Дніпро Обухівське лісництво, кв. 31, 32	111	-	Дніпровський держлісгосп	Лісова екосистема з багатим розмаїттям рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного і тваринного світу
181	181	Регіональний ландшафтний парк Малотернівський	Рішення обласної ради від 16.06.2021 № 77-6/ VIII	Павлоградський район Поблизу с. Вербуватівка, Долина та Нижнянка	214	-	Павлоградський район	
182	182	Регіональний ландшафтний парк Івано-Межиріцький	Рішення обласної ради від 16.06.2021 № 77-6/ VIII	Павлоградський район Між с. Варварівка та Юр'ївське	100	-	Павлоградський район	

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

Згідно існуючої термінології генетично модифікований організм (ГМО) – це який-небудь організм, у якому генетичний матеріал було змінено за допомогою штучних прийомів перенесення генів, які не існують у природних умовах.

Вперше комерційне використання генетично зміненого насіння впроваджено в США у 1996 році, коли була висаджена соя, стійка до певного гербіциду.

Серед світових лідерів по культивуванню генетично модифікованих культур – США, Аргентина, Бразилія, Канада, Китай, Індія тощо. Проте, застосування вказаної продукції суворо регламентується з обов'язковим зазначенням інформації про наявність у ній генетично модифікованих організмів.

Україна не стоїть осторонь цієї проблеми. Підтвердженням цього є той факт, що у 2002 році прийнято Закон України “Про приєднання України до Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття”.

Наступним етапом у будівництві системи контролю за використанням ГМО стало прийняття у 2007 році Закону України “Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів”.

Етикетування продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням, в Україні запроваджено з 1 липня 2009 року у відповідності до вимог постанов Кабінету Міністрів України від 13.05.2009 № 468 та від 01.07.2009 № 661.

Саме на виробника покладено відповідальність про етикетування харчових продуктів, які містять ГМО обсягом понад 0,9 % або вироблені із сільськогосподарської продукції, вміст ГМО у якій обсягом понад 0,9 %. Крім цього, саме виробник, згідно Закону України “Про безпечність та якість харчових продуктів”, несе відповідальність за безпеку продукції, що ним виготовляється.

Єдиним документом, що підтверджує наявність або відсутність ГМО у продукту, є протокол лабораторних досліджень.

Дніпропетровська область однією із перших в Україні розпочала роботу по контролю за наявністю (відсутністю) ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині.

Завдяки підтримці влади Дніпропетровської області на базі обласної санепідемстанції у 2009 році відкрита ПЦР-лабораторія. За короткий термін були вивчені та запроваджені у практику ДСТУ ISO 2569:2008, ДСТУ ISO 2570:2008 та інші.

Великим проривом у питанні контролю за вмістом ГМО у харчових продуктах стало затвердження Переліку харчових продуктів, щодо яких

здійснюється контроль вмісту генетично модифікованих організмів. Зазначений документ дозволив конкретизувати роботу фахівців з гігієни харчування по контролю за ГМО. Так, при проведенні державної санітарно-епідеміологічної експертизи проектів технічних умов на продукти харчування та змін до них, за вимогою держсанепідслужби Дніпропетровської області, до нормативної документації підприємцями почали вноситись питання щодо контролю вмісту генетично модифікованих організмів у готовій продукції.

При підготовці висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи на продукти харчування та продовольчу сировину, за вимогою держсанепідслужби Дніпропетровської області, в обов'язковому порядку почали проводитись лабораторні дослідження вмісту генетично модифікованих організмів у продукції.

Крім цього, з рівня обласної санепідстанції було направлено листа до територіальних установ держсанепідслужби області щодо необхідності надання зразків продукції для досліджень до Дніпропетровської обласної СЕС з урахуванням підприємств, що вирощують продовольчу сировину та виготовляють продукти харчування. Особливий акцент було зроблено на продовольчу сировину – сою, пшеницю, кукурудзу тощо.

Це сприяло тому, що протягом 2009 – 2011 років ПЦР-лабораторією Дніпропетровської обласної санітарно-епідеміологічної станції досліджено 2080 проб харчових продуктів та продовольчої сировини на наявність (відсутність) ГМО. Необхідно зазначити, що у 2009 році, коли тільки розпочала функціонувати вказана лабораторія, було досліджено лише 30 проб продукції, тоді як у 2011 році – вже 1351.

Чутливість обладнання дозволяє виявляти не тільки вміст ГМО у кількості понад 0,9 %, але і кількісні показники менше 0,1 %.

Особливо актуальна проблема контролю вмісту ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині для представників бізнесу, що займаються зовнішньо-торгівельною діяльністю. Тому, у практику запроваджено такий метод запобігання проникнення генетично модифікованих організмів на продовольчий ринок області як попереднє дослідження зразків продукції, яка планується до імпорту. І це дало свої позитивні результати. Саме за результатами попереднього лабораторного дослідження зразків до Дніпропетровської області не була завезена продукція, яка містила генетично модифіковані організми.

Робота, що виконується держсанепідслужбою Дніпропетровської області по контролю за вмістом ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині, дозволяє не тільки відслідковувати ситуацію, що склалася на продовольчому ринку області, але і забезпечити дієвий контроль за безпекою харчової продукції.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Дніпропетровська область розташована в двох підзонах справжнього степу.

Все лівобережжя і більша частина правобережжя знаходяться в підзоні різнотравно-типчаково-ковилового степу. Крайній південний захід правобережжя Дніпропетровської області знаходиться в межах підзони типчаково-ковилового степу.

Для підзони різнотравно-типчаково-ковилового степу є характерним переважаючі види злакових (приспосованих до умов сухого степового клімату): ковила пірчаста, ковила волосиста, типчак (вівсяниця), тонконіг вузьколистий, стоколос безостий, пирій повзучий та значна участь різнотрав'я. У межах підзони типчаково-ковилового степу зменшується частка різнотрав'я.

Але антропогенний фактор змінив природний розвиток степу. Майже вся територія міжріч (крім долинних та балкових схилів) розорана та представлена агроценозами із системою полезахисних лісосмуг. Типова різнотравно-типчаково-ковилова рослинність залишилась тільки на схилах балок, у перелісках, де ґрунти мало придатні під рілля.

За останнє сторіччя становище природної рослинності різко погіршилося – залишки степових зональних та інших типів рослинності були деградовані.

В останні два десятиріччя ділянки степової рослинності менше страждають від випасу, що дає можливість відновлення ковилових угруповань, підвищення фіторізноманіття, у тому числі рідкісних та зникаючих видів.

Природні лісові екосистеми Дніпропетровської області знаходяться у передкризовому стані. Відбувається значне зменшення біорізноманіття.

Лучна рослинність, яка зосереджена в долинах річок і тальвегах балок, порівняно з лісовою та степовою рослинністю має невелику площу та на наш час найчастіше змінюється галофільними угрупованнями.

Вторинні рослини угруповання екосистеми формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, котрі через 40-50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

Штучні екосистеми, що існують в умовах екологічної невідповідності лісів до умов степової зони мають нижчу здатність до саморегуляції і потребують більшої уваги під час догляду.

Зарегулювання р. Дніпра та його притоків сприяє порушенню природного режиму повені, зниженню рівня ґрунтових вод.

Це веде до катастрофічних сукцесій лісових біогеоценозів, зпустелювання – заміни одних біогеоценозів на інші, похідні, навіть до інших типів біогеоценозів – лучних, степових, солонцюво-солончакових.

Рослинність водойм у сучасний період у більшості деградована і перетворена на болотні угруповання, які переважають не тільки у заплавах, але і в руслах малих річок та озер.

Особливої уваги заслуговують водойми в межах Дніпропетровського мегаполісу, які колись прикрашали міське середовище завдяки різноманітній, естетично цінній рослинності, а зараз знаходяться в умовах підвищеного антропогенного навантаження і потребують негайних заходів щодо їх відновлення.

Усе вищенаведене призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів рослин стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і у даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

В області розроблена програма відтворення рідкісних та зникаючих видів рослин у Ботанічному саду Дніпропетровського національного університету та в Криворізькому ботанічному саду.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

Ліси залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на категорії:

- 1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення;
- 2) рекреаційно-оздоровчі ліси;
- 3) захисні ліси;
- 4) експлуатаційні ліси.

Ліси Дніпропетровщини не мають промислового значення, виконують, в основному, екологічні, захисні та рекреаційні функції і віднесені до I групи лісів. Корисні властивості лісів у нашій області надзвичайні, оскільки вони здатні зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню. Вчені підраховали: 1 га лісу збагачує атмосферу 3 тоннами кисню та відфільтровує за рік із повітря до 70 тонн пилу. Лісовий пояс значно зменшує шум, що є проблемою у великих містах, а особливо в нашому регіоні.

За розрахунками вчених, оптимальна лісистість у нашому регіоні повинна становити 8 – 10 %. Зараз вона становить лише 5,6 % (по Україні цей показник – 15,6 %). Отже, щоб досягти оптимального значення, слід майже у два рази збільшити площу існуючих в області лісів.

Ліси степової зони України в історичному минулому займали значні площі в долинах річок та балках (байрачні ліси). Архівні та літературні джерела свідчать, що на межі першого-другого тисячоліття лісові масиви займали майже всю територію міжріччя Орелі та Самари.

Найпоширенішими групами типів лісів є діброви (50 %), судіброви представлені на 25 %, субори – на 15 %, бори – на 10 %.

У породному відношенні ліси Північного Степу на 43 % представлені дубом, на 32 % – сосною, на 10 % – акацією, на 6 % – ясенем, на 2 % – тополями, на 1 % – в'язом і на 6 % іншими породами. Найбільше насаджень дуба представлено в Лівобережно-Дніпровському північно-степовому окрузі (50 %) і найменше в Донецько-Донському (32 %). Сосна переважає в Донецько-Донському (53 %), найменше її в Правобережно-Дніпровському, де після дуба найбільш розповсюджена акація (26 %).

У породному відношенні 27 % всіх насаджень представлені похідними деревостанами; найбільше їх у судібровах (48 %). Дібровні насадження похідні на 25 %, а суборові – на 16 %. Це деревостани: акації, ясена, тополі, в'яза.

У віковому відношенні дубові насадження представлені 4 – 8 класами віку (72 %), соснові – 4 – 6 (55 %), акацієві – 6 – 7 (53 %), ясеневі – 5 – 7 (49 %).

У дубових насадженнях переважають 2 і 3 класи бонітету (67 %), в соснових – 1 і 2 (70 %), в акацієвих – 1 і 2 (52 %), в ясеневих – 2 і 3 (66 %). Частка насаджень 4 і нижче бонітетів становить 14 %.

Серед насаджень з дуба звичайного 47 % – штучного походження, 53 % – природного, серед яких 47 % належить порослевим дубнякам. Насадження штучного походження переважають в 1 – 5 класах віку, причому в перших трьох класах їх частка становить 94 %. Сосна на 91 % рукотворна, її частка за останні 60 років сягає 90 %.

У Дніпропетровській області сформована система штучних лісових насаджень, яка складається з великих масивів, полезахисних лісосмуг, водозахисних насаджень та ділянок відновлювальних насаджень в межах природних лісових біогеоценозів (байрачних, пристінних, заплачних та аренних лісів). Вони виконують ґрунто- та водозахисні, фітомеліоративні, рекреаційні функції, збільшують ландшафтне та видове різноманіття, є резерватами цінних видів рослин та тварин, входять до складу екологічних коридорів та екоядер в системі екомережі України, мають великий екологічний потенціал. Але у сучасний період значна кількість з них знаходиться у незадовільному деструктивному стані, що зумовлено як природними причинами (віковий кризовий стан), так і антропогенним впливом (вирубки, пожежі та ін.).

За результатами проведених досліджень з'ясовано, що все це спричинене неконтрольованими вирубками, пожежами, пошкодженням узлісь, які у природних умовах перешкоджають вторгненню степових видів, та відсутністю контролю і належного догляду за насадженнями з урахуванням їх вікового та функціонального стану.

Ліси Дніпропетровщини належать до лісів I групи, тому рубки головного користування заборонені, проводяться лише рубки формування та оздоровлення лісів.

Головними лісокористувачами, які займаються веденням лісового господарства в межах Дніпропетровської області на землях лісогосподарського призначення є Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського

господарства (ДОУЛМГ).

З 2015 року на території області впроваджено електронний облік деревини в межах Єдиної Державної Системи Електронного Обліку Деревини (ЕОД). Система електронного обліку деревини дає можливість переглянути повністю ланцюг руху заготовленої деревини від місця її заготівлі до кінцевого споживача. Таким чином за допомогою реєстру походження деревини по нумерації бирки, якою маркується деревина, можна встановити легальність її заготівлі, а саме: місце та час, назву бригади, що здійснювала заготівлю, повну характеристику маркованої продукції.

Основною причиною для створення такої концепції стали незаконні рубки деревини у всій Україні, які негативно впливають на стан навколишнього середовища і на всю галузь загалом.

Упровадження електронного обліку дозволяє значно підняти ефективність лісогосподарської діяльності. По-перше, завдяки застосуванню сучасних технологій; по-друге, внаслідок своєчасних рішень, по-третє, зменшення часу оформлення супровідної документації, формування та здачі звітів.

Основною перевагою електронного обліку є те, що можна в режимі онлайн відслідковувати будь-яку заготівлю деревини, а також спостерігати за рухом лісопродукції від заготівлі до реалізації.

Окрім вищенаведеного єдина державна система електронного обліку має значний і внутрішній ефект для підприємства, яке безпосередньо здійснює електронний облік деревини, який полягає у автоматизації обліку та підвищенні якості управлінських рішень.

Станом на 01.01.2022 загальна площа земель лісового фонду Дніпропетровської області складає 103,913 тис. га, у тому числі: вкриті лісовою рослинністю землі на площі 75,4 тис. га (див. табл. 5.2.2.1. – 5.2.2.8.).

Таблиця 5.2.2.1. Лісовий фонд регіону

№ з/п		Загальна площа, га	Вкриті лісовою рослинністю, га	Загальний запас деревини, тис. м ³	Примітка
	Усього лісового фонду (сума рядків 1+2)	103913*	75400*	*	-
1.	Усього земель лісогосподарського призначення та земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення у тому числі:				
1.1	державних лісогосподарських підприємств	103913*	75400*	*	-
1.2	комунальних лісогосподарських підприємств	-	-	-	-
1.3	власників лісів	-	-	-	-
1.4	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
2.	Усього лісових ділянок, розташованих на землях іншого призначення у тому числі:				
2.1	державних підприємств	-	-	-	-

№ з/п		Загальна площа, га	Вкриті лісовою рослинністю, га	Загальний запас деревини, тис. м ³	Примітка
2.2	комунальних підприємств	-	-	-	-
2.3	приватних підприємства	-	-	-	-
2.4	інших організацій та установ	-	-	-	-
2.5	власників лісів	-	-	-	-
2.6	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
3.	Загальний запас деревини лісового фонду	X	X	-	-
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар лісового фонду	X	X	-	-
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу	X		X	-
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	X	X		-
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	X	X	X	-

* Інформація надана не в повному обсязі або відсутня

Таблиця 5.2.2.2. Лісовий фонд регіону в розрізі земель цільового призначення та категорій земель (станом на 01.01.2022)

№ з/п	Постійні лісокористувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки, землі запасу	Загальна площа, га	Лісові землі, тис. га						Усього лісових земель
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю				
			усього	із них лісові культури	незімкнуті лісові культури	зруби	галявини, біополяни	Лісові дороги, просіки, розриви	
I. Землі лісгосподарського призначення									
1.	Державних лісгосподарських підприємств	91235	63,9	49,6	2,6	0,8	6,2	0,8	74,4
1.1	ДП "Дніпровський лісгосп"	28332	18,4	15,2	0,8	0,2	1,4	0,2	21,0
1.2	ДП "Петриківський лісгосп"	34731	26,5	20,8	0,7	0,2	2,0	0,3	29,6
1.3	ДП "Новомосковський лісгосп"	28172	19,0	13,6	1,1	0,4	2,8	0,3	23,8
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення									
1.	ДЗ Д-Орільський заповідник	3759	1,6	0,7	-	0,1	0,3	-	2,0
2.	ДП "Дніпровський лісгосп"*	7538,3	-	-	-	-	-	-	-
3.	ДП "Петриківський лісгосп"*	3320,3	-	-	-	-	-	-	-
4.	ДП "Новомосковський лісгосп"*	8212,8	-	-	-	-	-	-	-
III. Землі іншого призначення									
3.1	ДП "Новомосковський військовий лісгосп"	20130	11,5	3,9	0,2	1,5	0,7	0,4	14,7

* інформація відсутня

Таблиця 5.2.2.3. Нелісові землі, землі лісогосподарського призначення (станом на 01.01.2022)

№ з/п	Постійні лісокористувачі, власники лісів	Рілля	Сінокоси	Пасовища	Піски	Болота	Води	Яри, схили, кар'єри	Інші нелісові землі	Загальна площа нелісових земель, тис. га
1	Державних лісогосподарських підприємств	205	312	37	1733	3291	1568	-	9427	16573
1.1	ДП "Дніпровський лісгосп"	11	7	16	109	973	518	-	5686	7319
1.2	ДП "Петриківський лісгосп"	73	184	17	1618	526	184	-	2466	5068
1.3	ДП "Новомосковський лісгосп"	121	121	4	6	1792	866	-	1275	4185
2	ДЗ "Дніпровсько-Орільський" заповідник	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	ДП "Новомосковський військовий лісгосп"	6	95	38	58	1055	156	-	3999	5407

Таблиця 5.2.2.4. Лісовідновлення за 2021 рік (у розрізі лісокористувачів, власників лісів)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів і інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки	Лісовідновлення, га			
		у тому числі:			усього
		посадка лісу, га	посів лісу, га	природне поновлення лісу, га	
1.1	ДП "Дніпровський лісгосп"	5		24	29
1.2	ДП "Петриківський лісгосп"	40		10	50
1.3	ДП "Новомосковський лісгосп"	25		48	73
1.4	ДП "Новомосковський військовий лісгосп"	21	31		52
1.5	ПЗ "Дніпровсько-Орільський"				
Усього		91	31	82	204

Таблиця 5.2.2.5. Лісорозведення (створення нових лісових насаджень) за 2021 рік (у розрізі державних органів влади)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Створення нових лісових насаджень, га						
		лісорозведення, га					природне само-заліснення земель, га	усього створено нових лісів, га
		у тому числі посадка/посів, га				усього		
заліснення не продуктивних земель, га	заліснення ярів, балок, кар'єрів, га	заліснення інших земель, га	створення позахисних лісових смуг, га	усього				
1	Держлісагентство							
1.1	ДП "Дніпровський лісгосп"	-	-	59	-	59	-	59

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Створення нових лісових насаджень, га							
		лісорозведення, га					усього	природне само-заліснення земель, га	усього створено нових лісів, га
		у тому числі посадка/посів, га				заліснення непродуктивних земель, га			
		заліснення ярів, балок, кар'єрів, га	заліснення інших земель, га	створення позахисних лісових смуг, га	заліснення				
1.2	ДП "Петриківський лісгосп"	-	-	47	-	47	-	47	
1.3	ДП "Новомосковський лісгосп"	-	-	136	-	136	-	136	
1.4	ДП "Новомосковський військовий лісгосп"	-	-	-	-	-	-	-	
1.5	ПЗ "Дніпровсько-Орільський"	-	-	-	-	-	-	-	
	Усього	-	-	242	-	242	-	242	

Таблиця 5.2.2.6. Проведення лісгосподарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини за 2021 рік

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Площа, га/Ліквідна деревина, тис. м ³						
		рубки догляду	лісовідновні рубки	санітарні рубки	розрубка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	розчистка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	інші рубки	усього рубок
1	ДП "Дніпровський лісгосп"	29/0,7		584/9,5			255/1,6	868/11,7
2	ДП "Петриківський лісгосп"	89/2,5	3/0,354	518/26				610/28,9
3	ДП "Новомосковський лісгосп"	143/1,7		444/7,8			69/1,3	656/10,8
4	ДП "Новомосковський військовий лісгосп"	196/5,2		606/12,4				802/17,6
5	ПЗ "Дніпровсько-Орільський"*							
	Усього	261/4,9	3/0,354	1546/43,3			324/2,9	2134/51,4

Таблиця 5.2.2.7. Загиблі лісові культури, насадження та незімкнуті лісові культури природного відновлення за 2021 рік

Назва	Лісокористувачі та землекористувачі, які мають у користуванні лісові ділянки					
	Держліс-агентство	Мінагро-політики	Мін-оборони	Мінеко-енерго	Інші	Усього
1. Усього загиблих лісових насаджень, га	2	-	-	-	-	2
у тому числі від:						
пожеж	2	-	-	-	-	2
несприятливих погодних умов	-	-	-	-	-	-
хвороб та шкідників лісу	9	-	-	-	-	9
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
з них загиблих лісових культур, га	98	-	-	-	-	98
у тому числі від:						
пожеж	1	-	-	-	-	1
несприятливих погодних умов	97	-	-	-	-	97
хвороб та шкідників лісу	-	-	-	-	-	-
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
Інше	-	-	-	-	-	-
2. Усього загиблих незімкнутих лісових насаджень, га	83	-	-	-	-	83
3. Усього пошкоджених, загиблих ділянок природного поновлення, га	-	-	-	-	-	-

Таблиця 5.2.2.8. Заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових за лісокористувачами в розрізі місцевих рад за 2021 рік

№ з/п	Органи державної влади, постійні лісокористувачі, власники лісів,	Лісові ресурси побічного користування, встановлений ліміт/ фактично заготовлено										Другорядні лісові матеріали, встановлений ліміт/ фактично заготовлено								
		гриби	ягоди	лікарські рослини	плоди	горіхи	вітас	худоби	сіно-	косіння	під-	стилка	очерет	тощо (пасіки)	живиця	пні	луб	деревні соки	деревна зелень	новорічні ялинки
1	ДП "Дніпровський лісгосп"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14000	-
2	ДП "Петриківський лісгосп"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8000	-
3	ДП "Новомосковський лісгосп"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7500	-

№ з/п	Органи державної влади, постійні лісокористувачі, власники лісів,	Лісові ресурси побічного користування, встановлений ліміт/ фактично заготовлено										Другорядні лісові матеріали, встановлений ліміт/ фактично заготовлено						
		гриби	ягоди	лікарські рослини	плоди	горіхи	випас худоби	сіно-косіння	під-стилка	очерет	тощо (пасіки)	живиця	пні	луб	деревні соки	деревна зелень	новорічні ялинки	тощо
4	ДП “Новомосковський військовий лісгосп”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	ПЗ Д-Орільський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

З наближенням весни актуальною є проблема збереження перших весняних квітучих рослин, які віднесені до категорії рідкісних й зникаючих видів та занесені до Червоної книги України. Масовий збір первоцвітів знижує чисельність їх популяцій.

У даний час питання збереження біологічного різноманіття на Землі є одним з найважливіших серед екологічних проблем. На першому місці у справі збереження біорізноманіття стоїть охорона рослин, які утворюють середовище для існування інших організмів. Найважливішим серед цього є збереження рідкісних та зникаючих видів рослин, що передбачає реєстрацію видів і складання “Червоних книг” окремих країн і регіональних “Червоних списків”. Існують Світовий і Європейський червоні списки рослин.

У Дніпропетровській області понад 40 років тому почалася робота з охорони рослинного світу.

Першим юридичним документом з охорони рослинності був список рідкісних та зникаючих рослин (54 види), затверджений рішенням Дніпропетровського облвиконкому від 09.10.1979 № 568.

У 1998 році був складений “Червоний список видів рослин Дніпропетровської області”, затверджений Дніпропетровською обласною радою (рішення обласної ради від 12.06.1998 № 7.2/XXIII), який включав 338 судинних рослин. З них 22 види включені до Європейського Червоного списку, 56 видів – до Червоної книги України (1996), 260 видів рослин, які охороняються в Дніпропетровській області.

У 2011 році провідними науковими установами області в галузі вивчення біорізноманіття було створено видання: “Червона книга Дніпропетровської області. Рослинний світ”. Це друге (після Донецької області) повномасштабне видання обласної Червоної книги рослин в Україні.

Вона є основою для охорони та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів рослинності, а також видів, що охороняються на регіональному рівні (Червоний список видів рослин і тварин Дніпропетровської області (рішення обласної

ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

У списку наведено 451 вид рідкісних та зникаючих рослин, що охороняються на території Дніпропетровської області.

Серед них – 16 видів занесені до Світового Червоного списку, 27 – до Європейського Червоного списку, 82 – до Червоної книги України.

Але ці види ретельно охороняються лише на території природного заповідника Дніпровсько-Орільський, Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету та Криворізького ботанічного саду НАН України.

Таблиця 5.2.3.1. Динаміка охорони, невиснажливого використання та відтворення дикорослих рослин та грибів

Об'єкт ПЗФ	Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), екз./га	Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.
1	2	3	4	5
Ботанічний сад Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара	51	-	Adiantum capillus-veneris L. – Адіантум венерин волос	Diabthus gratianopolitanus Vill. – гвоздика гренобльська
			Adonis vernalis L. – Горицвіт весняний	
			Adonis wolgensis Steven ex DC.) – Горицвіт волзький	
			Euonymus nanus Бруслина карликова	
			Asphodeline lutea (L.) Rchb. – Асфоделіна жовта	
			Atropa belladonna L. Красавка белладонна	
			Lunaria rediviva L лунарія оживаюча	
			Rhodiola rosea L Родіола рожева	
			Campanula carpatica Jacq.– Дзвоники карпатські	
			Cerastium biebersteinii DC. – Роговик Біберштейна	
			Cerastium cerastoides L. Britton.– Роговик роговиковий	
			Colchicum autumnale L. – Пізноцвіт осінній	
			Crambe pontica Steven ex Rurp. – Катран понтийський	
			Crataegus pojarkovae Kossych. – Глід Пояркової	
Crocus banaticus J. Gay – Шафран банатський				

1	2	3	4	5
			Dianthus gratianopolitanus Vill.– Гвоздика гратінополітанська	
			Dictamnus albus L. – Ясенець білий	
			Draba aizoides L.– Крупка айзоподібна	
			Erigeron alpinus L. – Злинка альпійська	
			Galantus nivalis L. – Підсніжник білуватий	
			Glaucium flavum Crantz– Мачок жовтий	
			Helianthemum canum (L.) Hornem.s.l. – Сонцецвіт сивий	
			Iris sibirica L.– Півники сибірські	
			Iris pontica Zarat. – Півники понтійські	
			Juniperus excelsa M. Vieb. – Ялівець високий	
			Juniperus foetidissima Willd. – Ялівець смердючий	
			Leucosium vernum L. – Білоцвіт весняний	
			Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch. – Рястка Буше	
			Raeonia daurica Andrews – Півонія кримська	
			Raeonia tenuifolia L. – Півонія тонколиста	
			Pinus cembra L. – Сосна кедрова	
			Pulsatilla grandis Wender. – Сон великий	
			Pulsatilla pratensis (L.) Mill. S.l. – Сон чорніючий	
			Quercus cerris L. – Дуб австрійський	
			Sorbus torminalis (L.) Grantz. – Горобина берека	
			Staphylea pinnata L. – Клокичка периста	
			Stipa anomala P.Smirn. ex Roshev. – Ковила відхилена	
			Stipa capillata L. – Ковила волосатик	
			Stipa dasphylla (Lindem.)Czern. Ex Trautv. – Ковила опушенолиста	
			Stipa ucrainica P.A.Smirn. – Ковила українська	
			Stipa lessingiana Trin. Et Rupr. – Ковила Лесінга	

1	2	3	4	5
			<p><i>Stipa pennata</i> L.– Ковила пірчаста</p> <p><i>Stipa pulcherrima</i> K. Koch – Ковила найгарніша</p> <p><i>Stipa tirsia</i> Steven – Ковила вузьколиста</p> <p><i>Stipa zaleskii</i> Wilensky – ковила Залеського</p> <p><i>Syringa josikaea</i> J. Jacq. Ex Rchb. – Бuzок угорський</p> <p><i>Taxus baccata</i> L. – Тис ягідний</p> <p><i>Trifolium rubens</i> L. – конюшина червонувата</p> <p><i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz – Тюльпан дібровний</p> <p><i>Tulipa schrenkii</i> Regel – Тюльпан Шренка</p> <p><i>Viola alba</i> Besser – Фіалка біла</p>	
<p>Природний заповідник “Дніпровсько-Орільський”</p>	<p>14</p>	<p>8</p>	<p>Цибуля савранська <i>Allium savranicum</i> Besser (A. Saxatile auct. Non M.Bieb.)</p> <p>Рястка Буше <i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch.</p> <p>Шафран сітчастий <i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams</p> <p>Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L.</p> <p>Тюльпан дібровний <i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz</p> <p>Плодоріжка болотна (зозулинець болотний) <i>Anacamptis palustris</i> (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase (<i>Orchis palustris</i> Jacq.)</p> <p>Підсніжник складчастий <i>Galanthus plicatus</i> M. Bieb. *</p> <p>Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz</p> <p>Ковила дніпровська <i>Stipa borysthenica</i> Klokov ex Prokudin</p> <p>Плавун щитолистий <i>Nymphoides peltata</i> (S.G.Gmel.) O.Kuntze</p> <p>Сон лучний (с. чорніючий) <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. S.l.</p> <p>Лептогіум насічений <i>Leptogium saturninum</i> (Dicks.) Nyl.</p>	<p>Зозулинець шоломоносний. <i>Orchis militaris</i> L.</p> <p>Пальчато-корінник травневий. <i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) P.F.Hunt et Summerhayes</p> <p>Загалом 2 популяції не реєструються з 2009 р.</p>

1	2	3	4	5
			Флокулярія Рікена Flocularia rickenii (Bohus) Wasser	
			Ентолома смердюча Entoloma nidorosum (Fr.) Quél	

Таблиця 5.2.3.2. Перелік видів рослин та грибів, що підлягають особливій охороні на території області (станом на 01.01.2022 року)

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Ботанічний сад Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара						
Ephedra distachya Єфедра двоколоса	рідкісний					Least Concern
Berberis vulgaris L. Барбарис звичайний	рідкісний					
Carpinus betulus L. Граб звичайний	зникаючий					Least Concern
Rosa iundzillii Besser. Шипшина Юндзила	невизначений					
Rosa rubiginosa L. Шипшина волонська	невизначений					
Rosa spinosissima L. Шипшина найколючіша	рідкісний					
Viburnum lantana L. Калина гордовина	рідкісний					
Acorus calamus L. Аїр звичайний	рідкісний					
Adonis vernalis L. Горицвіт весняний	вразливий	неоцінений		II	Least Concern	
Adonis wolgensis Steven ex DC. Горицвіт волзький	вразливий	неоцінений				
Ajuga reptans L. Горлянка повзуча	зниклий у природі					
Amygdalus nana L. Мигдаль степовий	рідкісний					
Anemone sylvestris L. Анемона лісова	вразливий					
Anemonoides ranunculoides (L.) Holub. Анемона жовтецева	рідкісний					
Antennaria dioica (L.) P. Gaertn. Котячі лапки дводомні	зникаючий					
Anthoxantum odoratum L. Пахучий колосок звичайний	зниклий у природі					
Asarum europaeum L. Копитняк європейський	рідкісний					
Galium odoratum (L.) Scop. Підмаренник духмяний	рідкісний					
Iris pseudacorus L. Півники болотні					Least Concern	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Athyrium filix-femina (L.) Roth Безщитник жіночий	вразливий					
Aurinia saxatilis (L.) Desv. Аврinia скельна	рідкісний					
Betonica officinalis L. Буквиця лікарська	рідкісний					
Campanula glomerata L. Дзвоники скупчені	рідкісний					
Campanula persicifolia L. Дзвоники персиколісті	вразливий					
Campanula rotundifolia L. Дзвоники круглолисті	зниклий у природі					
Clematis integrifolia L. Ломиніс цілолистий	рідкісний					
Convallaria majalis L. Конвалія звичайна	рідкісний					
Dictamnus albus L. Ясенець білий	зниклий у природі	рідкісний				
Digitalis grandiflora Mill. Наперстянка крупноквіткова	зникаючий					
Dryopteris filix-mas (L.) Schott. Щитник чоловічий	рідкісний					
Fragaria vesca L. Суниця лісова	зникаючий				Least Concern	
Inula helenium L. Оман високий	рідкісний					
Iris halophila Pall. Півники солелюбні	рідкісний					
Iris pontica Zarat. Півники понтійські	зникаючий	вразливий				
Iris pumila L. Півники карликові	рідкісний					
Iris sibirica L. Півники сибірські	зникаючий	вразливий				
Matteuccia struthiopteris (L.) Tod. Страусове перо звичайне	зникаючий					
Ornithogalum fimbriatum Willd. Рястка торчкувата	вразливий					
Polygonatum hirtum (Vocs ex Poir.) Pursh Купена волосиста	зниклий у природі					
Polygonatum odoratum (Mill.) Druce Купена духмяна	рідкісний					
Paeonia tenuifolia L. Півонія тонколиста	зниклий у природі	вразливий	I		Data Deficient	
Sanguisorba minor Scop. Кровохлебка мала	невизначений					
Primula veris L. Первоцвіт весняний	зниклий у природі					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Prunella grandiflora (L.) Scholl Суховершки великоквіткові	невизначений					
Pteridium aquilinum (L.) Kuhn Орляк звичайний	зникаючий					
Pulsatilla grandis Wender. Сон великий	вразливий	вразливий	I		Least Concern	Least Concern
Pulsatilla pratensis (L.) Mill. Сон чорніючий	рідкісний	неоцінений				
Pyrethrum corymbosum (L.) Scop. Маруна щиткова	рідкісний					
Serratula bracteifolia (Pjin ex Grossh.) Stank. Серпій приквітковий	невизначений					
Stipa capillata L. Ковила волосатик	рідкісний	неоцінений				
Stipa lessingiana Trin. Et Rupr. Ковила Лесінга	рідкісний	неоцінений				
Stipa pennata L. Ковила пірчаста	вразливий	вразливий				
Stipa pulcherrima K. Koch Ковила найгарніша	зникаючий	вразливий				
Stipa dasyphylla (Lindem.) Czern. Ex Trautv. – Ковила опушенолиста	зникаючий	вразливий				Rare
Stipa ucrainica P.A.Smirn.– Ковила українська	зникаючий	неоцінений				
Thymus dimorphus Klokov et Des-Schost. Чебрець двовидний	рідкісний					
Valeriana officinalis Walr. Валеріана лікарська	рідкісний					
Asparagus officinalis L. Холодок лікарський					Least Concern	Least Concern
Asparagus danicus Rets. Астрагал датський	рідкісний					
Inula oculus-christi L. Оман очний		невизна- чений				
Ranunculus repens L. Лютик повзучий					Least Concern	
Briza media L Трясунка середня	невизначений					
Galantus nivalis L. Підсніжник білуватий	зниклий у природі	неоцінений		II		Near Threatened
Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch. Рятска Буше	рідкісний	неоцінений				
Scilla sibirica Haw Проліска сибірська	рідкісний					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Lysimachia vulgaris L Вербозілля звичайне						Least Concern
Tulipa schrenkii Regel Тюльпан Шренка	зникаючий	вразливий				
Tulipa quercetorum Klokov et Zoz Тюльпан дібровний	рідкісний	вразливий				
Природний заповідник “Дніпровсько-Орільський”						
Буркун білий Melilotus albus Medik.					LC	
Буркун лікарський Melilotus officinalis (L.) Pall.					LC	
В’язіль барвистий Securigera varia (L.) Lassen					LC	
Житняк пухнастоквітковий Agropyron dasyanthum Ledeb.						R
Жовтозілля дніпровське Senecio borysthenicus (D&c.) Andrz.	3				R	
Конюшина польова Trifolium arvense L.					LC	
Конюшина розлога Trifolium diffusum L.					LC	
Конюшина гібридна Trifolium hybridum L.					LC	
Конюшина повзуча Trifolium repens L.					LC	
Зозульки м’ясочервоні Dactylorhiza incarnata (L.) Soy s.l.	–	2		+		
Люцерна хмелевидна Medicago lupulina L.					LC	
Латук компасний Lactuca serriola Torner					LC	
Лядвенець рогатий Lotus corniculatus					LC	
Ковила дніпровська Stipa borysthenica Klokov ex Prokudin	2	2				
Козельці українські Tragopogon ucrainicus Artemcz.	–				R	
Коручка болотна Eriopactis palustris (L.) Crantz	3	3		+		
Кушир донський Ceratophyllum tanaiticum Sapjegin	–				R	
Ластовень російський Vincetoxicum rossicum (Kleop.) Barbar.	–				R	R

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Лептогіум насічений <i>Leptogium saturninum</i> (Dicks.) Nyl. (Лишайник)	2					
Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L.	–	2				
Плавун щитолистий <i>Nymphoides peltata</i> (S.G.Gmel.) Kuntze	1	2				
Зозулинець болотний <i>Anacamptis palustris</i> (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	3	2		+		
Рястка Буше <i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch.	3	2				
Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans</i> (L.) All.	3	2	LRlc			LC
Сон лучний (сон чорніючий) <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. S.I.	3	2				
Тюльпан дібровний <i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz	3	3				
Фіалка Лавренка <i>Viola lavrenkoana</i> Klokov					R	
Цибуля савранська <i>Allium savranicum</i> Besser	3	2				
Чебрець дніпровський <i>Thymus borysthenicus</i> Klok. Et Shost.					R	R
Шафран сітчастий <i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams	3	3				
Підсніжник складчастий <i>Galanthus plicatus</i> M.Bieb	2				LC	
Юринея волошкова <i>Jurinea cyanoides</i> (L.) Rchb.			DD		LC	
Маршанція мінлива <i>Marchantia polymorpha</i> L.	3					
Щитник чоловічий <i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott	3					
Аїр звичайний <i>Asorus calamus</i> L.	3					
Річіокарпус плавучий <i>Ricciocarpos natans</i> (L.) Corda.	2					
Річія плаваюча <i>Riccia fluitans</i>	2					
Вужачка звичайна <i>Ophioglossum vulgatum</i> L.	3					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Теліптеріс болотний <i>Thelypteris palustris</i> Schott	2					
Цибуля волотиста <i>Allium paniculatum</i> L.	0					
Цибуля кругла <i>Allium rotundum</i> L.	3					
Конвалія звичайна <i>Convallaria majalis</i> L.	3					
Купина пахуча <i>Polygonatum odoratum</i> (Mill.) Druce	3					
Скритниця колюча <i>Crispis aculeate</i> (L.) Aiton	4					
Гадюча цибулька занедбана <i>Muscari neglectum</i> Guss. Ex Ten.	2					
Рястка Коха <i>Ornithogallum kochii</i> Pare	3					
Проліска дволиста <i>Scilla bifolia</i> L.	3					
Проліска сибірська <i>Scilla siberica</i> Haw.	3					
Водяний різак алоевидний <i>Stratiotes aloides</i> L.	3					
Ластовень проміжний <i>Vincetoxicum intermedium</i> Taliev	3					
Зірочки жовті <i>Gagea lutea</i> (L.) Ker.-Gawl	3					
Леєрсія рисовидна <i>Leersia oryzoides</i> (L.) Sw.	3					
Рдесник плаваючий <i>Potamogeton natans</i> L.	3					
Рдесник Фріза <i>Potamogeton friesii</i> Rupr	1					
Копитняк європейський <i>Asarum europaeum</i> L.	3					
Ластовень російський <i>Vincetoxicum rossicum</i> (Kleopow) Barbar	1					
Рапонтікум серпцевидний <i>Rhaponiticum serratuloides</i> (Georgi) Bobrov	3					
Тирлич звичайний <i>Gentiana pneumonanthe</i> L.	2					
Сосюрея гірка <i>Saussurea atara</i> (L.) DC.	3					
Водяний жовтець Ріона <i>Batrachium rionii</i> (Lagger) Nyman	2					
Калюжниця болотна <i>Caltha palustris</i> L.	3					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Барбарис звичайний <i>Berberis vulgaris</i> L	3					
Вільха клейка <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn	3					
Виринниця болотна <i>Callitriche palustris</i> L.	4					
Вовче тіло болотне <i>Potentilla palustris</i> (L.) Scop.	1					
Дзвоники скупчені <i>Campanula glomerata</i> L.	3					
Глечики жовті <i>Nuphar lutea</i> (L.) Smith	3					
Латаття біле <i>Nymphaea alba</i> L.	2					
Дзвоники персиколисті <i>Campanula persicifolia</i> L.	3					
Пухирниця звичайний <i>Utricularia vulgaris</i> L.	3					
Зозулиг цвіт звичайний <i>Cossyganthe flos- suculi</i> (L.) Four	3					
Кушир донський <i>Seratophyllum tanaiticum</i> Sapjegin	1					
Шоломниця висока <i>Scutellaria altissima</i> L	3					
Анемона жовтецева <i>Anemonoides ranunculoides</i> (L)	3					
Шипшина найколючіша <i>Rosa spinosissima</i> L	3					
Криворізький ботанічний сад НАН України						
<i>Cystopteris fragilis</i> (L.) Bernh.– пухирник ламкий	+					
<i>Polypodium vulgare</i> L. – багатоніжка звичайна	+					
<i>Juniperus communis</i> L. – ялівець звичайний						+2
<i>Juniperus sabina</i> L. – ялівець козачий						+2
<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst – ялинка звичайна						+2
<i>Pinus cembra</i> L. – сосна кедрова		+				+2
<i>Taxus baccata</i> L. – тис ягідний		+				+2
<i>Ephedra distachya</i> L. – ефедрa двоколоскова	+					+2
<i>Asarum europaeum</i> L. – копитняк європейський	+					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
* <i>Ceratophyllum demersum</i> L.- кушир занурений (темно- зелений)					+2	+2
* <i>Ceratophyllum submersum</i> L. – кушир підводний					+2	+2
<i>Aconitum nemorosum</i> M. Bieb. Ex Rchb.- аконіт дібровний	+					
<i>Aconitum rogovichii</i> Wissjul.- аконіт Роговича	+					
<i>Adonis vernalis</i> L.(<i>Chrysocyathus vernalis</i> L.) Holub – горицвіт весняний (жовтоцвіт весняний)	+	+		+	+2	
<i>Adonis wolgensis</i> Steven (Ch. Wolgensis (Steven) Holub – горицвіт волзький (жовтоцвіт волзький)	+	+				
<i>Anemone nemorosa</i> L. – анемона дібровна	+					
<i>Anemone sylvestris</i> L. – анемона лісова	+					
<i>Anemonoides ranunculoides</i> (L.) Holub – анемоноїдес жовтецевий	+					
<i>Clematis integrifolia</i> L. – ломиніс цілолистий	+					
<i>Delphinium cuneatum</i> Steven ex DC. (<i>D. Rossicum</i> Litv.) - дельфіній клиновидний (руський)	+	+				
<i>Pulsatilla grandis</i> Wender. – сон великий	+	+	+		+2	+2
<i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. (<i>P. Nigricans</i> Storck) – сон лучний	+	+				
<i>Ranunculus cassubicus</i> L. – жовтець кашубський	+					
* <i>Ranunculus repens</i> L. – жовтець повзучий					+2	
* <i>Ranunculus sceleratus</i> L – жовтець отруйний					+2	
<i>Berberis vulgaris</i> L. – барбарис звичайний	+					
<i>Gymnospermium odessanum</i> (DC.) Takht. – голонасінник одеський	+	+				+
<i>Paeonia tenuifolia</i> L. – півонія тонколиста, воронець		+	+		+2	
<i>Paeonia daurica</i> Andrews – півонія кримська		+				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Corydalis cava</i> (L.) Schweigg. Et Korte. – ряст порожнистий	+					
<i>Cerastium biebersteinii</i> DC. – роговик Біберштейна		+			+	
? <i>Eremogone cephalotes</i> (M.Bieb.) Fenzl – еремогоне головчаста (пустельниця головчаста)		+				+
<i>Eremogone rigida</i> (M.Bieb.) Fenzl. - еремогоне жорстка (пустельниця жорстка)	+					+
<i>Kohltraushia prolifera</i> (L.) Kunth – кольраушія пагононосна	+					
<i>Krascheninnikovia ceratoides</i> (L.) Gueldenst. – крашенінніковія степова	+					
* <i>Persicaria hydropiper</i> (L.) Delarbre – гірчак перцевий, водяний перець					+2	
<i>Goniolimon besserianum</i> (Schult.) Kusn. – гоніолімон Бессерів	+					
* <i>Quercus robur</i> L. – дуб звичайний						+2
<i>Carpinus betulus</i> L. – граб звичайний	+					
* <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.- вільха клейка	+					+2
<i>Betula humilis</i> Schrank – Береза низька		+				
<i>Betula obscura</i> A. Kotula – береза темна		+				
<i>Betula oycoviensis</i> Besser – береза ойківська						+2
* <i>Corylus avellana</i> L. – ліщина звичайна						+2
<i>Salix caprea</i> L. – верба козяча	+					
* <i>Lysimachia nummularia</i> L. – Вербозілля лучне					+2	
<i>Cyclamen coum</i> Mill. s.l. (C. kuznetzovii Kotov et Chernova) – цикламен коський (ц. Кузнецова)		+			+, +2	+
<i>Aurinia saxatilis</i> (L.) Desv. – авринія скельна	+					
? <i>Crambe pontica</i> Steven (C. Maritima L.) – катран понтійський (к. морський)		+			+2	
** <i>Camelina microcarpa</i> Andrz. – рижій дрібноплідий					+2	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
** <i>Diplotaxis muralis</i> (L.) DC. – дворядник муровий					+2	
* <i>Erucastrum armoracioides</i> (Gzern. ex Turcz.) Cruchet – рогачка хріновидна					+2	
<i>Hesperis tristis</i> L. – вечорниці сумні	+					
** <i>Isatis tinctoria</i> L. - Вайда фарбувальна					+2	
** <i>Lepidium perfoliatum</i> L. – хрінниця пронизанолиста					+2	
** <i>Lepidium ruderale</i> L. – хрінниця смердюча					+2	
* <i>Rorippa austriaca</i> (Crantz) Besser – водяний хрін австрійський					+2	
* <i>Urtica dioica</i> L. – кропива двodomна					+2	
* <i>Tilia platyphyllos</i> Scop. – липа широколиста						+2
<i>Sedum borissovae</i> Balk. – очиток Борисової	+					+
<i>Sedum sexangulare</i> L. – очиток шестирядний	+					
<i>Sempervivum ruthenicum</i> Schnittsb. Et C.V. Lehm. – молодило руське	+					
<i>Amygdalus nana</i> L. – мигдаль низький , бобчук	+					
* <i>Cerasus avium</i> (L.) Moench (<i>Prunus avium</i> L) – черешня					+2	
? <i>Cerasus fruticosa</i> (Pall.) Woronow – вишня кущова (в. степова)					+2	
** <i>Cerasus mahaleb</i> (L.) Mill вишня магалєбська					+2	
<i>Cotoneaster melanocarpus</i> Fisch. Ex Blytt - кизильник чорноплідний	+					
<i>Fragaria vesca</i> L. – суниця лісові	+				+2	
* <i>Fragaria viridis</i> Duchesne – суниця зелені					+2	
<i>Padus avium</i> Mill. – черемха звичайна	+				+2	
<i>Potentilla alba</i> L. – перстач білий	+					
<i>Potentilla orientalis</i> Juz. – перстач східний	+					
* <i>Prunus spinosa</i> L. – слива колюча, терен					+2	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
* <i>Rugos communis</i> L. – груша звичайна					+2	
<i>Rosa bordzilowskii</i> Chrshan. – шипшина Бордзіловського	+					
<i>Rosa jundzili</i> Besser – шипшина Юндзіла	+					
<i>Rosa spinosissima</i> L. – шипшина найколючіша	+					
<i>Sanguisorba officinalis</i> L. – родовик лікарський	+					
<i>Sorbus torminalis</i> (L.) Crantz – берега, горобина берега		+				
* <i>Epilobium hirsutum</i> L. – зніт шорсткий						+2
<i>Astragalus albidus</i> Waldst. Et Kit. – астрагал білуватий	+					
<i>Astragalus asper</i> Jacq. – астрагал шорсткий	+					
<i>Astragalus cicer</i> L. – астрагал нутовий					+2	
<i>Astragalus cretophilus</i> Klokov – астрагал крейдолубний		+				
<i>Astragalus dasyanthus</i> Pall. – астрагал шерстистоквітковий	+	+			+	+
<i>Astragalus dolichophyllus</i> Pall. – астрагал довголистий	+					
<i>Astragalus henningii</i> (Steven) Klokov - астрагал Геннінга	+	+			+	+
<i>Astragalus odessanus</i> Besser - астрагал одеський	+	+				
<i>Astragalus pallescens</i> M. Bieb.- астрагал блідий	+					+
<i>Astragalus ponticus</i> Pall. - астрагал понтійський	+	+				
<i>Astragalus pubiflorus</i> DC. - астрагал пухнастоквітковий	+					
<i>Astragalus testiculatus</i> Pall. – астрагал яйцеплідний		+				
<i>Calophaca wolgarica</i> (L.f.) DC. – калофака волзька		+			+	+2
? <i>Saragana mollis</i> (M.Bieb.) Besser						
<i>Saragana scythica</i> (Kom.) Pojark. – карагана скіфська	+	+			+	
<i>Chamaecytisus albus</i> (Hacq.) Rothm. – зіновать біла (рокитник білий)		+				
<i>Chamaecytisus graniticus</i> (Rehman) Rothm. – зіновать гранітна (з. Скробічевського)	+	+			+	+

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Galega officinalis L. – козлятник лікарський	+					
Genista scythica Pacz. – дрік скіфський	+	+				
Genista tanaitica P. Smirn. – дрік донський	+				+	+
Glycyrrhiza echinata L. – солодка шетиниста	+					
Glycyrrhiza glabra L. – солодка гола	+	+				
? Lathyrus lacteus (M. Bieb.) Wissjul. – чина молочно-біла						
Lathyrus niger (L.) Bernh. – чина чорна	+					
Lathyrus vernus (L.) Bernh. – чина весняна	+					
*Medicago lupulina L. – люцерна хмелевидна, буркунчик					+2	
*Medicago romanica Prodan – люцерна румунська, л. степова					+2	
*Melilotus albus Medik. – буркун білий					+2	
*Melilotus officinalis (L.) Pall. – буркун лікарський					+2	
*Onobrychis tanaitica Spreng. – еспарцет донський					+2	
*Securigera varia (L.) Lassen (Coronilla varia L.) – секироплідник барвистий (в'язіль барвистий)					+2	
*Trifolium repens L. – конюшина повзуча, к. біла					+2	
*Vicia tenuifolia Roth – горошок тонколистий						+2
Dictamnus albus L. – ясенець білий	+	+				
Haplophyllum suaveolens (DC.) – гаплофіл запашний	+					
Linum czerniaevii Klokov – льон Черняєва	+					
? Linum flavum L. – льон жовтий						
Linum linearifolium Jav. – льон лінійнолистий	+					
*Daucus carota L. – морква дика					+2	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
? <i>Palimbia salsa</i> (L. F.) Besser – палімбія солончакова		+				
<i>Seseli pallasii</i> besser	+					
<i>Fraxinus ornus</i> L. – Ясен білоцвітий		+				
<i>Syringa josikaea</i> J. Jacq. Ex Rchb. – бузок угорський		+	+		+2	+2
<i>Viburnum lantana</i> L. – калина гордовина	+					
<i>Adoxa moshatellina</i> L. – адокса мускусна	+					
<i>Valeriana officinalis</i> L. – валеріана лікарська	+					
<i>Valeriana stolonifera</i> Czern. – валеріана пагононосна	+					
<i>Galium volhynicum</i> Pobed. – підмаренник волинський					+	
? <i>Centaureum pulchellum</i> (Sw.) Druce – золототисячник гарний						+2
<i>Vincetoxicum intermedium</i> Taliev – ластовень проміжний	+				+	
<i>Trachomitum venetum</i> (L.) Woodson s.l. (<i>T. Sarmatiense</i> Woodson) – кендир венетський (к. сарматський)		+				
<i>Vincetoxicum maeoticum</i> (Клеоров) Barbar. – ластовень азовський	+				+	
<i>Scorolia carniolica</i> Jacq. – Скополія карніолійська		+				
<i>Convolvulus lineatus</i> L. – березка лінійнолиста	+					
<i>Aegonychon purpureo- caeruleum</i> (L.) Holub – егоніхон фіолетово-голубий	+					
<i>Echium russicum</i> J.F.Gmel. – синяк руський	+		+		+2	
<i>Staphylea pinnata</i> L. – клокичка периста		+				
<i>Digitalis grandiflora</i> Mill. – наперстянка великоквіткова	+					
<i>Linaria biebersteinii</i> Besser – льонок Біберштейна	+					+
<i>Linaria macroua</i> (M. Vieb.) M. Vieb. – льонок довгошпорковий	+					+

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Symbochasma borysthenica</i> (Pall. Ex Schlecht.) Klokov et Zoz – цимбохазма дніпровська (повстянка дніпровська)	+	+			+	
<i>Betonica officinalis</i> L. – буквиця лікарська	+					
* <i>Glechoma hirsuta</i> Waldst. Et Kit. – розхідник шорсткий						+2
* <i>Lycopus europaeus</i> L. – вовконіг європейський					+2	
? <i>Phlomis hybrida</i> Zelen – залізник гібридний					+	
<i>Prunella grandiflora</i> (L.) Scholl. – суховершки великоквіткові	+					
<i>Salvia austriaca</i> Jacq. – шавлія австрійська	+					
<i>Salvia scabiosifolia</i> Lam. – шавлія скабіозолиста		+				
<i>Scutellaria altissima</i> L. – шоломниця висока	+					
<i>Scutellaria cretica</i> Juz. – шоломниця крейдяна		+				
<i>Scutellaria verna</i> Besser – шоломниця весняна	+	+				
<i>Thymus dimorphus</i> Klokov et Des.-Shost. – чебрець двовидний	+					
<i>Campanula glomerata</i> L. – дзвоники скупчені	+					
<i>Campanula trachelium</i> L. – дзвоники кропиволисті	+					
<i>Artemisia pontica</i> L. – полин понтійський	+					
<i>Aster alpinus</i> L. – айстра альпійська		+				
<i>Aster bessarabicus</i> Bernh. Ex Rchb. – айстра бессарабська	+					
* <i>Bidens tripartita</i> L. – череда трироздільна					+2	
<i>Centaurea marschalliana</i> Spreng. – волошка Маршала	+					
<i>Centaurea orientalis</i> L. – волошка східна	+					
? <i>Centaurea ruthenica</i> Lam. – волошка руська						
<i>Centaurea taliewii</i> Kleopow – Волошка Талієва		+				+

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
**Cichorium intybus L. – цикорій дикий, петрові батюги					+2	
Inula helenium L. – оман високий	+					
Inula oculus-christi L. – оман очний	+					
Jurinea brachycephala Klokov – юринея короткоголова	+					
? Klasea bulgarica (Acht. Et Stoj.) – клазея болгарська					+	+
*Lactuca saligna L. – Латук (молокан) солончаковий					+2	
*Lactuca tatarica (L.) C.A.Mey. – Латук (молокан) татарський					+2	
Petasites hybridus (L.) P. Gaertn., B. Mey. Et Scherb. – кремена гібридна	+					
*Pterotheca sancta (L.) K. Koch (Lagoseris sancta (L.) K. Maly) – птеротека палестинська (лагозеріс палестинський)	+					
Pyrethrum corymbosum (L.) Scop. – маруна щиткова	+					
Serratula bracteifolia (Pjin ex Grossh.) Stank (Klasea bracteifolia) – клазея приквіткова (Серпій приквітковий)	+					
**Vallisneria spiralis L. – валіснерія спіральна					+2	+2
*Alisma plantago-aquatica L.– частуха подорожникова					+2	+2
*Potamogeton crispus L. – рдесник кучерявий					+2	+2
*Potamogeton pectinatus L. – рдесник гребінчастий					+2	+2
*Potamogeton perfoliatus L. – рдесник пронизанолистий					+2	+2
Bulbocodium versicolor (Ker.Gawl.) Spreng. (Colchicum versicolor Ker.Gawl.) – брандушка різнокольорова	+	+				
Colchicum umbrosum (Ker.Gawl.) Steven – пізньоцвіт тіньовий		+				
Crocus angustifolius Weston – шафран вузьколистий		+				+

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Crocus heuffelianus</i> <u>Herb.</u> – шафран Гейфелів		+				
<i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams – шафран сітчастий	+	+				
<i>Iris halophila</i> Pall. – півники солелюбні	+					
<i>Iris hungarica</i> <u>Waldst. et Kit.</u> (<i>Iris aphylla</i> L. subsp. <i>hungarica</i> (<u>Waldst. et Kit.</u>) <u>Hegi</u>) – півники угорські					+2	
<i>Iris pontica</i> Zapal. – півники понтичні	+	+			+2	
<i>Iris pseudacorus</i> <u>L.</u> – півники болотні					+2	
<i>Iris pumila</i> L. – півники карликові (п. маленькі)	+					
<i>Fritillaria ruthenica</i> Wikstr. – рябчик руський	+	+				
<i>Gagea lutea</i> (L.) Ker Gawl. – зірочки жовті	+					
<i>Lilium martagon</i> L. – лілія лісова (л. кучерява)	+	+				
<i>Tulipa huynica</i> Klokov et Zoz – тюльпан бізький	+	+				
<i>Tulipa quercetorum</i> Klokov – тюльпан дібровний	+	+				
<i>Tulipa schrenkii</i> Regel – тюльпан Шренка	+	+				
<i>Anthericum ramosum</i> L. – віхалка гілляста	+					
<i>Asphodeline lutea</i> (L.) Rchb. – асфоделіна жовта		+				
<i>Eremurus spectabilis</i> M. <u>Bieb.</u> – еремур показний		+			+	
<i>Hyacinthella leucophaea</i> (C. Koch) – гіацинтик блідий	+					
<i>Bellevalia sarmatica</i> (Pall. Ex Georgi) <u>Woronow</u> – белевалія сарматська	+					
<i>Hyacinthella pallasiana</i> (Steven) <u>Losinsk.</u> – гіацинтик Палласа	+	+				+
<i>Muscari neglectum</i> Guss. Ex Ten. – гадюча цибулька занедбана	+					
<i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) <u>Asch.</u> – ряска Буше	+	+				
<i>Ornithogalum fimbriatum</i> Willd. – ряска торочкувата	+					
? <i>Ornithogalum fischerianum</i> <u>Krasch.</u> – ряска Фішера						

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Ornithogalum kochii Pall. – рястка Коха	+					
O. refractum Schlecht. – рястка відігнута		+				
Scilla bifolia L. – проліска дволиста	+					
Scilla siberica Haw. – проліска сибірська	+					
? Allium angulosum L. – цибуля гранчаста					+2	
Allium decipiens Fisch. Ex Schult. Et Schult. F. – цибуля оманна	+				+2	
Allium guttatum Steven – цибуля крапчаста	+				+2	
Allium inaequale Janka – цибуля нерівна					+2	
Allium lineare L. – цибуля лінійна	+	+			+2	
? Allium oleraceum L. – цибуля овочева					+2	
Allium podolicum (Asch. Et Graebn.) Blocki ex Racib. – цибуля подільська	+				+2	+2
Allium schoenoprasum L. – цибуля скорода					+2	
Allium sphaerocephalon L. – цибуля круглоголова					+2	
Allium ursinum L. – цибуля ведмежа, черемша		+			+2	
Galanthus nivalis L. – підсніжник білосніжний	+	+		+	+2	+2
G. plicatus M. Vieb. – підсніжник складчастий		+		+	+,+2	+2
Convallaria majalis L. – конвалія травнева, к. звичайна	+					
Polygonatum hirtum (Vocs ex Poir.) Pursh (P. Latifolium (Jacq.) Desf.) – купина шорстка (к. широколиста)	+					
Polygonatum odoratum (Hill.) Druce – купина пахуча	+					
Asparagus officinalis L.- холодок лікарський					+2	
Asparagus verticillatus L. – холодок кільчастий	+				+2	
Dactylorhiza majalis (Rchnb.) P.F.Hunt – пальчатокорінник травневий		+			+2	
*Juncus articulatus L. – ситник колінчастий				+2	+2	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
* <i>Juncus bufonius</i> L. – ситник жаб'ячий					+2	+2
* <i>Juncus inflexus</i> L. – ситник пониклий						+2
* <i>Bolboschoenus maritimus</i> (L.) Palla – бульбокомиш приморський				+2	+2	
<i>Carex pilosa</i> Scop. – осока волосиста	+					
* <i>Scirpus tabernaemontani</i> C.C.Gmel. (<i>Schoenoplectus</i> <i>tabernaemontani</i> (C.C.Gmel.) Palla) – комиш Табернемонтана (куга Табернемонтана)					+2	
* <i>Aëgilops cylindrica</i> Host – егілопс циліндричний					+2	
* <i>Agrostis stolonifera</i> L. – мітлиця повзуча					+2	
<i>Anthoxanthum odoratum</i> L. – пахуча трава звичайна	+					
? <i>Beckmannia eruciformis</i> (L.) Host – бекманія звичайна					+2	
<i>Briza media</i> L. – трясучка середня	+					
** <i>Echinochloa crusgalli</i> (L.) P. Beauv. – плоскуха звичайна, півняче просо						+2
<i>Elytrigia stipifolia</i> (Czern. Ex Nevski) Nevski – пирій ковилолистий	+	+			+	+
? <i>Koeleria brevis</i> Steven – келерія коротка (кипець короткий)						
? <i>Koeleria moldavica</i> M. Alexeenko – келерія молдавська (кипець молдавський)					+	
* <i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. Ex Steud. – очерет звичайний					+2	+2
* <i>Poa angustifolia</i> L. – тонконіг вузьколистий						+2
* <i>Poa annua</i> L. – тонконіг однорічний						+2
* <i>Poa pratensis</i> L. – тонконіг лучний					+2	
<i>Stipa asperella</i> Klokov et Ossvcznjuk – ковила шорстка	+	+				
<i>Stipa borysthenica</i> Klokov – ковила дніпровська	+	+				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетровської області	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Stipa brauneri (Pacz.) Klokov – ковила Браунера		+				
Stipa capillata L. – ковила волосиста	+	+				
Stipa dasyphylla (Czern ex. Lindem.) Trautv. – ковила пухнастолиста	+	+				+
Stipa donetzica Czuryga – ковила донецька		+				
Stipa grafiana Steven (S. Pulcherrima K. Koch) – ковила Граффа (к. найкрасивіша)	+	+				
? Stipa granitcola Klokov – ковила гранітна		+				
Stipa lessingiana Trin. Et Rupr. – ковила Лессінга	+	+				+2
Stipa lithophila P. Smirn. – ковила каменелюбна		+				
Stipa oreades Klokov – ковила гірська		+				
Stipa pennata L. (S. Joannis Celak.) – ковила пірчаста	+	+				
Stipa tirsia Steven – ковила вузьколиста	+	+				
Stipa ucrainica P. Smirn. – ковила українська	+	+				
Stipa zaleskii Wilensky – ковила Залеського		+	+		+,+2	+
Acorus calamus L. – айр звичайний (лепеха звичайна)	+					+2
*Lemna minor L. – ряска маленька				+2	+2	
*Typha angustifolia L. – рогоз вузьколистий				+2	+2	
*Typha latifolia L. – рогоз широколистий				+2		
**Typha laxmannii Lepech.				+2		

Примітка: (Криворізький ботанічний сад НАН України): * - включені до останнього світового Червоного списку (2013 р.), але для Дніпропетровщини є звичайними і не потребують охорони;

** - те ж саме, але ще й адвентивні та інвазійні; ? – види, які пропонуються до охорони на території області.

Примітка: (Дніпровсько-Орільський)1. * - Всі указані види рослин і грибів, що зареєстровані в межах заповідника, підлягають також особливій охороні і на території області.

2. Статус:

Залежно від стану та ступеня загрози зникнення видів тваринного й рослинного світу, що заносяться до Червоних списків, вони поділяються на 5 основних та 2 додаткові категорії:

Основні:

зниклі (0) – види, про які немає сучасної інформації після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях поширення, відсутня будь-яка інформація про їх існування в дикій природі протягом приблизно 50 років;
зникаючі (1) – види, які перебувають під загрозою зникнення у природних умовах і збереження яких є малоімовірним, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан популяцій;
вразливі (2) – види, які в найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан популяцій;
рідкісні (3) – види, популяції яких невеликі й на цей час не належать до категорії

„зникаючі” чи „вразливі”, хоча їм і загрожує небезпека; недостатньо вивчені (неоцінені) (4) – види, про які відомо, що вони можуть належати до категорії „зникаючі”, „вразливі” чи „рідкісні”, але ще не віднесені до неї.

Додаткові:

недостатньо відомі (5) – види, які не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність необхідної повної і достовірної інформації;

зникли у природі (6) – види, які зникли у природі, але збереглися, чи відновлені у спеціально створених умовах.

Для МСОП :

Extinct (зниклі) EX

Extinct in the Wild (зниклі у дикій природі) EW

Critically Endangered (у критичному стані) CR

Endangered (під загрозою) EN

Vulnerable (вразливі) VU

Near Threatened (близько до вразливих) NT

Least Concern (знаходяться під найменшою загрозою) LC

Data Deficient (недостатньо відомі) DD

Not Evaluated (неоцінена загроза) NE

3. – Інформація про інші види, не зареєстровані на території заповідника, але є такими, що підлягають особливій охороні, міститься в Регіональному Червоному Списку Дніпропетровської області і налічують 432 види (Додаток 3 до рішення обласної ради 27 грудня 2011 р № 219-10/VI), тому їх список в інформації про безпосередньо по заповіднику не наводиться.

5.2.4. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

На територіях міст та районів Дніпропетровської області згідно з представленої виконавчими комітетами міських рад та районними державними адміністраціями інформації протягом 2021 року було видалено 1106 одиниць дерев, 57 одиниць кущів та висаджено 39060 одиниць дерев, 4127 одиниць кущів, проведено ремонт газонів на площі 16,6 га, висаджено квітників на площі 38,14 га. Динаміку озеленення наведено в таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.4.1. Озеленення населених пунктів

Заходи	Рік					
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Створено нових зелених насаджень, га	23,6957	22,1664	28,7383	684,265	21,6633	38,14
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	21,3448	25,62133	13,9535	24,9882	7,4613	16,6
Проведено догляд за насадженнями, га	-	-	-	-	-	-

5.2.5. Чужорідні види рослин

На території області зареєстровано 313 видів адвентивних судинних рослин. Це складає 17,2 % від загальної кількості видів рослин.

Частина їх є інвазійними видами, які добре пристосувалися до місцевих умов, є постійними у складі природних рослинних угруповань, а, іноді і заміщують домінуючі види у цих угрупованнях.

Міграція рослин, розселення видів на нові території існувала завжди. Цей процес вважається одним із пускових механізмів в еволюції рослинного світу. Але сучасні величезні масштаби та небачена інтенсивність цих процесів, безумовно, несуть значну загрозу довкіллю.

Неконтрольовані інвазії все нових та нових рослин на нові для них території, особливо видів небезпечних для сільськогосподарських культур, тварин та людини веде до біологічного забруднення довкілля, в тому числі загрожує порушенням та зруйнуванням унікальної аборигенної рослинності.

Таблиця 5.2.5.1. Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин

Назва виду (українська, латинська)	Занесення виду до карантинного списку	Заходи із запобігання розповсюдженню виду
Acer negundo L. – клен ясенелистий	Агріоепекофіт, ергазіофіт	знищення порослі та самосіву
Amaranthus powellii L. – щириця Пауелла	інвазійний	виполювання, викошування
Amaranthus retroflexus L. – щириця загнута	інвазійний	виполювання, викошування
Asclepias syriaca L. – ваточник сирійський	епекофіт	знищення порослі та самосіву
Trachomitum cannabinum L. – кендир коноплевий	інвазійний	багаторазове викошування до цвітіння
Ambrosia artemisiifolia L. – амброзія полинолиста	епекофіт	скошування, прополка
Centaurea diffusa Lam. – волошка розлога	інвазійний	виполювання, викошування
Conyza canadensis (L.) Crong. – злиночка канадська	епекофіт	скошування, прополка
Iva xanthiifolia Nutt. – чорнощир нетреболистий	інвазійний	виполювання, викошування
Phalacrolooma annuum (L.) Dumort. – фалакролома однорічна	інвазійний	виполювання, викошування
Ph. Septentrionale (FernaldetWiegand) Tzvelev – фалакролома північна	інвазійний	виполювання, викошування
Impatiens parviflora DC. – розрив-трава дрібноквіткова	агріоепекофіт	скошування, прополка
Capsella bursa-pastoris (L.) Medik. – грицики звичайні	інвазійний	виполювання восени та навесні
Sisymbrium loeselii L. – сухоребрик Лозеліів	інвазійний	виполювання, викошування
Atriplex tatarica L. – лутига татарська	інвазійний	виполювання, викошування
Cuscuta campestris Junck – повитиця польова	карантинний	виполювання до цвітіння
Robinia pseudoacacia L. – робінія псевдоакація (біла акація)	епекофіт	знищення порослі
Anisantha sterilis (L.) Nevski – нерівноплідник (анізанта) неплідний	інвазійний	виполювання до цвітіння
Anisantha tectorum (L.) Nevski – нерівноплідник (анізанта) покрівельний	агріоепекофіт	скошування, прополка
Digitaria sanguinalis (L.) Scop. – пальчатка кров'яна	інвазійний	виполювання до цвітіння
Echinochloa crus-galli (L.) P. Beauv. – плоскуха звичайна (півняче просо)	інвазійний	виполювання до цвітіння
Portulaca oleracea L. – портулак городній	інвазійний	виполювання до цвітіння
Ailanthus altissima (Mill.) Swingle – айлант найвищий (китайський ясен)	агріоепекофіт, ергазіофіт	знищення порослі та самосіву
Celtis occidentalis L. – каркас західний	інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків
Ulmus pumila L. – в'яз низький	інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків
Parthenocissus quinquefolia (L.) Planch. – дикий виноград п'ятилисточковий	ергазіофіт	знищення порослі
Parthenocissus inserta (A.Kern) Fritsch. – дикий виноград прикріплений	інвазійний	збирання та знищення насіння, виполювання паростків

<i>Назва виду (українська, латинська)</i>	<i>Занесення виду до карантинного списку</i>	<i>Заходи із запобігання розповсюдженню виду</i>
Степовий гірчак звичайний <i>Acroptilon repens (L.) DC.</i>	карантинний	карантин
<i>Amorpha fruticosa L.</i> – аморфа кущова	епекофіт	знищення порослі
Ехіноцистіс шипуватий <i>Echinocystislobata (Michx) Torr. et Gray</i>	карантинний	карантин
Паслін рогатий <i>Solanum cornutum Lam.</i>	карантинний	карантин
<i>Asclepias syriaca L.</i> – ваточник сирійський	епекофіт	знищення порослі та самосіву
<i>Galinsoga parviflora Cav.</i> – галінсога дрібноцвітна	агріоепекофіт	скошування, прополка
<i>Setaria viridis L.</i> – миший зелений	агріоепекофіт	скошування, прополка
<i>Solidago canadensis L.</i> – золотушник канадський	агріоепекофіт	знищення порості та самосіву

5.2.6. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Території та об'єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених Законом України “Про природно-заповідний фонд України” та іншими актами законодавства України, можуть використовуватися:

- у природоохоронних цілях;
- у науково-дослідних цілях;
- в оздоровчих та інших рекреаційних цілях;
- в освітньо-виховних цілях;
- для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

Використання рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду може здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об'єктів.

На території природних заповідників забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню заповідника, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Фауна хребетних нараховує 384 види тварин. Їх сучасний вигляд сформований за рахунок лісових та гідрофільних видів. З лісовими ландшафтами пов'язані 47 % видів, із гідроценозами – 37 %, із степовими та польовими – 17 %, із населеними пунктами – 6 % видів тварин. Теріофауна включає 62 види (Булахов, Пахомов, 2006 р.).

У степових системах домінуюче положення займають мишоподібні гризуни, ховрах сірий, сліпак звичайний, заєць сірий, лисиця звичайна. У заплавлених лісах – численний кріт європейський, бурозубка звичайна, вовк, ласка, куниця, кабан дикий.

На прикладі досліджень орнітофауни Присамар'я А.А. Губкін (1972) вказує на високу щільність розміщення птахів в умовах степових екосистем (до 6,4 ос./га). В.В. Стаховський наводить реєстр тієї ж території, до якого включено 240 видів птахів. У степовому Придніпров'ї А.А. Губкіним зареєстровано на гніздуванні 145 видів гніздових птахів (1972). Учений зауважує, що для степових ділянок характерні жайворонок польовий (*Alauda arvensis*), жовта трясогузка (*Motacilla flava*), перепілка (*Coturnix coturnix*).

Фауна амфібій степу налічує 10 видів (Булахов та ін., 2007), найхарактерніші серед яких – часничниця звичайна (*Pelobates fuscus*), ропуха зелена (*Bufo viridis*), жаба озерна (*Rana ridibunda*) та інші. У межах степового Придніпров'я також знайдено 11 видів рептилій (Булахов та ін., 2007).

Зарегулювання стоку більшості малих річок і Дніпра спричинило трансформацію екологічних комплексів риб і майже повну заміну реофільного комплексу лімнофільним. Іхтіофауна за сучасними даними налічує 50 видів риб і круглоротих, що належать до 13 родин 7 фауністичних комплексів (Біологічне різноманіття ..., 2008).

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин наведена в таблиці 5.3.1.1.

Таблиця 5.3.1.1. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)

<i>Види мисливських тварин</i>	<i>2019 рік</i>	<i>2020 рік</i>	<i>2021 рік</i>
Кабан	1046	1140	1312
Козуля	5140	5557	5951
Заєць-русак	108904	109300	101385
Фазан	43214	44656	50424
Сіра куріпка	89467	81634	78555
Ондатра	–	–	–
Лисиця	–	1595	1638
Вовк	48	–	–
Єнотовидна собака	340	–	–
Борсук	626	–	660
Видра	79	–	109
Куниця	499	–	552
Тхір	20	–	–

– інформація відсутня

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств

Стан та ведення мисливського господарства

Площа мисливських угідь, наданих у користування становить 2414,689 тис. га, в тому числі: Дніпропетровської обласної організації Українського товариства мисливців та рибалок – 2174,11 тис. га, Дніпропетровської гарнізонної організації товариства військових мисливців та рибалок Збройних Сил України – 44,0 тис. га, ДП “Верхньодніпровське лісове господарство” – 22,064 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.06.2013 № 451-19/VI), Криничанське районне товариство мисливців та рибалок – 147,98 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 20.06.2014 № 544-26/VI), ТОВ “Технометсервіс” – 6,918 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 25.09.2008 № 450-16/V, Криворізька гарнізонна організація Товариства військових мисливців та рибалок Збройних Сил України – 9,185 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 690-34/VI), ДП “Васильківське лісове господарство” – 10,430 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 25.10.2019 № 511-18/ VII).

Динаміка добування мисливських тварин наведена у таблиці 5.3.2.1.

Таблиця 5.3.2.1. Добування основних видів мисливських тварин (особин)

<i>Рік</i>	<i>Види мисливських тварин</i>	<i>Затверджений ліміт добування</i>	<i>Видано ліцензій</i>	<i>Добуто</i>	<i>Не використано ліцензій</i>	<i>Причина невикористання</i>
2019	кабан	77	77	71	–	–
	козуля	65	65	61	–	–
2020	кабан	93	93	81	12	–
	козуля	88	88	88	–	–
2021	кабан	105	105	105	–	–
	козуля	122	122	122	–	–

Стан та ведення рибного господарства

Питання ведення рибного господарства, організацію та контроль вилучення водних живих ресурсів на водоймах Дніпропетровської області здійснює Управління Державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській області. Обсяги вилучення водних живих ресурсів, режими СТРГ визначаються на основі біологічних обґрунтувань, які розроблює НДІ біології Дніпропетровського національного університету та Інститут рибного господарства УААН. Динаміка вилову риби наведена в таблиці 5.3.2.2.

З метою забезпечення охорони, відтворення водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах Дніпропетровської області, на період нересту, в рамках операції "Нерест-2021", підготовлено розпорядження голови облдержадміністрації від 24.03.2021 № Р-289/0/3-21 "Про створення у 2021 році обласної міжвідомчої робочої групи з охорони та відтворення водних біоресурсів".

Таблиця 5.3.2.2. Динаміка вилову риби

<i>Рік</i>	<i>Назва водного об'єкту</i>	<i>Затверджений ліміт вилову*, т/рік</i>	<i>Фактичний вилов, т/рік</i>
2019	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	407*	1068,909
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	908*	1059,335
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1,073*	1153,613
Усього по області		-	3281,857
2020	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	426*	1083,215
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	807*	973,397
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1,001*	916,088
Усього по області		-	2972,700
2021	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	521,0	990,649
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	966,0	907,668
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1320,0	957,165
Усього по області		-	2855,482

* ліміти спеціального використання водних біоресурсів зазначені на все водосховище

На виконання вищезазначеного розпорядження була проведена велика кампанія та вжито наступні основні заходи:

затверджено перелік нерестових ділянок на водоймах, підконтрольних Управлінню державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській області (далі - Управління);

встановлено терміни щодо заборони промислового, любительського рибальства з плавзасобів під час руху риби на нерест та на період її нересту у водоймах, підконтрольних Управлінню;

заборонено проведення днопоглиблюваних, вибухових, гідротехнічних та інших робіт на рибогосподарських водних об'єктах та пересування плавзасобів на нерестових ділянках;

проведено посилене патрулювання водних об'єктів області з метою оперативного реагування щодо своєчасного факту браконьєрства;

забезпечено цілодобову роботу гарячої лінії з метою швидкого реагування на виявлення фактів браконьєрства;

встановлено графік патрулювання та план проведення рейдових заходів по рибогосподарських водних об'єктах, підконтрольних Управлінню;

проведено спільні заходи з територіальними підрозділами національної поліції України у Дніпропетровській області, Головним управлінням Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Дніпропетровській області, Головним управлінням Держпродспоживслужби в Дніпропетровській області, Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області та іншими компетентними органами, якими передбачено проведення перевірок законності придбання, збуту риби та інших водних біоресурсів, посилення контролю за дотриманням вимог заборони лову водних біоресурсів в нерестовий період, здійснення заходів щодо недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів та здійснення комплексу заходів по припиненню промислу рибодобувними організаціями.

За результатами рибоохоронної роботи Дніпропетровського рибоохоронного патруля за період з 01.01.2021 по 31.12.2021 проведено 1654 рибоохоронних рейдів, за результатами яких виявлено 2895 правопорушення природоохоронного законодавства, з яких:

- ч.4 ст.85 КУпАП (грубе порушення правил рибальства) – 455 од.;
- ч.3 ст.85 КУпАП (порушення правил рибальства) – 1381 од.;
- ч.1 ст.85 КУпАП (виготовлення, збут чи зберігання заборонених знарядь лову) – 28 од.;
- ч.1 ст.88-1 КУпАП (незаконне придбання чи збут ВБР) – 101 од.;
- ч.1 ст.164 КУпАП (провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання) – 2 од.;
- ст. 90 КУпАП (вилучення ВБР, занесених до Червоної книги України) – 4 од.;
- складено безхазяйних актів – 924 од.

За період з 01.01.2021 по 31.12.2021 затримано 1971 порушників. Під час проведених рибоохоронних заходів державні інспектори вилучили 4238 кг водних біоресурсів, а також 1809 одиниць заборонених знарядь лову. 532 справи направлено до судів для притягнення порушників до адміністративної відповідальності. 54 матеріалів передано органам досудового розслідування для відкриття кримінальних проваджень.

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території Дніпропетровської області зустрічаються 132 види тварин, занесених до Червоної книги України, з них круглих черв'яків – 1, кільчастих черв'яків – 2, членистоногих – 66, хордових – 63.

Також зустрічаються 29 видів тварин, що занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори та перебувають під загрозою зникнення (CITES); 241 види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції); 96 види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS); 52 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA); 7 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS).

У межах природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” охороняються види тварин, занесених до Червоної книги України, а також ті, що підпадають під дію міжнародних договорів (див. табл. 5.3.3.1., 5.3.3.2., 5.3.3.3., 5.3.3.4.).

Збільшення чисельності деяких охоронюваних видів тварин пов'язано як із удосконаленням заходів з охорони, так і з наданням статусу охорони новим видам у кожній наступній редакції Червоної книги України.

Таблиця 5.3.3.1. Види тваринного світу, що охороняються

	2019 рік	2020 рік	2021 рік
БЕЗХРЕБЕТНІ (INVERTEBRATA)			
Клас МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ (OLYGOCHAETA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	–
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–

	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Клас П'ЯВКИ (HIRUDINEA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	2	2	2
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	1
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас БАГАТОНІЖКИ (MYRIAPODA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	–	–	–
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас КОМАХИ (INSECTA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	33	33	30
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків	6	6	7

	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.			
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
ХРЕБЕТНІ (VERTEBRATA)			
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	7	7	9
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	17	17	16
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	3	3	3
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	9	9	9
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–

	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас АМФІБІЇ (Земноводні)(AMPHIBIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	–	–	–
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	8	8	8
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас ПТАХИ (AVES)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	23	23	28
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	27	27	47
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	177	178	186
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	89	89	78
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	51	51	55
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	–	–	–
Клас ССАВЦІ (MAMMALIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	10	11	13

	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	2	2	2
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	26	28	29
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	6	7	8
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	–	–	–
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	6	7	8

Таблиця 5.3.3.2. Перелік видів тварин, що охороняються, в регіоні і мешкають в межах природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” (станом на 01.01.2022)

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Клас МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ (OLYGOCHAETA)								
Ейзенія гордєєва Eisenia gordejef Michaelsen, 1899	НВ	–	–	–	–	–	–	–
Усього	1	–	–	–	–	–	–	–
Клас П'ЯВКИ (HIRUDINEA)								
П'явка медична Hirudo medicinalis	ВР	3	–	–	–	–	1	–
Псевдотрохета п'ятикільчаста Fadewobdella quinqueannulata (Lukin, 1929)	ЗК	–	–	–	–	–	–	–
Усього	2	1	–	–	–	–	1	–
Клас БАГАТОНІЖКИ (MYRIAPODA)								
Усього	–	–	–	–	–	–	–	–
Клас КОМАХИ (INSECTA)								
Дозорець-імператор Anax imperator Leach, 1815	ВР	–	–	–	–	–	–	LC

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Красуня діва Calopteryx virgo (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	LC
Ірис плямистий Iris polystictica (Fischer-Waldheim, 1846)	РД	–	–	–	–	–	–	DD
Дибка степова Saga pedo (Pallas, 1771)	РД	–	–	–	–	–	V	VU
Красотіл пахучий Calosoma sycophanta (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	V	–
Турун угорський Carabus (Pachystus) hungaricus (Fabricius, 1792)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Жук-олень, рогач звичайний Lucanus cervus cervus (Linnaeus, 1758)	РД	–	–	–	–	–	–	–
Вусач великий дубовий Cerambyx cergo (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	E	VU
Вусач мускусний Aromia moschata (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Вусач земляний хрестоносець (коренеїд хрестоносець) Dorcadion equestre (Lachmann, 1770)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Красик (Пістрянка) веселий Zygaena laeta (Hübner, 1790)	ЗК	–	–	–	–	–	–	–
Махаон Papilio machaon (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Подалірій Iphiclides podalirius (Linnaeus, 1758)	ВР	–	–	–	–	–	–	–
Поліксена Zerynthia polyxena ([Denis et Schiffermüller], 1775)	ВР	–	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Мірмідона Colias myrmidone (Esper, [1781])	–	–	–	–	–	–	–	VU
Райдужниця Metis Apatura metis Freyer, 1829	–	–	–	–	–	–	E	–
Стрічкарка тополева Limenitis populi (Linnaeus, 1758)	BP	–	–	–	–	–	–	–
Ванесса чорно-руда Nymphalis xanthomelas (Esper 1781)	–						–	VU
Сонцевик фау-біле Nymphalis vaualbum ([Denis & Schifermüller], 1775)	HO						–	EN
Сатурнія велика Saturnia pyri ([Denis & Schifermüller], 1775)	BP						E	–
Бражник мертва голова Acherontia atropos (Linnaeus, 1758)	РД						–	–
Бражник дубовий Marumba quercus ([Denis & Schifermüller], 1775)	РД						–	–
Бражник скабіозовий Hemaris tityus (Linnaeus, 1758)	РД						–	–
Бражник прозерпіна Proserpinus proserpina (Pallas, 1772)	РД						V	DD
Ведмедиця- господиня Callimorpha dominula (Linnaeus, 1758)	BP						–	–
Ведмедиця велика Pericallia matronula (Linnaeus, 1758)	BP						–	–
Стрічкарка блакитна Catocala fraxini (Linnaeus, 1758)	РД						–	–
Стрічкарка орденська малинова Catocala sponsa (Linnaeus, 1767)	РД						–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Совка сокиркова <i>Periphanes delphinii</i> (Linnaeus, 1758)	ВР						–	–
Совка розкішна <i>Staurophora celsia</i> (Linnaeus, 1758)	РД						–	–
Орусус паразитичний <i>Orussus abietinus</i> (Scopoli, 1763)	ВР						–	–
Горіхотворка велетенська <i>Ibalia rufipes</i> Cresson, 1879	ВР						–	–
Сколія-гігант <i>Megascolia maculata</i> (Drury, 1773)	ДН						–	–
Мелітурга булавовуса <i>Melitturga</i> (<i>Melitturga</i>) <i>clavicornis</i> (Latreille, 1806)	ВР						–	–
Ксилокопа (бджола- тесляр) звичайна <i>Xylocopa</i> (<i>Xylocopa</i>) <i>valga</i> Gerstaecker, 1872	РД						–	–
Цератофій багаторогий <i>Ceratophyus polyceros</i> (Pallas, 1771)	ВР							
Усього:	33						6	6
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII)								
Стерлядь <i>Acipenser ruthenus</i> L., 1758	ЗК	3	–	–	–	–	–	VU
Оселедець чорноморсько- азовський прохідний <i>Alosa pontica</i> Eich., 1838	–	3	–	–	–	–	–	VU
Ялець звичайний <i>Leuciscus leuciscus</i> L., 1758	ВР	–	–	–	–	–	–	LC
Білізна <i>Aspius aspius</i> L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Вівсянка (верхівка) Leucaspius delineatus Heck., 1843	–	3	–	–	–	–	–	LC
Підуст звичайний Chondrostoma nasus nasus L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Синець звичайний Abramis ballerus L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Чехоня звичайна Pelecus cultratus L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Гірчак Rhodeus sericeus Pall., 1776	–	3	–	–	–	–	–	–
Карась звичайний (золотий) Carassius carassius L., 1758	BP	–	–	–	–	–	–	LC
Короп (сазан) Cyprinus carpio L., 1758	–	–	–	–	–	–	–	VU
Товстолобик білий Hypophthalmichthys molitrix Val., 1844	–	–	–	–	–	–	–	NT
Товстолобик строкатий Aristichthys nobilis Richard., 1846	–	–	–	–	–	–	–	DD
Щипавка звичайна Cobitis taenia L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
В'юн звичайний Misgurnus fossilis L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Сом звичайний Silurus glanis L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	–
Вугор річковий Anguilla anguilla L., 1758	–	–	–	–	–	–	–	CR
Минь річковий Lota lota L., 1758	BP	–	–	–	–	–	–	LC
Колючка мала південна Pungitius platygaste Kessl., 1859	–	3	–	–	–	–	–	LC
Морська голка пухлющока чорноморська, Syngnathus abaster	–	3	–	–	–	–	–	LC

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
nigrolineatus Eich., 1831								
Сонячна риба синьо- зяброва Lepomis gibbosus L., 1758	–	–	–	–	–	–	–	DD
Судак волзький (берш) Stizostedion volgensis Gmelin, 1788	BP	3	–	–	–	–	V	–
Бичок-головач Neogobius kessleri Gunter, 1861	–	3	–	–	–	–	–	–
Бичок пісочник Neogobius fluviatilis Pall., 1814	–	3	–	–	–	–	–	–
Бичок цуцик Proterorhinus marmoratus Pall., 1814	–	3	–	–	–	–	–	LC
Бичок пуголовка Браузера Benthophiloides brauneri Beling et Pjin, 1927	РД	–	–	–	–	–	–	DD
Бичок пуголовок зірчастий Benthophilus stellatus Sauv., 1874	РД	–	–	–	–	–	–	LC
Усього:	7	17	–	–	–	–	1	22
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA)								
Черпаха болотна Emys orbicularis L., 1758	–	2	–	–	–	–	NT	LC
Ящірка прудка Lacerta agilis L., 1758	–	2	–	–	–	–	–	LC
Ящірка піщана Eremias arguta Pal., 1773	–	3	–	–	–	–	NT	–
Вуж звичайний Natrix natrix L., 1758	–	3	–	–	–	–	–	LC
Вуж водяний Natrix tessellata Laurenti, 1768	–	2	–	–	–	–	–	VU
Мідянка європейська Coronella austriaca Laurenti, 1768	BP	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Гадюка степова <i>Vipera renardi</i> Christoph, 1861	BP	2	-	-	-	-	VU	-
Гадюка звичайна <i>Vipera berus</i> L., 1758	-	3	-	-	-	-	-	LC
Полоз каспійський <i>Dolichophis caspius</i> Gmelin, 1779	BP	2	-	-	-	-	-	LC
Усього	3	9	-	-	-	-	3	6
Клас АМФІБІЇ (Земноводні) (AMPHIBIA)								
Тритон звичайний <i>Lissotriton vulgaris</i> L., 1758	-	3	-	-	-	-	-	LC
Ропуха сіра <i>Bufo bufo</i> L., 1758	-	3	-	-	-	-	-	LC
Ропуха зелена <i>Bufo viridis</i> Laurenti, 1768	-	2	-	-	-	-	-	LC
Жаба озерна <i>Pelophylax ridibundus</i> Pal., 1771	-	3	-	-	-	-	-	LC
Жаба гостроморда <i>Rana arvalis</i> Nissson, 1842	-	2	-	-	-	-	-	LC
Райка (Квакша) звичайна <i>Hyla arborea</i> L., 1758	-	2	-	-	-	-	-	LC
Джерлянка червоночерева <i>Bombina bombina</i> L., 1761	-	2	-	-	-	-	-	LC
Землянка (Часничниця) звичайна <i>Pelobates fuscus</i> Vagler, 1830	-	2	-	-	-	-	-	LC
Усього 8	-	8	-	-	-	-	-	8
Клас ПТАХИ (AVES)								
Гагара чорношия <i>Gavia arctica</i> (Linnaeus, 1758)	-	2	-	2	2	-	-	-
Гагара червоношия <i>Gavia stellata</i> (Pontoppidan, 1763)	-	2	-	2	2	-	-	-
Пірнікоза мала <i>Podiceps ruficollis</i> (Pallas, 1764)	-	2	-	-	-	-	-	-

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Пірнікоза чорношия Podiceps nigricollis C.L.Brehm, 1831	–	2	–	–	–	–	–	–
Пірнікоза сірошока Podiceps grisegena (Boddaert, 1783)	–	2	–	2	2	–	–	–
Пірнікоза велика Podiceps cristatus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Пелікан кучерявий Pelecanus crispus Bruch, 1832	ЗК	2	1	1,2	1,2	–	–	VU
Баклан великий Phalacrocorax carbo (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Бугай Botaurus stellaris (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Бугайчик Ixobrychus minutus (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	2	–	–	–
Квак Nycticorax nycticorax (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чепура велика Egretta alba (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Чепура мала Egretta garzetta (Linnaeus, 1766)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чапля сіра Ardea cinerea (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Чапля руда Ardea purpurea (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	2	–	–	–
Лелека білий Ciconia ciconia (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Лелека чорний Ciconia nigra (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	2	2	–	–	–
Гуска сіра Anser anser (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Гуменник Anser fabalis (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Гуска білолоба велика Anser albifrons (Scopoli, 1769)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Лебідь-шипун Cygnus olor (Gmelin, 1789)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Крижень Anas platyrhynchos (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Чирянка мала Anas crecca (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Нерозень Anas strepera (Linnaeus, 1758)	РД	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Свищ Anas penelope Linnaeus, 1758	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Шилохвіст Anas acuta (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Чирянка велика Anas querquedula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Широконіска Anas clypeata (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Попелюх Aythya ferina (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	VU	VU
Чернь білоока Aythya nyroca (Güldenstädt, 1770)	ВР	3	–	1,2	1,2	–	–	NT
Чернь чубата Aythya fuligula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Чернь морська Aythya marila (Linnaeus, 1761)	–	3	–	1,2	1,2	–	VU	–
Гоголь Vulpes vulpes (Linnaeus, 1758)	РД	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Крех малий Mergus albellus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Крех середній Mergus serrator (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	1,2	1,2	–	NT	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Крех великий Mergus merganser (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Скопа Pandion haliaeetus (Linnaeus, 1758)	ЗК	2	2	2	2	–	–	–
Осоїд Pernis apivorus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Орел-карлик Hieraetus pennatus (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Шуліка чорний Milvus migrans (Boddaert, 1783)	ВР	2	2	1,2	–	–	–	–
Лунь польовий Circus cyaneus (Linnaeus, 1766)	РД	2	2	1,2	–	–	NT	–
Лунь лучний Circus pygargus (Linnaeus, 1758)	ВР	2	2	1,2	–	–	–	–
Лунь очеретяний Circus aeruginosus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Яструб великий Accipiter gentilis (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Яструб малий Accipiter nisus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Зимняк Buteo lagopus (Pontoppidan, 1763)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Канюк звичайний Buteo buteo (Linnaeus, 1758)	–	2	2	1,2	–	–	–	–
Канюк степовий Buteo rufinus (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Змієїд Circus gallicus (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	–	–	–	–
Могильник Aquila heliaca Savigny, 1809	РД	2	1	1,2	–	–	–	VU
Орлан-білохвіст Haliaeetus albicilla (Linnaeus, 1758)	РД	2	1	1,2	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Підсоколик великий Falco subbuteo (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Підсоколик малий Falco columbarius (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Кібчик Falco vespertinus (Linnaeus, 1766)	–	2	2	2	–	–	NT	NT
Боривітер звичайний Falco tinnunculus (Linnaeus, 1758)	–	2	2	2	–	–	–	–
Куріпка сіра Perdix perdix (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Перепілка Coturnix coturnix (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Фазан Phasianus colchicus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Журавель сірий Grus grus (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	1,2	1,2	–	–	–
Пастушок Rallus aquaticus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Погонич звичайний Porzana porzana (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	2	–	–	–
Погонич малий Porzana parva (Scopoli, 1769)	–	2	–	2	2	–	–	–
Деркач Crex crex (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Курочка водяна Gallinula chloropus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Лиска Fulica atra (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	2	–	NT	–
Пісочник малий Charadrius dubius (Scopoli, 1786)	–	2	–	2	2	–	–	–
Чайка Vanellus vanellus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	2	–	VU	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Кулик сорока Haematorus ostralegus (Linnaeus, 1758)	ВР	3	–	–	–	–	VU	–
Кулик-довгоніг Himantopus himantopus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Коловодник лісовий Tringa ochropus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник болотяний Tringa glareola (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник звичайний Tringa totanus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник чорний Tringa erythropus (Pallas, 1764)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Коловодник ставковий Tringa stagnatilis (Bechstein, 1803)	ЗК	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Набережник Actitis hypoleucos (Linnaeus, 1758)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Побережник малий Calidris minuta (Leisler, 1812)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Побережник білохвостий Calidris temminckii (Leisler, 1812)	–	2	–	1,2	1,2	–	–	–
Баранець малий Lymnocyptes minimus (Brönnich, 1764)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Баранець звичайний Gallinago gallinago (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Слуква Scolopax rusticola (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	–	–
Грицик великий Limosa limosa (Linnaeus, 1758)	–	3	–	1,2	1,2	–	VU	NT

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Мартин звичайний <i>Larus ridibundus</i> (Linnaeus, 1766)	–	3	–	–	–	–	–	–
Мартин чорнокрилий <i>Larus fuscus</i> Linnaeus, 1758	–	3	–	–	–	–	–	–
Мартин сивий <i>Larus canus</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок білокрилий <i>Chlidonias leucopterus</i> (Temminck, 1815)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок річковий <i>Sterna hirundo</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок білощокий (<i>Chlidonias hybrida</i> Pallas, 1811)	–	2	–	2	2	–	–	–
Крячок малий <i>Sterna albifrons</i> (Pallas, 1764)	РД	2	–	2	2	–	–	–
Горлиця садова <i>Streptopelia decaocto</i> (Frisvaldszky, 1838)	–	3	–	–	–	–	–	–
Горлиця звичайна <i>Streptopelia turtur</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	VU	–
Зозуля звичайна <i>Cuculus canorus</i> Linnaeus, 1758	–	3	–	–	–	–	–	–
Сова вухата <i>Asio otus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	2	–	–	–	–	–
Сова болотяна <i>Asio flammeus</i> (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	–	–	–	–	–
Совка <i>Otus scops</i> (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	–	–	–	–	–
Сич хатній <i>Athene noctua</i> (Scopoli, 1769)	–	2	2	–	–	–	–	–
Сова сіра <i>Strix aluco</i> Linnaeus, 1758	–	2	2	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Дрімлюга Caprimulgus europaeus Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Серпокрилець чорний Arus arus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Сиворакша Coracias garrulus Linnaeus, 1758	ЗК	2	–	2	–	–	–	NT
Рибалочка Alcedo atthis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	VU	–
Бджолоїдка звичайна Merops apiaster (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Одуд Upupa epops (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Крутиголовка Jynx torquilla (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Жовна сива Picus canus (Gmelin, 1788)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел звичайний Dendrocopos major (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел сирійський Dendrocopos syriacus (Hemprich et Ehrenberg, 1833)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел середній Dendrocopos medius (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Дятел малий Dendrocopos minor (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Ластівка берегова Riparia riparia (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Ластівка сільська Hirundo rustica Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Ластівка міська Delichon urbica (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Посмітюха <i>Galerida cristata</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Жайворонок малий <i>Calandrella cinerea</i> (Gmelin, 1789)	–	3	–	–	–	–	–	–
Жайворонок степовий <i>Melanocorypha calandra</i> (Linnaeus, 1766)	–	2	–	–	–	–	–	–
Жайворонок лісовий <i>Lullula arborea</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Жайворонок польовий <i>Alauda arvensis</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Щеврик лісовий <i>Anthus trivialis</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Щеврик лучний <i>Anthus pratensis</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	NT	–
Плиска жовта <i>Motacilla flava</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Плиска біла <i>Motacilla alba</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд терновий <i>Lanius collurio</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд чорнолобий <i>Lanius minor</i> (Gmelin 1789)	–	2	–	–	–	–	–	–
Сорокопуд сірий <i>Lanius excubitor</i> (Linnaeus, 1758)	РД	2	–	–	–	–	VU	–
Вивільга <i>Oriolus oriolus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Крук <i>Corvus corax</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Омелюх <i>Bombus garrulus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Волове око Troglodytes troglodytes (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кобилочка солов'їна Locustella luscinioides (Savi, 1824)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кобилочка річкова Locustella fluviatilis (Wolf, 1810)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка лучна Acrocephalus schoenobaenus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка чагарникова Acrocephalus palustris (Bechstein, 1798)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка ставкова Acrocephalus scirpaceus (Hermann, 1804)	–	2	–	–	–	–	–	–
Очеретянка велика Acrocephalus arundinaceus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Берестянка звичайна Hippolais icterina (Vieillot, 1817)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка чорноголова Sylvia atricapilla (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка садова Sylvia borin (Boddaert, 1783)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка сіра Sylvia communis(Latham, 1787)	–	2	–	–	–	–	–	–
Кропив'янка прудка Sylvia curruca (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівчарик весняний Phylloscopus trochilus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівчарик-ковалик Phylloscopus collybita (Vieillot, 1817)	–	2	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Вівчарик жовтобровий Phylloscopus sibilatrix (Bechstein, 1793)	–	2	–	–	–	–	–	–
Золотомушка жовточуба Regulus regulus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Мухоловка строката Ficedula hypoleuca (Pallas, 1764)	–	2	–	2	–	–	–	–
Мухоловка білошия Ficedula albicollis (Temminck, 1815)	–	2	–	2	–	–	–	–
Мухоловка сіра Muscicapa striata (Pallas, 1764)	–	2	–	2	–	–	–	–
Трав'янка лучна Saxicola rubetra (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Трав'янка чорноголова Saxicola torquata (Linnaeus, 1766)	–	2	–	2	–	–	–	–
Кам'янка звичайна Oenanthe oenanthe (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Кам'янка попеляста Oenanthe isabellina (Temminck, 1829)	–	2	–	2	–	–	–	–
Горихвістка звичайна Phoenicurus phoenicurus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Горихвістка чорна Phoenicurus ochruros (S.G.Gmelin, 1774)	–	2	–	2	–	–	–	–
Вільшанка Erithacus rubecula (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Соловейко східний Luscinia luscinia (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–
Синьошийка Luscinia svecica (Linnaeus, 1758)	–	2	–	2	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Чикотень Turdus pilaris (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Дрізд чорний Turdus merula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Дрізд співочий Turdus philomelos (C.L.Brehm, 1831)	–	3	–	2	–	–	–	–
Дрізд-омелюх Turdus viscivorus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	2	–	–	–	–
Синиця вусата Parus biarmicus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця довгохвоста Aegithalos caudatus (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Ремез Remiz pendulinus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Гаїчка болотяна Parus palustris Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця чорна Parus ater Linnaeus, 1758	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця блакитна Parus caeruleus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Синиця велика Parus major (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Повзик Sitta europaea (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Підкоришник звичайний Certhia familiaris (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Горобець польовий Passer montanus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Зяблик Fringilla coelebs (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
В'юрок Fringilla montifringilla (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Зеленяк Chloris chloris (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Чиж Spinus spinus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Щиглик Carduelis carduelis (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Коноплянка Acanthis cannabina (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Снігур Pyrrhula pyrrhula (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Костогриз Coccothraustes coccothraustes (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Просянка Emberiza calandra (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Вівсянка звичайна Emberiza citrinella (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівсянка очеретяна Emberiza schoeniclus (Linnaeus, 1758)	–	2	–	–	–	–	–	–
Вівсянка садова Emberiza hortulana (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Усього: 188	23	179	27	89	52		13	7
Клас ССАВЦІ (MAMMALIA)								
Білозубка білочерева Crocidura leucodon (Hermann, 1780)	НВ	3	–	–	–	–	–	–
Білозубка мала Crocidura suaveolens (Pallas, 1811)	–	3	–	–	–	–	–	–
Бобер європейський Castor fiber (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Борсук європейський <i>Meles meles</i> (Linnaeus 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Вечірниця велетенська <i>Nyctalus lasiopterus</i> (Schreber, 1780)	ЗК	2	–	2	–	+	DD	NT
Вечірниця мала <i>Nyctalus leisler</i> (Kuhl, 1819)	РД	2	–	2	–	+	–	–
Вечірниця руда <i>Nyctalus noctula</i> (Schreber, 1774)	ВР	2	–	2	–	+	–	–
Вивірка звичайна <i>Sciurus vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Видра річкова <i>Lutra lutra</i> (Linnaeus, 1758)	НО	2	1	–	–	–	NT	NT
Вовк сірий <i>Canis lupus</i> (Linnaeus, 1758)	–	2	2	–	–	–	–	–
Горностай <i>Mustela ermine</i> (Linnaeus, 1758)	НО	3	–	–	–	–	–	–
Європейська козуля <i>Capreolus capreolus</i> (Linnaeus, 1766)	–	3	–	–	–	–	–	–
Заєць сірий <i>Lepus europaeus</i> (Pallas, 1778)	–	3	–	–	–	–	–	–
Кабан звичайний <i>Sus scrofa</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Куниця кам'яна <i>Martes foina</i> (Erxleben, 1777)	–	3	–	–	–	–	–	–
Куниця лісова <i>Martes martes</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Кутора велика <i>Neomys fodiens</i> (Pennant, 1771)	–	3	–	–	–	–	–	–
Ласка <i>Mustela nivalis</i> (Linnaeus, 1758)	–	3	–	–	–	–	–	–
Лилик (кажан) двоколірний <i>Vespertilio murinus</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	2	–	2	–	+	–	–

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Кажан пізній (Eptesicus serotinus (Schreber, 1774)	BP	2	-	-	2	+		
Лось європейський Alces alces (Linnaeus, 1758)	BP	3	-	-	-	-	-	-
Мишівка степова Sicista subtilis (Pallas, 1773)	ЗК	2	-	-	-	-	NT	
Мідія звичайна Sorex araneus (Linnaeus, 1758)	-	3	-	-	-	-	-	-
Мідія мала Sorex minutes (Linnaeus, 1758)	-	3	-	-	-	-	-	-
Нетопир карлик (звичайний) Pipistrellus pipistrellus (Schreber, 1774)	BP	3	-	2	-	+	-	-
Нетопир Натузійса Pipistrellus nathusii (Keyserling and. Blasius, 1839)	НО	2	-	2	-	+	-	-
Нетопир серед- земноморський Pipistrellus kuhli (Kuhl, 1817)	НО	2	-	2	-	+	-	-
Олень благородний Cervus elaphus (Linnaeus, 1758)	-	3	-	-	-	-	-	-
Соня лісова Dryomys nitedula (Pallas, 1778)	-	3	-	-	-	-	-	-
Усього: 28	12	28	2	7		7	3	2

Примітка: Охоронний статус: Червона Книга України – BP – вразливий вид; РД – рідкісний вид; ЗК – зникаючий вид; НО – неоцінений вид; МСОП – Міжнародний список охорони природи: LC – знаходиться під найменшою загрозою; VU – знаходиться у вразливому стані; EN – вид знаходиться у небезпечному стані; CR – знаходиться у критичній загрозі; DD – даних недостатньо; NT – близький до стану загрози зникнення. Бернська конвенція: – додаток II, види, що підлягають особливій охороні, 3 – додаток III, види фауни, що підлягають охороні.

Скорочення:

Бернська конвенція – Конвенція про охорону дикої фауни і флори і природних середовищ існування в Європі;

CITES – Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення;

CMS – Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин;

AEWA – Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів;

EUROBATS – Угода про збереження кажанів в Європі.

Таблиця 5.3.3.3. Перелік видів тварин, які охороняються і які з'явилися чи зникли в регіоні за останні три роки

Назва виду	З'явилися	Зникли	Причина
Кулик-довгоніг (Himantopus himantopus (Linnaeus, 1758)	2020	-	зміна шляхів міграцій

Назва виду	З'явилися	Зникли	Причина
Коловодник великий (<i>Tringa nebularia</i> (Gunnerus, 1767))	2020		зміна шляхів міграцій
Брижач (<i>Phylomachus pugnax</i> (Linnaeus, 1758))	2020		зміна шляхів міграцій
Мартин каспійський (<i>Larus ichthyæetus</i> Pallas, 1773)	2020	-	випадковий заліт у весняний період на місця нересту риби для живлення
Шпак рожевий (<i>Sturnus roseus</i> Linnaeus, 1758)	2021	-	Заліт під час інвазії цього виду весною 2021 року
Кажан пізній (<i>Eptesicus serotinus</i> (Schreber, 1774))	2020	-	Знахідка двох особин на території заповідника в літку 2020 року

Таблиця 5.3.3.4. Перелік наукових досліджень щодо стану дикої фауни і заходів, вжитих щодо охорони тваринного світу, у тому числі на виконання вимог міжнародних договорів України у галузі дикої фауни та рішень її керівних органів

Назва, терміни та місце проведення дослідження або заходу	Обсяг фінансування	Виконавець/виконавці	Основні досягнуті результати, наявні публікації (якщо результати розміщено в Інтернеті, надається посилання)
Протягом 2021 року проведено щорічні моніторингові дослідження флористичних компонентів заповідника	-	Ганжа Д.С.	Матеріали досліджень увійшли до чергового тому літопису природи ПЗ “Дніпровсько- Орільський”
Протягом 2021 року здійснено 15 еколого-совітних заходів (екскурсій)	-	Ганжа Д.С.	Не менше 50% номінального часу присвячено вивченню стану рослинного світу заповідника.
Мало масштабна варіація структури угруповання трав'яного ярусу у заплавах лісах.	-	Ганжа Д.С.	Наукові основи збереження біотичної різноманітності: Матеріали IV (XV) Міжнародної наукової конференції молодих учених (Львів, 28.10.2021 р.). – Львів, 2021. – 118 с. ISBN 978-966-02-9744-9 (електронне видання)
Рослини Червоної книги України на території відвалу вугільної шахти м. і. Сташкова	-	Yulia Zhukova ^{1,a*} , Nataliia Demchuk ^{2,b} , Nadiya Yorkina ^{3,c} , Yulia Dubinina ^{4,d} , Dmytro Ganzha ^{5,e} , Liudmila Bezugla ^{2,f} , Tetiana Ilchenko ^{2,g}	The Small-Scale Variation of Herb-Layer Community Structure in a Riparian Mixed Forest International Letters of Natural Sciences Submitted: 2020-01-08
Аспекти ботанічного обстеження відвалу вугільної шахти М. І. Сташкова	-	Масюк О. М., Ганжа Д. С., Новіцький Р. О	Матеріали IV (XV) Міжнародної наукової конференції молодих учених (Львів, 28 жовтня 2021 р). Ст.87 – 90.

5.3.4. Чужорідні види тварин у фауні Дніпропетровської області

Інвазивні види тварин – чужорідні немісцеві види, інтродуковані навмисно або ненавмисно поза межі їх природних середовищ існування, де вони осіли, розмножуються та поширюються способами, що чинять шкоду для середовища, до якого вони потрапили. Інформація про чужорідні види тварин наведена за даними природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” у таблиці 5.3.4.1.

Таблиця 5.3.4.1. Інформація про чужорідні види тварин

Назва виду (українська і латинська (наукова))	Результати досліджень, заходи контролю чисельності
КОМАХИ	
Американський білий метелик <i>Huphantria cunea</i> Dru Drury, 1773	Реєструється щороку, повсюдно, чисельність низька
Амброзієва совка <i>Tarachidia candefacta</i> (Hubner 1831)	Реєструється щороку, повсюдно, чисельність низька
Мінуюча міль каштанова <i>Cameraria ohridella</i> Dethlefsen & Dimic, 1986	Тяється поблизу дачних кооперативів де є харчові об'єкти дерева роду (<i>Aesculus</i>)
Вогнівка самшитова <i>Cydalima perspectalis</i> (Walker, 1859)	Реєструється останні два роки, у невеликій чисельності, поодинокі особини приваблюються на світло з прилеглих дачних кооперативів
Колорадський жук <i>Leptinotarsa decemlineata</i> (Say, 1824)	Потрапляє з прилеглих дачних кооперативів
Гармонія азійська <i>Harmonia axyridis</i> (Pallas, 1773)	Реєструється останні три роки у великій чисельності збирається на зимівлю (по 50-100 особин) поблизу хоз. будівлі заповідника
Ясенева смарагдова вузькотіла златка <i>Agrilus planipennis</i> Fairmaire, 1888	Реєструється останній рік у невеликій чисельності
РИБИ	
Тюлька чорноморсько-азовська <i>Clupeonella cultriventris</i> (Nordmann, 1840)	Саморозселення з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Стабільно багаточисельний, але незагрозливий вид.
Амур білий <i>Stenopharyngodon idella</i> (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Чебачок амурський <i>Pseudorasbora parva</i> (Temminck & Schlegel, 1846)	Потрапив у водосховище разом із зарибком рослинних риб, адаптувався на всій акваторії, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Багаточисельний, поширений, загрозливий вид.
Карась сріблястий <i>Carassius auratus gibelio</i> (Bloch, 1782)	Інтродукований в водосховище, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, чисельність помірною, незагрозливий вид.
Білий товстолоб <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Строкатий товстолоб <i>Aristichthys nobilis</i> (Richardson, 1846)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.

Назва виду (українська і латинська (наукова))	Результати досліджень, заходи контролю чисельності
Вугор річковий <i>Anguilla anguilla</i> (Linnaeus, 1758)	Інтродуцент, самостійно не відтворюється. Реєструються поодинокі особини.
Атерина чорноморська <i>Atherina boyeri pontica</i> (Eichwald, 1831)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, Моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Мало чисельний, незагрозливий вид.
Колючка триголкова <i>Gasterosteus aculeatus</i> (Linnaeus, 1758)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Малочисельний, незагрозливий вид.
Сонячна риба синьо-зяброва, сонячний окунь <i>Lepomis gibbosus</i> (Linnaeus, 1758)	Випадковий інтродуцент, саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Загрозливий вид, прогнозується спалах чисельності.
Судак волзький <i>Stizostedion volgense</i> (Gmelin, 1789)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався. Стабільно мало чисельний, незагрозливий вид.
Бичок кругляк <i>Neogobius melanostomus</i> (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи,
Бичок гонець <i>Neogobius gymnotrachelus</i> (Kessler, 1857)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність стабільно помірною, незагрозливий вид.
Бичок кнут <i>Mesogobius batrachocephalus</i> (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність помірною, незагрозливий вид.
Бичок пуголовочок Браунера <i>Benthophiloides brauneri</i> (Beling et Цjin, 1927)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, Малочисельний незагрозливий вид.
ПТАХИ	
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i> (Linnaeus, 1758)	Щорічні дослідження на сезонних маршрутах. Чисельність постійно збільшується, загрозливий вид.*
ССАВЦІ	
Єнотоподібний собака (єнотоподібний пес, собака єнотовий) <i>Nyctereutes procyonoides</i> , (Grey, 1834)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності, дослідження екології виду. На даний час на території заповідника мешкає близько 8 особин
Олень плямистий (<i>Cervus nippon</i>) (Temminck, 1838)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності, дослідження екології виду. За результатами зимового обліку на даний час на території заповідника мешкає близько 20 особин.
Ондатра <i>Ondatra zibethica</i> (Linnaeus, 1668)	Облік чисельності за слідами життєдіяльності
Вивірка звичайна <i>Sciurus vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)	Щорічні дослідження: зимовий маршрутний облік на “білій стежці”, облік чисельності на “чорній стежці” за слідами діяльності. Чисельність останнім часом дещо збільшується.
Пацюк сірий, п.мандрівний <i>Rattus norvegicus</i> Berkenhout, 1769	Щорічні дослідження: дослідження косних останків у пелетках хижих птахів. Чисельність помірною, не загрозлива, стабільна.
Миша хатня <i>Mus musculus</i> Linnaeus, 1758	Щорічні дослідження: дослідження косних останків у пелетках хижих птахів. Чисельність помірною, не загрозлива, стабільна.

1. Природний заповідник “Дніпровсько-Орільський” належить до території ПЗФ, заходи з контролю (у сенсі регулювання) чисельності не проводяться. Безпосередній контроль чисельності полягає у веденні детального моніторингу, згідно програми Літопису природи.

2.* – для орнітофауни не використовується термін «чужорідні види», тому що птахи є високо рухливими високо адаптивними тваринами, які можуть інтенсивно збільшувати ареал. За останні 60 років з’явився ряд видів, які вже адаптувалися до місцевих екосистем і є їх типовими функціональними елементами.

До таких видів можна віднести як баклана великого, який є активним регулятором чисельності іхтіофауни в заповіднику і з'явився в області у 1980-х роках так і кулика-довгонога, який гніздиться на території області з 1964 року і занесений до Червоної книги України.

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

До критеріїв забезпечення фауни охороною необхідно відносити:

- 1) наявність в області стійких популяцій, місцезнаходження яких забезпечені загальною охороною;
- 2) внесення видів у “червоні” списки і розроблення відповідних планів дій;
- 3) формування механізмів підтримання стійкості популяцій в умовах тотальної фрагментації видових ареалів і порушення структури популяцій (вікової, статевої, просторової), життєвих і сезонних циклів тощо;
- 4) розвиток системи реабілітації популяцій на основі розплідників та системи рятування приречених популяцій з подальшим переселенням репродуктивного ядра в інші місця;
- 5) зміну ставлення пересічних людей до тих чи інших видів і зміну суспільних цінностей, включаючи ставлення до тварин як до трофею чи як до біологічного ресурсу загалом.

Ці п'ять базових факторів можуть бути ефективними при врахуванні кількох спільних для них знаменників, частина яких визначається біологічними особливостями видів, а частина особливостями нашого ставлення до видів:

динамічна просторово-часова структура популяцій і міграційна активність;

різний фактичний статус на заповідних і господарських об'єктах;

неоднакове ставлення до одних і тих самих видів в різних соціальних шарах людської популяції;

можливість переходу тварин зі статусу “раритетного” у статус “шкідника” і навпаки, залежно від його чисельності і статусу території оселення;

необхідність різного відношення до видів-аборигенів і до адвентивних видів, з урахуванням необхідності проектування квазіприродних угруповань.

Невиконання хоча б одного з п'яти базових положень першого блоку та

неврахування будь-якого з положень другого блоку веде до руйнації всієї системи охорони видів дикої фауни.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

За інформацією природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” збільшення чисельності деяких охоронних видів і числа видів у першу чергу пов’язано з удосконаленням системи охоронюваних заходів. З іншого боку, удосконалення системи досліджень дало можливість виявити місця перебування одиничних особин рідкісних видів, що раніше не реєструвалися. Не зникло жодного виду, що охороняється і також не реєструється загрозовою (довготривалою) тенденцією зменшення його чисельності, зареєстрованого з моменту створення заповідника по теперішній час.

Загалом, розвиток заповідної справи є потужним механізмом комплексного вирішення важливих екологічних проблем регіону. Збереження рідкісних видів тваринного світу – невід’ємна складова зазначеного механізму.

З метою збереження рідкісних видів тварин, що перебувають під загрозою зникнення на території Дніпропетровської області затверджений перелік Червоних списків тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення Дніпропетровської обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI). До Червоного списку тварин Дніпропетровської області занесені 132 види тварин.

Також одним із важливих шляхів розв’язань проблем регіону – боротьба з браконьєрством.

Інформація про кількість виявлених фактів браконьєрства наведена у таблиці 5.3.4.2.

Таблиця 5.3.4.2. Кількість виявлених фактів браконьєрства

	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Виявлено фактів браконьєрства, од.:			
За даними ДООУЛМГ	103	119	101
За даними Дніпропетровськрибоохорона	4322	4043	*
За даними ДЕІ у Дніпропетровській області	12	205	24

* інформація відсутня

З метою охорони та відтворення водних біоресурсів у природних рибогосподарських водних об’єктах Дніпропетровської області Управління Державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській області організовуються заходи щодо проведення нерестової кампанії під час весняно-літньої заборони лову риби, раків на Дніпровському, Дніпродзержинському, Каховському водосховищах та інших водоймах області (встановлення термінів заборони промислового, любительського рибальства та затвердження переліку нерестових ділянок).

Основним завданням проведення заходів є недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів, припинення промислу рибодобувними організаціями, забезпечення контролю за роботою спеціальних товарних рибних господарств, а також за виконанням встановленого порядку любительського лову риби громадянами та членами громадських організацій в місцях, де дозволено любительське рибальство в період весняно-літньої заборони.

Під час нересту риби заборонено днопоглиблювальні, вибухові, гідротехнічні роботи, видобуток гравію та пісчано-ракушкової суміші, а також пересування плавзасобів з двигунами у заборонених зонах і на нерестових ділянках, будь-яке перебування громадян (за винятком уповноважених органів, які здійснюють охорону водних біоресурсів) та лов риби у водоймах під час її масового ходу на нерестовища, в період відкладання ікри і виходу з неї мальків, з урахуванням погодних умов, а також лов раків у період вирощування ікри, першої та другої линьки.

5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3192,3 тис. га, в тому числі землі лісового фонду становлять 103,9 тис. га (враховані не всі данні), із них вкриті лісовою рослинністю 75,4 тис. га. Наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі ґрунтово-кліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток аграрного сектору. У результаті більша частина земель антропогенно трансформована. В таких умовах дуже складним є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів.

У Дніпропетровській області проводиться значна робота щодо розвитку і розширення заповідних територій. Заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення тощо.

Станом на 01.01.2022 мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду області складає 182 об'єктів, загальною площею 100,7 тис. га, що становить 3,14 % від площі області. Із них 32 об'єкта – загальнодержавного значення на площі 36,6 тис. га 150 – місцевого значення на площі 64,08 тис. га (див. табл. 5.4.1.).

5.4.1. Стан і перспектива розвитку природно-заповідного фонду

Розвиток природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2022 наведений в таблиці 5.4.1.1.

Природні регіони екологічної мережі у межах Дніпропетровської області зображені на рисунку 5.4.1.1.

Таблиця 5.4.1. Структура та динаміка природоохоронних об'єктів за роками (загальнодержавного та місцевого значення)

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	на 01.01.2018		на 01.01.2019		на 01.01.2020		на 01.01.2021		на 01.01.2022	
	кількість, од	площа, га	кількість, од	площа, га	кількість, од	площа, га	кількість, од	площа, га	кількість, од	площа, га
Природні заповідники	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	4	14000,1	4	14000,1	4	14077,1	4	14099,66	6	14413,66
Заказники загальнодержавного значення	24	29036,66	24	29036,66	25	32574,78	25	32573,78	25	32573,78
Заказники місцевого значення	81	47959,4	81	47959,4	81	48277,99	82	48070,39	82	48388,99
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	3	148	3	148	3	148	3	148	3	148
Пам'ятки природи місцевого значення	50	356,9	50	356,9	50	363,95	50	356,94	50	356,94
Заповідні урочища	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4
Ботанічні сади загальнодержавного значення	2	108	2	108	2	108	2	108	2	108
Ботанічні сади місцевого значення	1	27	1	27	1	27	1	27	1	27
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дендрологічні парки місцевого значення	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8
Зоологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Зоологічні парки місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	1	45	1	45	1	45	1	45	1	45

Продовження таблиця 5.4.1.

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	на 01.01.2018		на 01.01.2019		на 01.01.2020		на 01.01.2021		на 01.01.2022	
	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га
Природні заповідники										
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5
РАЗОМ	178	96333,99	178	96333,99	179	100274,68	180	100081,6	182	100721,27
Фактична площа ПЗФ *	96333,99		96333,99		100274,68		100081,6		100721,27	
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО	2,93		2,93		3,113		3,13		3,14	

* сумарна площа територій та об'єктів ПЗФ без урахування площі тих об'єктів ПЗФ, що входять до складу території інших об'єктів ПЗФ.

Таблиця 5.4.1.1. Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за їх значенням, категоріями та типами (станом на 01.01.2022)

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ										% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом				
	кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування					
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14099,66	-	-	6	14431,66	-	-
Заказники, усього	25	32573,78	X	82	48388,99	X	X	107	80962,77	X	-
у тому числі:											
ландшафтні	16	28538,78	X	49	39002,29	X	X	65	67541,07	X	-
лісові	5	2955	X	3	1021	X	X	8	3976	X	-
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	X	21	5042	X	-
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	X	1	287	X	-
орнітологічні	2	748	X	3	462,6	X	X	5	1210,6	X	-
ентомологічні	-	-	X	4	462,1	X	X	4	462,1	X	-
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	X	2	2422	X	-
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	X	1	22	X	-

	Об'єкти ПЗФ										% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			усього	
	кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га			
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування					
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	-
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	-
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	-
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	363,94	X	53	511,94	X	-	-
у тому числі:											
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	-	-
ботанічні	1	56	X	35	312,24	X	36	368,24	X	-	-
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	-
гідрологічні	-	-	X	2	3,5	X	2	3,5	X	-	-
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	-	-
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	-	-
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	-	-
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	-	-
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	32	36640,98	-	148	63766,29	-	182	100721,27	-	-	-

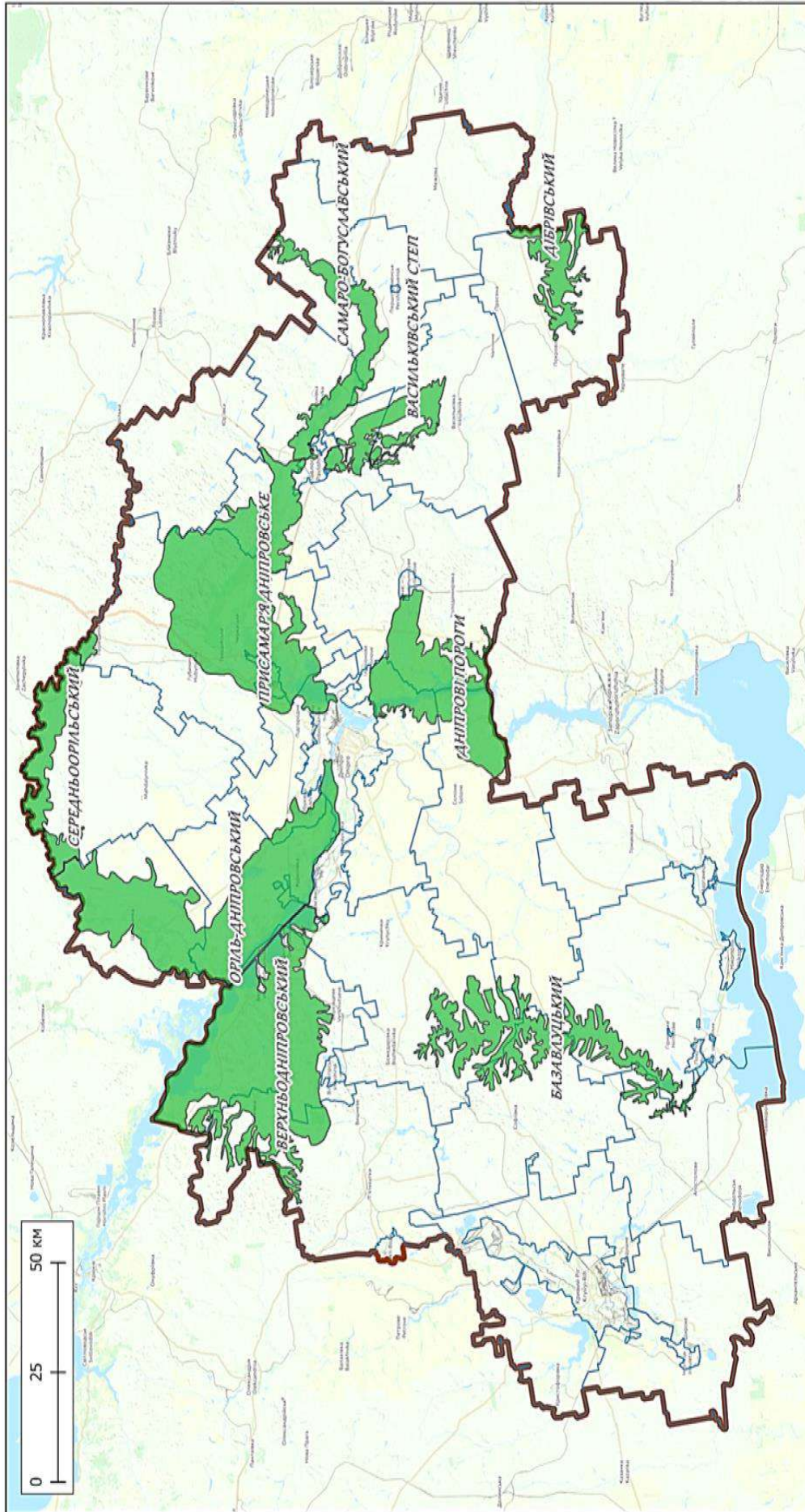

Рис. 5.4.1.1. Природні регіони екологічної мережі у межах Дніпропетровської області

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

Водно-болотне угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава” (рис. 5.4.2.1.), згідно Паспорту ВБУ (date of designation 29 juli 2004, site no: 1399) є угіддям міжнародного значення і знаходиться у складі природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”. У зв’язку з цим господарська діяльність в його межах на абсолютній більшості території не проводиться. Здійснюються лише наукові дослідження, природоохоронні заходи та моніторинг стану довкілля. На 38 га лук дозволяється сінокосіння (згідно паспорту ВБУ).

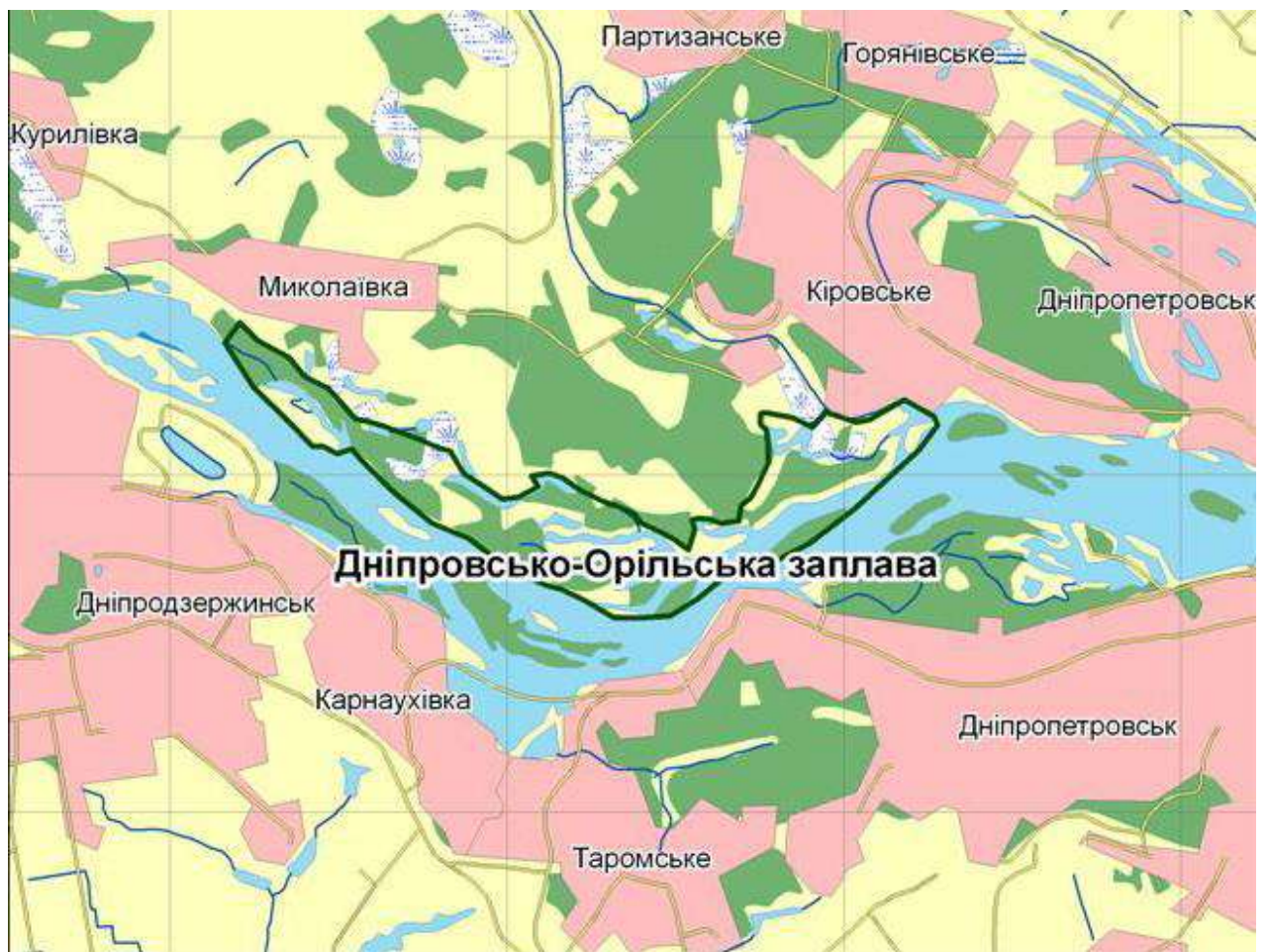

Рис. 5.4.2.1. Дніпровсько-Орільська заплава

Оскільки водно-болотне угіддя міжнародного значення “Дніпровсько-Орільська заплава” є ядром, основною частиною заповідника, заходи із управління водно-болотним угіддям проводяться згідно затверджених планів наукової та науково-технічної діяльності та еколого-освітньої діяльності, а також програм та індивідуальних планів робіт співробітників наукового відділу заповідника.

Спільно з навчальними закладами в рамках еколого-освітньої діяльності здійснюються щорічні моніторингові дослідження стану як рідкісних видів, так і усього водно-болотного угіддя загалом.

5.5. Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду

Туристично-рекреаційні ресурси Дніпропетровської області – це об'єкти, що використовуються чи можуть бути використані для відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення населення. Вони можуть бути поділені на природні та соціально-економічні (культурні об'єкти, пам'ятки архітектури, історії, археологічні стоянки, місця, пов'язані з перебуванням видатних діячів тощо).

На території Дніпропетровської області знаходиться 32 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

М'який клімат, мінеральні джерела, лікувальні грязі Дніпропетровщини – все це створює умови для лікування та відпочинку. Тут працює 40 санаторіїв, профілакторіїв та пансіонатів з лікуванням, 87 баз відпочинку, 913 дитячих таборів відпочинку (з них 25 позаміських). Природно-рекреаційний потенціал: Солоний лиман – рівнинний грязьовий і бальнеологічний курорт степової зони, розташований за 20 км від Дніпра. Лікувальні природні ресурси – грязь і рапа лиману, а також питна вода, що після промислового розливу використовується як столова та лікувальна під назвою “Знаменівська”. У літній період функціонує більше 10 міських пляжів, які є безпечними для купання: проведено очистку піску, дна водоймищ, дезінфекція пляжного обладнання, підсипано пісок або галька тощо.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

Територія області займає 3192,3 тис. га, з них: сільськогосподарські землі – 2512,1 тис. га, ліси і інші лісовкриті площі – 187,5 тис. га, забудовані землі – 43,5 тис. га, відкриті заболочені землі – 26,7 тис. га, відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом – 9,8 тис. га. Усього земель (суші) – 3039,6 тис. га, території, що покриті поверхневими водами – 152,7 тис. га.

Основний фонд ґрунтового покриття Дніпропетровської області складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу від легкосуглинкових до легкоглинистих. Найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя – 78,7 %, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Діяльність господарств агропромислового комплексу Дніпропетровської області в галузі рослинництва здійснюється із застосуванням заходів з підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах.

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

В області найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь у 2017 – 2021 роках наведена у таблиці 6.1.1.1.

6.1.2. Стан ґрунтів

Проблема збереження ґрунтового покриву сільськогосподарських угідь та родючості ґрунтів набула загрозливих масштабів. Особливо великої шкоди родючості чорноземів в області завдає водна ерозія, причинами якої є велика розораність сільськогосподарських угідь, насиченість сівозмін просапними культурами, невиконання протиерозійних заходів на схилах.

В зв'язку з цим проводиться моніторинг земель з метою оцінки ефективності родючості ґрунту, прогнозування та оброблення інформації про сучасний стан сільськогосподарських угідь, розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання негативним змінам стану земель.

До основних джерел забруднення сільськогосподарських угідь відносять забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами, нітратами, радіоактивними елементами. Головною причиною забруднення ґрунтів є наднормативне внесення отрутохімікатів, мінеральних добрив.

Систематично проводиться лабораторний моніторинг за забрудненням ґрунтів. Проведення спостережень за забрудненням ґрунтів включає вибіркоче визначення токсикантів промислового походження, а також спостереження за забрудненням ґрунтів сільськогосподарських угідь залишковими кількостями пестицидів та нітратів, важкими металами, радіонуклідами.

Таблиця 6.1.1.1. Структура земельного фонду регіону

	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Основні види земель та угідь										
Загальна територія	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя	2513,0	78,7	2511,5	78,7	2513,2	78,7	2512,1	78,7	2512,1	78,7
з них:										
рілля	2127,4	66,6	2126,8	66,6	2152,7	67,4	2152,6	67,4	2152,6	67,4
перелоги										
багаторічні насадження	53,1	1,7	53,1	1,7	49,94	1,6	49,9	1,6	49,9	1,6
сіножаті і пасовища	332,5	10,4	331,5	10,3	310,5	9,2	309,5	9,2	309,5	9,2
2. Ліси і інші лісовкриті площі	192,8	6,0	193,4	6,1	187,48	5,9	187,5	5,9	187,5	5,9
з них вкриті лісовою рослинністю	163,7	5,1	82,08	2,6	88,51	2,8	84,7	2,7	84,7	2,7
3. Забудовані землі	193,2	6,1	31,7	1,0	42,5	1,3	43,5	1,4	43,5	1,4
4. Відкриті заболочені землі	26,1	0,8	27,49	0,9	25,5	0,8	26,7	0,8	26,7	0,8
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	41,6	1,3	10,13	0,3	9,8	0,3	9,8	0,3	9,8	0,3

Основні види земель та угідь	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
6. Інші землі	418,7	13,1	418,01	13,1	413,9	13,0	412,8	12,9	16,96*	2,7
Усього земель (суша)	3036,6	95,1	3036,6	95,1	3036,7	95,2	3039,6	95,2	128,1*	20,4
Території, що покриті поверхневими водами	155,7	4,9	155,65	4,9	152,6	4,8	152,7	4,8	11,8*	1,88

*інформацію надано Затишянською, Вишнівською, Глеюватською, Гречаноподівською, Девладівською, Зеленодольською, Нивотрудівською, Новолатівською, Новопавлівською, Софіївською, Широківською, Апостолівською, Богданівською, Юр'ївською, Межиріцькою, Вербківською, Троїцькою, територіальними громадами області, а також Синельниківською районною державною адміністрацією

Кожного року лабораторія обстежує ґрунти населених пунктів на токсиканти промислового походження та землі адміністративних районів на залишкові кількості пестицидів. Оцінка стану забруднення ґрунтів проводиться шляхом порівняння концентрації вмісту забруднюючих речовин з встановленими граничнодопустимими концентраціями.

6.1.3. Деградація земель

До деградованих земель відносяться земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин та земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами. До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно не ефективним.

Основні підприємства, що порушують землі області, це гірничозбагачувальні комбінати, які проводять розробку корисних копалин відкритим способом та шахти.

Процес формування гумусового шару та процес його деградації носять довгостроковий характер, тому виділити зміни, які відбулися за останні два – три роки, не уявляється можливим.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Одним з основних чинників антропогенного впливу на земельні ресурси є гірничо-видобувна промисловість.

Розробка корисних копалин відкритим способом потребує проведення розкривних робіт, що призводить до порушення земель. Дані стосовно порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель на території Дніпропетровської області наведено у таблиці 6.2.1.

Таблиця 6.2.1. Порушені, відпрацьовані та рекультивовані землі

Землі	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Порушені, тис. га	37,9500	37,9500	37,9500	37,9500	37,9500
% до загальної площі території	1,51	1,51	1,51	1,51	1,51
Відпрацьовані, тис. га	6,0300	6,0300	6,0300	6,0300	6,0300
% до загальної площі території	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24
Рекультивовані, тис. га	0,002	4,65	4,65	*	*
% до загальної площі території	0,0001	0,14	0,14	*	*

* дані не надані Головним управлінням Держгеокадастру у Дніпропетровській області

Програмою по земельній реформі на 2017 – 2021 роки, що затверджена рішенням Синельниківської міської ради від 14.12.2017 № 427-24/VII (зі змінами), передбачені заходи щодо розробки проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок водного фонду міста (проекти землеустрою щодо

визначення розмірів та встановлення меж прибережних захисних смуг, пляжних зон; проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж території земель водного фонду та водоохоронних зон).

6.3. Охорона земель

Дніпропетровщина – гарний приклад для інших областей, як проводити реформу децентралізації. Перехід до нової системи адміністрування, у першу чергу, – благо для людей. Мешканці сіл самі вирішують, з якими населеними пунктами бажають об'єднатися. Від такої кооперації вони отримують багато переваг – і самостійність у прийнятті рішень, і додаткові фінансові можливості. Територіальні громади області утримують національне лідерство і за фінансовою спроможністю.

Основною метою програм розвитку земельних відносин є забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів.

Основними напрямками яких є:

- проведення робіт із інвентаризації земель;
- розроблення документації із землеустрою ;
- забезпечення подальшого розвитку відносин власності на землю;
- розвиток ринку земель;
- підготовка, організація та проведення земельних торгів у формі аукціонів;
- організація моніторингу земель громади.

Вирішення цих питань можливе лише за умови проведення землевпорядних робіт і заходів, які спрямовані на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території населених пунктів громади.

Достовірні дані про площі, межі, склад угідь та конфігурацію земельних ділянок надають можливість прогнозувати використання земель. Важливо знати, які земельні ділянки не використовуються, або використовуються нераціонально, не за цільовим призначенням, всупереч вимогам земельного та природоохоронного законодавства. Засобом набуття таких знань служить інвентаризація. Метою інвентаризації земель є встановлення місця розташування об'єктів землеустрою, їх меж, розмірів, правового статусу, виявлення земель, що не використовуються, використовуються нераціонально або не за цільовим призначенням, виявлення і консервації деградованих сільськогосподарських угідь і забруднених земель, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру, здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і прийняття на їх основі відповідних рішень органом виконавчої влади та органом місцевого самоврядування.

7. НАДРА

Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Відповідно до Кодексу України про надра, надра надаються у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр. Право на користування надрами засвідчується актом про надання гірничого відводу.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1174 “Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України” (із змінами), спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами) видає Держгеонадра.

Державне науково-виробниче підприємство “Державний інформаційний геологічний фонд України” (ДНВП “Геоінформ України”) є науково-виробничою установою Державної служби геології та надр України, яка збирає, зберігає, аналізує та надає у користування інформацію, що утворилася в процесі геологічного вивчення та використання надр.

Предметом діяльності ДНВП “Геоінформ України” є :

- створення й забезпечення функціонування галузевого державного архіву геологічних документів;
- науково-дослідні, тематичні, дослідно-методичні, проектно-технологічні роботи (у тому числі спрямовані на використання засобів комп'ютеризації та телекомунікації) щодо аналізу, систематизації, узагальнення, інтерпретації, зберігання й передавання архівної, аналітичної та картографічної інформації з геологічного вивчення та використання надр;
- державна реєстрація та облік робіт з геологічного вивчення надр України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони;
- приймання, облік, постійне зберігання, аналітично-статистичне оброблення та надання у користування документів Національного архівного фонду, що містять результати робіт з геологічного вивчення та використання надр;
- ведення системи обліку об'єктів Державного фонду родовищ, запасів та проявів корисних копалин, а саме:
  - державного кадастру родовищ і проявів корисних копалин;
  - державного кадастру родовищ підземних вод;
  - державного балансу запасів корисних копалин;
  - ведення державного обліку нафтових і газових свердловин;
- вивчення стану і перспектив розвитку мінерально-сировинної бази країни.

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

За різноманітністю і значимістю природних ресурсів Дніпропетровська область є однією з найбагатших в Україні. Дніпропетровщина відзначається

підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Про багатство надр області відомо не тільки у державі, Європі, а й у світі, адже тут зосереджені унікальні родовища копалин, значні запаси залізної і марганцевої руд, кам'яного та бурого вугілля, є нафта, природний газ, рідкісні та кольорові метали. Потужною товщею вздовж річки Інгулець більше як на 100 км залягають залізні руди Криворізького басейну, який займає перше місце в Україні.

Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин. Забезпеченість мінеральними ресурсами більша ніж втричі у порівнянні із загальнодержавним рівнем. В області видобувається 100 % марганцевої руди, залізна руда, вугілля, уран, рідкоземельні метали, каолін та граніти, нафта та газ. За кількістю розвіданих запасів та річним обсягом видобутку Криворізький залізорудний басейн займає перше місце в Україні.

Одним із найбільших у світі є Нікопольський басейн марганцевих руд. Значні родовища руд – Оріхово-Павлоградська та Чортомлицька магнітні аномалії, Жовтянське родовище. Також є поклади титану, рутило-ільменітових руд, цирконію, нікелю, кобальту. А родовища “Сергіївське” та “Балка Золота” мають схожість з аналогічними родовищами Канади, Австралії та Південної Африки. Також у надрах області зосереджені значні поклади каменеоблицювальної сировини багатой кольорової гамаи.

У Дніпропетровській області розвідано єдине в Україні родовище талько-магнезитів, розробка якого дасть змогу на 60–70 % забезпечити потреби України у вогнетривкій сировині та значно зменшити її імпорт з інших країн. До того ж у процесі збагачення талько-магнезитів отримується високоякісний і цінний тальк. У надрах області зосереджені значні поклади каменеоблицювальної сировини багатой кольорової гамаи.

При розробці Малишівського і Балка Крута комплексних родовищ (Дніпропетровська область) добувається концентрат ставроліту. Балансові запаси ставроліту на цих родовищах становлять майже 1,24 млн т.

У краї розвідано 15 родовищ мінеральних вод, що дає можливість повністю забезпечити потреби населення у лікувальних, лікувально-столових і столових водах.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

У відповідності до геолого-структурної будови та гідрогеологічних умов переважна частина території Дніпропетровської області належить до практично непридатної щодо організації централізованого водопостачання за рахунок підземних вод. Вона основним чином пристосована до Українського басейну тріщинних вод (Верхньодніпровський, Дніпропетровський, Синельниківський, Васильківський, Покровський, П'ятихатський, Криничанський, Солонянський, Криворізький, Софіївський, Нікопольський, Томаківський райони) та

Причорноморського артезіанського басейну (Широківський, Апостолівський райони).

До найбільш непридатної для організації водопостачання відносяться території Апостолівського, Васильківського, Криворізького, Нікопольського, Софіївського, Томаківського, Широківського районів.

Дніпропетровська область розташована у зоні нестійкого зволоження, де зв'язок режиму ґрунтових вод з кліматичними факторами менш чіткий – зарегульований.

Зони з найбільш високою водозбагаченістю горизонтів тяжіють до долин рр. Самари, Орелі, Вовчої на території Дніпровсько-Донецького басейну (Царичанський, Петриківський, Магдалинівський, Новомосковський, Юр'ївський, Павлоградський, Петропавлівський, Межівський райони), р. Дніпро у районі Дніпродзержинського водосховища (Петриківський район), Домотканьської депресії на території Українського басейну тріщинних вод (Верхньодніпровський район).

До найбільш сприятливих за умовами водопостачання підземною водою відносяться території Петриківського, Петропавлівського, Павлоградського, Верхньодніпровського, Магдалинівського районів.

Водозабезпечення Васильківського, Магдалинівського, Межівського, Петриківського, Покровського, Царичанського, Юр'ївського районів водою питної якості відбувається тільки за рахунок підземних вод.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Екзогенні геологічні процеси (ЕГП), як і всі природні процеси, є динамічною частиною природного середовища. Їх розвиток відбувається у верхній частині літосфери, контролюється її властивостями та проявляється як зміна її форм, складу та властивостей. Мінливість інженерно-геологічних умов у межах України пов'язана з структурно-геологічною будовою, зонально-кліматичними, геоморфологічними, гідрогеологічними та сейсмічними факторами. Разом з техногенними чинниками це визначає площі поширення екзогенних геологічних процесів (ЕГП) і явищ. Протягом останніх десятиліть активна урбанізація, залучення в сферу господарської діяльності територій з розвитком природних екзогенних геологічних процесів призвели до значного зростання техногенних навантажень на верхню зону геологічного середовища (ГС) та активізацію ЕГП у регіональному плані.

Моніторинг ЕГП – це система спостережень, збирання, передавання, зберігання та аналізу інформації щодо стану ЕГП, прогнозування їх змін. Пріоритетними завданнями цієї системи є відведення кризових змін екологічного стану довкілля, передбачення надзвичайних екологічних ситуацій та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень щодо подолання негативних впливів розвитку ЕГП.

Основою моніторингу ЕГП є спостережна мережа по вивченню режиму екзогенних геологічних процесів та чинників, що їх обумовлюють (природні та

техногенні). Об'єктами моніторингу ЕГП є окремі їх прояви або групи проявів та ділянки розвитку, які характеризуються однорідними геологічними умовами та режимом швидкоплинних чинників.

Моніторингові роботи по вивченню переробки берегів водосховищ, процесів абразії, ерозії, карсто- та селеутворення, просідань земної поверхні над гірничими виробками проектом не передбачені.

У межах Дніпропетровської області розвиток ЕГП обумовлюють як природні, так і техногенні чинники. Тут поширені зсуви, підтоплення, осідання земної поверхні над гірничими виробками, переробка берегів водосховищ, карст та просідання лесових ґрунтів (рис. 7.2.2.1).

7.2.2.1. Зсувні процеси

Зсуви займають домінуюче положення серед ЕГП внаслідок значного поширення майже у всіх адміністративних областях, насамперед, на територіях інтенсивного господарського освоєння. Вони виникають на порівняно незначній площі, проте їх активізація має значні негативні наслідки через швидкоплинність їх розвитку та значні деформації та руйнування інженерно-господарських об'єктів. Головними природними чинниками активізації зсувів є метеорологічні, гідрологічні, гідрогеологічні, сейсмічні тощо.

Сучасна активізація зсувів, що розвиваються на схилах різного генезису, досить часто пов'язана з проявом супутніх процесів – ерозійного та абразійного, що є чинниками підсилення основного процесу.

Вплив господарської діяльності на розвиток зсувів часто обумовлюється додатковим навантаженням, підрізкою схилів під час будівельних робіт, створенням динамічних навантажень тощо. Розвиток зсувного процесу викликає руйнування та деформації багатьох промислових, інженерних, житлових та громадських споруд. Особливо активного прояву процес набув на правобережжі Дніпра та його правих приток. Активізація зсувів у місцях забудови негативно впливає на безпеку споруд і будівель, функціонування господарських об'єктів і територій в цілому.

Моніторингові спостереження у 2021 році проводились на 26 зсувних ділянках I та II категорії та на 15 ділянках підтоплення I категорії.

Розвиток зсувних процесів на території області обумовлений особливостями геолого-гідрогеологічних умов окремих територій. Загальна кількість зсувів та зсувних ділянок складає 382 одиниці, у тому числі в м. Дніпро – 133 зсуви, в м. Кам'янське – 22 зсуви, 227 зсувів на території області. Загальна зсувна площа складає 20,84 км². У період довивчення території виявлено ще 17 зсувів, але до кадастру вони поки що не занесені. З 26 обстежених моніторингових ділянок активні зсувні процеси у 2021 р. спостерігались на 4 ділянках.

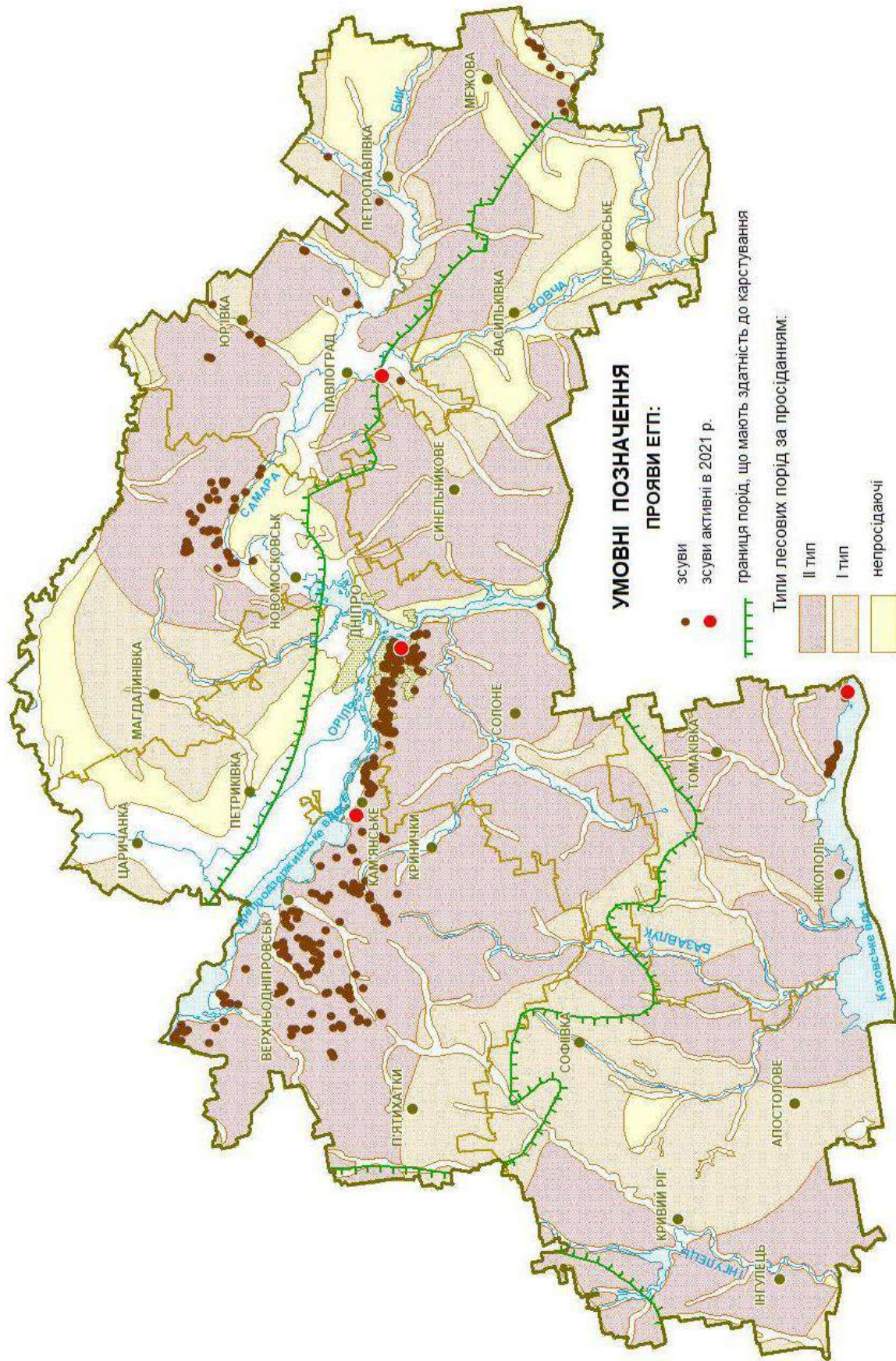

Рис. 7.2.2.1. Поширення ЕГП на території Дніпропетровська області

Зсувні ділянки, що розташовані в балках міст Дніпро та Кам'янське, залишаються небезпечними для інженерних споруд та життєдіяльності людей. Головна причина розвитку зсувів – перезволоження лесових ґрунтів на схилах поверхневими та підземними водами у результаті постійного або періодичного підйому підземних вод (після сніготанення, випадання опадів), неорганізоване скидання поверхневих вод (балки Шамишина, Карнаухівська), посилення донної ерозії за рахунок скидання промислових і побутових стоків (балки Баранникова, Аптекарьська, Довга (кол. Червоноповстанчеська).

У м. Дніпро в активному стані знаходився зсув у центральній частині міста (вул. Горяна та Роднікова, пров. Крута Балка, тупик Крута Балка) на лівому схилі балки Крута. Причини утворення зсуву природно-техногенні – активізація ерозії схилів балки, просідання насипних ґрунтів під будинками та забудова верхньої частини схилу. Пошкоджені всі будинки по вул. Роднікова, чотири будинки по вул. Горяна (всі відселені), та три будинки по пров. Крута Балка (два відселені). Загальна площа порушеної ділянки близько 2,5 га (0,025 км²). При повторних обстеженнях зміни не простежуються, окрім прогресуючих тріщин у пошкоджених будинках.

Схильними до активізації в м. Дніпро були зсувні ділянки: на правому схилі балки Рибальська (пров. Кірова 92а, вул. Нахімова, 90, вул. Гавриленка, 10), загальною площею 5,3 га; на правому схилі та в верхів'ї балки Краснопільська (житловий масив “Мирний”, завод “Дніпрошина”, вул. Б. Кротова та Підмогильного), загальною площею 2,7 га; на правому схилі балки Аптекарьська (вул. Токарного, Богданова, Канатна, пров. Токарного), загальною площею 0,9 га, (вул. Сірко, Ласточкина та Балка Довга), загальною площею 3,8 га.

У м. Кам'янське активна зсувна ділянка розташована на правому схилі балки Шамишина (житловий масив “Черьомушки”, вул. Онищенко, Скалика, Цюлковського) у центральній частині міста.

Зсувна ділянка, загальною площею 1,1 га, у верхів'ї балки Баранникова (м. Кам'янське, пров. Островського) є схильною до активізації.

Процеси сповзання берегів Каховського водосховища розвиваються на схід від м. Нікополь, у районі сс. Придніпровське, Добра Надія. Тут спостерігаються значні фронтальні зсуви довжиною до 175 м і шириною до 30 м, складної будови з чисельними сходами. Зсування тісно пов'язане з абразивною роботою хвиль Каховського водосховища.

Активним у 2021 р. був зсув на правому схилі Каховського водосховища в районі с. Вищетарасівка Нікопольського району. Відстань до східної околиці села складає близько 1,0 км. Загальна площа зсуву 3,5 га. На прилеглій території широко розповсюджені обвальні повторні зсуви. Зсувна ділянка загрожує руйнуванням ґрунтовій дорозі та повним знищенням лісосмуги утримання.

Розвиток зсувів у районі правого схилу долини р. Самара та її приток пов'язаний з повсюдним виходом строкатих глин на схилах глибоко врізаних балок і ярів. Тут розповсюджені переважно глибокі зсуви, за формою

фронтальні або циркоподібні. Зсуванню сприяє інтенсивна глибинна та бічна ерозія водотоків.

У 2021 р. спостерігалась активізація зсуву в с. Привовчанське Павлоградського району на лівому схилі долини р. Вовча. Відстань до північно-східної околиці села складає 1 км. Причини утворення зсуву природно-техногенні – активізація ерозії схилів річки, зрошення орних полів і розвантаження ґрунтових вод. Загальна площа порушеної ділянки близько 3,0 га (0,030 км²).

Схильними до активізації залишаються зсувні ділянки: у Новомосковському районі - с. Новостепанівка, 0,3 км на південний схід від південної околиці, на лівому схилі верхів'я балки Іскова, загальна площа 1,8 га; с. Андріївка, 0,5 км на схід від східної околиці, на правому схилі долини р. Самара, загальна площа 0,6 га; с. Губиниха, 0,7 км на схід від південної околиці, яр на правому схилі балки Огланова, загальна площа 0,4 га; у Дніпровському (кол. Солонянський) районі - с. Військове, південно-східна околиця, на лівому схилі яру, загальна площа 2,0 га.

Район правого схилу долини р. Дніпро в межах басейнів рр. Омельник, Домоткань і Самоткань (територія Кам'янського району) характеризується наявністю численних зсувів на схилах долин малих річок, балок та ярів, а також на узбережжі Дніпродзержинського водосховища. Вони взаємопов'язані з активною яружно-балковою ерозією постійних і тимчасових водотоків (опливини, зсуви-потоки), а також з інтенсивною абразійною діяльністю хвиль Дніпродзержинського водосховища (зсуви-обвали). Моніторингові ділянки на цій території не виділені.

7.2.2.2. Карст

Карст є особливо небезпечним екзогенним процесом, що розвивається при взаємодії води з розчинними гірськими породами, і це призводить до порушення стійкості території – її здатності зберігати функціональні несучі властивості під впливом інженерних споруд.

Породи, що здатні до карстування, є найбільш чутливими до змін довкілля. Закономірності розвитку карсту пов'язані з літологічним складом порід, просторовим їх розповсюдженням та потужністю покривних порід, ступенем і умовами водопроникності, взаємодією поверхневих і підземних вод на породи, що карстуються, а також з антропогенними чинниками.

Деформації, що виникають у зв'язку з господарським освоєнням закарстованих територій (провали, воронки, осідання), супроводжуються руйнуванням будівель і споруд, розривами підземних комунікаційних мереж, ускладненням експлуатації гірничих виробок, втратами водних ресурсів із водосховищ і каналів, зменшенням площ орних земель тощо.

Відклади, що мають здатність до карстування, поширені на площі 17,63 тис. км². Карст покритого типу фіксується на площі 1,55 тис. км² (4,9 %), перекритого – 16,08 тис. км² (50,4 %).

Вапняки Нижньодніпровського карстового району (Криворізький та Нікопільський р-ни) відносяться до сильно – і дуже сильно водопроникних, сильно закарстованих і сильно тріщинуватих. По численних балках, долинах рік зустрічається безліч джерел - виходів карстових вод. Територія річкових долин і великих балок віднесена до району ризику. На межиріччях поверхневі карстопрояви представлені понорами та корозійними воронками.

В межах площі промислового Кривбасу, в процесі розробки залізорудних родовищ, виявлений глибинний палеокарст. Палеокарст представлений такими підземними формами як: розширені тріщини, порожнини різної форми і розмірів, зони кавернозних, ослаблених зруйнованих і розріджених порід. Геологічним підприємством моніторингові спостереження за даним процесом не проводяться.

Активізація карстового процесу можлива в районі м. Кривий Ріг, де відмічались випадки катастрофічного поглинання карстовими порожнинами мінералізованих шахтних вод, у районах гідротехнічних і меліоративних систем (Каховське водосховище) та за рахунок шахтного водовідливу на ділянках шахторозробок.

Переробка берегів відбувається вздовж берегів Дніпродзержинського водосховища. За даними спостережень минулих років середня ширина смуги переробки складає 68,0 м, середня швидкість – 3,2 м/рік. У районі с. Дніпровське швидкість переробки становить 5,6 м/рік, ширина абразійно-обвального берегу – 117,9 м. Моніторингові спостереження за розвитком даного процесу не проводяться.

Осідання земної поверхні над гірничими виробками відмічена в районах, де гірничовидобувні роботи ведуться на глибинах 850,0-1300,0 м, площа підробленої території в межах гірничих відводів шахт Західного Донбасу складає 558,83 км², у межах гірничих відводів шахт Кривбасу – 162,0 км², загальна площа осідання земної поверхні – відповідно 109,0 і 47,11 км². Середня глибина осідання коливається від 0,7-1,4 м у районі шахтних полів Західного Донбасу, до 1,0-15,0 м – у межах Кривбасу. Площа осідання на забудованій території в межах шахт Західного Донбасу складає 6,78 км², у межах шахт Кривбасу – 15,57 км², середня глибина – відповідно 1,0 і 5,0 м. У 2014 р. була зафіксована ділянка прояву деформацій земної поверхні, довжиною близько 100,0 м, що знаходиться поблизу залізничної колії ділянки дороги Вечірній Кут – Шмакове (на 67-му кілометрі). Моніторингові спостереження за розвитком даного процесу не проводяться.

Лесові ґрунти, що здатні до просідання, поширені на площі 22,27 тис. км² (69,8 % території області). Лесові ґрунти, які характеризуються I типом ґрунтових умов за просіданням, займають площу 7,32 тис. км² (22,95 % території). На площі 14,95 тис. км² (46,9 %) поширені ґрунти, які характеризуються II типом ґрунтових умов за просіданням, непросідаючі лесові ґрунти займають площу 2,99 тис. км². На лесових ґрунтах другого типу розбудовані міста Апостолове, П'ятихатки, частково – Жовті Води, Кривий Ріг, Дніпро, Кам'янське та Марганець. Відчутні за величиною просадки, які

супроводжувалися серйозними деформаціями громадських та промислових споруд мали місце в містах Нікополь, Дніпро, Кривий Ріг.

7.2.2.3. Моніторингові ділянки підтоплення

Процес підтоплення є найбільш поширеним серед сучасних ЕГП, що проявляється як у природних умовах, так і під впливом техногенних чинників. Суть даного процесу – це підйом рівня ґрунтових вод та стійке порушення природного режиму зволоження, що викликає несприятливі зміни геологічного середовища.

В Дніпропетровській області – підтоплюються населені пункти, що використовують значні обсяги води без належного водовідведення.

Зважаючи на метеорологічні умови останніх років, а саме, збільшення середньорічних температур повітря та зменшення кількості опадів, складається тенденція до поступового зменшення природно підтоплених територій. Але на урбанізованих територіях та ділянках господарського освоєння (зрошення, сховища рідких побутових і промислових відходів, ставків та водосховищ) площі підтоплення можуть зростати.

Межі площ підтоплення за останній рік у порівнянні з попереднім роком майже не змінились (у середньому площі змінювались в межах $\pm 2-5$ км²), у порівнянні з минулими роками спостерігалось їх незначне зменшення. Глибина залягання рівня ґрунтових вод в умовах непорушеного рівня в порівнянні з попереднім роком коливалась в межах $\pm 0,1-0,55$ м. моніторингові спостереження проводились виключно по колодязях (інколи по погребях) на 15 ділянках I категорії.

Загальна площа територій, що перебувають у підтопленому стані, 7255 км² при глибині рівня ґрунтових вод 0-3 м, з них 2240 км² – при глибині рівня ґрунтових вод 0-2 м. Підтоплення відмічається на території 925 населених пунктів, з них 18 міст – загальна площа підтоплення 263 км², 34 селищ міського типу – загальна площа підтоплення 133 км² та 873 села – загальна площа підтоплення 976 км².

Основними чинниками, що сприяють розвитку підтоплення, є: порушення підземного і поверхневого стоку під впливом фільтрації із каналів Дніпро-Донбас, Дніпро-Кривий Ріг, великих водосховищ – Дніпродзержинського, Каховського, Південного, господарських ставків (більше 1300 шт), відстійників, ставків-накопичувачів промислових і шахтних вод, меліорація земель, забудова територій, втрати із комунікацій та ін. Загальна довжина каналів Дніпро-Донбас і Дніпро-Кривий Ріг складає 205,9 км. По обидва боки каналів підтоплені території на відстані 0,3-3,0 км. У межах площ зрошення в стані підтоплення знаходяться багато населених пунктів.

Підтопленими є міста Дніпро, Кам'янське, Кривий Ріг, Апостолове, Зеленодольськ, Широке, Інгулець, Вільногорськ, Тернівка, Першотравенськ, П'ятихатки, Нікополь, Орджонікідзе, Марганець, Гірницьке, Синельникове, Чаплине, Перещепине, Царичанка, Петриківка, Новомосковськ,

Верхньодніпровськ, Павлоград та ін.

У межах м. Кривий Ріг та м. Інгулець підтоплення відбувається в результаті проведення гірничо-видобувних робіт на Криворізькому залізорудному родовищі, підпору з боку Південного, Північного, Карачунівського, Кресівського водосховищ, замулення річок Саксагань та Інгулець і забудови їх заплави. Спостереження проводились на 7 моніторингових ділянках. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. У порівнянні з попереднім роком відбулось коливання рівнів $\pm 0,1-0,4$ м. Під час обстеження заходів щодо боротьби з підтопленням не помічено.

На ділянці в межах (смт Царичанка, сс. Турове, Дубове, Івано-Яризівка, Новостроївка, Вербове (кол. Царичанський район) підтоплення відбувається в результаті замулення річки Оріль та забудови її заплави. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 3-х м. У межах сіл Юр'ївка, Семенівка, Ненадівка підтоплення обумовлено наявністю зрошувальної системи, витрат з каналу Дніпро-Донбас, замуленням річки Оріль і забудовою заплавно-старичних ділянок. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 2,7 м.

На ділянці в межах села Єлизаветівка (кол. Петриківський район) підтоплення відбувається в результаті підпору ґрунтових вод поверхневими водами Дніпродзержинського водосховища, відсутності належного стоку ґрунтових і поверхневих вод. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках становить близько 2,0 м.

У межах сіл Новопокровка, Кам'яне, Новоселівка, Павлівка, Котлярівка (кол. Солонянський район) підтоплення обумовлено відсутністю належного стоку ґрунтових і поверхневих вод, бо основні природні дрени – балки та невеликі річки заповнені ставковою водою. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 2,5-3,0 м.

У м. Синельникове (Синельниківський район) підтоплення відбувається в результаті міської забудови та відсутності належного поверхневого стоку. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 1,8-3,0 м.

У Павлоградському районі (с. Богданівка, м. Тернівка) підтоплення обумовлено частково підробкою гірничими виробками шахт Самарська, Тернівська та Західно-Донбаська, забудовою заплави річки Тернівка і замуленням її русла. Через просадки підроблених територій спричинився відносний підйом рівня ґрунтових вод, а в окремих місцях утворились заболочені ділянки. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 1,1-3,0 м. Протягом періоду спостереження рівні змінювались лише в залежності від кількості атмосферних опадів та середньомісячних температур повітря.

На ділянці смт Петропавлівка – с. Самарське (кол. Петропавловський р-н) підтоплення обумовлено забудовою, бездренними дорожніми насипами, відсутністю поверхневого стоку, а також сильним замуленням річок Самара та

Бик. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 1,4-3,0 м. Поверхневі дрени на території селища відсутні або сильно замулені (в центральній частині селища). На ділянці с. Васюківка – с. Хороше основна частина підтоплення припадає на територію заплави річки Самари, через замулення її русла та зарегульованість поверхневого стоку. За інформацією місцевих жителів підтоплення також відбувається за рахунок несанкціонованих скидів води зі ставків, що знаходяться у верхів'ї річки. Глибина залягання рівня ґрунтових вод на підтоплених ділянках коливається в межах 2,1-2,8 м.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Дніпропетровська область – одна з найбільш промислово розвинених областей України.

Статистична інформація за 2021 рік відсутня.

Разом з тим, за даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області на підприємствах області протягом 2020 року утворилося 309 398 тис. тонн відходів. Із загального обсягу утворених відходів 25,9 тис. тонн становлять відходи I-III класів небезпеки. Близько 28,2 % (87 132,9 тис. тонн) утилізовано, решта – спалено, у тому числі з метою одержання енергії, передано іншим підприємствам з метою утилізації або видалення та направлено в сховища організованого складування (поховання). Найбільшу частку утворення відходів у 2020 році становлять інші мінеральні відходи, змішані та недиференційовані матеріали, хімічні відходи, а також побутові та подібні відходи згорання.

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Протягом 2020 року на підприємствах області утворено 309,4 млн тонн відходів, близько 28,2 % з них утилізовано.

Детальна інформація стосовно відходів наведена у таблиці 8.2.1.

Таблиця 8.2.1. Динаміка основних показників поведження з відходами I - IV класів небезпеки (тис. т)*

№ з/п	Показники	2018 рік, тис. тонн	2019 рік, тис. тонн	2020 рік, тис. тонн
1	Утворено	243 598,8	252 234,5	309 398,4
2	Одержано від інших підприємств	3 245,5	2 518,3	–
3	Спалено	26,1	26,3	27,36
3.1	у тому числі з метою отримання енергії	25,3	25,9	26,98
4	Використано (утилізовано)	85 056,3	90 474,5	87 132,92
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	104 550,5	107 315,8	–
6	Передано іншим підприємствам			
	- для утилізації	1 512,0	1 567,9	–
	- для видалення	1 599,2	716,7	–
7	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	0,7	0,7	–
8	Наявність на кінець звітного року у сховищах організованого складування та на території підприємств	10 712 436,6	10 689 891,96	11 345 562,36

* Статистична інформація за 2021 рік відсутня.

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Згідно ст. 197 МКУ на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та/або їх випуск залежно від вимог відповідного закону здійснюються митними органами на підставі отриманих від державних органів, інших установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму “єдиного вікна” відповідних дозвільних документів.

Інформація про ввезення та вивезення у 2021 році вантажів, які підлягають контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів, згідно ПКМУ від 13.07.2000 № 1120 “Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків” наведена у таблиці 8.3.1.

Таблиця 8.3.1. Ввезення та вивезення у 2021 році вантажів, які підлягають контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів

Напрямок переміщення	Назва товару	Кількість тонн
вивезення	Цинковмісні відходи	172,80
ввезення	Полімери пропілену	1235,54
вивезення	Полімери пропілену	461,54
вивезення	Брухт дорогоцінних металів	0,018
ввезення	Брухт та відходи алюмінію	614,88
вивезення	Шлак доменний	77608,85
ввезення	Теплоізоляційні матеріали	1,31
ввезення	Склобій	1019,6
вивезення	Брухт чорних металів	26667,43
ввезення	Смола іонообмінна	0,1
вивезення	Смола іонообмінна	189,03
ввезення	Вироби з картону та паперової маси	57,93
ввезення	Одяг та взуття, що були використанні	40,40
ввезення	Гумові суміші (гранули)	478,90
вивезення	Поліацеталі	0,29
ввезення	Поліацеталі	94,55
ввезення	Поліефіри	0,05
ввезення	Клеї	4,13
вивезення	Клеї	8,69
вивезення	Біомаса з вмістом каротину	236,88
ввезення	Біомаса	1,00
ввезення	Фарби та лаки	26,79
вивезення	Фарби та лаки	577,27
ввезення	Плашковий шпат	3997,64
вивезення	Відходи від виробництва крохмалю (гдютен)	15782,00
ввезення	Натрієво-кальцієвий польовий шпат	15778,8
вивезення	Залізовмісні відходи виробництва чорних металів (згар цинку)	535,04
ввезення	Відходи, обрізки та скраб із пластмас	157,08
вивезення	Секондхенд	547,04

ввезення	Брухт титану та титанових сплавів	45,06
ввезення	Соева клітковина	151,50
ввезення	Одяг та взуття бувші у використанні	6356,07
вивезення	Паливна пелета з відходів деревини хвойних порід у мішках	62,05
ввезення	Відходи бавовни	221,06
ввезення	Відходи полівінілхлориду	20,28
ввезення	Відходи, обрізки та лом із полімерів етилену	379,95
ввезення	Негранульована теплоізолююча суміш на основі золи рисової лузги	81
ввезення	Таурит сланцевий тонкодисперсний марка	42
ввезення	Діоксид кремнію	102,89
ввезення	Прокатна окалина	1,07

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Екологічна безпека сьогодні розглядається як один з невід’ємних елементів національної безпеки. Дніпропетровська область є одним з найбільш індустріально-розвинених регіонів України.

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

На території Дніпропетровської області розташовано більше 500 промислових підприємств.

Однією з найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості Дніпропетровської області є металургія, яка включає в себе коксове, прокатне виробництво та інше. Технології, що використовуються на значній частині підприємств металургійної галузі, застарілі, їх вплив на навколишнє природне середовище проявляється в гігантських відвалах кар’єрів та шламонакопичувачах Кривбасу, міст Кам’янське, Дніпро та ін.

Внаслідок діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу виникають значні забруднення атмосферного повітря, зсувонебезпечні явища, підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь. Негативний вплив на навколишнє природне середовище здійснюють утворені гігантські відвали кар’єрів та шламонакопичувачів.

Чотири найбільші шламонакопичувачі створили зону екологічної небезпеки для м. Кривий Ріг, а один з них – для більшості сільської території Широківського району. Техногенне навантаження складають гігантські хвостосховища і шламонакопичувачі м. Жовті Води та Західного Донбасу, а також теплових електростанцій; кар’єри мм. Марганця, Покрову, Вільногірська; провали земної поверхні під шахтами Західного Донбасу і Кривбасу, десятки відстійників і накопичувачів токсичних відходів.

Кривий Ріг є одним з основних центрів розвитку промисловості України та, зокрема, Дніпропетровської області. Місто має великий промисловий потенціал та належить до найбільш екологічно напружених міст України. Основою народногосподарського комплексу міста є залізорудна промисловість, що базується на одному із самих великих родовищ залізної руди у світі. Видобуток та переробка залізної руди пов’язана, зокрема зі значними викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Ще одним техногенно-напруженим містом в Дніпропетровській області є м. Кам’янське, на території якого розташований потужний промисловий комплекс, що суттєво впливає не тільки на екологічний стан міста, а й на екологічну ситуацію в області та країні в цілому. Техногенні геохімічні перетворення атмосфери, забруднення повітря та води, радіаційна спадщина – одні з найактуальніших проблем для міста. На відносно невеликій території знаходиться більше 50-ти промислових підприємств різних галузей промисловості: металургійної, хімічної, коксохімічної, машинобудівної, енергетичної та інших, деякі з них розташовані в центральній частині міста.

Ще одним з факторів забруднення території міста є велика кількість небезпечних відходів, яка залишилась у “спадщину” з радянських часів. Це залишки уранового виробництва від діяльності державного підприємства “Придніпровський хімічний завод”, залишки виробничої діяльності цехів переробки аміаку приватного акціонерного товариства “ДніпроАзот” та інші.

Відмінністю м. Кам’янське від інших потужних промислових центрів України залишається наявність потенційно небезпечних 10 хвостосховищ, в яких накопичено близько 42 млн тонн радіоактивних відходів загальною активністю $3,1 \times 10^{15}$ Бк. Безпосередньо у межах міста розташовано 5 хвостосховищ, в яких накопичено 13 млн тони радіоактивних відходів, тобто на одного мешканця міста припадає 53 тонни радіоактивних відходів.

Хвостосховища, що утворилися протягом 1948-1991 років внаслідок уранового виробництва на виробничому об’єднанні “Придніпровський хімічний завод”, залишаються джерелом забруднення довкілля і разом з виробничими приміщеннями – джерелом опромінення персоналу і населення міста, обумовлюючи можливість шкоди для їх здоров’я, та сприяють перетворенню прилеглої території на територію з постійними небезпечними екологічними умовами проживання.

Екологічна безпека оборонної діяльності

У 2021 році Державною екологічною інспекцією Придніпровського округу (Дніпропетровська та Кіровоградська області) на території Дніпропетровської області планових перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства України на території військових частин не здійснювалось.

9.2. Об’єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

Інформацію щодо об’єктів, що становлять екологічну небезпеку, наведено у таблиці 9.2.1.

Таблиця 9.2.1. Перелік екологічно небезпечних об'єктів

№ з/п	Підприємства (найбільш забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1	ПАТ "Арселор Міттал Кривий Ріг", м. Кривий Ріг	Виробництво чавуну, сталі та феросплавів	Згідно з даними Міністерства юстиції України	
2	ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля"	Добування кам'яного вугілля	-/-	
3	ПАТ "Дніпровський меткомбінат"	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-/-	
4	АТ "Південний гірничозбагачувальний комбінат"	Добування залізних руд	-/-	
5	ВП Криворізька ТЕС ПАТ ДТЕК "Дніпроенерго"	Виробництво електричної енергії	-/-	
6	АТ "Нікопольський завод феросплавів"	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-/-	
7	АТ "Покровський гірничозбагачувальний комбінат"	Добування залізних руд	-/-	
8	ПрАТ "Північний гірничо-збагачувальний комбінат"	Добування залізних руд	-/-	
9	ПрАТ "Інгولهцький гірничо-збагачувальний комбінат"	Добування руд інших кольорових металів	-/-	
10	ПрАТ "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат"	Добування залізних руд	-/-	
11	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО ДЕРЖАВНЕ НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "УКРМЕХАНОБР"	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-/-	
12	ПрАТ "Суша Балка"	Добування залізних руд	-/-	
13	ДП "Східний гірничо-збагачувальний комбінат"	Добування уранових і торієвих руд	-/-	
14	АТ "Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат"	Добування залізних руд	-/-	
15	ПАТ "Криворізький залізрудний комбінат"	Добування залізних руд	-/-	

Продовження таблиці 9.2.1. Перелік екологічно небезпечних об'єктів

№ з/п	Підприємства (найбільші забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
16	ПАТ "Дніпровський Меткомбінат"	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
17	КП "Дніпроводоканал" Дніпровської міської ради	Забір, очищення та постачання води	-//-	
18	ТОВ ВКФ "НАЙС"	Каналізація, відведення й очищення стічних вод	-//-	
19	КП ДОР "Аульський водовід"	Забір, очищення та постачання води	-//-	
20	ПРАТ "Петриківський рибгосп", Петриківський р-н	Прісноводне рибництво (аквакультура)	-//-	
21	КВП КМР "Міськводоканал", м. Кам'янське	Забір, очищення та постачання води	-//-	
22	ПРАТ "Енергоресурси"	Виробництво електричної енергії	-//-	
23	Комунальне підприємство "Павлоградське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства"	Забір, очищення та постачання води	-//-	
24	ПРАТ "Дніпровський металургійний завод"	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
25	КП "Жовтоводський водоканал" ДОР	Забір, очищення та постачання води	-//-	
26	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРИВИЙ РІГ ЦЕМЕНТ"	Виробництво цементу	-//-	

9.3. Радіаційна безпека

Інформація представлена за даними Центральної державної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки, яка здійснює нагляд за діяльністю у сфері використання ядерної енергії на територіях Дніпропетровської та Кіровоградської областей.

9.3.1. Поводження з радіоактивними відходами

Дніпропетровський державний міжобласний спецкомбінат УкрДО “Радон”

Діяльність по збору, перевезенню та довгостроковому зберіганню (захороненню) радіоактивних відходів, які утворюються на підприємствах, установах та організаціях Дніпропетровської області, здійснює Дніпровська міжобласна філія Державного спеціалізованого підприємства “Об’єднання “Радон”.

Основна частина радіоактивних відходів, що приймаються на довгострокове зберігання, це зняті з експлуатації радіонуклідні ДІВ та радіоактивно забруднений металобрухт.

Протягом 2021 року до Пункту захоронення радіоактивних відходів (далі – ПЗРВ) Дніпровської міжобласної філії Державного спеціалізованого підприємства “Об’єднання “Радон” було прийнято на довгострокове зберігання наступні РАВ:

- тверді РАВ (ТРВ): 377,5 кг загальною активністю $6,6810E+08$ Бк.
- відпрацьовані ДІВ у біозахисті: 29 од. загальною активністю $1,329E+11$ Бк.

Відповідно до Програми радіаціо-дозиметричного контролю та моніторингу навколишнього середовища Дніпровської міжобласної філії ДСП “Об’єднання “Радон” (далі – ДМФ), протягом 2021 року проведений скринінговий аналіз стану забруднення природного середовища у зонах впливу розташування об’єктів ДМФ.

Проведено наступні види робіт:

- контроль індивідуальних доз опромінювання персоналу;
- контроль потужності дози та щільності потоку іонізуючого випромінювання на поверхні технологічного обладнання, на робочих місцях, суміжних приміщеннях, на території ДМФ і в зонах, що контролюються;
- контроль радіоактивності аерозолів в повітрі робочих приміщень;
- контроль рівня поверхневого забрудненні радіоактивними речовинами приміщень, технологічного обладнання, устаткування, робочих місць;
- контроль якості дезактивації обладнання, приміщень;
- контроль викидів радіоактивних речовин в атмосферу;
- контроль захисту радіонуклідів в об’єктах навколишнього середовища (грунт, вода, рослинність).

Результати радіометричних спостережень щодо вмісту радіонуклідів в ґрунті, повітрі, воді та рослинності в санітарно-захисній зоні та зоні спостереження не показують тенденцій до приросту та не мають помітних відмінностей від типових для даної місцевості фонових значень.

Концентрація техногенного нукліду цезію-137 в пробах ґрунту ПЗРВ, санітарно-захисної зони та зони спостереження не виходить за межі типових для даної місцевості значень за рахунок глобальних випадінь. Техногенних радіонуклідів та радіонуклідів від техногенної діяльності ПЗРВ в повітрі, воді та рослинності СЗЗ та зони спостереження не виявлено на рівні чутливості наявних засобів вимірювань.

Дозові навантаження на персонал знаходяться на типовому для останніх років рівні. Вклад внутрішнього опромінення знаходиться на рівні природного фоновго опромінення. Це підтверджується контролем забруднення повітря в робочих приміщеннях та “брудній” зоні ПЗРВ.

Наявні результати не показують суттєвої різниці по екологічній ситуації між санітарно-захисною зоною та зоною спостереження. В цілому за результатами моніторингу довкілля за останні п’ять років приросту значень вмісту радіонуклідів в об’єктах довкілля, де виконуються постійні вимірювання, не спостерігається.

Проводився вибірковий гамма-дозиметричний моніторинг території ПЗРВ щодо виявлення локальних аномалій із підвищеними рівнями дози зовнішнього гама-випромінювання поверхні ґрунтів. Локальних аномалій забруднення ґрунтів на окремих ділянках не виявлено. Радіаційний фон на території ПЗРВ складає 0,10-0,12 мкЗв/год.

У таблицях 9.3.2.1. та 9.3.2.2. наведена інформація щодо експлуатації атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ) та використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ) відповідно.

Таблиця 9.3.2.1. Експлуатація атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ)

Назва адміністративно-територіальної одиниці (область, район), назва АЕС та підприємства	Кількість ядерних та радіаційно-небезпечних об’єктів (усього), од.	АЕС		Підприємства, що здійснюють захоронення радіоактивних відходів (РАВ)		
		кількість реакторів, од.	радіаційний фон в 30-ти км зоні АЕС, мкЗв/год	кількість ПЗРВ, од.	кількість РАВ, загальна активність, Бк	Радіаційний фон на території ПЗРВ, мкЗв/год
Дніпровська міжобласна філія ДСП “ОБ’ЄДНАННЯ РОДОН”	-	-	-	1	Відпрацьованих ДІВ 177370 од. активністю $8,202619 \times 10^{14}$ Бк; твердих РАВ 82292,4 кг активністю $6,3469710 \times 10^{11}$ Бк	0,10 - 0,15

Таблиця 9.3.2.2. Використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ)

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
1	Приватне акціонерне товариство “Кривий Ріг Цемент”	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Барикадна, буд. 15А	
2	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД “ДНІПРОСТАЛЬ”	49051, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Дніпростапівська, буд. 4	
3	Приватне акціонерне товариство “ДНІПРОВСЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД”	49064, м. Дніпро, вул. Маяковського, буд. 3	
4	Державне підприємство “Виробниче об’єднання Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова”	49008, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Криворізька, буд. 1	
5	Публічне акціонерне товариство “ДНІПРОВАЖМАШ”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Сухий Острів, буд. 3	
6	Державне підприємство “Дніпропетровський регіональний державний науково-технічний центр стандартизації, метрології та сертифікації”	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Барикадна, буд. 23	
7	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня №4” Дніпровської міської ради”	49102, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Близня, буд. 31	
8	Комунальне підприємство “Дніпропетровська обласна клінічна лікарня ім. І.І. Мечникова” Дніпропетровської обласної ради”	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пл. Соборна, буд. 14	
9	Комунальне підприємство “Дніпровський обласний клінічний онкологічний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	49055, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гавриленка, буд. 1	
10	Акціонерне товариство “Нікопольський завод феросплавів”	53200, Дніпропетровська область, м. Нікополь, вул. Електрометалургів, буд. 310	
11	Товариство з обмеженою відповідальністю “Інтерлайп Ніко Тяоб”	53201, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, просп. Трубників, буд. 56	
12	Приватне акціонерне товариство “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”	51400, Дніпропетровська область, м. Павлоград, вул. Соборна, 76	
13	Приватне акціонерне товариство “Північний гірничо-збагачувальний комбінат”	50079, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Тернівський район	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
14	Публічне акціонерне товариство “ Криворізький залізорудний комбінат”	50029, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Симбірцева, буд. 1А	
15	Приватне акціонерне товариство “ СУХА БАЛКА”	50029, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Конституційна, буд. 5	
16	Приватне акціонерне товариство “ Центральний гірничо-збагачувальний комбінат”	50066, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Жовтневий район	
17	Приватне акціонерне товариство “ Інгулцький гірничо-збагачувальний комбінат”	50064, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Рудна, 47	
18	Публічне акціонерне товариство “ Південний гірничо-збагачувальний комбінат”	50026, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Інгулцький район	
19	Публічне акціонерне товариство “ АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ”	50095, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Криворіжсталі, буд.1	
20	Державний вищий навчальний заклад “ Криворізький національний університет”	50027, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Віталія Магусевича, буд. 11	
21	Комунальний заклад “ Криворізький онкологічний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	50048, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Дніпровське шосе, 41	
22	Товариство з обмеженою відповідальністю “ Приладний завод Електрон”	52204, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Гагаріна, буд. 40/4	
23	Державне підприємство “ Східний гірничо-збагачувальний комбінат	52210, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Горького, буд. 2	
24	Комунальне некомерційне підприємство “ Центр первинної медико-санітарної допомоги” Межівської селищної ради”	52900, Дніпропетровська обл., Межівський район, смт Межова, вул. Сонячна, буд. 12	
25	Товариство з обмеженою відповідальністю “ Спільне українсько-німецьке підприємство “ Товариство технічного нагляду “ ДЕКС”	49040, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, провулок Джинчарадзе, буд. 8	
26	Комунальне некомерційне підприємство “ Центральна районна лікарня” Межівської селищної ради”	52900, Дніпропетровська обл., Межівський район, смт Межова, вул. Сонячна, буд. 12	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
27	Товариство з обмеженою відповідальністю “ СТАЛЬМОНТАЖСЕРВІС”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Калинова, буд. 82, кв. 151	
28	Комунальне некомерційне підприємство “ Криворізька міська клінічна лікарня № 8” Криворізької міської ради”	50082, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Сергія Колачевського, буд. 55	
29	Комунальне підприємство “ Магдалинівська центральна районна лікарня” Магдалинівської міської ради”	51100, Дніпропетровська обл., Магдалинівський район, смт Магдалинівка,	
30	Комунальне підприємство “ Слобожанська центральна лікарня” Слобожанської селищної ради”	52005, Дніпропетровська обл., Дніпровський район, смт Слобожанське, вул. Василя Сухомлинського, буд. 72	
31	Комунальне некомерційне підприємство “ Міська клінічна лікарня № 9” Дніпровської міської ради”	49023, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Мануйлівський, буд. 29	
32	Комунальне некомерційне підприємство Кам’ янської міської ради “ Центр первинної медико-санітарної допомоги № 3”	51931, Дніпропетровська обл., м. Кам’ янське, пр. Свободи, буд. 20А	
33	Товариство з обмеженою відповідальністю “ Медичний центр “ Клініка сімейної медицини”	49038, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Княгині Ольги, буд. 16	
34	Комунальне підприємство “ Томаківська центральна районна лікарня” Томаківської селищної ради”	53500, Дніпропетровська обл., Томаківський район, смт Томаківка, вул. Шосейна, буд. 22	
35	Комунальне некомерційне підприємство Кам’ янської міської ради “ Міська лікарня № 7”	51900, Дніпропетровська обл., м. Кам’ янське, вул. Сергія Слісаренка, буд. 3	
36	Товариство з обмеженою відповідальністю “ ЕКОДНІПРО”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. О. Поля, буд. 141-А	
37	Комунальне некомерційне підприємство Кам’ янської міської ради “ Міська лікарня № 1”	51918, Дніпропетровська обл., м. Кам’ янське, вул. Коваленко, буд. 1	
38	Комунальне некомерційне підприємство “ Міська дитяча клінічна лікарня № 6” Дніпровської міської ради”	49017, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Караваєва, буд. 68	
39	Товариство з обмеженою відповідальністю “ Придніпровський центр діагностики об’ єктів і споруд”	49061, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. О. Поля, буд. 82 Г	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
40	Комунальне некомерційне підприємство “ Вільногірська центральна міська лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	51700, Дніпропетровська обл., м. Вільногірськ, вул. ім. Ю.М. Устенка, буд. 72	
41	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “ Міська лікарня швидкої медичної допомоги”	51909, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. В’ячеслава Чорновола, буд. 79А	
42	Товариство з обмеженою відповідальністю “ АР ДИ ПИ ЮКРЕЙН”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Обсерваторна, буд. 7 Б	
43	Комунальне некомерційне підприємство “ Міська клінічна лікарня № 16” Дніпровської міської ради”	49069, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Богдана Хмельницького, буд. 19	
44	Державна установа “ Український державний науково-дослідний інститут медико-соціальних проблем інвалідності Міністерства охорони здоров’я”	49027, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр.в. Феодосія Макаревського, буд. 1-А	
45	Державна установа “ Український науково-дослідний інститут промислової медицини”	50096, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Виноградова, буд. 40	
46	Комунальне підприємство “ Криворізька міська лікарня № 1” Криворізької міської ради”	50007, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Святогеоргіївська, буд. 8А	
47	Державна установа “ Територіальне медичне об’єднання Міністерства Внутрішніх Справ України по Дніпропетровській області”	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Полігонна, буд. 16	
48	Комунальне некомерційне підприємство “ Царичанська центральна лікарня” Царичанської селищної ради”	51000, Дніпропетровська обл., Царичанський район, смт Царичанка, вул. Царичанська, буд. 134 А	
49	Комунальне підприємство “ Апостолівська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	53800, Дніпропетровська обл., Апостолівський район, м. Апостолове, вул. Медична, буд. 63	
50	Приватне підприємство “ ІМПУЛЬС ДЦ”	53200, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. Карла Лібкнехта, буд. 169	
51	Комунальне підприємство “ Верхньодніпровська центральна районна лікарня” Верхньодніпровської районної ради”	51600, Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський район,	
52	Комунальне некомерційне підприємство “ Тернівська центральна міська лікарня” Тернівської міської ради”	51500, Дніпропетровська обл., м. Тернівка, вул. Маяковського буд. 22;	

№ з/п	Власник ДПВ	Адреса власника ДПВ	Примітка
53	Товариство з обмеженою відповідальністю “ ЄВРО СЕРВІС УКРАЇНА КРИВИЙ РІГ”	50042, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пр. 200-річчя Кривого Рогу, буд.1 прим. 110	
54	Товариство з обмеженою відповідальністю “ НЕЙРОМЕД ПЛЮС”	49106, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Богдана хмельницького, буд. 19	
55	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	49010, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Гагаріна, буд. 72	
56	Комунальне некомерційне підприємство “ Криворізька міська лікарня № 5” Криворізької міської ради”	50049, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Поперечна, буд. 1А	
57	Колективне підприємство “ ДНПРОСАНТЕХМОНТАЖ”	49083, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Слобожанський, буд. 35А	
58	Публічне акціонерне товариство “ Дніпропетровський агрегатний завод”	49052, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Щелкіна, буд. 53	
59	Акціонерне товариство “ ДНПРОАЗОГ”	51909, Дніпропетровська обл., м. Кам’ янське, вул. С.Х. Горобця, буд. 1	
60	Акціонерне товариство “ Оператор газорозподільної системи “ ДНПРОГАЗ”	49029, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Олександра Кониського, буд. 5	
61	Комунальне некомерційне підприємство Кам’ янської міської ради “ Міська лікарня № 9”	51934, Дніпропетровська обл., м. Кам’ янське, просп. Аношкіна, буд. 72	
62	Комунальне некомерційне підприємство “ Синельниківська центральна міська лікарня” Синельниківської міської ради”	52500, Дніпропетровська обл., м. Синельникове, вул. Миру, буд. 52	
63	Комунальне некомерційне підприємство “ Павлоградська центральна районна лікарня” Вербківської сільської ради”	51473, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Плеханова, буд. 9	
64	Публічне акціонерне товариство “ Дніпропетровський стрілочний завод”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Любарського буд. 181	
65	Комунальне підприємство “ Дніпропетровська обласна дитяча клінічна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 13	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
66	Товариство з обмеженою відповідальністю "Виробниче об'єднання "СОЮЗЕНЕРГОМАШ"	49127, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гаванська, буд. 8	
67	Комунальне підприємство "Дніпропетровська багатопрофільна клінічна лікарня з надання психіатричної допомоги" Дніпропетровської обласної ради"	49115, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Бехтерева, буд. 1	
68	Акціонерне товариство "Оператор газорозподільної системи "КРИВОРІЖГАЗ"	50051, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пр. Металургів, буд. 1	
69	Комунальний підприємство "Криворізька міська клінічна лікарня № 2" Криворізької міської ради"	50056, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, майдан 30-річчя Перемоги, буд. 2	
70	Акціонерне товариство "Оператор газорозподільної системи "Дніпропетровськгаз"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Шевченка, буд. 2	
71	Комунальне некомерційне підприємство "Міська клінічна лікарня № 6" Дніпровської міської ради"	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Багумська, буд. 13	
72	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізький міський клінічний пологовий будинок № 1" Криворізької міської ради"	50000, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пл. Визволення, буд. 11	
73	Державне підприємство "Криворізький науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації"	50005, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Криворіжстали, буд. 23	
74	Комунальний підприємство "Обласний медичний психіатричний центр з лікування залежностей зі стаціонаром" Дніпропетровської обласної ради"	49054, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Новосільна, буд. 1	
75	Товариство з обмеженою відповідальністю "ПРОМТЕХДІАГНОСТИКА"	50086, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Галенка, буд. 4, кв. 24	
76	Приватне акціонерне товариство завод "ПАВЛОГРАДХІММАШ"	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Харківська, буд. 15	
77	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЦЕНТР ТОМОГРАФІЇ"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Миру, буд. 4, кв. 37	
78	Державне підприємство "Придніпровський експертно-технічний центр держпраці"	49050, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Казакова, буд. 1Д	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
79	Комунальне некомерційне підприємство “ Міська клінічна лікарня № 8” Дніпровської міської ради”	49100, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 19	
80	Комунальне некомерційне підприємство “ Новомосковська центральна міська лікарня” Новомосковської міської ради”	51200, Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ, вул. Сучкова, буд. 40	
81	Комунальне некомерційне підприємство “ Павлоградська міська лікарня № 1” Павлоградської міської ради”	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Шевченка, буд. 63	
82	Комунальне некомерційне підприємство “ Жовтоводська міська лікарня” Жовтоводської міської ради	52210, Дніпропетровська обл., м. Жовгі Води, пров. Капігальний, буд. 1	
83	Комунальне некомерційне підприємство Кам’ янської міської ради “ Міський консультативно-діагностичний центр”	51917, Дніпропетровська обл., м. Кам’ янське, просп. Аношкіна, буд.67	
84	Комунальне некомерційне підприємство Кам’ янської міської ради “ Міська дитяча лікарня”	51921, Дніпропетровська обл., м. Кам’ янське, вул. Йосипа Манасенкова, буд. 24	
85	Комунальне некомерційне підприємство “ Міська клінічна лікарня № 21 ім. проф. Є.Г. Полкової” Дніпровської міської ради”	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Канатна, буд. 17	
86	Комунальне підприємство “ Дніпропетровський обласний перинатальний центр зі стаціонаром” Дніпропетровської обласної ради”	49100, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 17	
87	Держаний заклад “ Спеціалізована багатопрофільна лікарня № 1 Міністерства охорони здоров’ я України”	49089, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Титова, буд. 29	
88	Комунальне некомерційне підприємство “ Криворізька міська дитяча лікарня № 4” Криворізької міської ради”	50008, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Володимира Великого, буд. 33	
89	Управління Служби Безпеки України у Дніпропетровській області	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Святослава Хороброго, буд. 23	
90	Комунальне підприємство “ Широківська центральна районна лікарня” Широківської райради Дніпропетровської області”	53700, Дніпропетровська обл., Широківський район, смт Широке, вул. Казбек, буд. 17	
91	Комунальне некомерційне підприємство “ Криворізька міська лікарня № 17” Криворізької міської ради”	50102, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Каткова, буд. 2	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
92	Дніпропетровська міська державна лікарня ветеринарної медицини	52071, Дніпропетровська обл., Дніпровський район, смт. Дослідне, вул. Наукова, буд. 67	
93	Комунальне підприємство “ Дніпропетровський обласний клінічний центр кардіології та кардіохірургії” Дніпропетровської обласної ради”	49070, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Князя Володимира Великого, буд. 28	
94	Комунальне підприємство “ Новомосковська центральна регіональна лікарня інтенсивного лікування”	51208, Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ, вул. Гетьманська, буд. 238	
95	Комунальне некомерційне підприємство “ Криворізька міська лікарня № 7” Криворізької міської ради”	50089, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Маршак, буд. 1А	
96	Державна установа “ Інститут гастроентерології національної академії медичних наук України”	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Слобожанський, буд. 96	
97	Державний заклад “ Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров’я України”	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. В.Вернадського, буд. 9	
98	Комунальне підприємство “ Васильківська центральна районна лікарня” Васильківської селищної ради”	52600, Дніпропетровська обл., Васильківський район, смт Васильківка, вул. Михайлівська, буд. 76-Д	
99	Товариство з обмеженою відповідальністю “ Міжнародний аеропорт “ ДНІПРОПЕТРОВСЬК”	49042, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, Аеропорт цивільної авіації	
100	Комунальне підприємство “ Гейківська багатопрофільна лікарня з надання психіатричної допомоги” Дніпропетровської обласної ради”	53054, дніпропетровська обл., криворізький район, с. Кривбас, вул. Вишнева, буд. 31-а	
101	Комунальне некомерційне підприємство “ Центральна лікарня” Криничанської селищної ради”	52300, Дніпропетровська обл., Криничанський район, смт Кринички, вул. Героїв Чорнобілля,	
102	Публічне акціонерне товариство “ ДНІПРОВАГОНМАШ”	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам’яньске, вул. Українська, буд. 4	
103	Комунальне підприємство “ Дніпропетровський спеціалізований клінічний медичний центр матері та дитини ім. проф. М.Ф. Руднева” Підприємство обласної ради”	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Пушкіна, буд. 26	
104	Публічне акціонерне товариство “ ІНТЕРПАЙП НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИЙ ТРУБОПРОКАТНИЙ ЗАВОД”	49081, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Столетова, буд. 21	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
105	Комунальне підприємство “ Нікопольська міська лікарня № 4” Нікопольської міської ради	53201, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, пр. Трубників, буд. 50	
106	Комунальне підприємство “ Криворізький протитуберкульозний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	50037, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Кемерівська, буд. 35	
107	Товариство з обмеженою відповідальністю “ Науково-впроваджувальний центр нетрадиційних технологій “ ЕЛЕНТ А”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гоголя, буд. 15	
108	Комунальне некомерційне підприємство “ Павлоградська лікарня інтенсивного лікування” Павлоградської міської ради”	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Дніпровська, буд. 541	
109	Комунальне підприємство “ Нікопольська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	53207, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. Першогоравнева, буд. 58	
110	Комунальне некомерційне підприємство “ П’ ятихатська центральна міська лікарня” П’ ятихатської міської ради”	52100, Дніпропетровська обл., П’ ятихатський район, м. П’ ятихатки, вул. Прокопенко. буд. 13	
111	Комунальне підприємство “ Дніпропетровський обласний госпіталь ветеранів війни” Дніпропетровської обласної ради	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, площа Соборна, буд. 14	
112	Комунальне підприємство “ Юр’ івська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	51300, Дніпропетровська обл., Юр’ івський район, смт Юр’ івка, вул. Вишнева, буд. 61	
113	Комунальне некомерційне підприємство “ Клінічна лікарня швидкої медичної допомоги” Дніпровської міської ради”	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Володимира Антоновича, буд. 65	
114	Комунальне підприємство “ Центральна міська лікарня Покровської міської ради” Дніпропетровської обласної ради”	53300, Дніпропетровська обл., м. Покров, вул. Медична, буд. 19	
115	Комунальне підприємство “ Марганецька центральна міська лікарня” Марганецької міської ради”	53403, Дніпропетровська обл., м. Марганець, вул. Паркова, буд. 15	
116	Фізична особа-підприємець Черевко Ігор Васильович	50000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Янгарна, буд. 83, к. 2, кв.95	
117	Комунальне підприємство “ Центральна міська лікарня м. Покров” Покровської міської ради”	53600, Дніпропетровська обл., Покровський район, смт Покровське, вул. Дмитра Яворницького, буд. 121	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
118	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька інфекційна лікарня № 1” Криворізької міської ради”	50027, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Юрія Камінського, буд. 5	
119	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 3” Криворізької міської ради”	50002, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Пушкіна, буд. 13 К	
120	Товариство з обмеженою відповідальністю “Експертмед”	52005, Дніпропетровська обл., Дніпропетровський район, смт Слобожанське, вул. Теплична, 17	
121	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО СЕРВІС Україна”	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пл. Соборна, буд. 14	
122	Товариство з обмеженою відповідальністю “Придніпровський атестаційний центр неруйнівного контролю і технічної діагностики”	49061, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. О. Поля, буд. 82Г	
123	Приватне підприємство “Клініка доктора Куликовича”	49003, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Шевченка, буд. 18-Б, кв. 12	
124	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЕНДОТЕХНОМЕД”	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Багумська, буд. 7а	
125	Державне підприємство “Центр сертифікації і контролю якості будівництва об’єктів нафтогазового комплексу держпраці”	49038, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ярослава Мудрого, буд. 68, корп. 9	
126	Комунальне підприємство “Криворізька міська лікарня № 4” Криворізької міської ради”	50071, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Володимира Великого, буд. 21	
127	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська поліклініка № 5” Криворізької міської ради”	50000, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пл. Визволення, буд. 2/1	
128	Комунальне некомерційне підприємство “Солонянська багатопрофільна лікарня” Солонянської селищної ради”	52400, Дніпропетровська обл., Солонянський район, смт Солоне, вул. Усенко, буд. 13 А	
129	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО СЕРВІС УКРАЇНА ПЛЮС”	49000, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. 50 років НЗФ, буд. 2А	
130	Комунальне некомерційне підприємство “Петриківська центральна лікарня” Петриківської селищної ради”	51800, Дніпропетровська обл., Петриківський район, смт Петриківка, просп. Петра Калнишевського, буд. 56	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
131	Комунальне підприємство “Софіївська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	53100, Дніпропетровська обл., Софіївський район, смт Софіївка, вул. Карпенка, буд. 1	
132	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕДКОМ КРИВБАС”	50000, Дніпропетровська обл., місто Кривий Ріг, мікрорайон Сонячний, буд.59	
133	Товариство з обмеженою відповідальністю “БМДЦ”	50036, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Філагова, буд. 10	
134	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міська лікарня №4”	51901, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Колеусівська, буд. 12	
135	Товариство з обмеженою відповідальністю “Ендоскопічна нейрохірургія”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 21	
136	Фізична особа-підприємець Черепівський Володимир Васильович	50005, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Солов’їна, буд. 58	
137	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕДКУМ-МРІЯ”	50050, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Мистецька, буд. 11	
138	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕДКУМ-ЛП”	51911, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Республіканська, буд. 44, кв. 2	
139	Військова частина А4615	49600, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Старокозацька, буд. 63	
140	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО СЕРВІС УКРАЇНА ДНІПРОПЕТРОВСЬК”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Князя Володимира Великого, буд. 28	
141	ФОП Міроненко Оксана Іванівна	50066, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Вадима Гурова, буд. 2, кв. 15	
142	Приватне підприємство “СТІЛ СЕРВІС”	50095, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Орджонікідзе, буд. 5А	
143	Товариство з обмеженою відповідальністю “Медичний центр ОН КЛІНІК ДНІПРО”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Дмитра Яворницького, буд. 107А	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
144	Товариство з обмеженою відповідальністю “ Медичний центр ТОМОМЕД”	49101, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Виконкомівська, буд. 38, квартири 9 Б	
145	Товариство з обмеженою відповідальністю “ Єврейський медичний центр ДЖЕ ЙЕМ СІ”	49130, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Генерала Захарченка, буд. 10, кімната 107	
146	Комунальне некомерційне підприємство “ Криворізька міська лікарня № 16” Криворізької міської ради”	50053, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Мусорського, буд. 32А	

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

Дніпропетровська область – одна з ключових промислових регіонів України. Основні галузі виробництва Дніпропетровської області: гірничо-видобувна, вугільна, металургійна, машинобудівна, у тому числі ракето-космічна, хімічна, сільськогосподарська, будівельна та інші. На Дніпропетровщині виробляється майже п'ята частина (18,7 % або 670,48 млрд грн) усієї реалізованої промислової продукції України.

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Структура базових підприємств промислового виробництва.

СЕКЦІЯ В – Добувна промисловість і розроблення кар'єрів.

Розділ 07 – добування металевих руд

Група 07.1 – добування залізних руд

Клас 07.10 – добування залізних руд: ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”, ПрАТ “Суша Балка”, ПАТ “Південний ГЗК”, ПрАТ “Центральний ГЗК”, ПрАТ “Північний ГЗК”, ПрАТ “Інгулецький ГЗК”, структурний підрозділ ПАТ “ММК ім. Ілліча” гірничо-збагачувальний комплекс “Укрмеханобр”.

Клас 07.29 – добування руд інших кольорових металів: АТ “Покровський ГЗК”, АТ “Марганецький ГЗК”; філія “Вільногриський гірничо-металургійний комбінат” АТ “Об'єднана гірничо-хімічна компанія”.

СЕКЦІЯ С – Переробна промисловість

Розділ 19 – виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення

Група 19.1 – виробництво коксу та коксопродуктів

Клас 19.10 – виробництво коксу та коксопродуктів: ПрАТ “КАМЕТ-СТАЛЬ”, ПрАТ “Южжокс”.

Розділ 20 – виробництво хімічних речовин і хімічної продукції: АТ “ДНПРОАЗОТ”; ДП “НВО “Павлоградський хімічний завод”; ТОВ “ЗІП”; ПАТ “ХІМДИВІЗІОН”.

Розділ 22 – виробництво гумових і пластмасових виробів

Група 22.1 – виробництво гумових виробів

Клас 22.11 – виробництво гумових шин, покришок і камер; відновлення протектора гумових шин і покришок: ТОВ “Український завод понад великогабаритних шин”.

Розділ 24 – металургійне виробництво

Група 24.1 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів

Клас 24.10 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів: ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”, ПрАТ “КАМЕТ-СТАЛЬ”, ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”, АТ “Нікопольський завод

феросплавів”.

Група 24.2 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітінгів зі сталі

Клас 24.20 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітінгів зі сталі: ПАТ “Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод”, АТ “Інтерпайп Новомосковський трубний завод”, ТОВ “Інтерпайп Ніко Тьюб”, ТОВ “ДМЗ Комінмет”, ТОВ “ВНЦ “Трубосталь”, ПрАТ “Сентравіс Продакшн Юкрейн”, ЗАТ “Нікопольський завод сталевих труб “ЮТіСТ”, ТОВ “ВСМПО Титан Україна”.

Група 24.3 – виробництво іншої продукції первинного оброблення сталі

Клас 24.34 – холодне волочіння дроту: ПАТ “Дніпрометиз”, ТДВ “Завод Метиз”.

Група 24.5 – лиття металів

Клас 24.52 – лиття сталі: ТОВ “Металургійний завод “Дніпросталь” (Інтерпайп Сталь).

Розділ 25 – виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування

Група 25.9 – виробництво інших готових металевих виробів

Клас 25.99 – виробництво інших готових металевих виробів, н.в.і.у.: ТОВ “Новомосковський посуд”.

Розділ 27 – виробництво електричного устаткування

Група 27.2 – виробництво батарей і акумуляторів

Клас 27.20 – виробництво батарей і акумуляторів: ТОВ ДДЗ “Енергоавтоматика”; ПрАТ “ІСТА – Центр”.

Розділ 28 – виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.: ПАТ “Дніпропетровський завод прокатних валків”.

Розділ 29 – виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів

Група 29.3 – виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів

Клас 29.32 – виробництво інших вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів: ТОВ “Верхньодніпровський авторемонтний завод”

Розділ 30 – виробництво інших транспортних засобів: ПАТ “Дніпропетровський агрегатний завод”; ПАТ “Дніпропетровський стрілочний завод”; ДП “Дніпровський електровозобудівний завод”, ПАТ “Дніпровагонмаш”.

Індекс промислового виробництва Дніпропетровської області у 2021 році до 2020 року склав 107,2 %.

За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області індекс промислової продукції за основними видами діяльності за 2021 рік та виробництво основних видів промислової продукції області у 2021 році у натуральному виразі наведено у таблицях 10.1.1., 10.1.2.

Таблиця 10.1.1. Індекс промислової продукції за основними видами діяльності

	2021р. до 2020 р., %
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	106,0
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	88,2
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	106,0
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	94,3
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	111,8
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	108,5
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	104,4

Таблиця 10.1.2. Виробництво найважливіших видів промислової продукції у натуральному виразі

	2021	% до 2020
Руди та концентрати залізни неагломеровані, млн. т	64,6	106,2
Руди та концентрати залізни агломеровані, млн. т	22,6	107,7
Азот, млн. м ³	785,8	95,4
Кислота сірчана; олеум, тис. т H ₂ SO ₄	121,8	79,2
Фарби та лаки на основі поліакрилових чи вінілових полімерів, дисперговані чи розчинені у водному середовищі (включаючи емалі та політури), тис. т	29,9	93,9
Фарби та лаки, включаючи емалі та політури, на основі складних поліефірів, дисперговані чи розчинені в легких органічних розчинниках (крім тих, які з вмістом розчинника більше 50% маси розчину), тис.т	9,7	62,6
Засоби мийні та для чищення, які містять або не містять мило, включаючи допоміжні засоби для миття, розфасовані для роздрібною торгівлі (крім тих, що їх використовують як мило та поверхнево-активні речовини), тис.т	89,1	84,0
Кокс і напівкокс із вугілля кам'яного; кокс газовий, млн. т	4,5	105,1
Смоли кам'яновугільні, буровугільні або торф'яні; смоли мінеральні інші, тис.т	193,9	102,4
Вироби з гуми вулканізованої, крім для тракторів та моторних транспортних засобів, тис.т	4,9	138,6
Чавун переробний і дзеркальний у чушках, болванках чи формах первинних інших, млн. т	7,7	104,9
Зливки, форми первинні та напівфабрикати, інші, зі сталі легованої (крім неіржавної), млн.т	2,4	155,5
Труби і трубки, зварні, круглого поперечного перерізу, гарячого або холодного формування, із зовнішнім діаметром не більше 406,4 мм, зі сталі іншої, крім неіржавної, тис.т	122,8	81,5
Дріт із заліза або сталі нелегованої з вмістом вуглецю менше 0,25 мас.%, включаючи дріт гофрований (крім дроту скрученого, колючого (для загороджі), подвійного, пилкоподібного, електричного ізольованого), тис.т	194,6	120,9
Конструкції збірні будівельні з чавуну чи сталі (житлові або промислові приміщення, школи, магазини, навіси, гаражі або аналогічні будівлі), тис.т	28,2	91,1
Тканини, ґрати, сітки й огорожі, незварні, виготовлені з дроту сталевого, крім з покриттям з пластмас, тис.т	1,9	130,1
Обладнання машинне для сортування, просіювання, сепарації, промивання, подрібнення, розмелювання, змішування або перемішування ґрунту, каміння, руд чи інших мінеральних копалин (крім бетонозмішувачів чи розчинозмішувачів, обладнання для змішування мінеральних копалин з бітумом),шт	474	129,5
Судна прогулянкові та спортивні, надувні, тис.шт	25,9	102,0

Обсяг реалізованої промислової продукції за 2021 рік по області наведено у таблиці 10.1.3.

Таблиця 10.1.3. Обсяг реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у 2021 році

	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу	
	млрд грн	у % до всієї реалізованої продукції
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	224,58	36,6
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	1,69	0,3
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	17,06	2,8
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20,68	3,4
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	22,07	3,6
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	208,28	34,0
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	18,87	3,1

10.2. Вплив на довкілля

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин, тут зосереджені унікальні родовища. Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин 100 % марганцевої руди, 70 % залізної руди, 45 % розвіданих запасів вугілля. В області видобувається 40 видів мінеральної сировини. На території області розташоване єдине в Україні родовище талько-магнезитів.

Область має потужний промисловий потенціал. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. На підприємства ГМК припадає майже 65 % всієї реалізованої продукції області. У регіоні здійснюють господарську діяльність більше 4 тис. промислових підприємств майже всіх основних видів економічної діяльності, з загальним рівнем зайнятості – близько 267 тис. осіб.

За підсумками 2021 року індекс промислової продукції склав 107.2 % у порівнянні з відповідним періодом 2020 року.

Питома вага добувної промисловості в обсязі реалізації промислової продукції області складає 35,4 % (237,39 млрд грн).

Базу гірничо-добувної промисловості області складають 10 підприємств з видобутку залізних руд та руд інших кольорових металів. На АТ “Марганецький ГЗК”, АТ “Покровський ГЗК” добувається 100,0 % марганцевої руди в Україні.

Мінеральні ресурси є основою для розвитку господарства регіону, особливо виробництв чорної металургії, оскільки наявна як головна так і

допоміжна сировина.

Обсяг реалізованої продукції переробної промисловості області у 2021 році склав 379,37 млрд грн, або 56,6 % усієї реалізованої промислової продукції в області.

Гірничопромисловий комплекс, як один із видів економічної діяльності, виступає серйозним забруднювачем навколишнього природного середовища, що проявляється в трьох основних напрямках: порушення земної поверхні, викиди забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферне повітря, забруднення водних ресурсів рідкими відходами гірничих підприємств.

Найбільшим фактором негативного впливу на довкілля є порушення земної поверхні при розробці родовищ корисних копалин, що призводить до зміни структури і погіршення якості, або взагалі зникнення родючого шару, до змін рельєфу, ландшафтних порушень. Це викликає, в свою чергу, загибель або деградацію рослинного та тваринного світів.

Значні порушення земної поверхні відбуваються при проведенні відкритих гірничих та розкривних робіт і видобуванні корисних копалин в кар'єрах.

Відводи земель під гірниче виробництво пов'язані з вилученням більшої чи меншої земельної ділянки у землекористувачів на певний період часу, і, відповідно, скороченням земельних ресурсів країни. Характерно те, що вилучені у інших землекористувачів і порушені землі стають малопридатними для продуктивного використання в сільському і лісовому господарствах та для інших цілей. При цьому процеси природного відновлення рослинних покривів, ґрунтів і рельєфів порушених земель протікають повільно або взагалі не відбуваються. Самі ж порушення земної поверхні, як правило, не зникають і стають сталими техногенними формуваннями, тому такі землі підлягають штучному відновленню.

Для вирішення проблеми техногенних порушень ландшафтів використовують різні способи і методи рекультивації земель. Головна мета рекультивації – повернути до активного народногосподарського використання землі, порушені внаслідок гірничих і деяких інших специфічних робіт, створити на них сільськогосподарські, лісові та інші угіддя, поліпшити умови навколишнього середовища.

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургія належить до числа основних галузей промисловості України. Більше 10 % від загальної чисельності зайнятих у промисловості складають робітники металургійної галузі. Чорні метали та вироби з них займають одне з найважливіших місць у структурі українського експорту.

Основна галузь переробної промисловості – металургія та оброблення металу, яка забезпечує 56,6 % (або 379,37 млрд грн) в загальному обсязі реалізованої промислової продукції області. На металургійних підприємствах зайнято майже 67 тис. осіб. Основні підприємства: ПАТ “АрселорМіттал

Кривий Ріг”, ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, ТОВ “Металургійний завод “Дніпросталь”.

На Дніпропетровщині виробляється більше третини чавуну переробного і дзеркального у чушках, болванках чи формах первинних інших від загальнодержавного обсягу виробництва такої продукції. Металургійні підприємства області виробляють високоякісну сталь та конкурентоспроможний прокат. Більша частина продукції сертифікована і відповідає світовому рівню якості.

На трубних підприємствах області (ПАТ “Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод”, АТ “Інтерпайп Новомосковський трубний завод”, ТОВ “Інтерпайп Ніко Тюб”, ПрАТ “Сентравіс Продакшн Юкрейн” та інші) виготовляються труби великого і малого діаметрів, профілі пустотілі гарячої і холодної деформації, центробіжного литва, методом зварювання.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Хімічній галузі області належить 4,9 % загального обсягу виробництва. В її структуру входить 38 підприємств, у тому числі 14 базових, на яких виробляється майже 12 % аміаку синтетичного, 16 % сірчаної кислоти, 32 % соди каустичної, 16 % мінеральних добрив, 9 % синтетичних смол і пластичних мас, 38 % шин від обсягів їх виробництва в Україні.

Загальний стратегічний прогноз для хімічної галузі є не дуже сприятливим. Основна тенденція галузі – це істотне перевищення пропозиції мінеральних добрив над попитом на ключових світових ринках, яке супроводжується падінням цін і, як наслідок, зниженням прибутковості хімічних компаній.

Зростання попиту на азотні мінеральні добрива на внутрішньому ринку суттєво не впливає на збільшення обсягів їх виробництва, оскільки цей попит в більшості своїй не забезпечений фінансово. Тому, актуальним залишається питання підтримки вітчизняних виробників і мінеральних добрив, і сільгосппродукції, наприклад, через пільгове кредитування.

Обсяг реалізованої продукції у галузі виробництва хімічних речовин і хімічної продукції складає 3,6 % (або 24,3 млрд грн) обсягу промислового виробництва області. Чисельність працюючих – 9,6 тис. осіб. Мінеральні добрива, лакофарбові матеріали, промислові гази та вибухові речовини – далеко не повний перелік продукції, що виробляється нині на підприємствах галузі.

АТ “Дніпроазот” є одним з найбільших хімічних підприємств не тільки Дніпропетровської області, але й країни в цілому. На виробничих потужностях підприємства виробляється аміак, карбамід, каустична сода, рідкий хлор і соляна кислота та інша продукція, яка користується стабільним попитом. Продукція АТ “Дніпроазот” експортується в країни Азії і Латинської Америки, Центральної та Східної Європи.

Найбільшим державним підприємством хімічної галузі області є ДП “НВО “Павлоградський хімічний завод”, основною номенклатурою якого є вибухові речовини для гірничо-збагачувальних комбінатів України. Наукові розробки, програмне забезпечення, технології та продукція підприємства успішно використовуються в Україні та експортуються до країн ЄС, Південно-Східної Азії, Австралії, Америки та Африки.

У регіоні також виробляються нові синтетичні матеріали, конструкції, гумотехнічні вироби для багатьох галузей – космосу, повітряного транспорту, науки та інші.

10.2.4. Харчова промисловість

За підсумками роботи підприємств харчової промисловості області у 2021 році індекс виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів склав 102,4% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

За 2021 рік, у порівнянні з 2020 роком, зросло виробництво: свинини свіжої чи охолодженої – на 11,3%; м’яса курей, курчат, свіже чи охолоджене (частини тушок) – на 22,6%; м’яса курей, курчат, заморожене (частини тушок) – на 30,2%; виробів ковбасних та подібних продуктів з м’яса – на 2,6%; риби в’яленої, сушеної, соленої чи несоленої; риби соленої, але не сушеної; риби в розсолі (крім риби копченої, філе з риби, риб’ячих голів, хвостів та черевиць) – на 27,2%; цукерок шоколадних (крім цукерок із вмістом алкоголю, шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках) – на 20,8%; тощо.

Обсяг реалізованої продукції, а саме: харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за 2021 рік склав 44,5 млрд. грн., що до всієї реалізованої промислової продукції області складає 6,6%.

У 2021 році з метою економії енергоресурсів вживалися заходи щодо модернізації виробництва по підприємствам (за власні кошти підприємств): ПрАТ “Комбінат “Придніпровський” – запуск лінії розливу в ПЄ тару; ПрАТ “Дніпровський крохмалепатоковий комбінат” – технічне переоснащення та реконструкція дільниць; ПрАТ “Криворізький міськмолокозавод № 1” – модернізація пультів керування обладнання приймально-апаратної та сметанно-сирної дільниць, заміна кабельних лотків та електропроводів та приймально-апаратній дільниці зв’язку, реконструкція системи газопроводу і встановлення єдиного вузла обліку природного газу (2021-2022 роки); ТОВ “Наdejда Л” – модернізація та переобладнання цеху упаковки, проведення технічного переоснащення виробництва, технічне переозброєння – автоматизація виробництва та оновлення обладнання в цехах сепарації і ферментації; ТОВ м’ясокомбінат “Ювілейний” – реконструкція забійного цеху; ТОВ “Виналь” – виконання робіт по технічному переозброєнню підприємства; ТОВ “Геліос” – виконання робіт по технічній підтримці обладнання підприємства; ТОВ “Торговий Дім “Хлібозавод №10” – встановлення охолоджувачів випарного типу в приміщенні охолодження хліба, автоматизація системи керування технологічним процесом у дріжцеху, капітальний ремонт та модернізація печі №4.

Збалансоване виробництво та споживання.

Сьогодні продукція агропромислового комплексу області міцно закріпила високу якість дніпропетровської марки не тільки на обласному і вітчизняному ринках, а і за межами країни. Виробничі потужності харчової галузі Дніпропетровщини завантажені з урахуванням попиту споживачів.

Обсяги виробництва продуктів харчування задовольняють потребу населення області в основних продовольчих товарах з урахуванням переміщених осіб за винятком споживання картоплі.

Згідно інформації Державної служби статистики України споживання основних продуктів харчування населенням Дніпропетровській області у 2020 році становило:

	фонд споживання, (тис тонн)	норма споживання, (кг на одну особу на рік).	
		Україна	область
молока та молочних продуктів	620,5	201,9	196,4
соняшниковій олії	41,5	12,3	13,1
картоплі	365,5	134,0	115,7
овочевої продукції	531,1	164,0	168,1

За оцінками споживчого попиту та ресурсного наповнення ринків Дніпропетровської області основними видами продовольчих товарів, можна зробити висновок, що в регіоні виробляється достатня кількість продовольчих ресурсів. Рівень виробництва дозволяє в цілому забезпечити потребу населення в харчових продуктах відповідно до норм споживання.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках основна частка капітальних інвестицій у металургійному комплексі спрямована на розвиток основних фондів: розширення, реконструкцію, технічне та технологічне переозброєння діючих виробництв. Основним джерелом фінансування капіталовкладень є власні кошти підприємств.

На промислових підприємствах регіону продовжує реалізовуватись низка інвестиційних проектів з підвищення технологічного рівня виробництва, реконструкції і технічного переоснащення підприємств, впровадження сучасних енергоефективних технологій і обладнання та заходів щодо збільшення обсягів виробництва та розширення асортименту товарів, робіт і послуг.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Основними напрямками виробничої діяльності агропромислового комплексу Дніпропетровської області є вирощування зернових, технічних і овочевих культур, виробництво м'ясо-молочної продукції. Власне виробництво продукції сільського господарства та тісна співпраця підприємств агропромислового комплексу і багатогалузевої харчової та переробної промисловості майже повністю задовольняє потреби населення в основних продуктах харчування.

Загальна площа сільськогосподарських земель, що входять до адміністративно-територіальних одиниць Дніпропетровської області – 2581,4 тис. га. Площа сільськогосподарських угідь становить 2511,5 тис. га, з яких рілля – 2126,8 тис. га.

Агроформуваннями області у 2021 році з площі 1150,2 тис. га намолочено 4 млн 949 тис. тонн зернових та зернобобових культур, у тому числі пшениці – 2 млн 469 тис. тонн, що на 39,8% більше попереднього року. Таким чином, потреба області в продовольчому зерні на маркетинговий рік – 535,0 тис. тонн, в тому числі для потреб хлібопекарської промисловості – 250,0 тис. тонн (або 187,0 тис. тонн борошна) задоволена в повному обсязі.

У 2021 році господарствами всіх форм власності зібрано кукурудзи на зерно 1 млн 574 тис. тонн, накошено насіння соняшника 1 млн 416 тис. тонн.

Виробництво картоплі та овочевих культур в області займає одне з провідних місць серед інших галузей рослинництва. У 2021 році всіма категоріями господарств області зібрано 706,7 тис. тонн картоплі, овочів відкритого ґрунту – 737,5 тис. тонн. Урожай картоплі та овочів повністю задовольняє потребу населення

11.2. Вплив на довкілля

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Мінеральні добрива – один з найефективніших засобів підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур та поліпшення якості продукції рослинництва. Проведення регулярного моніторингу агрохімічного стану ґрунтів дозволяє найбільш точно визначати потребу ґрунту в основних макроелементах з подальшим внесенням необхідних доз мінеральних добрив під запланований урожай. Економічна ефективність застосування мінеральних добрив і хімічних засобів проявляється в підвищенні врожайності с/г культур, у поліпшенні якості продукції та зниженні її собівартості. Завдяки застосуванню добрив приріст основних сільськогосподарських культур у середньому зростає на 40 – 50 % що значно вище, ніж частка приросту врожаю від сорту насіння, засобів захисту рослин чи обробітку ґрунту.

У 2021 році під урожай сільськогосподарських культур було внесено 145,5 тис. тонн мінеральних добрив на площі 1093,8 тис. га. На 1 гектар обробленої добривами площі внесено 127 кг поживних речовин.

Органічних добрив зтосовано 498,4 тис. тонн (на 2,5% більше, ніж у попередньому році). На 1 гектар уточненої посівної площі внесено 433 кг.

11.2.2. Використання пестицидів

Для догляду за посівами сільгоспвиробники області застосовують хімічні засоби захисту рослин. Під урожай 2021 року застосовано 1577,6 тонн пестицидів. У тому числі фунгіцидів та бактерицидів – 322,7 тонн, гербіцидів – 1129,6 тонн, інсектицидів – 109,6 тонн, регуляторів росту рослин – 16,1 тонн. Обсяг унесених пестицидів у розрахунку на 1 га уточненої посівної площі становить 1,372 кг.

Кожна партія пестицидів, що реалізується супроводжується товарно-транспортною накладною та сертифікатом якості. Пестициди і агрохімікати, що реалізуються, упаковані і промарковані. Кожен пестицид застосовується суворо за призначенням і лише на певних культурах.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Одним з напрямів інтенсифікації сільського господарства є меліорація. Дніпропетровська область розташована у степовій зоні де недостатнє зволоження. Літні дощі, в основному, не систематичні, мають характер злив. Це створює нестабільні умови водного режиму ґрунтів у вегетаційний період. З метою збільшення врожаїв, використовуються системи штучного зрошення.

На сьогоднішній день у Дніпропетровській області в структурі загальної площі земель сільськогосподарського призначення майже 200 тисяч гектар або 9 % становлять зрошувані землі.

Поливні землі забезпечують не тільки збільшення врожайності сільськогосподарських культур, але й підвищення продуктивності земель, особливо при екстремальних погодних умовах.

Підприємства агропромислового комплексу області, які вирощують овочі, плоди та ягоди застосовують крапельне зрошення. Це дає можливість регулювання глибини зволоження, кількості, якості та періодичності зрошення, економне витрачання зрошуваної води. В області побудовано більше чотирьох тисяч гектарів краплинного зрошення.

Для порівняння: середня урожайність зернових і зернобобових культур у 2021 році по Дніпропетровській області склала 43 ц/га, на зрошуваних землях 90,4 ц/га. Середня урожайність овочів відкритого ґрунту склала 213,9 ц/га, на зрошуваних землях – 441,6 ц/га, картоплі – 131,4 ц/га, на зрошуваних землях – 300,7 ц/га.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Роль галузі тваринництва – це забезпечення населення основними продуктами харчування, переробну та харчову промисловість – сировиною, галузь рослинництва – органічними добривами, населення – робочими місцями.

За результатами роботи агропромислового комплексу області серед регіонів України Дніпропетровська область займає третє місце – за обсягом виробництва м'яса та за кількістю поголів'я птиці.

У 2021 році в усіх категоріях господарств реалізовано на забій сільськогосподарських тварин усіх видів – 367,7 тис. тонн, вироблено молока – 246 тис. тонн, яєць – 720,8 млн. штук.

У порівнянні з попереднім роком зросли обсяги реалізації на забій сільськогосподарських тварин усіх видів на 38,6 тис. тонн (на 11,7 %).

За рахунок ефективного розвитку промислового птахівництва сільськогосподарськими підприємствами області виробляється – 90,6 % м'яса, та 71 % харчових яєць.

Основними виробниками молока залишаються особисті господарства населення, в яких виробляється 74,7 % продукції.

Станом на 1 січня 2022 року в усіх категоріях господарств утримується: великої рогатої худоби – 87,6 тис. голів, у тому числі корів – 52,2 тис. гол., свиней – 296,6 тис гол., птиці усіх видів – 20687,1 тис. гол.

У всіх категоріях господарств зберігається тенденція до зменшення чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин та птиці. З метою поліпшення та стабілізації ситуації в галузі впроваджуються інвестиційні проекти.

Агропідприємствами Дніпропетровської області впроваджуються проекти із залученням власних коштів:

ТОВ “Птахокомплекс “Дніпровський” Нікопольського району – реконструкція пташників на території птахоферми с. Південне (ІІ черга);

ТОВ “Стронг Інвест” – реконструкція промкомплексу з вирощування та відгодівлі свиней”;

ТОВ “Сучасні Аграрні Інвестиції” – реконструкція будівель і споруд племінної ферми.

Проекти із залученням іноземних інвестицій

Канадський проект “Розвиток молочного бізнесу в Україні”.

За участю Дніпропетровської обласної громадської організації “Сільськогосподарська консультаційна служба”, впроваджується проект “Розвиток молочного бізнесу в Україні”. У Покровському районі об'єднання кооперативів “Господар” продовжує розвивати мережу збору молока. Наразі вже працює 118 молокозбиральних пунктів.

Організовано гуртовий продаж молока 6-ти кооперативів, загальний обсяг продажу молока з початку склав 3,2 тис. тонн. Діє лабораторія з аналізів якості молока (юридична особа ТОВ “Дейрі МенеджментСістем”).

Успішно працюють демонстраційна ферма сільськогосподарського підприємства “Молочарське” та перший кооперативний елеватор.

Навчальна робота з кооперативами зосереджена на тому, щоб забезпечити кооперативи достатніми знаннями і можливостями, щоб вони змогли надавати належні поради щодо бережливого ставлення та захисту навколишнього середовища, а у своїх проектах і діяльності дотримувалися ряду світових екологічних принципів, що безпосередньо стосуються галузей молочного та зернового виробництва. А саме:

раціональне внесення у ґрунт засобів захисту рослин, мінеральних добрив, застосування екологічно стійких методів виробництва, таких, як технологія землеробства без орання (“no-till”), контролювання ерозії, альтернативи спаленню стерні;

планування і впровадження діяльності відповідно до біофізичних можливостей і потенціалу територій, тварин, засобів виробництва;

поширення практики захисту ґрунтів для підтримки та поліпшення їх структури та родючості;

поширення практик безпечного й раціонального використання агрохімікатів і засобів комплексної боротьби з шкідниками.

11.3. Органічне сільське господарство

У вересні 2021 року за ініціативи Громадської спілки виробників органічних сертифікованих продуктів “Органічна Україна”, за сприянням Департаменту економічного розвитку Дніпропетровської облдержадміністрації і під патронатом Міністерства економіки України проведено в онлайн форматі регіональний форум “Органічна Україна” на тему: розкриття можливостей органічного виробництва та потенціал реалізації: перспективи та ресурси. Даний захід проводився за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми “Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України”, що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія).

За оперативними даними на території області здійснює діяльність більше 20 виробників органічної продукції.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Дніпропетровська область – одна з найбільш енергонасичених в Україні. Електроенергетика являє собою високорозвинену галузь економіки області, до складу якої входять енергогенеруючі підприємства: ВП “ДТЕК Криворізька ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго” та ВП “ДТЕК Придніпровська ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго”, філія “Середньодніпровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго” та АТ “Дніпровська ТЕЦ”.

Інформація про використання, споживання паливно-енергетичних ресурсів та викиди забруднюючих речовин у Дніпропетровській області наведено у таблиці 12.1.1.; 12.1.2.

Таблиця 12.1.1. Динаміка використання електроенергії

	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	2021**
Електроенергія, (млн кВт·год)	21535	22410	22298	22677	22846,6	21345,1	

* Використання електроенергії на виробничо-експлуатаційні та господарські потреби підприємств без урахування обсягів власного споживання енергогенеруючих (підприємств) установок та обсягів, відпущених населенню.

** статистична інформація за 2021 рік відсутня

Таблиця 12.1.2. Використання палива¹ станом на 01.01.2021*

	2018	2019	2020
Усього, млн. т умов. палива			
Україна	91,5	102,3	84,7
у тому числі			
Дніпропетровська область	18,5	19,1	17,2
Вугілля кам'яне, тис. т			
Україна	45042,9	42439,2	37797,1
у тому числі			
Дніпропетровська область	9091,7	8730,3	8644,6
Газ природний, млн м ³			
Україна	20732,9	27837,6	21702,1
у тому числі			
Дніпропетровська область	2424,6	3515,6	2721,4
Бензин моторний ² , тис. т			
Україна	540,0	1711,6	415,7
у тому числі			
Дніпропетровська область	43,9	140,9	39,1
Газойлі (паливо дизельне) ² , тис. т			
Україна	4294,6	5791,7	3956,2
у тому числі			
Дніпропетровська область	463,4	539,5	464,9
Мазути паливо важкі, тис. т			
Україна	244,4	86,7	98,2
у тому числі			
Дніпропетровська область	5,2	3,5	3,0

¹ Без обсягів палива, реалізованих населенню.

² Без урахування обсягів роздрібного продажу чере автозаправні станції.

* статистична інформація за 2021 рік відсутня.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Статистична інформація за 2021 рік відсутня.

Інформація щодо використання палива у 2020 році у Дніпропетровській області у тому числі за видами економічної діяльності наведена у таблицях 12.2.1., 12.1.2.

Таблиця 12.2.1. Використання палива¹ станом на 01.01.2021*

	2020
Усього, тис.т умов.палив	17162,9
у тому числі	
вугілля кам'яне, тис.т	8644,6
газ природний, тис.м ³	2721420,2
дрова для опалення, м ³ щіпн	11273,4
кокс та напівкокс з вугілля кам'яного; кокс газовий, тис. т	4040,4
бензин авіаційний, т	к
бензин моторний ² , т	39135,0
дистиляти нафтові легкі, фракції легкі інші, т	108,6
паливо для реактивних двигунів типу гас, т	365,8
гас, т	635,8
газойлі (паливо дизельне) ² , т	464853,3
мазути паливні важкі, т	3045,0
оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важкі, т	22518,9
пропан і бутан скраплені ² , т	44729,3
вазелін нафтовий, парафін, воски нафтові та інші, т	к
бітум нафтовий (уключаючи сланцевий), т	10718,3
інші види нафтопродуктів, т	975,3
коксний газ, отриманий як попутний продукт, тис. м ³	1931672,6

¹ Без обсягів палива, реалізованих населенню.

² Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

к – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

* статистична інформація за 2021 рік відсутня

Таблиця 12.2.2. Використання основних видів палива за видами економічної діяльності у 2020 році*

	Усього витрачено ¹ , тис. т умов. палив	Витрати палива в натуральному вимірі			
		вугілля кам'яне, тис. т	газ природний, млн. м ³	бензин моторний ² , тис. т	газойлі (паливо дизельне) ² , тис. т
Усього	17162,9	8644,6	2721,4	39,1	464,9
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	122,8	к	13,1	5,1	66,2
Промисловість	16696,9	8637,5	2655,8	15,5	248,8

	Усього витрачено ¹ , тис. т умов. палив	Витрати палива в натуральному вимірі			
		вугілля кам'яне, тис. т	газ природний, млн. м ³	бензин моторний ² , тис. т	газойлі (паливо дизельне) ² , тис. т
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	498,4	к	169,4	2,6	155,5
Переробна промисловість	14043,6	6816,3	1823,1	10,1	83,4
у тому числі виробництво харчових продуктів та напоїв	244,5	1,7	104,9	2,5	10,0
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	1556,0	к	–	к	к
металургійне виробництво	10999,4	к	794,7	к	к
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2126,5	к	662,1	1,5	2,3
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	28,3	к	1,3	1,2	7,6
Будівництво	52,8	0,0	1,3	3,1	27,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	32,9	0,0	2,5	3,7	13,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	183,7	0,9	10,1	4,3	102,8
Операції з нерухомим майном	10,1	к	6,7	0,3	0,8
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	20,5	4,0	10,6	1,8	0,9
Освіта	14,7	0,8	11,2	0,4	0,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	12,9	0,6	5,7	2,2	1,2
Інші види діяльності	15,8	0,3	4,5	2,8	2,9

¹ Без обсягів палива, реалізованих населенню.

² Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

к – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

* статистична інформація за 2021 рік відсутня

Примітка. В окремих випадках сума складових може не дорівнювати підсумку у зв'язку з округленням даних.

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Дніпропетровщина за основними економічними показниками займає провідне місце серед інших регіонів України. Для успішного вирішення питань розвитку і досягнення високого рівня самодостатності економіки області, насамперед, необхідно надійне і достатнє забезпечення населення, соціальної сфери та суспільного виробництва паливно-енергетичними ресурсами.

На сьогодні область, господарський комплекс якої є одним з найбільш енергоємних у країні, за рахунок власних енергоресурсів забезпечує близько половини потреб власної економіки.

Стійка залежність між обсягами виробництва та споживання енергоресурсів перетворює енергоспоживання на визначальний фактор конкурентоспроможності та стабільності економічного розвитку області і добробуту суспільства. Виходячи з цього, постає стратегічне питання щодо ефективного, раціонального та заощадливого використання паливно-енергетичних ресурсів.

Неефективне використання енергоресурсів є в усіх секторах економіки області, у першу чергу у складових паливно-енергетичного комплексу: виробництво, транспортування та споживання енергії. Це призводить до підвищених витрат енергоресурсів та забрудненню довкілля.

Раціональна й економічна витрата палива, тепла і електроенергії, зниження втрат, прискорений перехід до ресурсозберігаючих технологій – одне з основних завдань, що входить в енергетичну програму будь-якої країни. Вирішувати ці завдання покликана і Дніпропетровська обласна комплексна програма (стратегія) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки.

У 2021 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **17 заходів** з підвищення енергоефективності та енергозбереження, 3 з яких – з кінцевим терміном виконання у 2021 р.

Так, на ПАТ “Дніпровський меткомбінат” продовжується реалізація заходу “Реконструкція доменного цеху з будівництвом установки приготування й вдування ПВП у ДП № 1М, 8, 9, 12” (2016 – 2019 рр.), (п. 5.5), зокрема виконується пусконаладжувальні роботи. Фактично профінансовано у 2021 р. – 24,2 млн грн.

На КП “Кривбасводоканал” продовжується виконання заходу “Технічне переоснащення існуючих схем керування електроприводами насосних агрегатів із застосуванням перетворювачів частоти на водопровідних насосних станціях підприємства - 15 од. (ВНС № 17, 18, 28, 38, 48, 56, 59, 61, 65, 70, 72, 73, 74, 75, 76)” (2016 – 2025 рр), (п. 5.44). Фактично профінансовано у 2021 р. – 3,8 млн грн.

За підсумками 2021 р. за даним напрямом завершено виконання 3 заходів:

На ПАТ “Дніпровський меткомбінат” виконано захід “Розробка основних технічних рішень щодо будівництва газотурбінної електростанції” (2020 – 2021 рр.), (п. 5.6).

На ПрАТ “ІнГЗК” виконано захід “Облаштування дренажних насосних станцій на гор. ± 0 м кар’єру для перехоплення потоків кар’єрних вод” (2017 – 2021 рр.), (п. 5.35). Ефект – зниження витрат електроенергії на 1700 тис. кВт.*г.

На ТОВ “МЗ “Дніпросталь” виконано захід “Розробка проекту системи утилізації тепла димових газів” (2018-2020 рр), (п. 5.39). Ефект – зменшення використання газу.

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Рішенням Дніпропетровської обласної ради від 01.12.2017 № 275-11/VII затверджена “Стратегія енергозбереження, енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії Дніпропетровської області на 2018 – 2035 роки” (далі – Стратегія). Головною метою Стратегії є формування умов для забезпечення енергетичної безпеки області на шляху до сталого розвитку. Основними критеріями такої безпеки є поступовий повний перехід на відновлювані джерела енергії та відмова від використання викопного палива.

Важливим аспектом розбудови сталої енергетичної системи області є зменшення попиту на паливно-енергетичні ресурси (далі – ПЕР) за рахунок підвищення рівня енергоефективності будівель закладів, підприємств та установ, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів. Запровадження систем енергетичного менеджменту та моніторингу використання ПЕР дозволяє скоротити витрати бюджетних коштів на оплату енергоносіїв.

Станом на 31.12.2021 відсоток охоплення системою енергетичного моніторингу об’єктів бюджетної сфери дорівнює: 100% – по містам Кам’янське, Кривий Ріг, Вільногірськ, Верхньодніпровськ, Павлоград, Першотравенськ, Покров та Карпівська сільська територіальна громада Криворізького району; 88% – Покровська селищна територіальна громада Синельниківського району, 57% – Межівська селищна територіальна громада Синельниківського району, 17% – м. Дніпро.

Також інформація щодо енергоспоживання 580 будівлями закладів обласного підпорядкування щомісячно вноситься до Національної бази енергетичних та експлуатаційних характеристик будівель України

Система енергетичного моніторингу дозволяє оцінити динаміку енергоспоживання будівлями по видах ресурсів, здійснити порівняльний аналіз показників питомого споживання, обрахувати індекси енергозатратності будівель, відслідкувати показники фактичних видатків та оплати по споживанню ПЕР, оцінити стан дотримання установами лімітів енергоспоживання, обрахувати очікувані обсяги енергоспоживання та оцінити потребу в ПЕР та коштах на їх оплату, а також представити інформацію щодо показників енергоспоживання у графічному вигляді за допомогою графіків та діаграм.

Одним з перспективних напрямків підвищення енергетичної ефективності будівель в області є енергосервіс. Станом на 31.12.2021 кількість укладених енергосервісних договорів дорівнює 20, з них розірваних з ініціативи виконавців енергосервісу – 2. Договорами передбачено впровадження заходів з підвищення рівня енергоефективності будівель у 18 бюджетних установах Криворізької міської ради та 2 бюджетних установах Дніпропетровської обласної ради, у тому числі 17 шкіл, дошкільний навчальний заклад, ліцей та навчально-реабілітаційний центр. Середнє очікуване скорочення споживання теплової енергії – 20 %, очікуване скорочення витрат на оплату житлово-

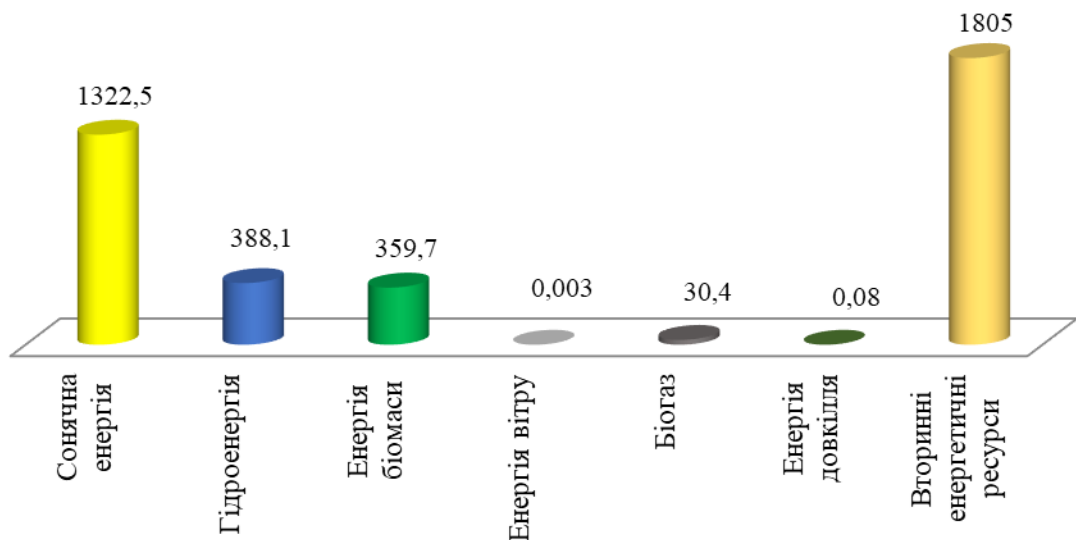
комунальних послуг близько 22,8 млн грн щороку.

Альтернативна енергетика в Дніпропетровській області представлена сонячними електростанціями, сонячними електростанціями приватних домогосподарств, сонячними колекторами для вироблення тепла в системі гарячого водопостачання, вітровою електроустановкою, тепловими насосами, гідроелектростанціями, когенераційними установками на біогазі та газі метан дегазації вугільних родовищ, теплоелектростанцією на біопаливі, теплоелектроцентралями на промислових газах, обладнанням для виробництва теплової енергії з біомаси, промислових газів.

В громадах області ведеться активна робота з розвитку альтернативної енергетики. Так, станом на 31.12.2021 загальна кількість об'єктів альтернативної енергетики з урахуванням філії “Середньодніпровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго” дорівнює 6846, що у 1,5 рази перевищує показники минулого року.

Сумарна електрична потужність об'єктів альтернативної енергетики з урахуванням філії “Середньодніпровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго” – 1786,76 МВт, що на 5% перевищує показники минулого року, а тепла – 2119,13 МВт, яка збільшилась на 1% відповідно показників 2020 року.

Потужність об'єктів за джерелами альтернативної енергії, МВт

За 2021 рік об'єктами альтернативної енергетики вироблено 2507,3 млн кВт*год електричної енергії (збільшення на 21 %) та 2,7 млн Гкал теплової енергії (збільшення на 13 %).

Напрямок відновлюваної енергетики, який найбільш динамічно розвивається в області останнім часом – сонячна енергетика.

Сонячна енергетика

Напрямок відновлюваної енергетики, який найбільш динамічно розвивається в області останнім часом – сонячна енергетика.

За період 2012 – 2021 у Дніпропетровській області було введено в експлуатацію 111 сонячних електростанцій загальною потужністю

1139 МВт, на яких здійснюють господарську діяльність 88 суб'єктів господарювання, з них 86 наземних сонячних електростанцій загальною потужністю 1128 МВт.

У 2021 році введено в експлуатацію 6 сонячних електростанцій, сумарною потужністю 12,8 МВт, а також проведено реконструкцію та збільшена потужність 5 сонячних електростанцій, які введені в експлуатацію раніше, на 7,5 МВт.

Слід зазначити, що сонячні електростанції на території області побудовані за рахунок коштів інвесторів без залучення будь-яких бюджетних коштів.

Дніпропетровська область є лідером серед регіонів України з загальної кількості приватних домогосподарств, що встановили сонячні електростанції, станом на 01.01.2022 їх налічується 6465, що на 54% перевищує показники 2020 року, потужністю 182,57 МВт.

У січні – грудні 2021 року інсталювані 2273 сонячних електростанції приватних домогосподарств, сумарною потужністю 68,11 МВт.

Обсяг електричної енергії виробленої об'єктами сонячної енергетики області у 2021 році – 1311,8 млн кВт*год, що на 10,8 млн кВт*год більше ніж за 2020 рік, в тому числі наземними сонячними електростанціями 1124,2 млн кВт.*год.

Вітроенергетика

У 2013 році у м. Кривий Ріг встановлено об'єкт вітроенергетики ТОВ “Екоспецтранс” потужністю 0,003 МВт.

Теплові насоси

На території ДП “НВО “Павлоградський хімічний завод” встановлені теплові насоси, сумарною тепловою потужністю 0,08 МВт, якими за 2021 рік вироблено 121,77 Гкал теплової енергії, що на 12,8 % менше ніж за минулий рік.

Гідроенергетика

На території області працює 2 об'єкта гідроенергетики: філія “Середньодніпровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго” (велика гідроелектростанція – потужністю 388 МВт) та Васильківська міні ГЕС (мікрогідроелектростанція – потужністю 0,130 МВт). За 2021 рік гідроелектростанціями області вироблено 984,85 млн кВт*год електроенергії, що на 57 % більше ніж за 2021 рік.

Вторинні енергетичні ресурси, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів

На території області розвинуто виробництво енергії з вторинних енергетичних ресурсів, а саме промислових газів: доменного, коксівного, феросплавного та газу метану дегазації вугільних родовищ. Сумарна електрична потужність 47,56 МВт, тепла – 1757,47 МВт, обсяг виробництва

за звітний період дорівнює 44,45 млн кВт*год електричної енергії та 2,37 млн Гкал теплової енергії.

У 2021 році впроваджено пілотний проєкт з утилізації газу (метан) вугільних родовищ на шахті “Степова” ВСП “ШУ ПЕРШОТРАВЕНСЬКЕ” ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ” методом високотемпературного окиснення на базі когенераційної установки Caterpillar CG 170-16, електрична потужність 1,56 МВт, тепла – 1,654 МВт.

Біогаз

Станом на 31.12.2021 загальна кількість біогазових установок побудованих на території області – 8, сумарною електричною потужністю 12,7 МВт, тепловою – 17,73 МВт, у тому числі 5 встановлено “зелений тариф”.

За 2021 рік біогазовими установками вироблено 49,2 млн кВт*год електричної енергії та 41,2 тис. Гкал.

Біомаса

На 01.01.2022 в області встановлено 239 об’єктів, що виробляють теплову енергію з біомаси (пелети, деревина, відходи сільського господарства тощо), сумарною тепловою потужністю 283,44 МВт, загальний обсяг виробленої теплової енергії за 2021 рік склав 252,48 тис. Гкал, що на 5 % більше ніж торік.

Також в обласному центрі працює теплоелектростанція на біомасі (лушпиння соняшнику), електрична потужність, якої дорівнює 16 МВт, тепла – 60,3 МВт. Обсяг виробництва електричної енергії за 2021 рік склав 116,99 млн кВт*год.

За 12 місяців 2021 року введено в експлуатацію 23 об’єкта, що виробляють теплову енергію з біомаси, потужністю 11,30 МВт.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа Дніпропетровської області

Транспортний комплекс області є важливою складовою у галузевій структурі економіки. У системі комплексу функціонує залізничний, автомобільний, річковий, авіаційний транспорт.

Розвиток транспортного комплексу області створює передумови для реформування інших галузей економіки, тому є важливою складовою у галузевій структурі.

Маршрутна мережа області складається з 342 діючих маршрутів, у тому числі 172 міжміських та 170 приміських автобусних маршрутів загального користування, які не виходять за межі Дніпропетровської області.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області у 2021 році вантажообіг підприємств транспорту склав 22 454,5 млн ткм, або 101,3 % від обсягу 2020 року.

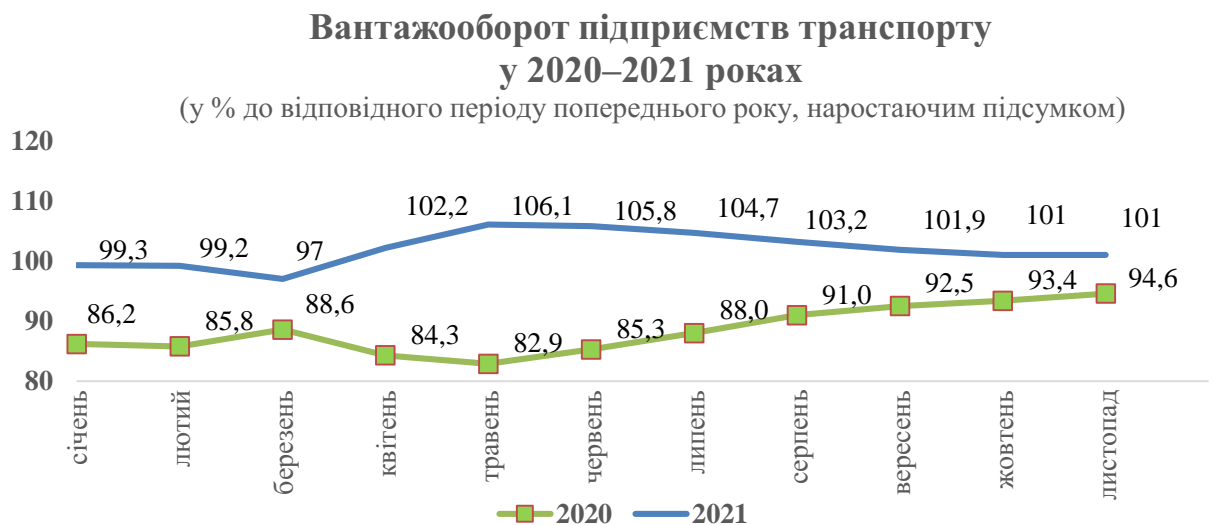

Рис. 13.1.1.1. Вантажообіг підприємств транспорту

Підприємствами транспорту перевезено 121 808,7 тис. т вантажів, що становить 113,7 % від обсягів відповідного періоду 2020 року (див. табл. 13.1.1.1.).

Таблиця 13.1.1.1. Вантажні перевезення

	Вантажообіг		Перевезено вантажів	
	млн ткм	у % до 2020	тис. т	у % до 2020
Транспорт¹	24 597,3	101,3	121 808,7	113,7
автомобільний	2 813,7	99	34 076,6	161,9
водний	52,9	188,2	751,1	157
авіаційний	... ²	... ²	... ²	... ²

¹ З урахуванням обсягів відправлених вантажів залізничним транспортом за даними регіональної філії.

² Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

У 2021 році пасажирообіг підприємств транспорту дорівнював 3 261,0 млн пас. км, або 120,4 % від обсягу попереднього року.

**Пасажирооборот підприємств транспорту
у 2020–2021 роках**

(у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком)

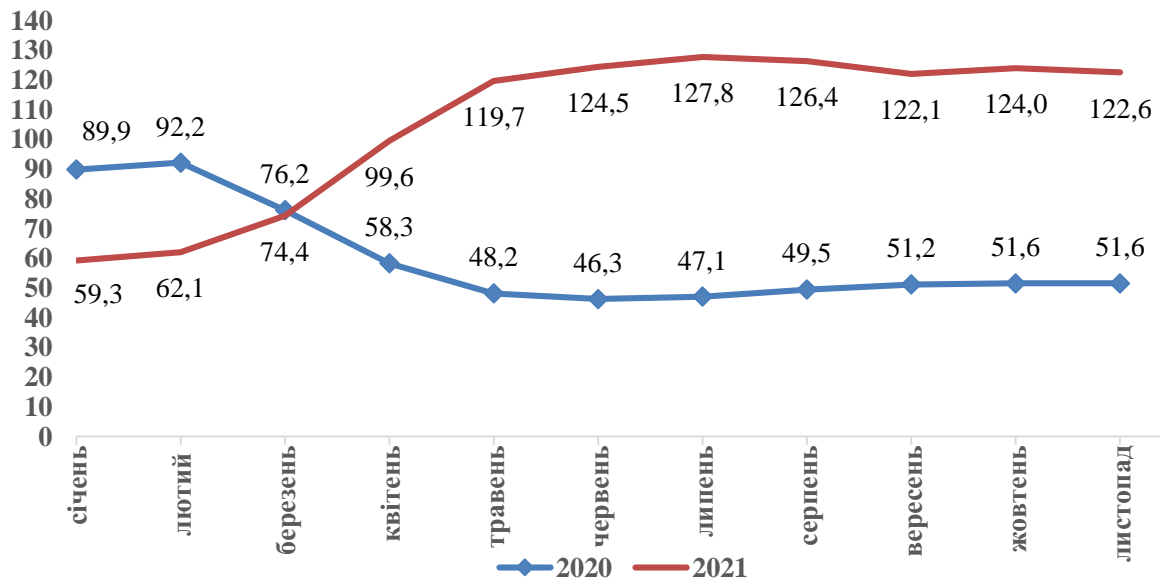

Рис. 13.1.1.2. Пасажирообіг підприємств транспорту

Послугами пасажирського транспорту скористались 183 336,3 тис. пасажирів, або 104,1 % від показника відповідного періоду 2020 року. Дані по пасажирським перевезенням наведені у таблиці 13.1.1.2.

Таблиця 13.1.1.2. Пасажирські перевезення

	Пасажирообіг		Перевезено пасажирів	
	млн пас. км	у % до 2020	тис.	у % до 2020
Транспорт¹	3 261,0	120,4	183 336,3	104,1
автомобільний ²	1 436,1	114,4	62 782,4	98,6
водний	... ³	... ³	... ³	... ³
авіаційний	... ³	... ³	... ³	... ³
трамвайний	414,0	102,5	66 891,5	102,7
тролейбусний	309,7	112,6	42 428,9	112,6
метрополітен	22,3	130,8	4 651,0	130,8

¹ З урахуванням відправлених пасажирів залізничним транспортом, за даними регіональної філії “Придніпровська залізниця” АТ “Укрзалізниця”

² З урахуванням пасажирських перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

³ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від окремих видів автотранспорту підприємств області та пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива, наведено у таблицях 13.1.1.3. та 13.1.1.4. відповідно.

Таблиця 13.1.1.3. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від окремих видів автотранспорту підприємств області, тис. т

Роки	Вантажні автомобілі	Пасажирські автобуси	Пасажирські легкові автомобілі	Спеціальні легкові автомобілі	Спеціальні нелегкові автомобілі
2013	30,0	4,7	11,6	1,2	4,9
2014	27,6	3,7	9,5	1,0	4,3
2015	25,9	3,6	9,4	0,9	3,8
2016	*	*	*	*	*
2017	*	*	*	*	*
2018	*	*	*	*	*
2019	*	*	*	*	*
2020	*	*	*	*	*
2021	*	*	*	*	*

* інформація відсутня

Таблиця 13.1.1.4. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива

Роки	Обсяги викидів, тис.т.	У тому числі від використання			Частка викидів забруднюючих речовин від використання бензину у загальних обсягах викидів, %
		бензину	газойлів (дизельного палива)	зрідженого та стисненого газу	
2013	203,3	129,8	58,6	14,4	63,8
2014	181,3	108,8	55,9	13,7	60,0
2015	152,6	85,3	48,1	18,8	55,9
2016	*	*	*	*	*
2017	*	*	*	*	*
2018	*	*	*	*	*
2019	*	*	*	*	*
2020	*	*	*	*	*
2021	*	*	*	*	*

* інформація відсутня

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Через Дніпропетровську область проходять 3 міжнародні та 3 національні автомагістралі. Також в області зосереджені великі промисловий та агропромисловий комплекси. Отже, враховуючи географічне розташування Дніпропетровщини – область є великим логістичним транспортним центром, що супроводжується значним навантаженням транзитним транспортом.

При цьому, донедавна місто Дніпро було одним з небагатьох обласних центрів, який не мав об'їзних доріг, що негативно впливало на стан навколишнього середовища.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Для зменшення впливу транспорту на довкілля, транспортними підприємствами вживаються заходи щодо оновлення рухомого складу, який відповідає високому рівню екологічної норми з метою збереження навколишнього середовища.

Окрім того, зменшення забруднення довкілля досягається шляхом раціональної експлуатації автобусів, а саме – підтримка транспортних засобів в технічно справному стані. При цьому, в процесі технічного обслуговування та огляду, особлива увага приділяється забезпеченню оптимальних налаштувань та своєчасному виявленню та усуненню несправностей механізмів і систем автомобільного двигуна.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

Принципи сталого розвитку закладають основу для задоволення економічних, екологічних та соціальних інтересів суспільства. Порушення рівноваги між цими складовими впливає на якість життя.

В 2019 р. у сфері державної діяльності щодо сталого споживання та виробництва був Указ Президента України “Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”, підписаний ним 30 вересня 2019 року № 722/2019. Указ визначав мету: “забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина” та постановляв “забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року”. Цей Указ “Підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об’єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України” містив, зокрема, напрям “12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва”. Також Указом передбачалося “упровадження дієвої системи моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та оприлюднення результатів щороку до 1 березня року, який настає за звітним”. Крім того, рекомендувалося Національній академії наук України, серед інших, враховувати Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень.

На виконання зазначеного Указу Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 686 р “Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку” затверджено індикатори, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку. На Державну службу статистики покладено координацію робіт, пов’язаних з розробленням метаданих за індикаторами, затвердженими цим розпорядженням. Забезпечення збору даних та розроблення метаданих зазначених індикаторів і подання таких даних Державній службі статистики покладено на Центральні органи виконавчої влади за участю державних органів та інших відповідальних за розрахунок індикаторів, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку.

14.1. Тенденції та характеристика споживання

Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби. Стале споживання – це раціональне використання природних ресурсів.

Сталий розвиток відноситься до моделі людського розвитку, в рамках якої використання ресурсів спрямоване на задоволення людських потреб з

одночасним забезпеченням сталості природних систем та навколишнього середовища, щоб ці потреби могли бути задоволені не тільки для нинішнього, а й для майбутніх поколінь.

Сталий розвиток вимагає чіткого підходу до використання ресурсів. Такий підхід пов'язаний з нашою здатністю розумно використовувати, створювати і фінансувати ресурси, що становлять основу нашої економіки.

Україна задекларувала своє бажання перейти на шлях до сталого розвитку ще на Конференції ООН з довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., підписавши Декларацію з навколишнього середовища і розвитку та Порядок денний на XXI століття.

З того часу в Україні на виконання рішень Конференції ООН 1992 року вживалися певні заходи, проте значною ефективністю та результативністю вони не відзначилися.

Останнім часом рівень споживання природних ресурсів зростає й причиною найбільшого екологічного впливу в рамках життєвого циклу є продукти харчування та напої, особистий транспорт, житлове господарство (включаючи будівництво і споживання енергії, тепла, води).

В сукупності ці категорії споживання надають від 70 % до 80 % впливу на навколишнє середовище і складають 60 % споживчих витрат. У такій ситуації основним завданням є усунення залежності між економічним розвитком і деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням ресурсів і утворенням відходів.

Вплив споживання на навколишнє середовище можна пом'якшити через переміщення попиту від категорій споживання з більш високим рівнем впливу до категорій з меншим впливом, тобто через зміну традиційних підходів до споживання на сталі підходи.

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

Дніпропетровська область одна з найбільш економічно розвинених областей України.

Область має потужний промисловий потенціал. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. На підприємства гірничо-металургійного комплексу (далі – ГМК) припадає більше 67 % всієї реалізованої продукції області. У регіоні здійснюють господарську діяльність більше 2 тис. промислових підприємств майже всіх основних видів економічної діяльності, з загальним рівнем зайнятості – близько 276 тис. осіб. На Дніпропетровщині виробляється майже п'ята частина (18,7 % або 670,48 млрд грн) усієї реалізованої промислової продукції України.

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин, тут зосереджені унікальні родовища. Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин. В області видобувається 100 % загальноукраїнського обсягу марганцевої руди і майже 80 % залізної руди. Мінеральні ресурси є основою для розвитку господарства

регіону, особливо виробництв чорної металургії, оскільки наявна як головна, так і допоміжна сировина.

На підприємствах Дніпропетровщини модернізується обладнання, впроваджуються енергозберігаючі технології, значна увага приділяється дотриманню екологічних стандартів. Все це дозволяє нарощувати темпи промислового виробництва та зберігати одні з перших позицій Дніпропетровщини серед регіонів у промисловій галузі України.

Металургійні підприємства виробляють високоякісну та конкурентоспроможну продукцію, що переважно експортується.

З діяльністю гірничо-металургійного комплексу мають прямий і зворотний зв'язок енергетика, вуглевидобуток, машинобудування, будівництво, фінансова сфера тощо. Зазначені та багато інших галузей спираються і працюють на металургійну промисловість.

Процеси глобалізації економіки, які набирають обертів, призводять до створення наднаціональних ринків з новими, жорсткими правилами.

Враховуючи те, що визначальним вектором розвитку економіки Дніпропетровщини є передусім забезпечення стійкого зростання виробничих показників підприємств ГМК – підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, це, в першу чергу, модернізація базових виробництв гірничо-металургійного комплексу.

Модернізація та структурна перебудова ГМК Дніпропетровщини спрямована на забезпечення підтримки виробничих потужностей, підвищення конкурентоздатності шляхом підвищення якості і зниження собівартості продукції, поліпшення технологічної структури виробництва та впровадження нових сучасних ресурсозберігаючих, екологічно чистих технологій.

У цьому напрямі ГМК розвивається, не дивлячись на виклики економічно-складного часу.

Першочергові зусилля підприємств ГМК спрямовуються на зниження енерговитратності виробництва на кожному виробничому циклі, на кожному агрегаті.

Ще один пріоритет в роботі ГМК та основний елемент регіональної екологічної політики – зменшення забруднення навколишнього середовища.

Підвищення екологічної безпеки в області – одна зі стратегічних цілей у розвитку регіону.

Одним із кращих проектів є впровадження “Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегієї) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки”, яку затверджено рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI (зі змінами).

Її виконавці – 25 найбільших промислових підприємств області, загальний обсяг впливу на довкілля яких становить понад 96 %. Реалізація Програми дозволить залучити кошти самих підприємств-забруднювачів на впровадження та модернізацію підприємств із залученням новітніх природоохоронних технологій.

Так, за 2021 рік інвестиції підприємств-учасників Програми склали понад 4,5 млрд грн.

Оцінка роботи підприємств паливно-енергетичного комплексу у 2021 р.

На підприємствах паливно-енергетичного комплексу області продовжувались впроваджуватись заходи, спрямовані на забезпечення надійного, безперебійного та якісного енерго- та газозабезпечення усіх категорій споживачів у Дніпропетровській області.

У 2021 році підприємства паливно-енергетичного комплексу області працювали відповідно до потреб господарського комплексу області та забезпечили у повному обсязі потреби в паливно-енергетичних ресурсах.

На всіх підприємствах розроблені конкретні вичерпні заходи щодо забезпечення сталого функціонування відповідних галузей економіки, особливо техногенно-небезпечних об'єктів, об'єктів соціальної сфери.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області

З метою забезпечення досягнення Стратегічної цілі “Екологічна та енергетична безпека” розроблено проект Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (далі – Програма), яку затверджено рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI.

До Програми увійшли 25 найбільших промислових підприємств області, загальний обсяг впливу на довкілля яких становить понад 96 %. Реалізація Програми, яка базується на основних принципах та засадах сталого розвитку, передбачається у два етапи, перший з яких становить 5 років.

Для виконання заходів Програми в основному передбачається залучення власних коштів підприємств-забруднювачів. Крім цього, фінансування заходів планується також за рахунок інших джерел, у тому числі бюджетів різного рівня, які не заборонені чинним законодавством. Орієнтовний обсяг фінансування складає більше 40 млрд грн.

Головною метою Програми є створення екологічно безпечних та комфортних умов для життя населення Дніпропетровської області шляхом зменшення антропогенного навантаження та відновлення довкілля за рахунок упровадження інноваційних технологій виробництва, зменшення викидів парникових газів та підвищення рівня екологічної культури і свідомості суспільства, що передбачено стратегічною ціллю “Екологічна та енергетична безпека” Стратегії.

Мета Програми досягається шляхом реалізації відповідних цілей і конкретних завдань, а саме:

- розбудова системи екологічного моніторингу області;
- зменшення забруднення повітряного басейну;
- захист водних ресурсів від виснаження та забруднення;
- відновлення, рекультивация порушених земель та родючості ґрунтів, скорочення відчуження земель;
- формування екологічної культури населення;
- поліпшення та вдосконалення сфери збору, утилізації та переробки твердих побутових відходів;
- підвищення ефективності у сфері поводження та утилізації промислових відходів;
- збереження та відтворення біорізноманіття Дніпропетровської області, формування територіально-функціональної системи екологічної мережі;
- розвиток рекреаційних зон;
- відновлення лісів, сприяння природному відновленню лісів;
- створення захисних лісових насаджень на землях, що не зайняті лісом, а саме: деградованих, еродованих, малопродуктивних, уздовж водних об’єктів);

підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами;
розвиток альтернативної енергетики;
підвищення енергоефективності та енергозбереження.

Крім того, передбачено впровадження заходів у сфері гарантування біологічної безпеки та контролю за генетично модифікованими організмами та сприяння збереженню лісів, зелених насаджень.

До основних цільових показників, які свідчать про ефективність виконання Програми, належать результати, які досягнуто до 2025 року. В якості базових для порівняння обрані показники станом на кінець 2013 року, як найбільш показові з точки зору врахування кореляції між станом довкілля та обсягами виробництва в області.

Конкретними запланованими результатами виконання Програми є зниження техногенного навантаження на навколишнє середовище за основними екологічними показниками:

зниження індексу забруднення атмосфери з 11,8 до 8;

зниження обсягів викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення на 30 %;

зниження обсягів викидів парникових газів (CO₂) в атмосферне повітря на 20 %;

зниження викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення на 15 %;

зменшення кількості забруднюючих речовин, що скидаються із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти на 40 %;

зменшення обсягу скиду забруднених стічних вод на 60 %;

збільшення екологічної стабільності землекористування з 0,28 до 0,4;

зменшення площі земель, що потребують рекультивації на 15 %;

збільшення частки екологічних навчальних курсів у програмах середніх та вищих навчальних закладів на 5 %;

зменшення обсягів утворення твердих побутових відходів на 30 %;

рівень охоплення населення послугами зі збору ТПВ – 100 %;

щорічне заплановане зменшення обсягу видалених відходів I – IV класів у спеціально відведені місця чи об'єкти становить 15 %;

збільшення показника заповідності території області з 2,81 % до 9 %;

кількість видів рослин та тварин на території області не повинна зменшитися;

збільшення площі лісів, зменшення загрози деградації земель;

зменшення енергомісткості валового регіонального продукту (використання паливно-енергетичних ресурсів на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби/валовий регіональний продукт з урахуванням інфляції) заплановано на 25 %.

Для вирішення першочергових питань екологічної галузі визначені джерела фінансування та пріоритетні напрями реалізації комплексу взаємопов'язаних програмних заходів шляхом зменшення антропогенного навантаження та відновлення довкілля за рахунок упровадження інноваційних

технологій виробництва, зменшення викидів парникових газів та підвищення рівня екологічної культури і свідомості суспільства.

За результатами виконання Програми за 2021 р. спостерігається тенденція до стабілізації техногенного навантаження на довкілля.

Зокрема, у порівнянні з 2020 роком можна відмітити стабілізацію із викидами в атмосферне повітря підприємствами-учасниками Програми. Так, обсяги викидів склали **523,353** тис. тонн або збільшились лише на 0,05 %, обсяги скидів зворотних вод у поверхневі водні об'єкти збільшились на **4,41 %** (**523,180** млн м³ за 2021 р. проти **501,075** млн м³ за 2020 р.), що нижче темпів росту промислової продукції (рис. 15.1.1.).

ПІДСУМКИ 2021

ВИКИДИ В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

Рис. 15.1.1. Обсяги викидів в атмосферне повітря за підсумками 2021 року

Обсяги розміщення відходів зменшились на **0,11 %** (**183,1** млн тонн за 2021 р. проти **183,3** млн тонн за 2020 р.) (рис. 15.1.2.).

ПІДСУМКИ 2021

ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

Загальна тенденція – стабілізація ситуації

Техногенне навантаження не перевищує темпи зростання виробництва

Рис. 15.1.2. Скиди зворотніх вод та розміщення відходів

У рамках Програми підприємствами-забруднювачами за власні кошти заплановано до виконання **418** заходів. За період дії Програми **виконано 203** заходи або 48,6 % від загальної кількості, у т.ч. **за звітний період виконано 42** заходи, з яких 11 – із терміном виконання у 2021 році, 25 – із терміном виконання у попередніх роках, 6 – достроково. Крім того, у рамках Програми **6** заходів виконуються щорічно.

У звітному періоді підприємствами інвестовано понад **4,5 млрд грн**, що на 2,3 % більше аналогічного показника минулого року (4,4 млрд грн).

1. Джерела та обсяги фінансування Програми

За підсумками 2021 р. на реалізацію програмних заходів усього спрямовано **4842,515** млн грн (рис. 15.1.3), з них:

власних коштів основних підприємств-забруднювачів – 4550,061 млн грн, які направлялись на фінансування природоохоронних заходів за такими напрямками Програми:

- охорона та поліпшення стану атмосферного повітря – 1074,691 млн грн;
- охорона та раціональне використання водних ресурсів – 162,276 млн грн;
- поводження з відходами – 833,624 млн грн;
- охорона та раціональне використання земель – 2252,960 млн грн;
- підвищення енергоефективності та енергозбереження – 180,429 млн грн;

- розбудова об'єктового моніторингу довкілля на підприємствах області – 35,554 млн грн;

- охорона, збереження та відтворення біоресурсів, формування екологічної мережі та розвитку природно-заповідного фонду – 1,016 млн грн;

- інші природоохоронні заходи – 9,511 млн грн;

Дніпропетровського обласного управління лісового та мисливського господарства – власних коштів 4,774 млн грн, спрямованих на фінансування збереження та відновлення лісів.

Рис. 15.1.3. Обсяги фінансування

бюджетних коштів:

з державного бюджету – 8,720 млн грн на заходи збереження та відтворення лісів;

з обласного бюджету – 272,552 млн грн на:

будівництво, реконструкцію систем водовідведення, упровадження прогресивних методів очистки стічних вод – 11,650 млн грн;

заходи з розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм – 55,238 млн грн;

ліквідацію наслідків підтоплення на забудованих територіях, у першу чергу тих, що потребують термінового захисту – 33,120 млн грн;

упровадження єдиної регіональної інформаційної системи збору, обробки, збереження, обміну, аналізу та оцінювання даних між суб'єктовим, об'єктовим та локальними рівнями системи моніторингу – 0,290 млн грн;

організацію, розбудову та вдосконалення регіональної автоматизованої мережі спостережень за станом атмосферного повітря – 26,844 млн грн;

придбання сучасної спецтехніки для виконання робіт із санітарного очищення та благоустрою населених пунктів – 98,546 млн грн;

реконструкцію інженерної інфраструктури зрошувальних систем (у тому числі модернізація, будівництво та капітальний ремонт мереж зрошуваних систем) – 28,165 млн грн;

поліпшення стану поверхневих водних об'єктів на території Дніпропетровської області шляхом упровадження біомеліоративних заходів – 5,250 млн грн;

організацію та розбудову мережі спостережень за станом поверхневих вод та підземних водоносних горизонтів, удосконалення спостережень за їх якісними показниками та гідрологічними умовами – 9,989 млн грн;

утримання та збереження об'єктів природно-заповідного фонду області – 0,432 млн грн;

винесення меж об'єктів природно-заповідного фонду в натуру – 3,028 млн грн;

з місцевого бюджету – **6,408 млн грн**, які виділялись на виконання по КП “Кривбасводоканал” заходу “Будівництво ділянки самопливного каналізаційного колектору від мкр. Сонячний (L=1,244 км)”.

2. Охорона та поліпшення стану атмосферного повітря

У 2021 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **77 заходів** з охорони та поліпшення стану атмосферного повітря (у тому числі 1 – щорічно), з яких 14 заходів – з кінцевим терміном виконання у 2021 році.

На ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” закінчується реалізація проекту реконструкції ГОУ від агломашини № 1-3 (2019-2020 рр.), (п. 1.45). На сьогодні отримані сертифікати відповідності закінченого будівництвом об'єкту на агломашини № 1, № 2, збудований електрофільтр на агломашині № 3. Фактично профінансовано за 2021 р. – 120,2 млн грн.

На ПрАТ “Южкокс” виконується захід “Ремонт камер коксування коксових батарей № 5, № 6 коксового цеху з використанням керамічного виплавлення для усунення прососів із камер у опалювальні простінки (7 камер щорічно)” (2016 – 2025 рр.), (п. 1.73). У звітному періоді проведено ремонт 93 камер коксування коксових батарей №№ 5, 6. Фактично профінансовано – 9,0 млн грн.

Крім того, на гірничо-металургійних підприємствах Кривбасу постійно застосовуються природоохоронні заходи при проведенні масових вибухів, спрямовані на скорочення техногенного навантаження на довкілля: використовують внутрішню і зовнішню гідрозабійку, застосовують виключно безтритлові вибухові речовини та інше. Зменшення викидів забруднюючих речовин у звітному періоді склало понад 11,0 тис. тонн.

З метою запобігання пилоутворенню на відвалах, хвостосховищах, шламонакопичувачах підприємствами постійно здійснюється закріплення поверхонь речовинами, які затримують пил, зволоження “сухих” пляжів хвостосховищ, полив технологічних автодоріг, зрошення складів готової продукції. Зменшення викидів забруднюючих речовин за результатами 2021 р. склало понад 4,8 тис. тонн.

За підсумками 2021 р. за даним напрямом завершено виконання 29 заходів, а саме:

На ПрАТ “Дніпровський металургійний завод” достроково завершено виконання заходу “Установка пригнічення бурого диму на ливарному дворі під час випуску чавуну на доменій печі № 2” (2020 – 2022 рр), (п. 1.20). Запланований екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря – 398,453 т/рік. Крім того, виконано заходи “Виведення з експлуатації міксеру ККЦ” (2016 р.) (п. 1.22) та “Виведення з експлуатації частини обладнання ливарної ділянки СЦРКХО КХП (вагранка)” (2016 – 2018 рр) (п. 1.23.). Загальний запланований екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин на 87,5 т/рік.

На ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” достроково виконано захід “Виведення з експлуатації однієї обертової печі” (2023 р.), (п. 1.152). Запланований екологічний ефект – забруднюючих речовин в атмосферне повітря – 399,0 т/рік.

На ПАТ “Дніпровський меткомбінат” достроково виконано захід “Розробка основних технічних рішень проекту газоочистки технологічних газів зони спікання агломацій №№ 7-12” (2017 – 2022 рр.), (п. 1.27). Крім того, виконано 5 заходів із загальним запланованим екологічним ефектом – зменшення викидів забруднюючих речовин на 13,3 тис. т/рік, а саме:

Модернізація газоочисного обладнання обертової печі дільниці виробництва вапна конвертерного цеху зі зміною конструкції газоочисної системи та установкою більш потужного тягодуттєвого пристрою (2016 – 2020 рр), (п. 1.34);

Модернізація системи подачі повітря в зону спікання агломації № 7 з метою зниження викидів забруднюючих речовин у повітря (2019р.), (п. 1.129);

Модернізація системи подачі повітря в зону спікання агломації № 9 з метою зниження викидів забруднюючих речовин у повітря (2019-2021 рр.), (п. 1.130);

Модернізація системи подачі повітря в зону спікання агломації № 11 з метою зниження викидів забруднюючих речовин у повітря (2019-2021 рр.), (п. 1.132);

Модернізація системи подачі повітря в зону спікання агломації № 12 з метою зниження викидів забруднюючих речовин у повітря (2019-2021 рр.), (п. 1.133).

На АТ “Нікопольський завод феросплавів” виконані заходи “Джерело викидів № 139. Центральний розподільний пункт (ЦРП), В-2. Ліквідація (виведення з експлуатації) джерела викиду забруднюючих речовин в

атмосферне повітря” (2019-2020 рр.), (п. 1.79) та “Джерело викидів № 115. Розвантажувальні частини агломашин № 1, № 2, В-4, В-6. Реконструкція газоочистки з будівництвом комплексу рукавних фільтрів загальною потужністю 1 млн м³/год” (2016 – 2021 рр.), (п. 1.80). Загальний екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря – 88,7 т/рік.

На ПрАТ “Южкокс” виконано захід “Заміна циклонів СІОТ на установку без пилової видачі коксу (УБВК) № 5, 6” (2020-2021 рр.), (п. 1.72). Запланований екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря – 16,781 т/рік.

На АТ “Південний ГЗК” наказом від 30.10.2020 № 427 по підприємству ліквідовано структурний підрозділ – агломераційний цех, що дозволило знизити на 95 % викиди забруднюючих речовин від загального обсягу викидів підприємства. Тому, захід “Будівництво і введення в дію нових газоочисних установок і споруд: реконструкція системи очистки агломераційних газів зон спікання агломашин К-1-75 аглофабрики № 1” (2016 – 2020 рр.), (п. 1.82) виконувати недоцільно.

На ПрАТ “Північний ГЗК” виконано 14 заходів із загальним екологічним ефектом – зменшення викидів забруднюючих речовин на 1121,1 т/рік, а саме:

Модернізація газоочисного обладнання на конвеєрі цеху з виробництва окатків № 1 (джерело викиду № 51) (2019 – 01.07.2020 рр.), (п. 1.88);

Модернізація газоочисного обладнання на конвеєрі цеху з виробництва окатків № 1 (джерело викиду № 52) (2019 – 01.07.2020 рр.), (п. 1.89);

Модернізація газоочисного обладнання на конвеєрі цеху з виробництва окатків № 1 (джерело викиду № 54) (2019 – 01.07.2020 рр.), (п. 1.90);

Заміна циклону конвеєру дробарної фабрики № 2 (джерело викиду № 75) (2019 – 01.07.2020 рр.), (п. 1.91);

Заміна електрофільтрів у корпусі подрібнення вапна та бентоніту цеху з виробництва окатишів № 2. Зона сушки 1 (джерело викиду № 92) (2019 – 2021 рр.), (п.1.140);

Заміна електрофільтрів на випалювальній машині цеху з виробництва окатишів № 2. Зона сушки 1 (джерело викиду № 97) (2019 р. – 30.06.2022 р.), (п.1.141);

Заміна електрофільтрів на випалювальній машині цеху з виробництва окатишів №2. Зона сушки 2 (джерело викиду № 99) (2019 р. – 30.06.2021 р.), (п. 1.142);

Заміна електрофільтрів на корпусі грохочення цеху з виробництва окатишів № 2. Зона охолодження (джерело викиду № 101) (01.04.2020 р.), (п. 1.143);

Заміна електрофільтрів в корпусі завантаження окатишів цеху з виробництва окатишів № 2 (джерело викиду № 103), (2020 – 2021 рр.), (п. 1.144);

Реконструкція електрофільтра в корпусі грохочення цеху з виробництва окатишів № 2. Зона охолодження (джерело викиду № 102), (2020 р.), (п. 1.145);

Заміна лінії відсіву дріб'язку випалювальних машин "LURGI-552-A/B" на ЦВО-2, (2020 – 01.07.2020 рр), (п. 1.147);

Покриття карт хвостосховища, що не використовуватимуться 2 роки і більше, скельними породами та застосування зв'язуючих речовин, (2020 – 2021 рр), (п. 1.148);

Використання водного розчину торфогідроксидного реагенту під час проведення масових вибухів в кар'єрах ПРАТ "ПВНГЗК", (2020 – 2021 рр), (п. 1.149);

Заміна скрубєру на джерелі викидів № 40 (млиновий тракт № 3, дільниця шихто підготовки ЦВО-1), (2020 р.), (п. 1.150). Загальний екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря – 131,3 т/рік.

На ПРАТ "Кривий Ріг Цемент" виконано захід "Реконструкція електрофільтра сушильного барабану № 4 СП КРЗ" (2016 – 2017 рр), (п. 1.111). Запланований екологічний ефект – зменшення викидів твердих речовин в атмосферне повітря – 41 т/рік.

3. Охорона та раціональне використання водних ресурсів

У 2021 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **52 заходів** у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів (у тому числі 1 – щорічно).

В рамках Програми для захисту прилеглих територій від забруднення та підтоплення підприємствами – учасниками виконуються заходи, спрямовані на поліпшення якості стічних вод, зменшення скиду забруднюючих речовин, розширення хвостового господарства та систем оборотного водопостачання, заміну водопровідних мереж.

Запобігання впливу на водний баланс річок Інгулець та Саксагань за рахунок перехоплення та повернення високомінералізованих вод до системи оборотного водопостачання та зменшення обсягу витоків фільтраційної води до дренажної системи від діючих хвостосховищ складає понад 43 млн м³.

На ДТЕК Придніпровська ТЕС проводяться роботи з реконструкції колектора і мережі промислової каналізації, 2 етап (п. 2.2). Фактично профінансовано у звітному періоді 5,56 млн грн.

На КП "Дніпроводоканал" ДМР" продовжуються роботи із заміни водопровідних мереж (п. 2.59). Фактично профінансовано у звітному періоді 2,8 млн грн.

На КП Кам'янський міськводоканал" Дніпропетровської обласної ради" продовжуються роботи із заміни аварійних вуличних водоводів Д 63-200 мм (п. 2.88). Фактично профінансовано у звітному періоді 4,49 млн грн.

За підсумками 2021 р. за даним напрямом завершено виконання 5 заходів, а саме:

На ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг" виконано захід "Енергетичний департамент. Цех водопостачання. Реконструкція оборотного циклу водопостачання насосної станції № 9 "Прокат 3" (2016 – 2020 рр). (п. 2.17).

Екологічний ефект – виконано заміну ділянки 1445 м водоводу “чистого” та “брудного” циклів.

На ПАТ “Дніпровський меткомбінат” виконано достроково захід “Економне використання водних ресурсів: переведення нагрівальної печі № 4 ТЗС з прямоточного водопостачання на оборотне с НС № 3а.” (2018-2022 рр.), (п. 2.10). Запланований екологічний ефект – зниження забору води на 2 млн м³/рік .

На КП “Дніпроводоканал” ДМР” виконано заходи “Реконструкція будівлі решіток із заміною обладнання на Південній станції аерації м. Дніпропетровська – проектування” (2016 – 2017 рр), (п. 2.57) та “Технічне переоснащення системи транспортування промивних вод на Кайдацькій насосно-фільтрувальній станції” (2016 – 2019 рр), (п. 2.68).

На КП Кам’янський міськводоканал” Дніпропетровської обласної ради” виконано захід “Реалізація проекту “Реконструкція водогону Д = 600 мм від водопровідної насосної станції по вул. Лохвицького, 29 (майданчик № 3) до вул. Казанська” (2016 – 2018 рр), (п. 2. 82). Екологічний ефект – зменшення на 2 % втрат питної води.

Крім того, по департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації у рамках Програми за рахунок коштів субвенції з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів (на природоохоронні заходи) по Регіональному офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області заплановано виконання робіт, а саме:

“Очистка акваторії Дніпра в районі першого підйому Аульського водоводу Криничанського району (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано передпроектні роботи, укладено договір на коригування проекту з переможцем відкритих торгів, договірні відносини подовжено на 2022 рік з метою отримання звіту з ОВД та експертизи;

“Відновлення водності та екологічного стану р. Заплавка в Магдалинівському районі (у тому числі ПКД та експертиза)” – об’єкт неможливо ввести в експлуатацію з проектними показниками зважаючи на відкриті кримінальні справи внаслідок руйнування збудованих гідротехнічних споруд третіми особами, кошти повернуто;

“Протиповеневі заходи та поліпшення гідрологічного стану р. Кам’янка в смт Софіївка Дніпропетровської області (у тому числі ПКД та експертиза)” – отримано сертифікат готовності об’єкту;

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану старого русла річки Оріль на території Царичанського та Петриківського районів Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – за проектом протяжність розчищення русла р. Оріль і старого русла р. Оріль становить 16,1 км, наразі виконано роботи по укладенню бутового каменю на гребнях перемички;

“Поліпшення гідрологічного режиму та екологічного стану р. Саксагань у межах м. Кривого рогу Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому

числі ПКД та експертиза)” – проведено коригування проєктної документації, оголошено відкриті торги, визначається переможець закупівлі;

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Вовча та р. Гайчур на території Покровського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано передпроектні роботи.

Також за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, реалізовувались наступні заходи:

“Поліпшення умов відтворення водних живих ресурсів з влаштуванням нерестових ділянок на р. Самара в районі садибних ділянок Дніпровського району – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – довжина ділянки склала 1,069 км, кількість влаштованих зимувальних ям – 2 шт., отримано сертифікат готовності об’єкту (на 2022 рік заплановано залишок 5% від суми договору);

“Покращення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Мокра Сура в межах села Сурсько – Литовське Дніпровського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано капітальний ремонт 3 водопропускних споруд, отримано сертифікат готовності об’єкту;

“Протиповеневі заходи на річках Самара і Бик Дніпропетровської області (капітальний ремонт) (у тому числі ПКД та експертиза)” – розчищено русло річки загальною протяжністю 4,285 км (2 ділянки), водовідвідні канали СК-1 та СК-2 загальною протяжністю 0,587 км, переказ – 1 шт., при виконанні виникли додаткові обсяги будівельних робіт, тому проєкт буде відкориговано;

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Чаплинка на території Іванівської сільської ради Петриківського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано роботи на 9-ти плесах, сумарна довжина розчистки яких склала 4,4 км, здійснено капітальний ремонт 3 трубчастих переїздів, при виконанні виникли додаткові обсяги будівельних робіт, тому проєкт буде відкориговано;

“Капітальний ремонт та інженерний захист житлових масивів від схилової ерозії в районі вулиць Нестерова, Рибна, Рижикова, Довгалівська, Короленко, Дніпровська, Декабристів, Бакинська, пров. Донський, Шкільний, Знаменівський в м. Нікополь (у тому числі ПКД та експертиза)” – за проєктом укріплення кам’яним банкетом 0,96 км, кількість з’їздів – 12 шт., наразі укріплено 0,45 км, влаштовано 6 з’їздів;

“Проведення відтворювальних і біомеліоративних заходів на Дніпровському водосховищі (верхня ділянка)” – випущено 720,00 тис. екз. коропа, товстолоба, амура;

“Проведення відтворювальних і біомеліоративних заходів на Дніпровському водосховищі (середня ділянка)” – випущено 1 458,78 тис. екз. коропа, товстолоба, амура.

Для виправлення кризового становища, що виникло у сільськогосподарському секторі через значне зменшення використання води на

зрошенні, в рамках Програми також виконуються комплексні заходи з відновлення зрошувальної системи.

Зокрема, у 2021 році за рахунок коштів, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва та спрямовуються на виконання заходів з реконструкції, модернізації, будівництва та капітального ремонту мереж зрошувальних систем, у розмірі 28,363 млн, з яких освоєно 28,165 млн грн, виконувались роботи за об'єктами:

“Реконструкція зрошувальної мережі на території Військової сільської ради Солонянського району (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано роботи по улаштуванню зрошувальної мережі протяжністю 5 614,7 м;

“Реконструкція і модернізація мереж зрошувальних систем на землях, які знаходяться на території Чумаківської сільської ради Дніпропетровського району (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано коригування проектної документації та отримано експертний звіт.

Також за рахунок вищезазначених коштів виконано проектно-вишукувальні роботи по 19 об'єктам з відновлення зрошувальних систем, отримано експертні звіти.

4. Поводження з відходами та раціональне використання земель

У 2021 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **22 заходів** у сфері поведження з відходами (у тому числі 1 – щорічно) та **24** – з охорони та раціонального використання земель (у тому числі 3 – щорічно), з яких 1 захід – з кінцевим терміном виконання у 2021 році.

З метою зменшення обсягів розміщення відходів виробництва підприємствами здійснюється використання розкритих порід для засипки зон обвалення шахт та кар'єрів, будівництва хвостосховищ, виробництва щебеню, будівництва (ремонт) автомобільних доріг, переробки відходів феросплавного виробництва (шлаків та шламів) з використанням у якості вторинної сировини та будівельних матеріалів тощо.

В рамках реалізації Програми з метою зменшення обсягів розміщення відходів виробництва підприємствами гірничо-збагачувального комплексу Кривбасу за рахунок використання розкритих порід у звітному періоді повторно використано та утилізовано майже 32 млн тонн промислових відходів.

Окрім цього, на АТ “Покровський ГЗК” з метою зменшення техногенного навантаження на довкілля та мінімізації великотоннажних відходів (шламів збагачення марганцевої руди), у виробництво у якості сировини залучено 2205,548 тис. тонн шламів збагачення (у сухій вазі), з якої отримано марганцевого концентрату 294,238 тис. тонн (п. 3.26).

На АТ “Нікопольський завод феросплавів” здійснюється переробка відходів феросплавного виробництва (шлаків та шламів) з використанням у якості вторинної сировини та будівельних матеріалів (п. 3.18). На теперішній час перероблено 772,415 тис. тонн шлаків, 248,647 тис. тонн шламів.

На ПАТ “Кривбасзалізрудком” по заході “Проведення гірничотехнічної рекультивації на порушених землях шахт” (4.22, 4.23, 4.24) здійснюється засипка зон зсуву та відпрацьованих кар’єрів в обсязі 495,858 тис. тонн або 212,746 тис. м³.

За підсумками 2021 р. за даним напрямом завершено виконання 2 заходів, а саме:

На ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” достроково виконано захід “Реконструкція хвостосховища “Четверта карта” з нарощуванням дамб обвалювання до позначки + 156 м, +161 м” (2015 – 2022 рр), (п. 4.6). Запланований екологічний ефект – раціональне використання земель.

На КП “Дніпроводоканал” ДМР” виконано захід “Розробка технічних умов на виготовлення органо-мінеральних добрив” (2017 – 2019 рр), (п. 3.32) з метою зменшення об’єму відходів, що утворюються.

По департаменту житлово-комунального господарства та будівництва облдержадміністрації в рамках Програми за рахунок коштів обласного фонду придбано 12 од. сучасної спецтехніки для виконання робіт санітарної очистки.

5. Підвищення енергоефективності та енергозбереження

У 2021 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **17 заходів** з підвищення енергоефективності та енергозбереження, 3 з яких – з кінцевим терміном виконання у 2021 р.

Так, на ПАТ “Дніпровський меткомбінат” продовжується реалізація заходу “Реконструкція доменного цеху з будівництвом установки приготування й вдування ПВП у ДП № 1М, 8, 9, 12” (2016 – 2019 рр.), (п. 5.5), зокрема виконується пусконаладжувальні роботи. Фактично профінансовано у за 2021 р. – 24,2 млн грн.

На КП “Кривбасводоканал” продовжується виконання заходу “Технічне переоснащення існуючих схем керування електроприводами насосних агрегатів із застосуванням перетворювачів частоти на водопровідних насосних станціях підприємства - 15 од. (ВНС № 17, 18, 28, 38, 48, 56, 59, 61, 65, 70, 72, 73, 74, 75, 76)” (2016 – 2025 рр), (п. 5.44). Фактично профінансовано у 2021 р. – 3,8 млн грн.

За підсумками 2021 р. за даним напрямом завершено виконання 3 заходів:

На ПАТ “Дніпровський меткомбінат” виконано захід “Розробка основних технічних рішень щодо будівництва газотурбінної електростанції” (2020 – 2021 рр.), (п. 5.6).

На ПрАТ “ІнГЗК” виконано захід “Облаштування дренажних насосних станцій на гор. ± 0 м кар’єру для перехоплення потоків кар’єрних вод” (2017 – 2021 рр.), (п. 5.35). Ефект – зниження витрат електроенергії на 1700 тис. кВт.*г.

На ТОВ “МЗ “Дніпросталь” виконано захід “Розробка проекту системи утилізації тепла димових газів” (2018-2020 рр), (п. 5.39). Ефект – зменшення використання газу.

б. Розбудова та вдосконалення регіональної системи моніторингу довкілля Дніпропетровської області

В рамках Програми розбудовується мережа державного та відомчого контролю за станом довкілля шляхом впровадження автоматизованої системи екологічного моніторингу навколишнього природного середовища.

Одним із важливих заходів з поліпшення екологічного стану є створення автоматизованої системи комплексного екологічного моніторингу стану довкілля, пріоритетними функціями якої повинні стати захист життєво важливих екологічних інтересів людини і суспільства, а також запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям.

За 2021 р. підприємствами-забруднювачами здійснювалася реалізація **36 заходів** по розбудові об'єктового моніторингу довкілля на підприємствах області, 2 – з кінцевим терміном виконання у 2021 р.

Так, на Філії “ВГМК” АТ “ОГХК” продовжується виконуватися захід “Моніторинг атмосфери, вод, фізичних факторів впливу” (2018 – 2025 рр.), (п. 6.1.47). На сьогодні проведені вимірювання забруднення атмосферного повітря шляхом лабораторного аналізу відібраних проб на межі санітарно-захисної зони, від стаціонарних джерел викидів, підфакельних спостережень. Відбувались спостереження: за фізичними чинниками: параметрами мікроклімату робочих зон, за показниками забруднення поверхневих і підземних вод шляхом лабораторного визначення забруднюючих речовин. Всього було виконано 17402 проби.

На ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” продовжується виконання заходу “Упровадження автоматизованої комплексної об'єктової (локальної) системи моніторингу АСУТП на джерелах викидів в атмосферне повітря реконструйованих ГОУ за: агломашинами АЦ-1,2; конвертерами №№ 1-6 конвертерного цеху; обертовими печами №№ 1-5 ВВЦ; коксовими батареями №№ 5, 6” (2016 – 2025 рр.), (п. 6.1.7). Приладами контролю обладнано 38 систем моніторингу викидів, а саме: доменні печі №№ 6, 8; агломашини №№ 1, 4, 5, 6 АЦ-2; конвертери №№ 4, 5, 6; МБЛЗ-1, 2-3; 1 нагрівальна піч СПЦ-1; 1 нагрівальна піч СПЦ-2; коксові батареї №№ 5, 6 та УБВК КБ № 5, 6; котел № 2 котельної КХВ; від технологічного обладнання ДСФ ШУ, РЗФ-1, РЗФ-2.

На ПрАТ “Північний ГЗК” виконуються заходи з моніторингу навколишнього природного середовища, а саме стану атмосферного повітря, поверхневих вод (п.п. 6.1.20, 6.1.21). Фактично профінансовано у звітному періоді – 2,3 млн грн.

За підсумками 2021 р. за даним напрямом виконано захід “Створення та впровадження локальної системи моніторингу для контролю викидів забруднюючих речовин від джерела викидів № 101” (2020 р.) та від джерел викидів № 92, 99, 103 (2021 р.) (п. 6.1.50-1, 2) на ПрАТ “Північний ГЗК”. Екологічний ефект – удосконалення методів контролю викидів забруднюючих речовин в атмосфері.

Крім того, по департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, виконувались наступні заходи:

придбання серверного обладнання для забезпечення функціонування регіональної інформаційно-аналітичної системи моніторингу навколишнього природного середовища – придбано 1 комплект;

підтримка регіональної інформаційно-аналітичної системи моніторингу навколишнього природного середовища – забезпечено зберігання та обробку даних у формі хмарного (віртуального) дата-центру для розміщення регіональної інформаційно-аналітичної системи моніторингу навколишнього природного середовища;

придбання та обладнання стаціонарних станцій аналізу якості повітря (референтний метод) – придбано 1 одиницю;

придбання та обладнання стаціонарних станцій аналізу якості поверхневих вод – придбано 1 одиницю;

організація роботи станцій аналізу якості повітря – забезпечено організацію роботи 15 стаціонарних станцій аналізу якості повітря, 2 мобільних станцій аналізу якості повітря, референтної мобільної станції аналізу якості повітря та програмно-апаратного комплексу.

7. Охорона, збереження та відтворення біоресурсів, формування екологічної мережі та розвитку природно-заповідного фонду та інші природоохоронні заходи

На АТ “Покровський ГЗК” триває реалізація заходу “Утримання об’єктів природно-заповідного фонду – заказник Богданівський” (2016 –2025 рр.), (п. 7.14). На утримання тварин та на обслуговування заказника станом на 01.01.2022 фактично витрачено 4,879 млн грн, у тому числі за 2021 р. – 1,016 млн грн.

Крім того, по департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, виконувались наступні заходи:

встановлення меж територій природно-заповідного фонду Дніпропетровської області – виготовлено десять проєктів землеустрою з встановлення меж територій природно-заповідного фонду загальною площею 1 529,4 га на територіях Дніпровського, Кам’янського, Нікопольського, Новомосковського, Павлоградського, Синельниківського районів та м. Дніпро;

розробка проєкту організації території регіонального ландшафтного парку “Самарські плавні” охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об’єктів – виготовлено проєкт.

Крім того, на підприємствах триває виконання заходів з озеленення та збереження існуючих смуг посадки зелених насаджень, висадки лісових

насаджень на рекультивованих землях, збереження біорізноманіття та благоустрою територій.

За підсумками 2021 р. за даним напрямом на ПрАТ “Дніпровський металургійний завод” завершено виконання заходу “Реконструкція рибозахисного пристрою Берегової насосної станції № 2 з винесенням з прибережної зони” (2017 – 2018 рр), (п. 8.1) з екологічним ефектом – запобігання потрапляння риби у водозабірну споруду, її травмування та загибелі.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища

З метою удосконалення правового регулювання використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки в області, протягом 2021 року сесіями Дніпропетровської обласної ради були прийняті наступні рішення:

1. № 27-4/VIII від 26.02.2021 “Про регіональну цільову програму захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, забезпечення пожежної безпеки Дніпропетровської області”;

2. № 31-4/VIII від 26.02.2021 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 24 березня 2017 року № 176-8/VII “Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області” (зі змінами);

3. № 32-4/VIII від 26.02.2021 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 –2025 роки” (зі змінами);

4. № 77-6/VIII від 16.06.2021 “Про створення регіональних ландшафтних парків місцевого значення “Малотернівський” та “Івано-Межеріцький”;

5. № 123-8/VIII від 05.11.2021 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 24 березня 2017 року № 176-8/VII “Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області” (зі змінами)

6. № 124-8/VIII від 05.11.2021 “Про внесення змін до рішень обласної ради від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 –2025 роки” (зі змінами);

7. № 141-8/VIII від 05.11.2021 “Про звернення до Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України щодо вжиття невідкладних заходів у вирішенні питань стану техногенної частини земної кори Криворізького залізрудного басейну ”.

15.3. Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Державна екологічна інспекція Придніпровський округ (Дніпропетровська та Кіровоградська області) (далі Інспекція) здійснює діяльність на підставі Положення про територіальні та міжрегіональні територіальні органи

Держекоінспекції, яке затверджено Наказ Міністерства енергетики та захисту довкілля України від 07 квітня 2020 року № 230.

Інспекція здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням територіальними органами центральних органів виконавчої влади, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності і господарювання, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними особами-нерезидентами вимог законодавства:

- охорони земель, надр;
- екологічної та радіаційної безпеки;
- охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- охорони, захисту, використання і відтворення лісів;
- збереження, відтворення і невиснажливого використання біологічного та ландшафтного різноманіття;
- раціонального використання, відтворення і охорони об'єктів тваринного та рослинного світу;
- ведення мисливського господарства та здійснення полювання;
- охорони, раціонального використання та відтворення вод і відтворення водних ресурсів;
- охорони атмосферного повітря;
- формування, збереження і використання екологічної мережі;
- стану навколишнього природного середовища;
- поводження з відходами, небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами.

Протягом 2021 року інспекторським складом Інспекції перевірено 753 об'єкта. Усього здійснено 2080 ресурсних перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства України на території Дніпропетровської області, у т. ч. 31 перевірку об'єктів, занесених до “Переліку ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів”.

За звітний період було складено 2162 протоколи про адміністративні правопорушення, у т. ч. 57 передано до органів суду, до адмінвідповідальності притягнуто 1403 відповідальні особи, на правопорушників накладено штрафи на загальну суму 684 692,0 грн, з яких 684 692,0 грн стягнуто до Державного бюджету України.

Загальна сума розрахованих збитків, нанесених державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства України становить 77 942 790,0 грн (у тому числі невстановленими особами 5 427 933,0 грн). Для відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства, у тому числі і за результатами лабораторно-аналітичного контролю, до підприємств, організацій та громадян області пред'явлено 267 претензій на суму 72 514 857,0 грн, стягнуто 253 збитки на

загальну суму 20 704 823,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 3 369 365 грн).

За звітний період Інспекцією передано 33 матеріали перевірки до правоохоронних органів, 30 матеріалів передано до органів НП, СБУ та інших правоохоронних органів, 3 – до органів прокуратури, 21 з ознаками кримінального правопорушення, відкрито 8 кримінальних проваджень.

За звітний період здійснено 443 перевірки водних ресурсів, у тому числі 76 – щодо підземних вод. За порушення природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 246 відповідальних особи у вигляді штрафів на загальну суму 62 798,0 грн, які сплачено до Державного бюджету України в повному обсязі. Пред'явлено 46 претензій за збитки, заподіяні державі на суму 7 477 458,0 грн, сплачено 50 на загальну суму 3 592 424,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 2 971 794 грн).

Основні порушення виявлені при перевірках: порушення правил експлуатації водогосподарських споруд, порушення правил водокористування, порушення правил охорони водних ресурсів.

Наприклад:

В ході планової перевірки АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА “ІНТЕРПАЙП НОВОМОСКОВСЬКИЙ ТРУБНИЙ ЗАВОД” (28.01.2021-10.02.2021) встановлено:

– під час візуального обстеження встановлено, що територія підприємства не в повній мірі обладнана твердим суцільним покриттям, збирання зливових вод здійснюється не в повному обсязі, відведення зливових стічних вод частково здійснюється по рельєфу місцевості.

Підприємством не вжито достатніх заходів щодо попередження забруднення зливної поверхні території, що є порушенням ст. 44, ст. 70, ст. 85, ст. 87, ст. 96, ст. 105 Водного Кодексу України, ст. 35 Закону України “Про охорону земель”, ст. 164 Земельного кодексу України.

Протягом 12 місяців 2020 року здійснено 395 ресурсні перевірки щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. За порушення природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 369 відповідальні особи у вигляді штрафу на загальну суму 87 635,0 грн, які сплачено до Державного бюджету України в повному обсязі. Пред'явлено 165 претензій за збитки, заподіяних державі внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та викидів без відповідних дозволів на суму 41 438 499,0 грн, сплачено 176 на загальну суму 16 931 288,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 359 557,51 грн).

Основні порушення: викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади або недодержання вимог, передбачених наданим дозволом та за порушення правил експлуатації газоочисного устаткування.

Наприклад:

В ході позапланової перевірки ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “ЗАВОД СТЕКО” (18.02.2021 – 03.03.2021) встановлено:

– в матеріалах інвентаризації джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та відповідно у діючому дозволі не в повному обсязі обліковуються джерела викидів. Статистична звітність по формі 2-ТП (повітря) та розрахунок податкового зобов'язання з екологічного податку складаються без врахування обсягів викидів забруднюючих речовин від джерел утворення викидів не облікованих в матеріалах інвентаризації викидів забруднюючих речовин в атмосферу, первинний облік у сфері охорони атмосферного повітря не ведеться. Вищевикладене є порушенням ст.ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”, ст. 24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”.

Державною екологічною інспекцією Придніпровського округу (Дніпропетровська та Кіровоградська області) на території Дніпропетровської області в період з 05.04.2021 по 16.04.2021 проведено планову перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства України ПАТ “АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ”. Під час проведення перевірки розглянуто основні питання в частині дотримання підприємством законодавства про охорону атмосферного повітря, про охорону і раціональне використання вод та відтворення водних ресурсів, про використання та охорону земель, про поводження з відходами.

За результатами перевірки проведено 5 розрахунків збитків, заподіяних державі в результаті порушення природоохоронного законодавства, а саме: за наднормативне забруднення атмосферного повітря внаслідок перевищення дозволених обсягів викидів забруднюючих речовин на загальну суму 15 304 215,34 грн, підготовлено та направлено претензії на підприємство для добровільної сплати. Підприємством сплачено 15 304 215,34 грн до Державного бюджету в добровільному порядку.

Протягом звітнього періоду здійснено 402 ресурсні перевірки дотримання природоохоронного законодавства з охорони земельних ресурсів. За виявлені порушення чинного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 76 відповідальних осіб у вигляді штрафу на суму 74 630,0 грн (сплачено). За шкоду, заподіяну державі внаслідок забруднення навколишнього природного середовища, пред'явлено 37 претензій до підприємств та організацій області на суму 21 828 465,0 грн, сплачено до Державного бюджету України 20 – на суму 81 575,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 114,79 грн), сума розрахованих збитків нанесених невстановленими особами – 3 011 945,0 грн, 16 матеріалів передано до правоохоронних органів.

Основні порушення виявлені при перевірках: засмічення або забруднення земельних ділянок.

Наприклад:

Інспекторським складом Державної екологічної інспекції Придніпровського округу (Дніпропетровська область) під час проведення

перевірки 11.08.2020 – 21.08.2020 дотримання вимог природоохоронного законодавства громадянином Пронозюком Володимиром Ростиславовичем при веденні господарської діяльності на свинофермі за адресою: вул. Степова, буд. 31А, село Голубівка, Новомосковський район, Дніпропетровська область зафіксовано викиди та ознаки забруднення ґрунту внаслідок розміщення накопичувача рідких і твердих відходів життєдіяльності тварин на відкритому ґрунті на території Перещепинської ОТГ Новомосковського району Дніпропетровської області та 11.08.2020 були відібрані проби ґрунту на земельних ділянках з видимими ознаками забруднення. За результатами інструментально-лабораторного контролю зафіксовано перевищення вмісту амонію та нітратів в порівнянні з фоновою концентрацією на земельних ділянках загальною площею 1725 м², розраховано та пред'явлено збитків на суму 1 200,610 тис. грн.

В ході перевірки поблизу с. Китайгород Царичанського району біля урочища “Свиняче” (гр. Алмазов Дмитро Альбертович) встановлено несанкціоноване знаття родючого шару ґрунту на земельній ділянці загальною площею 26 га, розраховано та пред'явлено збитків на суму 3 168,890 тис. грн та передані матеріали до органів прокуратури.

В ході позапланової перевірки гр. Алмазова Д.А. (13.04.2021 – 26.04.2021) виявлено факт використання земельних ділянок не за цільовим призначенням та знаття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу (за використання земельних ділянок не за цільовим призначенням розраховано збитки на суму 1 253 672,69 грн (не сплачено) та за знаття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу розраховано збиток на суму 2 011 785,11 грн (не сплачено).

Протягом 12 місяців 2020 року здійснено 22 ресурсні перевірки додержання вимог природоохоронного законодавства з охорони земель водного фонду. За виявлені порушення чинного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 3 відповідальні особи у вигляді штрафу на суму 2 040,0 грн (сплачено).

Станом на 01.01.2021 здійснено 36 ресурсних перевірок щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. За порушення чинного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 4 відповідальні особи у вигляді штрафу на загальну суму 1 785,0 грн (сплачено).

Протягом звітнього періоду здійснено 415 ресурсних перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами. За виявлені порушення до адмінвідповідальності притягнуто 518 осіб у вигляді штрафів на загальну суму 407 745,0 грн (сплачено 100 %).

Наприклад:

В період з 01.03.2021 по 05.03.2021 року проведена планова перевірка дотримання вимог природоохоронного законодавства України ТОВ “Нива”. На момент проведення перевірки підприємство займалось вирощуванням зернових, бобових та насіння олійних культур. При здійсненні діяльності підприємство на посівних площах використовує пестициди і агрохімікати. При розгляді наданих

документів було встановлено, що підприємство здійснює зберігання ЗЗР. Проектна документація з матеріалами ОВНС щодо облаштування витратного складу для зберігання пестицидів та агрохімікатів відсутня, що є порушенням ст. 51 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, ст. ст. 3, 17 Закону України “Про оцінку впливу на довкілля”.

Підприємством не забезпечено укладання договорів щодо передачі відходів, які утворюються при здійсненні господарської діяльності підприємства, для подальшого видалення чи утилізації зі спеціалізованими організаціями, підтверджуючі документи щодо своєчасної передачі утворених підприємством відходів в повному обсязі (акти виконаних робіт) відсутні, що є порушенням ст. 17, 32, 33, 34 України “Про відходи”, ст. 55 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”.

Таким чином, підприємством не здійснюються заходи для максимальної утилізації відходів, не забезпечуються вимоги щодо видалення та розміщення їх екологічно безпечними методами, чим грубо порушуються вимоги діючого законодавства у сфері поводження з відходами.

За виявлені порушення порядку провадження господарської діяльності без одержання документа дозвільного характеру, одержання якого передбачене законом, на посадову особу підприємства складено протокол за ст. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення та направлено до суду для розгляду та прийняття рішення по справі

В ході позапланової перевірки ТОВ “НОВЕ ЖИТТЯ-КОСМЕТИК” проведеної в період з 28.04.2021 по 29.04.2021 року, в ході проведення перевірки встановлено Інвентаризація відходів на підприємстві не проведена, норми утворення відходів, їх якісний склад і властивості не визначено, декларація про відходи не подається. Інформація щодо проведення обліку відходів за формою 1-ВТ не ведеться, статистична звітність за формою 1 відходи (річна) не ведеться, моніторинг місць утворення, зберігання відходів не здійснюється, технічні паспорти відходів не розроблено, що є порушенням ст.ст. 7, 17, 26, 29, 31, 32, 33, 34 Закону України “Про відходи”, ст. 55 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”.

Інспекцією проведено 144 ресурсні перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері рослинного світу. Основними порушеннями, що були виявлені під час проведення перевірок є: порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, знищення або пошкодження підросту в лісах, здійснення лісових користувань не у відповідності з метою або вимогами, передбаченими в лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку, самовільне знесення зелених насаджень. За виявлені правопорушення складено 60 протоколів про адміністративні правопорушення, 56 осіб притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 15 436,0 грн (сплачено). Пред’явлено 6 претензій на суму 1 747 448,0 грн, сплачено 4 на загальну суму 95 371,0 грн.

Протягом звітнього періоду проведено 32 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України на об’єктах природно-заповідного

фонду, складено 10 протоколів про адміністративні правопорушення та 9 протоколів направлено до органів суду, притягнута 1 відповідальна особа у вигляді штрафу на суму 340,0 грн (сплачено). Розраховано та пред'явлено 2 претензії на суму 6 693,0 грн.

Протягом січня-грудня 2021 року проведено 47 перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері мисливського господарства. Виявлено 24 випадків порушень правил полювання та вимог Закону України “Про мисливське господарство та полювання”, складено 43 протоколи про адміністративні правопорушення, 36 осіб притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 13 821,0 грн, сплачено 13 821,0 грн.

Інспекцією проведено 174 ресурсні перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері охорони водних живих ресурсів. За порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного світу та порушення правил рибальства, складено 116 адміністративних протоколів, 94 особи притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 18 462,0 грн (сплачено). Розраховано та пред'явлено 11 претензій на суму 16 294,0 грн, сплачено до Державного бюджету України 3 – на 4 165,0 грн.

За період січень – грудень 2021 року відділом державного ринкового нагляду Придніпровського округу було проведено 61 планова перевірка характеристик продукції та 1 позапланова перевірка та 1 недопуск до проведення відбору зразків продукції. За результатами перевірок винесено 155 рішень про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів. Серед таких заходів – формальна невідповідність, тимчасова заборона реалізації продукції на ринку та заборона реалізації продукції на ринку.

В вересні 2021 року відділом розпочато відбір зразків продукції автомобільного бензину та дизельного палива на відповідність вимог “Технічного регламенту щодо автомобільних бензинів, дизельного, котельного та суднового палив”. За чотири місяці було відібрано 27 проб (автомобільних бензинів та дизельного палива), з яких 6 проб не відповідали нормам технічного регламенту, про що невідкладно була подана інформація про небезпечну продукцію в ДЕІ України.

За січень – грудень 2021 року було складено 7 протоколів про виявлене (і) порушення вимог Закону України “Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції” та Закону України “Про загальну безпечність нехарчової продукції” та винесено 16 постанов про накладання штрафу на загальну суму 1 156 000 грн.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

Державна цільова програма радіаційного та соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013-2022 роки

Облдержадміністрація є ініціатором розроблення та замовником “Державної цільової програми радіаційного та соціального захисту населення

м. Жовті Води на 2013 – 2022 роки”, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 25.06.2012 № 579 (зі змінами та доповненнями), (далі – Програма). Керівник Програми – голова Дніпропетровської облдержадміністрації. Виконавець заходів Програми – виконавчий комітет Жовтоводської міської ради.

Метою Програми є забезпечення захисту мешканців м. Жовті Води від радіаційного впливу та пов'язаних з ним шкідливих чинників, поліпшення соціального захисту населення, а також збереження здоров'я населення міста.

Основними завданнями Програми є:

створення та забезпечення функціонування системи постійного моніторингу території м. Жовті Води;

приведення радіаційного фону в житлових, адміністративних будівлях і спорудах до рівня, визначеного Нормами радіаційної безпеки України (НРБУ - 97);

проведення комплексу робіт з реабілітації забрудненої території міста для зниження дозових навантажень на населення;

поліпшення соціального захисту населення, яке проживає на територіях з підвищеним радіаційним фоном;

приведення відділення функціональної діагностики та відділення відновлювального лікування Державного закладу “Спеціалізована медико-санітарна частина МОЗ” № 9 до сучасних вимог;

оздоровлення жителів міста у зазначеному відділенні відновлювального лікування;

забезпечення Державного закладу “Спеціалізована медико-санітарна частина МОЗ” № 9 медичним обладнанням та медикаментами для повноцінного її функціонування.

15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

Одним з перспективних напрямів дій Програми є розбудова та вдосконалення регіональної системи моніторингу довкілля. За період дії Програми загальний обсяг бюджетного фінансування за цим напрямом склав понад 100 млн грн.

З метою удосконалення мережі спостережень за станом атмосферного повітря та практичного впровадження системи регіонального моніторингу довкілля у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету розроблено регіональний проєкт “Організація, розбудова та удосконалення регіональної автоматизованої мережі спостережень за станом атмосферного повітря Дніпропетровської області” (далі – Проєкт), який дозволив визначити та обґрунтувати необхідну кількість стаціонарних постів спостереження, місця їх розташування, а також індивідуальний перелік забруднюючих речовин, що мають підлягати контролю.

У рамках Проекту одночасно здійснюється встановлення у містах області автоматизованих постів спостереження за станом атмосферного повітря безпосередньо у житлових зонах. Так, на території області вже встановлено 15 автоматизованих постів спостереження, які дають змогу цілодобово у режимі реального часу відстежувати ситуацію стосовно: концентрації в атмосфері забруднюючих речовин (двооксид сірки (SO₂); двооксид азоту (NO₂); оксид вуглецю (CO); сірководень (H₂S); озон (O₃); аміак (NH₃); дрібнодисперсний пил (PM₁₀); дрібнодисперсний пил (PM_{2,5})), а також метео- та радіаційних параметрів. Обладнання знаходиться на балансі КП «ЦЕНТР ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ» Дніпропетровської обласної ради».

Дані – у відкритому доступі на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних (<https://data.gov.ua>). Крім того, за сприяння департаменту, вперше на офіційному веб-сайті Дніпропетровської облдержадміністрації (<https://adm.dp.gov.ua> – Екомоніторинг) у відкритому доступі запроваджено механізм online трансляції даних щодо стану атмосферного повітря (рис. 15.5.1.) у наступних містах області: Дніпро, Жовті Води, Зеленодольськ, Нікополь, Павлоград, Покров. Відтепер кожен мешканець області зможе відстежувати ситуацію за станом атмосферного повітря у режимі реального часу. Інформація оновлюється кожні 2 хвилини.

Рис. 15.5.1. Відображення інформації з автоматизованого поста спостереження м. Дніпро, вул. Космонавта Волкова, 11а.

Роботи із розбудови мережі спостережень за станом атмосферного повітря планується продовжувати з тим, щоб повністю охопити територію області автоматизованими приладами. Також, в області функціонують три мобільні лабораторії, які дозволяють здійснювати оперативні спостереження за станом атмосферного повітря у будь-якій точці Дніпропетровщини.

У вересні 2020 року було започатковано формування щотижневого інформаційно-аналітичного огляду стану атмосферного повітря області, який оприлюднюється на офіційному веб-сайті облдержадміністрації та спрямований на відображення поточної ситуації із рівнем забруднення атмосферного повітря

у житлових зонах міст Дніпропетровської області (<https://adm.dp.gov.ua/file-storage/analitichnij-oglyad>).

За ініціативи департаменту, у 2020 році в області реалізовано проєкт “Створення регіональної інформаційно-аналітичної системи моніторингу навколишнього природного середовища” (далі – Система).

Метою проєкту є забезпечення системи постійного контролю за станом навколишнього природного середовища у регіоні з надмірним рівнем техногенного навантаження задля створення сприятливих та екологічно безпечних умов життєдіяльності громадян.

У результаті створено єдину інтерактивну мапу щодо стану атмосферного повітря Дніпропетровської області на основі відображення інформації в online режимі від автоматизованих постів спостереження. Мапа знаходиться у відкритому доступі як для органів влади, так і для громадськості.

Крім того, інформаційні шари Системи містять дані щодо стану поверхневих вод, відходів, родовищ корисних копалин та природно-заповідного фонду.

Наразі Система працює у тестовому режимі (<https://ecosystem.dp.gov.ua/>) (рис. 15.5.2).

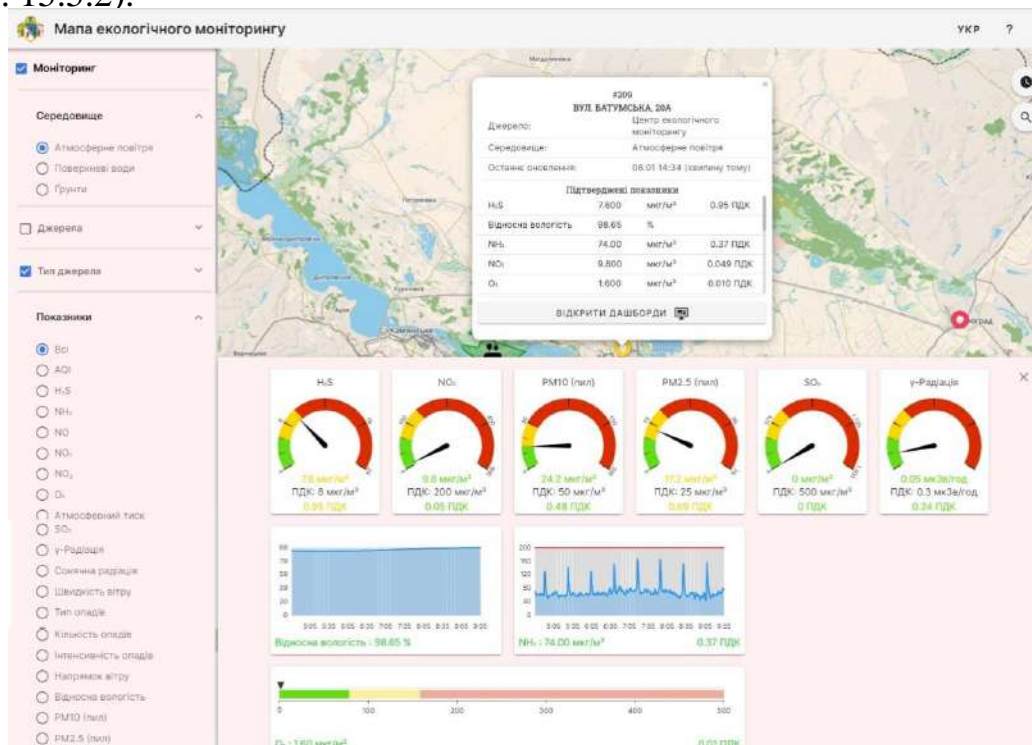

Рис. 15.5.2. Мапа екологічного моніторингу

Також, у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, у 2021 році реалізовано наступні заходи:

придбано серверне обладнання та забезпечено підтримку функціонування регіональної інформаційно-аналітичної системи моніторингу навколишнього природного середовища;

придбано та обладнано стаціонарну станцію аналізу якості повітря (референтний метод);

придбано та обладнано стаціонарну станцію аналізу якості поверхневих вод; організовано роботу стаціонарних та мобільних станцій аналізу якості

повітря.

Розвиток системи екомоніторингу в області виходить на якісно новий рівень. Такий проєкт є вкрай актуальним для промислового регіону з надмірним рівнем техногенного навантаження.

У Дніпропетровській області функціонує мережа державного моніторингу за станом забруднення навколишнього природного середовища. (таблиця 15.5.1.).

Таблиця 15.5.1. Мережа спостережень за станом довкілля

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од.								
		атмосферне повітря	стаціонарні джерела викидів в атмосферне повітря	поверхневі води	джерела скидів зворотних вод у поверхневі води	морські води	джерела скидів зворотних вод у морські води	підземні води	джерела скидів зворотних вод у глибокі підземні водоносні горизонти	грунти
1	Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології, у т.ч.	15	-	24	-	-	-	-	-	-
2	Регіональний офіс водних ресурсів у Дніпропетровській області	-	-	16	-	-	-	-	-	-
3	ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України”, у т. ч.	75	1	125	-	-	-	-	-	1057
4	КП “Центр екологічного моніторингу” ДОР”	16	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Інші (органи місцевого самоврядування)	12	-	-	-	-	-	-	-	-

Протягом року проводились систематичні спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря, зворотних, поверхневих, підземних вод та ґрунтів.

Атмосферне повітря

Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології (далі – ДРЦГМ) проводив спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря на стаціонарних та маршрутних постах спостереження (далі – ПСЗ). На стаціонарних ПСЗ у 2021 році було відібрано та проаналізовано 94 140 проб атмосферного повітря. Лабораторії ДРЦГМ акредитовані на право проведення вимірювань по 9-ти інгредієнтам.

Спостереження проводились по всім інгредієнтам, на які акредитовані лабораторії. Крім того, на деяких ПСЗ був здійснений відбір проб повітря на вміст важких металів. Визначення концентрацій важких металів проведено в Київській регіональній лабораторії.

У 2021 році лабораторіями ДРЦГМ проводились спостереження за забрудненням атмосферного повітря по повній програмі:

за станом забруднення атмосферного повітря у м. Дніпрі спостереження проводилися на 6 стаціонарних ПСЗ, у м. Кам'янське – на 4 стаціонарних постах, у м. Кривому Розі – на 5 стаціонарних постах.

Згідно комплексному індексу забруднення атмосфери пріоритетними речовинами (ІЗА), обчисленому за даними спостережень 2021 року (табл. 15.5.2), рівень забруднення атмосферного повітря міст Дніпропетровської області вище середнього.

Аналізуючи хід величин індексу забруднення атмосфери міст Дніпропетровської області у 2021 році в порівнянні з 2020 роком, необхідно відмітити зменшення рівня забруднення у місті Дніпро, та збільшення рівня забруднення у містах Кам'янське та Кривий Ріг. Якщо значення $ІЗА \leq 5$, рівень забруднення повітря міста вважається нижче середнього, якщо $5 < ІЗА \leq 8$ – приблизно дорівнює середньому, якщо $8 < ІЗА \leq 15$ – вище середнього, якщо $ІЗА > 15$ – значно вище середнього (див. рис. 15.5.3).

Таблиця 15.5.2. Індекс забруднення атмосфери (ІЗА) у містах Дніпропетровської області за 2021 рік

Перелік пріоритетних домішок	ІЗА		
	Дніпро	Кам'янське	Кривий Ріг
Формальдегід	7,20	6,5	7,14
Двооксид азоту	2,27	2,0	1,21
Пил	1,59	1,7	2,40
Оксид вуглецю			0,67
Фенол	0,83	3,3	0,71
Аміак	0,97	1,2	
Комплексний ІЗА	12,86	14,7	12,13

У 2021 році в повітрі міст Дніпропетровської області спостерігається така тенденція:

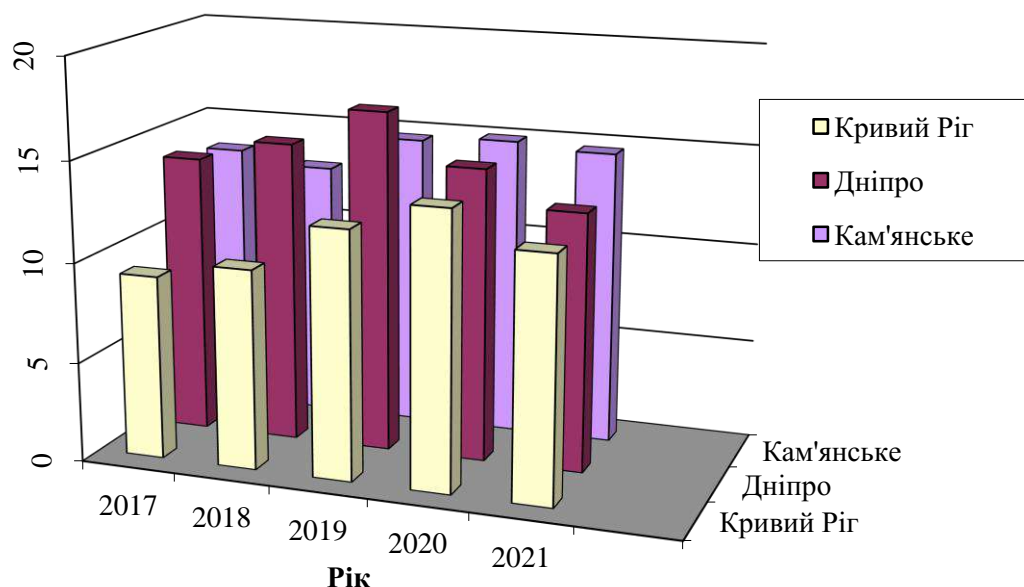

Рис. 15.5.3. Індекс забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2017 – 2021 роки

Практично з усіх джерел в атмосферне повітря потрапляють двооксид сірки, пил, оксид вуглецю, оксиди азоту. Тенденція змін середнього рівня забруднення атмосферного повітря наведена у таблиці 15.5.3.

Таблиця 15.5.3. Зміна середнього рівня забруднення атмосферного повітря за 5 років (2017 – 2021 роки) у містах Дніпропетровської області

Домішки	Тенденція за 5 років (2017-2021 р.р.)		
	Дніпро	Кам'янське	Кривий Ріг
Пил	-0,02	-0,03	0
Двооксид сірки	+0,0001	+0,0001	+0,0002
Оксид вуглецю	-0,1	+0,2	0
Двооксид азоту	-0,01	+0,003	+0,002
Оксид азоту	-0,002	0	+0,002
Сірководень	0	+0,0003	+0,0002
Фенол	0	+0,0003	+0,0001
Аміак	0	0	0
Формальдегід	+0,0002	+0,0009	+0,015

У 2021 році в повітрі міст Дніпропетровської області спостерігається така тенденція:

м. Дніпро:

зниження рівня забруднення повітря по пилу, оксиду вуглецю, двооксиду азоту, оксиду азоту; середні концентрації збільшились по двооксиду сірки, формальдегіду; на тому ж рівні залишилась середня концентрація по фенолу та аміаку.

м. Кам'янське:

зниження рівня забруднення повітря по пилу, середні концентрації збільшились по двооксиду сірки, оксиду вуглецю, двооксиду азоту, сірководню, фенолу, формальдегіду; на тому ж рівні залишились величини середніх концентрацій по оксиду азоту, аміаку.

м. Кривий Ріг:

збільшення рівня забруднення повітря по двооксиду сірки, двооксиду азоту, оксиду азоту, сірководню, фенолу, формальдегіду; на тому ж рівні залишились величини середніх концентрацій по пилу, оксиду вуглецю, аміаку.

Характеристики забруднення атмосферного повітря (середньорічні та максимальні концентрації, мг/м³ та у частках ГДК) у містах Дніпропетровської області наведені у табл. 15.5.4. та 15.5.5.

Таблиця 15.5.4. Характеристики забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2021 рік

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньо-річний вміст, мг/м ³	Середньо-добові ГДК, мг/м ³	Максимальні разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
Пил	Дніпро	0,2	0,15	0,5	0,7
Двооксид сірки	Дніпро	0,011	0,05	0,5	0,205
Оксид вуглецю	Дніпро	2,0	3,0	5,0	8,0
Двооксид азоту	Дніпро	0,09	0,04	0,2	0,48
Оксид азоту	Дніпро	0,05	0,06	0,40	0,13
Сірководень	Дніпро	0,002	-	0,008	0,039

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК, мг/м ³	Максимальні разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
Фенол	Дніпро	0,003	0,003	0,010	0,025
Аміак	Дніпро	0,04	0,04	0,20	0,13
Формальдегід	Дніпро	0,014	0,003	0,035	0,049
Пил	Кам'янське	0,3	0,15	0,5	0,7
Двооксид сірки	Кам'янське	0,007	0,05	0,5	0,025
Оксид вуглецю	Кам'янське	3,0	3,0	5,0	6,0
Двооксид азоту	Кам'янське	0,08	0,04	0,2	0,49
Оксид азоту	Кам'янське	0,04	0,06	0,40	0,22
Сірководень	Кам'янське	0,006	-	0,008	0,032
Фенол	Кам'янське	0,008	0,003	0,010	0,036
Аміак	Кам'янське	0,05	0,04	0,20	0,1
Формальдегід	Кам'янське	0,013	0,003	0,035	0,101
Пил	Кривий Ріг	0,4	0,15	0,5	2,1
Двооксид сірки	Кривий Ріг	0,016	0,05	0,5	0,065
Оксид вуглецю	Кривий Ріг	2,0	3,0	5,0	19,0
Двооксид азоту	Кривий Ріг	0,05	0,04	0,2	0,47
Оксид азоту	Кривий Ріг	0,02	0,06	0,40	0,12
Сірководень	Кривий Ріг	0,002	-	0,008	0,008
Фенол	Кривий Ріг	0,002	0,003	0,010	0,026
Аміак	Кривий Ріг	0,01	0,04	0,20	0,06
Формальдегід	Кривий Ріг	0,014	0,003	0,035	0,087

Таблиця 15.5.5. Концентрації забруднюючих речовин атмосферного повітря у Дніпропетровській області у 2021 році (в частках ГДК)

Домішки	Середньорічна концентрація		
	Максимальна концентрація		
	Дніпро	Кам'янське	Кривий Ріг
Пил	1,3	2,0	2,7
	1,4	1,4	4,2
Двооксид сірки	0,22	0,14	0,32
	0,40	0,05	0,13
Оксид вуглецю	0,7	1,0	0,7
	1,6	1,2	3,8
Двооксид азоту	2,3	2,0	1,3
	2,4	2,5	2,4
Оксид азоту	0,8	0,7	0,3
	0,3	0,6	0,3
Сірководень	-	-	-
	4,9	4,0	1,0
Фенол	1,0	2,7	0,7
	2,5	3,6	2,6
Аміак	1,0	1,3	0,3
	0,7	0,5	0,3
Формальдегід	4,7	4,3	4,7
	1,4	2,9	2,5

Свинець	0,08	0,2	0,1
	0,1	0,7	0,2
Манган	0,06	0,13	0,01
	0,16	0,20	0,01
Хром	0,01	0,01	0,07
	0,03	0,03	0,01
Залізо	0,03	0,1	0,01
	0,07	0,2	0,01
Кадмій	0,02	0,02	0,03
	0,1	0,03	0,07
Мідь	0,02	0,01	0,01
	0,04	0,02	0,07
Нікель	0,04	0,02	0,02
	0,27	0,03	0,03
Цинк	0,02	0,04	0,004
	0,04	0,2	0,01

Поверхневі, зворотні, підземні води

На протязі 2021 року лабораторіями ДУ “Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ” було досліджено 6 910 проб питної води централізованого водопостачання на фізико-хімічні показники, з яких 1 685 проб не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (24,4 %); у тому числі із сільських систем водопостачання було досліджено 673 проби, з яких 386 проб не відповідали нормативам (57,4 %). З джерел децентралізованого водопостачання досліджено 2051 проба води питної, з яких 702 проби не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (34,2 %).

Практично на території усіх населених місць Дніпропетровської області мають місце факти перевищення гранично-допустимих концентрацій по ряду фізико-хімічних показників, як у централізованих мережах питного водопостачання, так і децентралізованих.

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об’єктів регіону за 2020 рік наведені у таблицях 15.5.6. – 15.5.10., наданих Дніпропетровським обласним управлінням водних ресурсів та Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології.

Таблиця 15.5.6. Середньорічні концентрації забруднюючих речовин у контрольних створах водних об'єктів регіону за 2021 рік за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей																
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
				100	300	0,5	40,0	0,05						0,75		0,08	
	Кам'янське водосховище																
м. Верхньодніпровськ, питний в/з	8,9	2,9	269	32,01	27,18	0,37	1,74	0,054	30,4	8,60	0,24	-	0,06	-	0,11	0,04	-
с. МТ Аули, питний в/з	6,6	2,8	265	31,45	26,37	0,35	1,53	0,046	29,7	8,50	0,26	-	0,06	-	0,11	0,05	-
м. Дніпро та м. Кам'янське																	
	Дніпровське водосховище																
м. Дніпро, Кайдакський питний в/з	7,6	2,8	282	38,55	30,73	0,35	2,66	0,05	30,1	9,02	0,25	-	0,06	-	0,12	0,05	-
м. Дніпро, Ломовський питний в/з	7,1	2,7	281	37,65	28,88	0,33	1,63	0,057	30,4	8,78	0,27	-	0,06	-	0,13	0,05	-
м. Дніпро, ВП "ПДТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з	7,3	2,8	328	52,66	41,29	0,28	2,34	0,054	30,1	8,52	0,25	-	0,06	-	0,13	0,06	-
с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас"	7,4	2,9	293	44,38	32,28	0,32	2,08	0,043	29	8,9	0,26	-	0,06	-	0,13	0,05	-
с. Войськове, питний в/з Солонянського району	7,5	2,9	300	47,75	33,9	0,33	2,36	0,052	29,7	8,84	0,23	-	0,05	-	0,12	0,07	-
	Каховське водосховище																
м. Марганець, питний в/з	7,0	2,5	289	40,24	34,72	0,25	1,86	0,056	29,2	8,98	0,20	-	0,03	-	0,13	0,04	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
КП "Дніпро" Придніпровської с/р, с. Придніпровське, Нікопольського району	6,7	2,4	2,95	42,21	34,75	0,26	1,97	0,043	29,4	8,76	0,23	-	0,05	-	0,14	0,04	-
м. Нікополь, питний в/з	6,9	2,7	288	39,89	33,98	0,24	2,02	0,04	29,4	9,13	0,2	-	0,03	-	0,13	0,04	-
м. Покров, питний в/з	6,5	2,7	305	43,14	35,9	0,23	1,6	0,049	29,2	8,87	0,22	-	0,04	-	0,14	0,04	-
с. Мар'янське, ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг	6,4	2,5	302	45,37	37,08	0,23	1,35	0,043	29,1	8,93	0,21	-	0,03	-	0,12	0,03	-
канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, питний в/з	6,5	2,6	319	55,78	37,96	0,21	1,02	0,046	28,4	8,86	0,17	-	0,02	-	0,14	0,04	-
р. Інгулець																	
Карачунівське вище, питний в/з м. Кривий Ріг	5,9	2,7	895	331,69	102,96	0,24	1,01	0,042	29,9	8,48	0,28	-	0,03	-	0,11	0,04	-
с. Андріївка	7,2	3,1	3500	628,02	1288,13	0,31	3,69	0,055	32	9,72	0,13	-	0,05	-	0,14	0,17	-
р. Саксагань																	
Макортовське водосховище, м. П'ятихатки, КП ПМР "Житлокомплекс", питний в/з	6,1	2,7	3661	1499,83	516,14	0,32	1,23	0,046	30,6	9,10	0,15	-	0,03	-	0,11	0,04	-

Таблиця 15.5.7. Середньорічні концентрації забруднюючих речовин у контрольних створах водних об'єктів регіону за 2021 рік за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей																		
	Температура, град. С	pH	Кисень, мгО ₂ /дм ³	Магній, мг/дм ³	Хлориди, мг/дм ³	Сульфати, мг/дм ³	Сума іонів, мг/дм ³	Твердість, мг-екв/дм ³	Гідрокарбонати, мг/дм ³	Натрій, мг/дм ³	Кальцій, мг/дм ³	Біхром. окисл. мгО/дм ³	БСК ₅ , мгО ₂ /дм ³	Нітроген амонійний, мгN/дм ³	Нітроген нітритний, мгN/дм ³	Нітроген нітратний, мгN/дм ³	Сума сполук нітрогену мінерального, мгN/дм ³	Фосфати, мгP/дм ³	Фосфор загальний, мгP/дм ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
ОБРВ (1990 р.)*	-	-	-	40	300	100	1000	-	-	120	180	39	3	0,4	0,02	9	-	4	-
р.Оріль смт.Царичанка	15	8	8	89	196	699	1816	13,8	387	316	130	39	2	1,1	0,04	0,3	1,2	1	1,4
р.Прядівка с.Лисківка	16	8	10	40	140	304	982	6,3	240	199	59	43,8	2	0,6	0,03	0,1	0,8	0	0,8
р.Самара с.Коханівка	18	8	8	186	390	1296	2811	25,1	299	445	196	41,1	2	1	0,04	0,2	1,2	0	0,8
р.Самара с.Кочережки	16	8	11	192	933	1400	3870	28,1	294	805	246	40,5	3	1,1	0,04	0,2	1,4	0	1,5
р.Самара м.Новомосковськ	15	8	12	186	863	1397	3766	27,4	302	775	243	43	3	1,5	0,04	0,2	1,8	0	1,1
Самарська затока	14	9	13	47	187	528	1330	8,3	198	281	88	39,4	3	0,6	0,03	0,1	0,7	0	0,5
р. Тернівка, с. Богданівка	16	8	7	153	398	1244	2937	25,9	422	453	267	45,3	5	1,2	0,02	0,1	1,3	1	1,2
р.Мала Тернівка с.Морозівське	14	8	8	136	360	1222	2827	26,6	408	392	308	44,6	2	1,1	0,03	0,1	1,2	0	1
р.Кочерга, м. Павлоград	15	8	8	101	346	1058	2526	19,1	686	458	218	44,7	3	1,3	0,06	0,09	1,5	1	1,3
р.Вовча, смт Васильківка	15	8	11	170	712	1599	3820	28	301	757	282	37,3	2	1	0,04	0,1	1,2	0	0,7
р.Вовча, м. Павлоград	16	8	11	185	618	1502	3493	28,4	294	630	263	40,9	2	1,2	0,03	0,1	1,3	0	0,8

Продовження таблиці 15.5.7.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
р.Солона, с.Новопавлівка	15	8	10	169	579	1724	3835	28,1	337	741	285	47,6	2	1,7	0,04	0,2	1,9	0	0,6
р.Гайчур, с. Андріївка	15	8	10	168	754	1310	3418	28,1	276	625	286	39,9	2	1,1	0,03	0,09	1,2	0	0,7
р.Мала Терса,с. Троїцьке	12	8	8	182	384	1329	2940	26,3	372	412	227	42,7	2	0,9	0,03	0,08	1	0	0,9
р.Кільчень, с. Олександрівка Перша	15	8	6	174	342	1172	2685	21,2	382	477	139	40,3	2	1,1	0,03	0,1	2,9	0	1,1
р.Мокра Сура, смт Кринички	13	8	5	81	236	539	1693	14,5	887	257	157	44,3	2	3	0,05	0,2	1,6	1	1,1
р.Мокра Сура, с. Новоолександрівка	14	8	8	64	225	347	1271	9,9	320	223	93	41,1	2	1,7	0,1	0,5	2,3	0	0,8
р.Солона, смт.Солоне	15	8	11	180	281	1549	3070	23,1	331	562	167	47,7	3	1,4	0,1	0,3	1,8	0	0,7
р.Суха Сура,Баглійське водосховище	17	9	15	37	188	160	815	6	216	154	60	43,4	3	0,7	0,2	0,6	1,5	1	1,3
Злагоуствське водосховище, с Злагоуствка	17	9	11	51	232	411	1237	8	205	262	76	43,4	3	1,3	0,1	0,3	1,7	1	0,9
Макортовське водосховище, с. Саївка,	17	8	8	179	503	1337	3116	25,6	333	546	219	46,1	3	1,6	0,03	0,07	1,7	0	0,5
р. Саксагань, м.Кривий Ріг	17	8	11	113	746	841	2752	15,5	249	678	125	42,2	3	1,4	0,04	0,3	1,7	0	1,3
р.Самоткань, м.Вільногірськ	16	8	7	74	180	299	1364	11,8	503	194	115	41,9	2	1	0,03	0,1	1,2	0	0,9
р.Самара м.Павлоград	15	8	8	123	624	671	2422	19	362	511	178	44,1	2	1,8	0,06	0,1	1,9	1	1,8

Таблиця 15.5.8. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за 2021 рік за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області

Назва водного об'єкта	Кількість контрольних створів, в яких здійснювались вимірювання, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у т. ч., з перевищенням ГДК			
Кам'янське водосховище	2	2	24	504	Амоній – 4 Нафтопродукти – 11 Нітрити – 3
Дніпровське водосховище	5	5	60	1260	Амоній – 3 Нафтопродукти – 27 Нітрити – 12
Каховське водосховище	6	6	72	1512	Амоній – 1 Нафтопродукти – 24 Нітрити – 4
р. Інгулець	2	2	24	504	Хлориди – 10 Сульфати – 24 Амоній – 1 Нітрити – 7 Нафтопродукти – 11
р. Саксагань	1	1	12	252	Сульфати – 12 Хлориди – 12 Нафтопродукти – 7

* – ГДК використовувались з “Узагальненого переліку гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБВР) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм” (1990 р.). Враховувались ГДК показників, а саме: сульфати, хлориди, амоній сольовий, нітрати, нітрити, нафтопродукти, в межах сфери технічної компетенції лабораторії РОВР у Дніпропетровській області.

Таблиця 15.5.9. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за 2021 рік (за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології)

Назва водного об'єкта	Кількість контрольних створів у яких здійснювались вимірювання, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
р. Оріль смт Царичанка	1	0	12	19	0
р. Прядівка с. Лисківка	1	0	12	19	0
р. Самара с. Коханівка	1	0	12	19	0
р. Самара с. Кочережки	1	0	12	19	0
р. Самара м. Новомосковськ	1	0	12	19	0
Самарська затока	1	0	12	19	0
р. Тернівка с. Богданівка	1	0	12	19	0
р. Мала Тернівка с. Морозівське	1	0	12	19	0
р. Кочерга, м. Павлоград	1	0	12	19	0

Назва водного об'єкта	Кількість контрольних створів у яких здійснювались вимірювання, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
р. Вовча смт Васильківка	1	0	12	19	0
р. Вовча м. Павлоград	1	0	12	19	0
р. Солона с. Новопавлівка	1	0	12	19	0
р. Гайчур с. Андріївка	1	0	12	19	0
р. Мала Терса с. Троїцьке	1	0	12	19	0
р. Кільчень с. Олександрівка Перша	1	0	12	19	0
р. Мокра Сура смт Кринички	1	0	12	19	0
р. Мокра Сура с. Новоолександрівка	1	0	12	19	0
р. Солона смт Солоне	1	0	12	19	0
р. Суха Сура Баглійське водосховище	1	0	12	19	0
Златоустівське водосховище с. Златоустівка	1	0	12	19	0
Макортовське водосховище с. Саївка	1	0	12	19	0
р. Саксагань м. Кривий Ріг	1	0	12	19	0
р. Самоткань м. Вільногірськ	1	0	12	19	0
р. Самара м. Павлоград	1	0	12	19	0

Таблиця 15.5.10. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за даними Державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області

Назва водного об'єкту	Кількість контрольних створів, у яких здійснювались вимірювання, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
1	2	3	4	5	6
р. Дніпро	31	21	43	25 – рН, температура, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, цинк, мідь, нафтопродукти, АПАР, хром, свинець, нікель, кобальт, кадмій, алюміній,	21 – завислі речовини 8 – ХСК

1	2	3	4	5	6
				феноли	
р. Самара	13	13	18	24 – рН, температура, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, мідь, цинк, хром, свинець, нікель, кадмій, нафтопродукти, АПАР, алюміній, феноли	7 – ХСК 17 – БСК ₅ 14 – завислі речовини 18 – сухий залишок 14 – СІ 18 – SO ₄ 1 – азот амонійний 6 – нафтопродукти
р. Інгулець	7	7	34	17 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, феноли, цинк, АПАР	13 – завислі речовини 17 – СІ 5 – SO ₄ 24 – сухий залишок 3 – ХСК 9 – БСК ₅ 2 – залізо загальне 1 – азот амонійний
р. Саксагань	4	4	5	17 – температура, рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, цинк, АПАР	4 – сухий залишок 3 – завислі речовини 5 – SO ₄ 5 – СІ 4 – БСК ₅ 2 – ХСК 1 – азот амонійний
р. Татарка	1	1	1	15 – температура, рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – БСК ₅ 1 – ХСК 1 – SO ₄ 1 – СІ
р. Мокра Сура	8	6	10	22 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР, мідь, цинк, хром, свинець, нікель, кадмій, феноли	6 – завислі речовини 2 – сухий залишок 7 – БСК ₅ 6 – ХСК 1 – SO ₄ 5 – нафтопродукти

1	2	3	4	5	6
р. Кільчень	1	1	1	14 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – СІ
р. Сусанка	2	2	2	17 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, цинк, свинець, АПАР	2 – завислі речовини 2 – БСК ₅ 2 – ХСК 2 – залізо загальне
р. Нижня Терса	1	1	1	15 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, мідь	1 – SO ₄ 1 – СІ 1 – сухий залишок
р. Ревун	1	1	1	13 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – SO ₄ 1 – СІ 1 – залізо загальне
р. Жовта	2	2	2	19 – температура, рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, мідь, цинк, АПАР, алюміній	2 – завислі речовини 2 – SO ₄ 2 – сухий залишок
р. Оріль	3	2	3	15 – температура, рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	2 – сухий залишок
р. Суха Сура	1	1	2	22 – температура, рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне,	2 – БСК ₅ 2 – ХСК

1	2	3	4	5	6
				нафтопродукти, мідь, цинк, АПАР, алюміній, хром, нікель, феноли	
р. Сухий Чортомлик	1		1	21 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, алюміній, мідь, цинк, хром, нікель, АПАР, фториди	
р. Базавлук	2	2	2	20 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, алюміній, мідь, цинк, хром, марганець, АПАР	2 – завислі речовини 2 – SO ₄ 2 – Cl 2 – сухий залишок
р. Томаківка	2	2	2	17 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, алюміній, марганець, АПАР	2 – завислі речовини 2 – сухий залишок 2 – БСК ₅ 2 – ХСК
р. Кам'янка	2	2	4	21 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, алюміній, мідь, цинк, хром, нікель, АПАР, феноли	3 – завислі речовини 2 – SO ₄ 2 – Cl 4 – сухий залишок 4 – БСК ₅ 4 – ХСК
р. Боковенька	2	2	2	15 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР	2 – сухий залишок
Каховське водосховище	4	2	4	19 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти,	2 – нафто-продукти

1	2	3	4	5	6
				АПАР, цинк, мідь, хром, нікель	
Кам'янське водосховище	2		2	16 – температура, рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР	
Південне водосховище	2	1	4	16 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР, цинк	2 – завислі речовини 2 – SO ₄ 2 – сухий залишок
Карачунівське водосховище	2	1	4	16 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР, цинк	2 – завислі речовини 1 – Cl 2 – сухий залишок
Озеро Куряче, в районі вул. Трансформаторна	1	1	1	15 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, АПАР, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – БСК ₅ 1 – ХСК 1 – азот амонійний
Центральний ставок, який знаходиться на території смт Кринички	1	1	1	13 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – сухий залишок 1 – БСК ₅
Ставок, з правої сторони від автодороги на в'їзд в с. Авангард Криворізького району	1	1	1	13 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – Cl 1 – SO ₄ 1 – БСК ₅ 1 – ХСК 1 – азот амонійний 1 – залізо загальне 1 – нафтопродукти

1	2	3	4	5	6
Ставок "Костишини", поблизу с. Кринички	1	1	1	13 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – БСК ₅ 1 – ХСК 1 – азот амонійний
Ставок, який знаходиться на території с/т Зелена Долина, ж/м Лівобережний-3 (за кладовищем) м. Дніпро	1	1	1	13 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – БСК ₅ 1 – ХСК 1 – азот амонійний
Канал, який перетинає вул. Литовську між буд. 42 та 44 ж/м Божедарівка, Тернівський р-н м. Кривий Ріг	1	1	1	14 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, азот амонійний, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – сухий залишок 1 – SO ₄ 1 – БСК ₅ 1 – ХСК

15.6. Оцінка впливу на довкілля

Закон України "Про оцінку впливу на довкілля" встановлює правові та організаційні засади оцінки впливу на довкілля, спрямованої на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів. Вперше законом встановлено порядок громадських слухань та громадське обговорення планованої діяльності суб'єктів господарювання, також визначено порядок проведення процедури з ОВД, надання висновку про оцінку впливу на довкілля та затверджені критерії постановами КМУ, а саме:

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 989 "Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля";

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 1010 "Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля";

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 1026 "Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля".

За підсумком 2021 р. надійшло 50 повідомлень про ОВД та 49 звітів з ОВД, з яких по 39 видано мотивовані висновки з оцінки впливу на довкілля.

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

На виконання вимог статті 250.3 Податкового кодексу України щоквартально надається перелік підприємств, установ, організацій, фізичних осіб-підприємців, яким в установленому порядку видано дозволи на викиди, спеціальне водокористування до Головного управління ДФС у Дніпропетровській області.

Впродовж 2021 року здійснювалось управління в галузі охорони довкілля із застосуванням економічного механізму забезпечення охорони атмосферного повітря, поверхневих вод, надр та заповідних територій.

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

У 2021 році на виконання природоохоронних заходів за рахунок надходжень до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища спрямовано 424,2 млн грн, з них за рахунок коштів, які надходять до обласного фонду охорони навколишнього природного середовища – 242,7 млн грн.

Станом на 01.01.2022 на рахунках місцевих бюджетів обліковуються залишки коштів, що надходять до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, у сумі 241,7 млн грн.

У 2021 році за спеціальне використання природних ресурсів до бюджетів усіх рівнів надійшло платежів у сумі 12 272,3 млн грн.

Дані щодо надходжень платежів у розрізі видів природних ресурсів та рівнів бюджетів наведено в табл. 15.7.2.1; інформація щодо надходження та використання коштів місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища наведена в табл. 15.7.2.2 та 15.7.2.3.

Таблиця 15.7.2.1. Надходження платежів за використання природних ресурсів, тис. грн

Податкові надходження	Фактичні надходження за 2021 рік до бюджетів:		
	Державного	обласного	місцевих (без обласного бюджету)
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів			1 083,9
Рентна плата за спеціальне використання води	118 423,5	96 891,9	-4,8
Рентна плата за користування надрами	5 059 687,6	1 429 877,8	324 119,2
Плата за землю (земельний податок та орендна плата за землю у складі місцевих податків і зборів)			5 241 086,1
Плата за спеціальне використання рибних та інших водних ресурсів		1 089,9	
Усього	5 178 111,1	1 527 859,6	5 566 284,4

Таблиця 15.7.2.2. Надходження та використання коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, тис. грн

	2021 рік
Залишок коштів на початок звітного періоду (з урахуванням коригування)	25 682,3
Надійшло коштів у звітному періоді - всього	236 693,2
Залишок коштів на кінець звітного періоду	19 706,9
Витрачено коштів - всього	242 668,7
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)x100))	92,5

Таблиця 15.7.2.3. Надходження та використання грошових коштів місцевих (село, селище, місто) фондів охорони навколишнього природного середовища, тис. грн

	2021 рік
Залишок коштів на початок звітного періоду (з урахуванням коригування)	177 360,2
Надійшло коштів у звітному періоді – всього	104 386,6
Залишок коштів на кінець звітного періоду	197 692,5
Витрачено коштів – всього	84 054,3
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)x100))	29,8

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

У 2021 році видано підприємствам та організаціям Дніпропетровської області:

затверджено паспортів місць видалення відходів – 0;

видано дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами – 0.

15.9. Державне регулювання у сфері природокористування

Відповідно до статті 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря” викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися після отримання дозволу, виданого суб’єкту господарювання, об’єкт якого належить до другої або третьої групи, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися на підставі дозволу, виданого суб’єкту господарювання, об’єкт якого належить до першої групи, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Відповідно до статті 4 Закону України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” від 06.09.2005 № 2806-IV (зі змінами), (далі – Закон) суб’єкт господарювання набуває права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі відповідного документу, наданого дозвільним органом.

Для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря суб’єкту господарювання необхідно подати на розгляд до центру дозвільно-адміністративних процедур “Єдине вікно” за адресами м. Дніпро, пр. Слобожанський, 31Д та пр. Дмитра Яворницького, 75 документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302 “Про порядок затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов’язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-суб’єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи” (зі змінами) та відповідно до Наказу Мінприроди України від 27.06.2006 № 309 “Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел”, зареєстрованого в Мін’юсті України від 01.08.2006 за № 912/12786.

Документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, розробляються з урахуванням вимог “Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців”, затвердженої наказом Мінприроди України від 09.03.2006 № 108 та зареєстрованої у Міністерстві юстиції України від 29.03.2006 № 341/12215.

Відповідно до змін у Водному Кодексі, починаючи з 04.06.2017, повноваження щодо видачі дозволу на спеціальне водокористування передано територіальним органам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства. Тому, протягом 2021 року видано Дніпропетровським обласним управлінням водних ресурсів 745 дозволів на СВК та анульовано – 85 дозволів на СВК.

З метою впровадження ефективної системи контролю за рухом та операціями у сфері поводження з відходами, а також підвищення якості надання адміністративних послуг створено першу електронну послугу в екологічній сфері “Декларація про відходи”. 18 лютого 2016 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України № 118 “Про затвердження Порядку подання декларації про відходи та її форми”, якою регламентується порядок одержання декларації про відходи.

Подання декларації відбувалось через електронну систему здійснення дозвільних процедур у сфері поводження з відходами (e – eco.gov.ua) з використанням електронного цифрового підпису та через Центр надання адміністративних послуг.

Так, протягом 2021 року було зареєстровано 268 декларацій про відходи.

З метою систематизації та уніфікації інформації щодо об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, здійснення контролю за їх станом, оцінки обсягів утворення відходів і рівня їх екологічної безпеки облдержадміністрацією здійснюється ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, який складається з двох частин: перша – об'єкти утворення відходів, друга – об'єкти оброблення та утилізації відходів. Протягом 2021 року до реєстру внесено 9 об'єктів утворення відходів та 5 об'єктів оброблення та утилізації відходів.

15.10. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

В Інституті геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України (далі – Інститут) у 2021 році виконувались наукові дослідження за наступними напрямками природничих та технічних наук:

- розробка та обґрунтування методології вибору стратегії сталого розвитку техногенно навантажених регіонів України;
- наукові основи технологій освоєння трансформованого ресурсного потенціалу порушених гірничими роботами територій;
- підвищення екологічної безпеки гірничодобувних виробництв за рахунок реалізації принципу каскадного відходовикористання.

Усі роботи, що виконувались, вирішують нові інноваційно спрямовані завдання фундаментальних проблем збереження і відновлення довкілля, переходу територій на засади сталого розвитку, включаючи один із найбільш техногенно навантажених Придніпровський регіон.

Наводимо деякі результати наукових досліджень по вищевказаних напрямках.

По першому напрямку розроблено методологію запобігання та мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій у геологічному середовищі внаслідок видобутку корисних копалин, яка об'єднала в єдину систему методологічні засади оцінювання ризиків виникнення небезпечних процесів в геологічному середовищі, моніторингу стану і процесів в геологічному середовищі гірничодобувних регіонів, прогнозування розвитку загроз геологічного та техногенного характеру внаслідок видобутку корисних копалин і оцінки наслідків надзвичайних ситуацій у геологічному середовищі та напрямки щодо їх запобігання та мінімізації. Запропонована методологія запобігання та мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій у геологічному середовищі внаслідок видобутку корисних копалин враховує існуючу нормативну базу України і може бути використана як дійсний інструмент запобігання та мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій, обґрунтування необхідних інвестицій в заходи з попередження негативного впливу та зменшення екологічних ризиків на території України.

По другому напрямку отримано сукупний ресурсний потенціал, який являє собою складну, поліструктурну систему, поєднання наявних природних, виробничих, трудових, фінансових, інвестиційних, інноваційних, інфраструктурних, інформаційних, соціальних, ринкових ресурсів,

взаємопов'язаних між собою, раціональне використання яких забезпечує одержання економічного ефекту. Визначено, що ступінь трансформації природно-ресурсного потенціалу порушених гірничими роботами територій визначає можливість рекультивації чи використання цих територій для потреб суспільства.

По третьому напрямку запропонована концепція реалізації стратегічних напрямів гармонізації розвитку природоохоронних технологій, яка включає три основні напрями груп екоорієнтованих технологій природокористування на різних етапах їх впровадження:

I – превентивні екоорієнтовані геотехнології. Для цієї групи технологій пріоритетними є екологічні критерії. Превентивні заходи на стадії проектування повинні включати, в першу чергу: визначення раціональних обсягів виробництва з урахуванням особливостей природних систем; проведення оцінки впливу на довкілля.

II – екоорієнтовані геотехнології з ендегенними факторами гармонізації. Для цієї групи технологій пріоритетними є економічні критерії. В основу ендегенних факторів покладено принцип зменшення впливу на довкілля та зниження ресурсоємності виробничих процесів: технології з внутрішнім відвалоутворенням; ресурсощадні технології; технології мінімізації обсягів та демінералізації підземних вод; ефективного проведення вибухових робіт; зниження пилоутворення та інше.

III – посттехногенні геотехнології з урахуванням нового фізичного стану та нової якості перетворених територій техноекосистем. Для цієї групи технологій пріоритетними є екологічні критерії.

У галузі гірничих наук отримано вагомі результати фундаментальних і прикладних досліджень:

– встановлено, що внесення осадів стічних вод на гірські породи зовнішніх і внутрішніх відвалів значно збільшує ємність поглинання розкритих ґрунтів. Формується вторинний ґрунтовий поглинаючий комплекс, який здатний накопичувати та утримувати елементи мінеральною живлення рослин, особливо, катіони кальцію та магнію. Формування ґрунтового поглинаючого комплексу значно удосконалює водний, живлючий та повітряний режим ґрунтів;

– визначено, що на сьогодні ландшафтно-екологічний аналіз територій гірничопромислових регіонів розглядається як один з методів оцінки природно-екологічного потенціалу, який враховує структурні і функціонально-динамічні особливості природних комплексів. В кінцевому рахунку він націлений на вивчення екологічної ситуації, яка зумовлює сучасний стан ландшафтних комплексів і залежить від пропорційності проєктованих соціальних функцій та природних властивостей ландшафтних комплексів, їх стійкості, але не враховує взаємозв'язок із заляганням родовищ корисних копалин та ефективністю їх освоєння;

– розроблено новий інтегральний критерій на основі встановлених взаємозв'язків між основними геологічними, технологічними та економічними

параметрами відкритих гірничих робіт з урахуванням впливу на них ландшафтно-економічних особливостей родовищ корисних копалин, який дозволяє точніше і достовірніше визначити області їх ефективного освоєння;

– розроблено еколого-орієнтовану технологічну схему відкритої розробки крутоспадних родовищ відкритим способом. Ця технологічна схема дозволяє здійснити відпрацювання кар'єрного поля без зовнішнього відвалоутворення.

Наукові дослідження Інституту у 2021 році мали практичне впровадження у виробництво, а саме:

– на ПрАТ “ЗЗРК”. Оцінка результатів запровадження спрямована на запобігання розвитку аварійних ситуацій та деформаційних процесів, насамперед, зсувів ґрунту, а також попередження процесів підтоплення прилеглих територій та населених пунктів. Зазначені заходи сприяють підвищенню екологічної безпеки навколишнього середовища в районі виробничої діяльності ПрАТ “ЗЗРК”.

Перспективи наукових досліджень пов’язані з визначенням техногенного впливу та екологічних наслідків діяльності гірничодобувних та гірничопереробних підприємств на етапах їх проектування, будівництва й експлуатації; забезпеченням надійності, підвищенням ефективності та зниженням енергоємності технологій видобудку, транспортування та переробки мінеральної сировини, з питаннями розробки новітніх перспективних технологій, методів їх моделювання та розрахунку раціональних параметрів, наукових основ регіональної системи екологічного моніторингу; геоекології природних ресурсів і техногенних середовищ.

15.11. Участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

Право на участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, є одним із важливих екологічних прав, спрямованих не лише на раціональне використання природних ресурсів та охорони довкілля, й розглядається як важливий механізм побудови демократичного суспільства.

З метою сприяння захисту права кожної людини нинішнього і прийдешніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров’я та добробуту, кожна із Сторін гарантує права на доступ до інформації, на участь громадськості в процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, у відповідності до положень Орхуської Конвенції (стаття 1 Орхуської Конвенції).

15.11.1. Діяльність громадських рад

Для створення сприятливих умов вирішення екологічних проблем на обласному рівні та для більш широкого залучення громадськості до участі у підготовці та прийнятті важливих рішень, направлених на здійснення природоохоронних заходів у 2021 році продовжувала працювати громадська екологічна рада при Дніпропетровській облдержадміністрації.

Громадська екологічна рада є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадянськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Основними завданнями громадської екологічної ради є: сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами в екологічній сфері; здійснення громадського контролю за діяльністю облдержадміністрації в екологічній сфері; сприяння врахуванню облдержадміністрацією громадської думки під час формування та реалізації державної екологічної політики.

На засіданнях громадської екологічної ради впродовж року розглядалися найважливіші екологічні питання, серед яких: ситуація з незаконним виловом риби під час нересту на водоймах Дніпропетровської області; вирішення питання щодо здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря та управління якістю атмосферного повітря на території Дніпропетровської області; вирішення питання щодо поточного стану річки Оріль тощо.

Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації постійно взаємодіє з громадською екологічною радою для досягнення погодженості дій державних і громадських органів у галузі навколишнього природного середовища та конструктивного співробітництва з громадськістю.

Таким чином, відбувається постійний та ефективний діалог влади та громадськості, проводяться спільні заходи, спрямовані на вирішення актуальних екологічних проблем.

15.11.2. Участь громадськості в процедурі оцінки впливу на довкілля.

Оцінка впливу на довкілля – перший європейський інструмент у природоохоронній сфері, який запровадив урахування екологічної складової в усіх сферах економіки. Отримання висновку про оцінку впливу на довкілля є обов'язковим для отримання дозволу на провадження господарської діяльності. Впровадження цього Закону в Україні скасувало пострадянську модель – екологічну експертизу і запроваджує нову європейську форму оцінки впливу на довкілля.

Процедура оцінки впливу на довкілля передбачає підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля, проведення його громадського обговорення, аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

Однією із визначальних рис процедури оцінки впливу на довкілля є залучення громадськості з ранніх стадій брати участь в обговоренні планованої діяльності шляхом формування переліку питань, які будуть досліджуватися під час проведення процедури ОВД, впливати на вибір альтернативного місця здійснення планованої діяльності, а також на впровадження переліку заходів,

які зменшуватимуть вплив на довкілля такої діяльності.

Участь громадськості дає низку переваг як підприємству, так і уповноваженому органу влади, який прийматиме рішення щодо видачі дозволу на провадження діяльності: процедура ОВД забезпечує відкритість та прозорість на всіх етапах завдяки відображенню всього процесу онлайн в Єдиному реєстрі ОВД та узгодженню із думкою громади.

У відповідності до статті 17 Закону України “Про оцінку впливу на довкілля”, яку доповнено пунктом 21 – тимчасово, на період дії та в межах території карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), до повного його скасування та протягом 30 днів з дня скасування карантину, громадське обговорення планованої діяльності проводиться у формі надання письмових зауважень і пропозицій (у тому числі в електронному вигляді), про що зазначається в оголошенні про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля та у звіті про громадське обговорення. У цей період громадські слухання, передбачені статтею 7 цього Закону, не проводяться і на дати, що припадають на цей період, не призначаються. Заплановані громадські слухання, дата проведення яких припадає на цей період, вважаються такими, що не відбулися, і повторно не проводяться. З метою дотримання чинних норм законодавства та заборони щодо проведення масових заходів усі зауваження та пропозиції від громадськості, яка мала намір стати учасником громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля протягом встановленого терміну приймаються департаментом екології та природних ресурсів Дніпропетровської облдержадміністрації. Врахування пропозицій та зауважень, що надходять протягом громадських обговорень, відображаються у Звіті про громадське обговорення, що є невід’ємною частиною мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

Всього, протягом 2021 року до департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації надійшло 369 зауважень та пропозицій, з яких: зауважень та пропозицій до повідомлення про плановану діяльність – 334, зауважень та пропозицій, які надійшли під час проведення громадського обговорення – 35.

15.12. Екологічна освіта та інформування

Екологічна освіта і виховання на сучасному етапі є важливими складовими у формуванні сталих компетентностей та світогляду здобувачів освіти; сприяє підвищенню обізнаності щодо навколишнього світу, природоохоронної діяльності, впливів природних процесів на життєдіяльність людини тощо.

Базовим компонентом дошкільної освіти (Державним стандартом дошкільної освіти) передбачено формування в дітей природодоцільної поведінки, початкових уявлень про сталі дії і поведінку, усвідомлення необхідності збереження ресурсів планети й особистої причетності до цього,

розвиненості у дітей ефективних звичок соціальної поведінки, економного споживання ресурсів та збереження природи. У 2021/2022 навчальному році в 180 закладах дошкільної освіти області одним із пріоритетних напрямів роботи було визначено еколого-природничий, що становило 17 % від загальної кількості закладів дошкільної освіти області.

У Дніпропетровській області функціонує розгалужена мережа комунальних закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку (рис. 15.12.1), координацію яких здійснює Комунальний заклад освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” (далі – КЗО “ОЕНЦДУМ”).

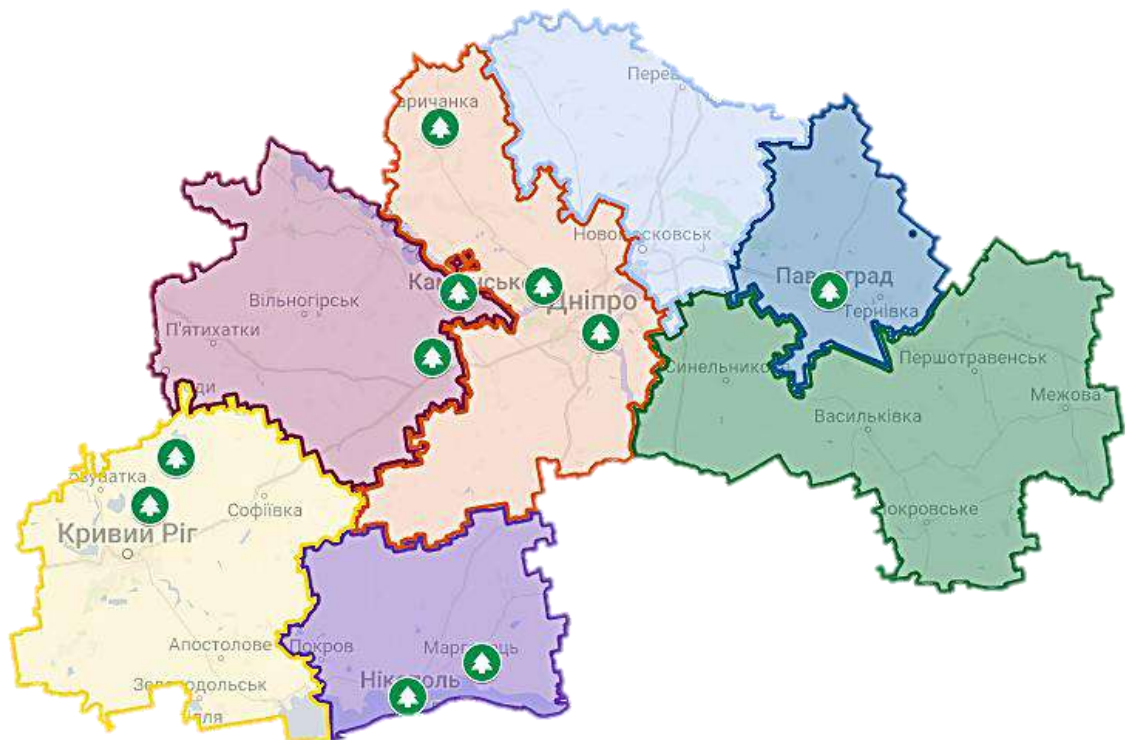

Рис. 15.12.1. Мережа закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в Дніпропетровській області

Діяльність КЗО “ОЕНЦДУМ” в 2021 році була спрямована на роботу над єдиною методичною проблемою “Розвиток самоефективності як головної умови самореалізації особистості в позашкільному освітньому просторі”.

Протягом 2021 року в області функціонувало 8 закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку та філія “Шафран” КЗО “ОЕНЦДУМ”.

Усього в 2021 році в закладах освіти Дніпропетровської області діяло 529 еколого-натуралістичних творчих об’єднань, якими було охоплено понад 6 900 вихованців. З них: 335 гуртків (4 330 вихованців), що функціонували у профільних закладах позашкільної освіти; 107 гуртків (1 390 вихованців) – у комплексних (багатопрфільних) закладах позашкільної освіти; 87 гуртків (1 185 здобувачів освіти) – на базі закладів загальної середньої освіти.

В закладах освіти області протягом 2021 року, з метою популяризації еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти, формування екологічної свідомості у дітей та учнівської молоді, покращення рівня знань про навколишнє середовище та актуальні екологічні проблеми, було проведено 21 організаційно-масовий захід за еколого-натуралістичним напрямком позашкільної освіти, в яких взяли участь майже 1 500 осіб (понад 700 учасників посіли призові місця) як індивідуально так і командно:

– обласні (відбіркові) етапи Всеукраїнського фестивалю “Україна – сад”, Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв закладів загальної середньої та позашкільної освіти, Всеукраїнського конкурсу екологічної просвіти “Земля – наш спільний дім”, Всеукраїнського юнацького фестивалю “В об’єктиві натураліста”; Всеукраїнського конкурсу “Джерело творчості” (еколого-натуралістичний напрям), Всеукраїнського конкурсу дитячого малюнка “Зоологічна галерея”, Всеукраїнської природоохоронної акції “Годівничка”; Всеукраїнського юннатівського природоохоронного руху “Зелена естафета”, Всеукраїнської природоохоронної акції “День зустрічі птахів”, Всеукраїнської акції “День натураліста”, Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад трудових аграрних об’єднань закладів загальної середньої та позашкільної освіти; Всеукраїнської акції “День юного натураліста”;

– обласний конкурс юних натуралістів; конкурси “Лелека”; “На кращого юного майстра народних ремесл”; “Природна скарбниця Придніпров’я”; з озеленення та благоустрою закладів освіти області “Школа – мій рідний дім”; “Краще творче учнівське об’єднання еколого-натуралістичного профілю”; конкурс-захист науково-дослідницьких робіт учнів обласної Природничої школи учнівської молоді, “Природна скарбниця Придніпров’я (заочно)”.

Також здобувачі освіти взяли участь у Міжнародних та Всеукраїнських організаційно-масових заходах: науково-освітній проект “Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди” в рамках Міжнародного наукового проекту “Дослідження стану виводкових колоній пінгвінів *P. Rarua* та *P. Adeliae* в підрайоні ККАМЛР 48.1 з використанням мережі фотокамер СЕМР (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program)” (31 учасник/2 переможці); Міжнародний конкурс екологічних проектів “Genius Olympiad 2020 – 2021” (4 учасники/1 переможець); Всеукраїнський форум “Дотик природи 2021” (30 учасників/28 переможців); Національний тур Міжнародного конкурсу “Енергія і середовище” (12 учасників/10 переможців); Всеукраїнський конкурс “Еко – Техно Україна 2020 – 2021” (6 учасників/1 переможець); Всеукраїнський конкурс винахідників і раціоналізаторів (20 учасників/17 переможців); Всеукраїнський конкурс досягнень юних зоологів і тваринників (10 учасників/7 переможців); Всеукраїнський конкурс “Юний селекціонер і генетик” (4 учасники/2 переможці).

Для педагогічних працівників протягом 2021 року було проведено 5 семінарів та 3 онлайн-наради на теми: “Основні орієнтири діяльності закладів позашкільної освіти в умовах становлення інформаційного суспільства”,

“Прогностичні орієнтири розвитку позашкільної екологічної освіти в новому навчальному році”, “Сучасна модель організації дослідницько-природоохоронної діяльності в закладах освіти області”, “Формування основ наукового мислення при проведенні досліджень з аграрного напрямку та квітництва”, “Розвиток творчої активності особистості в процесі пошукової і дослідницько-експериментальної діяльності в закладах позашкільної освіти”.

У 2021 році КЗО “ОЕНЦДУМ” з метою забезпечення закладів освіти області сучасними актуальними методичними матеріалами, необхідними для організації змістовного освітнього процесу, оновлення змісту навчально-методичного забезпечення за напрямками еколого-натуралістичної роботи, поширення досвіду роботи педагогів-позашкільників було видано: серію навчально-методичних посібників “Еколого-натуралістичний вісник Придніпров’я” (38 випусків), серед них: практичний посібник для юннатів “По слідах ссавців природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”; навчально-методичний збірник “Основи промислової біотехнології”; серію плакатів “На допомогу керівнику гуртка та вчителю біології” (20 плакатів); 4 екологічні розмальовки; довідники, календарі, банери, буклети за основними напрямками позашкільної еколого-натуралістичної діяльності тощо.

Також закладами позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку було підготовлено понад 30 навчальних, методичних посібників, розробок, рекомендацій, віртуальних ресурсів, програм з різних напрямів еколого-натуралістичної діяльності.

На території області у 2021 році діяли 3 дитячі громадські організації: “Інтелект” (Марганецька міська територіальна громада), “Корінь екології” (Криничанська селищна територіальна громада) та “Флора” (Обухівська селищна територіальна громада), які працювали над екологічними проектами (в онлайн режимі через карантинні обмеження) та брали участь у всеукраїнських організаційно-масових заходах.

Також у 5 закладах освіти функціонували органи самоврядування здобувачів освіти (дитячий екологічний рух), які проводили тематичні акції та інформаційно-просвітницькі заходи тощо.

Для здобувачів освіти на базі КЗО “ОЕНЦДУМ” організовано роботу секції “Агрономія, ветеринарія, зоотехнія” при обласній Природничій школі учнівської молоді, що дає змогу ознайомитись з професіями у галузі аграрного сектору та їх суспільним значенням; набутти навички проведення наукових досліджень.

Також у 2021 році в області функціонувало 12 учнівських лісництв (1 500 га), якими було охоплено понад 700 здобувачів освіти: отримували знання з основ лісознавства та опановували сучасні технології вирощування лісових культур.

На території КЗО “ОЕНЦДУМ” продовжила працювати екологічна стежка “Дива навколо нас”, в рамках якої проведено 19 екскурсій для 500 дітей.

Вихованці закладів позашкільної освіти брали участь в екскурсіях, експедиціях та польових практиках, проводили певні дослідження в рамках

природоохоронних заходів на територіях природно-заповідного фонду і зарезервованих для подальшого заповідання.

Усього в області протягом 2021 року для здобувачів освіти проведено понад 130 екскурсій, в яких взяли участь майже 2000 осіб.

Діяльність закладів освіти щодо здійснення екологічної просвіти та природоохоронної діяльності; проведення основних організаційно-масових заходів висвітлюється у відповідних розділах на офіційному сайті КЗО “ОЕНЦДУМ”: <http://dneprunnat.dp.ua>, а також сайтах/сторінках (групах) у соціальних мережах закладів освіти.

Дніпропетровська область має значний науковий потенціал, висококваліфіковані кадри вчених і спеціалістів у галузі природничих та суспільних наук, якими здійснюються розробки і наукові дослідження в сфері екології і природокористування, впливу довкілля на стан здоров'я людини. Одним із важливих складників успішної діяльності вищих навчальних закладів Дніпропетровської області в цьому напрямку є підготовка фахівців екологічного профілю на спеціалізованих кафедрах охорони навколишнього середовища.

У закладах вищої освіти області є спеціалізовані кафедри охорони навколишнього середовища, на базі яких проводиться підготовка фахівців екологічного профілю.

Український державний університет науки і технологій (УДУНТ) має одразу дві спеціалізовані кафедри. Кафедра хімії та інженерної екології здійснює підготовку фахівців рівня вищої освіти “магістр” за спеціальності “Екологія та охорона навколишнього середовища” та фахівців напряму “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування”. Кафедра екології, теплотехніки та охорони праці готує спеціалістів за спеціальностями “Екологія”; “Технологія захисту навколишнього середовища”.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Кафедра зоології та екології та кафедра геоботаніки, ґрунтознавства та екології проводять підготовку фахівців напряму “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” із спеціальності “Природничі науки”.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури (ПДАБА). Кафедра екології та охорони навколишнього середовища готує фахівців із спеціальності “Екологія” за спеціалізацією: екологія та охорона навколишнього середовища.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет (ДДАЕУ). Кафедра екології та охорони навколишнього середовища готує бакалаврів напряму “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” галузі знань “Природничі науки”.

Український державний хіміко-технологічний університет (УДХТУ). Кафедра технології неорганічних речовин і екології готує фахівців за ступенем бакалавра та магістра за наступними галузями знань: “Природничі науки”.

Спеціальність: 101 “Екологія”. Освітня програма: Екологія, охорона навколишнього середовища.

Національний технічний університет “Дніпровська політехніка” (НТУ “Дніпровська політехніка”). Кафедра екології та технологій захисту навколишнього середовища готує фахівців за освітніми рівнями бакалавр і магістр за напрямом “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” за спеціальністю “Екологія та охорона навколишнього середовища”. Ведеться підготовка бакалаврів та магістрів за спеціальністю “Екологія”; “Технології захисту навколишнього середовища” за бакалаврським та магістерським освітніми рівнями.

Криворізький національний університет. Кафедра екології готує фахівців з галузі знань “Природничі науки” за спеціальністю “Екологія”.

Криворізький державний педагогічний університет. Кафедра ботаніки та екології готує фахівців рівня вищої освіти “бакалавр” за спеціальності “Екологія” із спеціалізацією: екологія міських ландшафтів та садово-паркових об’єктів.

Дніпровський державний технічний університет. Кафедра екології та охорони навколишнього середовища здійснює випуск: бакалаврів за напрямом підготовки: “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування”; магістрів за спеціальністю: “Екологія та охорона навколишнього середовища”; кандидатів наук за фахом: “Екологічна безпека”.

Дніпровський державний медичний університет. Кафедра гігієни та екології проводить додипломну та післядипломну підготовку лікарів за напрямками: “Гігієна та екологія”, “Охорона праці в галузі”, “Гігієна та екологія”, “Охорона праці в фармацевтичній галузі”, “Гігієна в фармації та екологія”, “Основи охорони праці та охорона праці в фармації”, “Загальна гігієна”, “Гігієна харчування” та “Лабораторні методи дослідження факторів навколишнього середовища”, “Громадське здоров’я”.

Науковий та науково-педагогічний персонал закладів вищої освіти Дніпропетровської області систематично проводить різноманітні заходи екологічного спрямування.

У НТУ “Дніпровська політехніка” успішно продовжено реалізацію чотирирічного освітнього проєкту “EcoMining: Розробка інтегрованої докторської програми для сталого гірництва та екологічної діяльності” (01.01.2019 – 31.12.2022) спільно з Технічним університетом “Фрайберзька гірничо академія” (Німеччина). Проєкт підтримується Німецькою службою академічних обмінів (DAAD) Німеччини в рамках програми “Професійно пов’язане партнерство з університетами країн, що розвиваються”. Основною метою проєкту є розробка, реалізація, виконання та оцінка докторської програми за напрямом “EcoMining”. Модулі з лекціями, семінарами та практичними курсами, практикумами та літніми школами розробляються співробітниками як університетів, так і асоційованими партнерами з промисловості таким чином, щоб вони задовольняли потреби та попит сучасного ринку інноваційних гірничих технологій.

В ПДАБА вже традиційно навесні проведено місячник екологічної культури для першокурсників усіх факультетів, на якому викладачі закладу розповідали про необхідність гармонійного співіснування людини і природи; основні цілі сталого розвитку. 30.03.2021 на кафедрі фундаментальних і природних дисциплін ПДАБА було проведено студентську конференцію “Хімічний аналіз екологічних об’єктів”. До Всесвітнього Дня Прибирання “World Cleanup Day кафедрою екології та охорони навколишнього середовища ПДАБА проведено конкурс “ЕкоФото”.

20.09.2021 в Дніпропетровській обласній раді відбулась зустріч фахівців регіону та експертів з Чехії в галузі моніторингу довкілля, на якій було підписано тристоронній меморандум між Чеською неурядовою організацією “Арніка”, “Есо Сіті” та кафедрою хімії та інженерної екології (“ECODIIT”) ННІ “Дніпровський інститут інфраструктури та транспорту”. 24.09.2021 з нагоди відзначення “Всесвітнього кліматичного маршу” відбулось урочисте відкриття першої станції моніторингу якості повітря та кліматичних параметрів на базі ННІ “Дніпровський інститут інфраструктури та транспорту”, що надали неурядова організація “Арніка” та мережа “Довкола” в рамках проекту “Чисте повітря для України”.

12.03.2021 здобувачі вищої освіти факультету водогосподарської інженерії та екології ДДАЕУ відвідали КП “Центр екологічного моніторингу” Дніпропетровської обласної ради. Стейкхолдер ознайомив зі способами забору зразків повітря для визначення показників забруднення; програмними комплексами, які використовують для визначення показників та можливий аналіз їх впливу на навколишнє середовище.

22.03.2021 з нагоди відзначення Всесвітнього дня води факультет водогосподарської інженерії та екології ДДАЕУ разом з Регіональним офісом водних ресурсів у Дніпропетровській області та Нікопольським управлінням захисних масивів Дніпровських водосховищ провели семінар на тему “Цінність води для кожного з нас”.

В жовтні 2021 року ДДАЕУ проведено конкурс на найкраще фото “Дива управління відходами” в рамках міжнародного проекту AgriSciences Platform, який фінансується Міністерством закордонних справ Чеської Республіки і партнером якого є ДДАЕУ.

Кожного року результативно працює кафедра екології та технологій захисту навколишнього середовища НТУ “Дніпровська політехніка”. Так, нею було підписано меморандум про співробітництво з академіком Міжнародної академії наук з екології та безпеки життєдіяльності, професором Григорієм Шматковим. Метою меморандуму є забезпечення ефективного використання наукового та виробничого потенціалу, підготовка висококваліфікованих фахівців для вирішення актуальних проблем в сфері екології, охорони навколишнього середовища, розробки та впровадження природоохоронних проєктів, а також реалізації спільної діяльності з залученням осіб, які працюють і навчаються в НТУ “Дніпровська політехніка”, в галузі екології, технологій захисту навколишнього середовища, біології, а також інших споріднених

спеціальностей.

У квітні 2021 року кафедрою екології та технологій захисту навколишнього середовища НТУ “Дніпровська політехніка” для навчальних і науково-дослідних цілей було придбано метеостанцію MISOL WA-1091 (MO-5055A), з можливостями регулярної передачі даних за допомогою бездротового зв’язку. Метеостанція встановлена на даху 10-го корпусу. Вона працює в автоматизованому режимі і безперервно фіксує дані про погодні умови. Визначаються наступні параметри повітряного середовища: температура, напрямок і швидкість вітру, вологість повітря, інтенсивність опадів та рівень освітленості. Дані, отримані метеостанцією, завдяки радіопередавачу погодинно надходять на сервер кафедри із подальшою трансляцією на наступні міжнародні погодні інформаційні джерела: www.wunderground.com, wow.metoffice.gov.uk, api.weathercloud.net. Бази власних метеорологічних спостережень будуть використовуватись для підготовки бакалаврів спеціальностей “Екологія” та “Технології захисту навколишнього середовища” при виконання практичних і лабораторних робіт із спеціальних предметів та сприятимуть здобуттю навиків роботи із професійним обладнанням.

19.05.2021 здобувачі освіти спеціальностей “Екологія” та “Технології захисту навколишнього середовища” НТУ “Дніпровська політехніка” прийняли участь в онлайн-семінарі “Екологічна просвіта для студентів”. Захід було організовано фахівцями департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації в рамках Тижня Відкритого уряду – 2021 за підтримки Ініціативи “Партнерство “Відкритий Уряд” в Україні – OGP Ukraine. Темою обговорення стала процедура оцінки впливу на довкілля, яка прийшла на заміну державній екологічній експертизі.

У 2021 році студенти та аспіранти НТУ “Дніпровська політехніка” долучились до заходу Аква-плогінг на каяках, присвяченому прибиранню сміття з річки Дніпро та Зеленого острова та до заходу “Всесвітній день прибирання” (очищення паркових зон м. Дніпро).

15.13. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

У 2021 році відсутні проекти міжнародної технічної допомоги у сфері охорони навколишнього природного середовища, зареєстрованих в Мінекономрозвитку та діючих на території області, бенефіціаром яких виступає Дніпропетровська облдержадміністрація.

ВИСНОВКИ

Регіон з підвищеним рівнем техногенного навантаження та накопиченими впродовж десятиріч екологічними проблемами, частину з яких можна віднести до категорії загальнодержавних, вимагає проведення ефективної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища та прийняття виважених рішень. Негативна спадщина “радянської ідеології”, притримування вже у незалежній державі концепції економічного зростання без наслідків для навколишнього середовища та надмірна централізація влади не сприяли покращенню ситуації.

Основними екологічними проблемами області на сьогодні залишаються:

- забруднення атмосферного повітря викидами від промислових підприємств та автотранспорту;
- забруднення водних об’єктів скидами із зворотними водами промислових підприємств та підприємств житлово-комунального господарства;
- утилізація відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, а також поводження з відходами I-III класів небезпеки;
- порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону та забруднення підземних водоносних горизонтів;
- підтоплення земель та населених пунктів регіону, поширення екзогенних геологічних процесів;
- охорона, використання та відтворення дикої фауни і флори, проблеми природно-заповідного фонду.

У таких складних умовах навіть незначне поліпшення екологічного стану можна вважати, у деякій мірі, перемогою. 2017 рік започаткував тенденцію до зменшення техногенного навантаження на стан довкілля в регіоні, наступні роки – її продовжили. Це переломний етап на шляху до певних позитивних зрушень. Завдання на майбутнє – побудувати зелену економіку в області саме на межі співставлення інтересів економіки та екології.

ДОДАТКИ

Відповідальні виконавці розділів доповіді про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2021 рік

<i>№ з/п</i>	<i>Назва розділу</i>	<i>Відповідальні</i>
1.	Загальні відомості	<p>п. 1.1. Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424</p> <p>п. 1.2. Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424</p> <p>п. 1.2. Світлана ДАНІЛОВА – начальник відділу розвитку природно-заповідного фонду управління розвитку природно-заповідного фонду та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424</p>
2.	Атмосферне повітря	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
3.	Зміна клімату	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
4.	Водні ресурси	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	Світлана ДАНІЛОВА – начальник відділу розвитку природно-заповідного фонду управління розвитку природно-заповідного фонду та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облвійськадміністрації, тел. 0965129424
6.	Земельні ресурси та ґрунти	Світлана ДАНІЛОВА – начальник відділу розвитку природно-заповідного фонду управління розвитку природно-заповідного фонду та земельних відносин

№ з/п	Назва розділу	Відповідальні
		департаменту екології та природних ресурсів обласної адміністрації, тел. 0965129424
7.	Надра	<p>Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів обласної адміністрації, тел. 0965129424</p> <p>Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природо-користування департаменту екології та природних ресурсів обласної адміністрації, тел. 0965129424</p>
8.	Відходи	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природо-користування департаменту екології та природних ресурсів обласної адміністрації, тел. 0965129424
9.	Екологічна безпека	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природо-користування департаменту екології та природних ресурсів обласної адміністрації, тел. 0965129424
10.	Промисловість та її вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів обласної адміністрації, тел. 0965129424
11.	Сільське господарство та його вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів обласної адміністрації, тел. 0965129424
12.	Енергетика та її вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів обласної адміністрації, тел. 0965129424

№ з/п	Назва розділу	Відповідальні
13.	Транспорт та його вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськкадміністрації, тел. 0965129424
14.	Збалансоване виробництво та споживання	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськкадміністрації, тел. 0965129424
15.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	<p>п. 15.1., 15.2., 15.3., 15.4., 15.5., 15.13. Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськкадміністрації, тел. 0965129424</p> <p>п. 15.1., 15.7. Олена ЗАСІКАН – начальник відділу координації та фінансування екологічних програм департаменту екології та природних ресурсів облвійськкадміністрації, тел. 0965129424</p> <p>п. 15.5., 15.8., 15.9. Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природо-користування департаменту екології та природних ресурсів облвійськкадміністрації, тел. 0965129424</p> <p>п. 15.6. Олексій ДЕСНА – начальник відділу контролю природоохоронних заходів та оцінки впливу на довкілля управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськкадміністрації, тел. 0965129424</p> <p>п.15.10., 15.11., 15.12. Ірина МОСКОВКА – начальник відділу організаційної роботи, зв'язків з громадськістю та ЗМІ департаменту екології та природних ресурсів облвійськкадміністрації, тел. 0965129424</p>
16.	Висновки	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облвійськкадміністрації, тел. 0965129424

<i>№ з/п</i>	<i>Назва розділу</i>	<i>Відповідальні</i>
17.	Додатки	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління дозвільної діяльності, оцінки впливу на довкілля та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів обласної адміністрації, тел. 0965129424

Регіональна доповідь “Про стан навколишнього природного середовища Дніпропетровської області в 2021 році” підготовлена за участю:

департаменту економічного розвитку облвійськадміністрації;
департаменту освіти і науки облвійськадміністрації;
департаменту фінансів облвійськадміністрації;
управління паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження облвійськадміністрації;
управління зовнішньоекономічної діяльності облвійськадміністрації;
управління транспорту облвійськадміністрації;
Громадської екологічної ради при Дніпропетровській облвійськадміністрації;
державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області;
ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України”;
Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології;
Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області;
Дніпропетровського обласного управління лісового та мисливського господарства;
Управління Державного агентства рибного господарства в Дніпропетровській області;
ДНВП “ГЕОІНФОРМ України”;
Головного управління статистики у Дніпропетровській області;
Головного управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області;
Центральної державної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки Державної інспекції ядерного регулювання України;
Інституту геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України;
Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара;
Криворізького ботанічного саду НАН України;
Природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”;
КП “Південукргеологія”.

ЗМІСТ*

Вступне слово	3
1. Загальні відомості	4
1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території	4
1.2. Соціальний та економічний розвиток Дніпропетровської області	5
2. Атмосферне повітря	7
2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	7
2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	7
2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	13
2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря	15
2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах	16
2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	16
2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	17
2.6. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	19
3. Зміна клімату	21
3.1. Тенденції зміни клімату	21
3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	22
3.3. Політика та заходи у сфері захисту озонового шару	24
4. Водні ресурси	26
4.1. Водні ресурси та їх використання	26
4.1.1. Загальна характеристика	26
4.1.2. Водокористування та водовідведення	26
4.2. Забруднення поверхневих вод	29
4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	29
4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	31
4.3. Якість поверхневих вод	33
4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	33
4.3.2. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	39
4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	40
4.5. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	41
5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	43
5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	43
5.1.1. Загальна характеристика	43
5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні	46

елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	
5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	49
5.1.4. Формування національної екомережі	50
5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	96
5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу	98
5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу	98
5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів	99
5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	106
5.2.4. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	129
5.2.5. Чужорідні види рослин	129
5.2.6. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	131
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу	131
5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу	131
5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств	133
5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	136
5.3.4. Чужорідні види тварин у фауні Дніпропетровської області	162
5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу	164
5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	166
5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	166
5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення	172
5.5. Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду	173
6. Земельні ресурси та ґрунти	174
6.1. Структура та стан земель	174
6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь	174
6.1.2. Стан ґрунтів	174
6.1.3. Деградація земель	177
6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	177
6.3. Охорона земель	178
7. Надра	179
7.1 Мінерально-сировина база	179
7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази	179
7.2. Система моніторингу геологічного середовища	180
7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість	180
7.2.2. Екзогенні геологічні процеси	181

7.2.2.1. Зсувні процеси	182
7.2.2.2. Карст	185
7.2.2.3. Моніторингові ділянки підтоплення	187
8. Відходи	190
8.1. Структура утворення та накопичення відходів	190
8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	190
8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів	191
9. Екологічна безпека	193
9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки	193
9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	194
9.3. Радіаційна безпека	197
9.3.1. Поводження з радіоактивними відходами	197
10. Промисловість та її вплив на довкілля	211
10.1. Структура та обсяги промислового виробництва	211
10.2. Вплив на довкілля	214
10.2.1. Гірничодобувна промисловість	214
10.2.2. Металургійна промисловість	215
10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість	216
10.2.4. Харчова промисловість	217
10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва	218
11. Сільське господарство та його вплив на довкілля	219
11.1. Тенденції розвитку сільського господарства	219
11.2. Вплив на довкілля	219
11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	219
11.2.2. Використання пестицидів	220
11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	220
11.2.4. Тенденції в тваринництві	221
11.3. Органічне сільське господарство	222
12. Енергетика та її вплив на довкілля	223
12.1. Структура виробництва та використання енергії	223
12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	224
12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля	225
12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	227
13. Транспорт та його вплив на довкілля	231
13.1. Транспортна мережа Дніпропетровської області	231

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень	231
13.2. Вплив транспорту на довкілля	233
13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	234
14. Стале споживання та виробництво	235
14.1. Тенденції та характеристика споживання	235
14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва	236
15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	239
15.1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області	239
15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища	254
15.3. Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства	254
15.4. Виконання державних цільових екологічних програм	260
15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища	261
15.6. Оцінка впливу на довкілля	279
15.7. Економічні засади природокористування	280
15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності	280
15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі	280
15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	281
15.9. Державне регулювання у сфері природокористування	281
15.10. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	283
15.11. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	285
15.11.1. Діяльність громадських рад	285
15.11.2. Участь громадськості в процедурі оцінки впливу на довкілля	286
15.12. Екологічна освіта та інформування	287
15.13. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	294
Висновки	294
Додатки	296

* Регіональну доповідь сформовано за наявною інформацією, отриманої з відкритих джерел у період воєнного стану з урахуванням ситуації, що склалася у зв'язку з військовою агресією росії проти України